

Budapesti Arvizkönyv. Heckenast Gusztav kiadokönyvaros
urnak barati ajandekul Irjak Bajza ... Szerk. baro Eötvös Jozsef
(Ofen-Pesther-Ueberschwemmungsbuch)

Heckenast

Pest 1839-1841

Signatur: 55505-B.2

Barcode: +Z168669300

Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ168669300>

Umfang: Bild 1 - 322

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzanangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

55. 505-B

ALT

BUDAPESTI

ÁRVIZKÖNYV.

55505-B

BUDAPESTI ÁRVIZKÖNYV.

HECKENAST GUSZTÁV

KIADÓ KÖNYVÁROS URNAK BARÁTI AJÁNDÉKUL.

ÍRJÁK

BAJZA, BALOGH P., BEZERÉDY AMÁLIA, CSATÓ P., CSÁSZÁR, CZUCZOR,
GR. DESSEWFFY A., GR. DESSEWFFY J., DÖBRENTAI G., B. EÖTVÖS J.,
ERDÉLYI, FÁBIÁN G., FÁY, GAAL, GARAY, GUZMICS, HORVÁTH CYR.,
PETR. HORVÁTH L., JAKAB, JÓSIKA, KAZINCZY G., KISFALUDY S., KIS J.,
KIS K., KÖLCSEY, KOVÁCS P., KUNOSS, LUKÁCS, PAP, PÉCZELY, PULSZKY,
SÁROSY, SCHEDEL F., SZALAY L., SZÉKÁCS, SZEMERE B., SZEMERE P.,
SZONTAGH G., GR. TELEKI J., GR. TELEKI L., TÓTH L., VACHOTT, VAJDA,
VÁLLAS, VÖRÖSMARTY, B. WESSELENYI M., ZSIVORA.

SZERKESZTI

B. EÖTVÖS JÓZSEF.

MÁSODIK KÖTET.

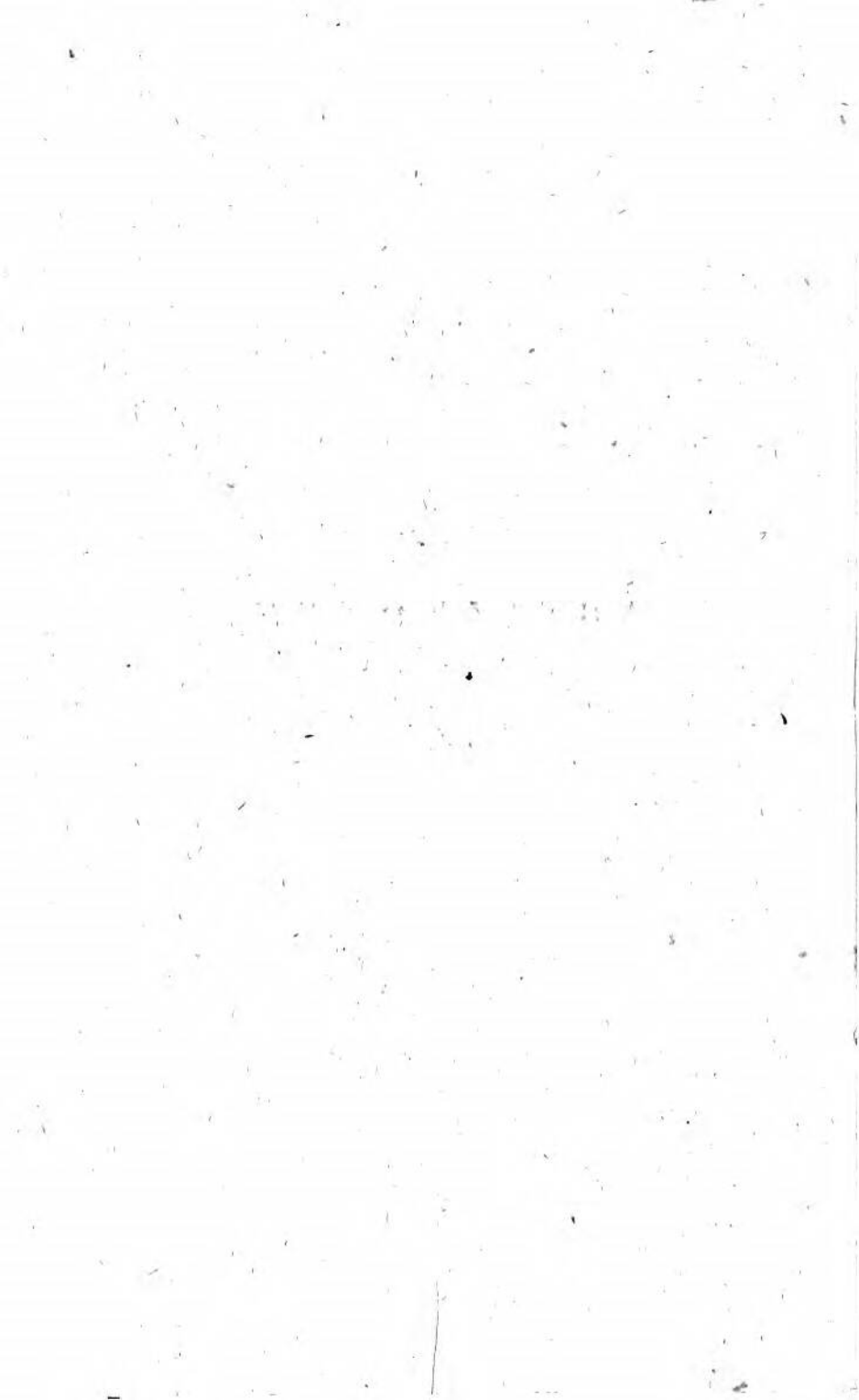
PESTEN,
KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

MDCCCXXXIX.

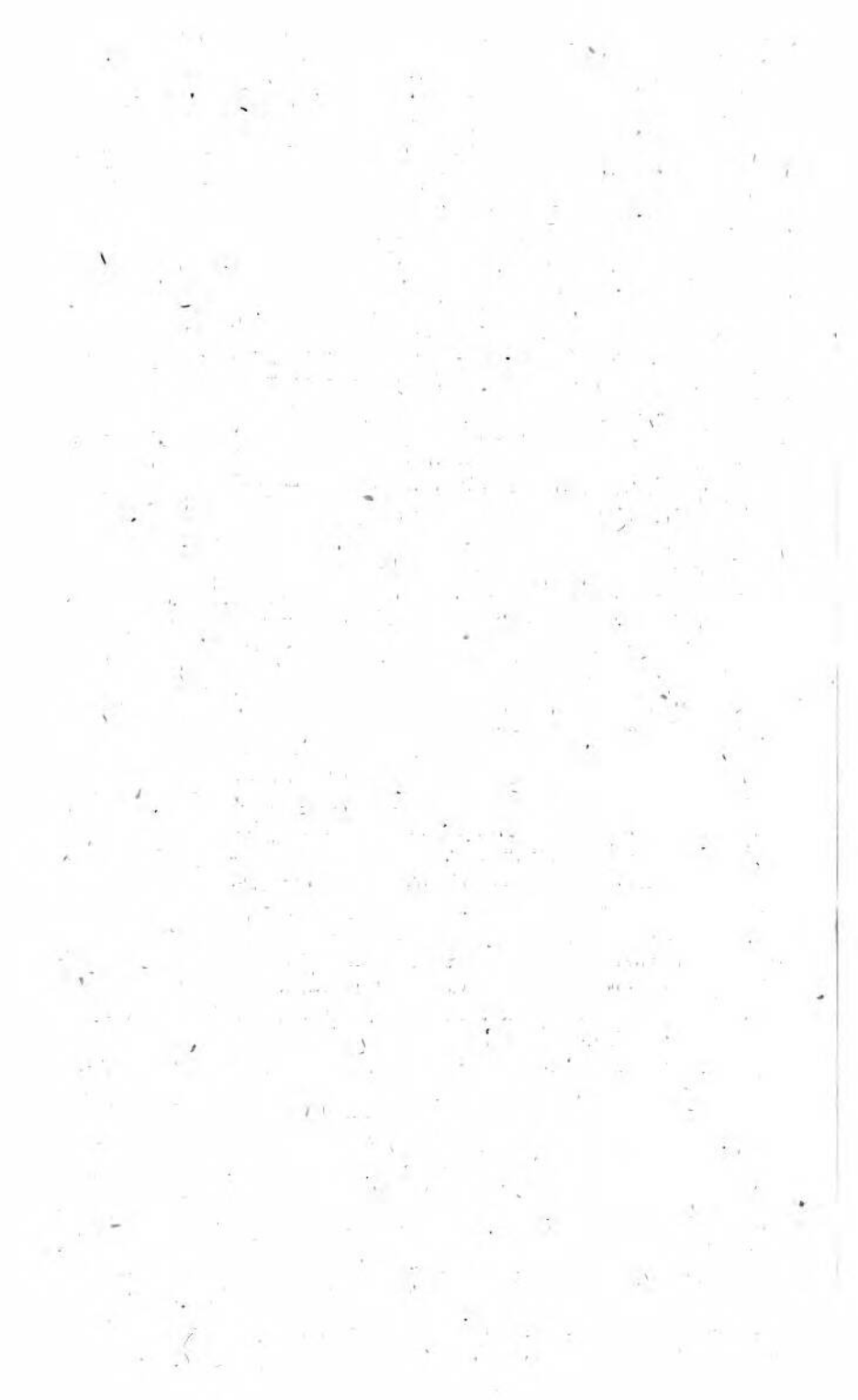
BUDAPESTI
ARVIZKÖNYV.

Második kötet.

TARTALOM.

ADÓRIÁNOK ÉS JENŐK. JÓSIKA MIKLÓS.....	1
HONLEÁNY' DALA. PAP ENDRE.....	77
A' VIRASZTÓ..... — —	78
PÁLYAKÉP..... — —	79
KÖNY..... — —	80
A' TÖR ÉS A' KÉZ. P. HORVÁTH LÁZÁR.....	81
A' PATAKNÁL. VÁLYI TAMÁS.....	141
RADOW..... — —	142
A' JEGYES..... — —	145
NÉPDALOK. SZILÁGY.....	146—155
EGY UTAZÓ' SZAVAI. KISFALUDY SÁNDOR.....	156
BÚNAK TERMÉSZETE. — —	157
A' LELKES ÉS VAKMERŐ. — —	157
KÖZÉPSZERŰSÉG..... — —	158
A' REMETÉK. BEZERÉDY AMÁLIA.....	159
EPIGRAMMOK. SZÉKÁCS.....	212—214
VÁGY..... —	215
HAZÁM' BÚJA. GARAY.....	217
JÉZUS ÉS A' GAZDA. GARAY.....	220
A' HIDEG VÍZ MINDENT MEGGYÓGYÍT. KOVÁCS PÁL.....	225
A' PESTI MAGY. SZÍNHÁZ' MEGNYITÁSOKOR. HORVÁTH CYRILL.	267
EGY DÉLCZEG IFJUHOZ..... — —	271
BERZSENYI DÁNIEL' HALÁLAKOR..... — —	273
ÉLETPHILOSOPHIA. CSÁSZÁR.....	275
MAGYAR PARTVIDÉKI MATRÓZ' DALA. CSÁSZÁR.....	277
A' SUSSÁKI VAK..... —	279
EMLÉKEZÉS CSEKÉRE. PAP ENDRE.....	297
A' BETEG LEÁNY..... — —	299
AZ IFJU. KÖLCSEY FERENCZ.....	300

AZ
ADÓRIÁNOK ÉS JENŐK.

SZOMORUJÁTEK 3 FELVONÁSBAN.

EGY ELŐJÁTEKKAL.

IRTA

JÓSIKA MIKLÓS.

E L Ő S Z Ó.

A' jelen színmű, 1838^{ik} évi május' 12^{kén} adatott a' pesti nemzeti színházban; minden kihagyások nélkül, egészen úgy mint írva volt, a' játék 11^{ed} félig tartott. Többen kik a' darabot látták, vagy olvasták; azzal a' véleménynyel valának, hogy azt, midőn sajtó alá kerül, meg ne rövidítsem, hanem a' színi előadáskor kihagyandókat kijelelvén, hagyjam meg egészen.

Mindazonáltal, mivel én egy színműnek szerfeletti hosszúságát valóságos és czéltévesztő hibának tartom: ezennel, az olvasó közönség, azt itt is nem csak tetemes rövidítésekkel veendi; hanem, éppen ezen rövidítések által némileg elkerülhetlenné vált, bár csekély változtatásokkal is, melyek — a' moz-

dító ingereket vagy összeszorítván, vagy a' cselekvés által magyarázhatóságból szavakba öntvén — alakjaimat 's lelkületeimet érthetőbbekké teszik.

A' tárgy, első tekintetre nem drámai; fő személyem LENKE, a' darab' elején még kevesbbé az; de a' cselekvés' folyamában, véleményem szerint, mindkettő azzá válik.

Már egyszer, az Abafiban, birkoztam azon feldattal meg: hősemnek a' darab' folyama közben, kiérlelni lelkületét, 's őt a' cselekvés' útján regényhőssé alakítani; színműben ez még nehezebb volt: 's az újabb romantikai oskolának (műértők nem fogják ezt tagadni) legmerészebb, legritkábban mert, feladatai közé tartozik. Én eszközöt, nem önállólag cselekvő személyt, igyekeztem, egyedül lelki erejének 's az akarat' hatalmának befolyása által, színi hősnévé, azaz: önállólag cselekvő személylyé, által teremteni. — Illyen Lenke: Örs őt rendszeresen boszúra nevelte: így tért ő honába vissza, egy nemével a' fanatizmusnak. De a' szerelem világot gyűjtött elméjében: kezdte látni, hogy jobb 's boldogítóbb érzet is van a' boszúnál: 's itt az elválasztó vo-

nal. Itt szűnik meg eszköz lenni, 's lép fel mint cselekvő. Ezen túl minden tett az övé; a' nélkül hogy lelkületének szilárdsága, ereje, energiája változnék: ő az, a' ki volt: Lenke ő; de úgy, miként a' nemtelen salakot lerázva magáról, azzá vált, mivel az Isten teremté: hölgygyé.

Sikerült-e nékem e' földadatot kivívni? nem tudom; de az előre bocsátottakból, most tárva áll az olvasó előtt: az, a' mit akartam.

Hogy a' darabnak sokkal borzasztóbban kelle végződnie, mint talán némellyek ohajtották, annak a' tárgy az oka; mellyel hogy nem könnyű volt megküzdenni, az ahhoz értőkre hivatkozom.

JENŐ JENŐ lelkülete' fönsége, SALAMON lelkülete' szelidsége miatt, nem lehete, LENKÉNEK férje.

Lenke hasonlóul lelkülete, regényes iránya 's nemessége miatt, ki nem békülhete sorsával.

A' vétkesek bűnhődtek; mert MIKÉBEN, KÁDÁRBAN 's ANDORBAN, az agg gyűlölség 's vad-ság megvoltak.

Az ártatlanok, mint SALAMON és JENŐ JENŐ, élve maradtak: az első VALÓSÁGOSAN, a' másik EPIGRAMMATICAILAG.

Végre azt kell megjegyeznem, hogy színi előadáskor, a' darabban kijelelt némelly helyek (a' két † közt álló szavak és sorok), az egésznek megzavartatása nélkül kihagyhatók.

A' FEKETE LOVAG.

ELŐJÁTÉK

EGY FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK.

ÖRS, 69 évű.

DEMÉNY, 40 évű, Örsnek fia.

KEME, Demény' fia.

BOLOKH, Jolán' férje.

KELEMEN, Rózsa' férje.

JOLÁN

RÓZSA

MARGA

RÉKA

LENKE, 8 évű.

EGY FEKETE LOVAG.

Adóriának.

Adórián Demény'
leányai.

Vendégek. Tánézosok. Szolgák. Fegyveresek.

Történik az Adóriának' egyik várában, éjszaka 11től éjfélig, Ildik
András korában.

E L Ő J Á T É K.

Első jelenet.

ADÓRIÁN ÖRS, DEMÉNY, KEME, BOLOKH, KELEMEN; JOLÁN,
RÓZSA, MARGA, RÉKA, LENKE; VENDEGEK. TÁNCZOSOK.
SZOLGÁK.

Színhely.

Aggszerű terem, világos színre festve, gerendás tetővel; a' falakon szarvas és belény szarvak, buzgányok, kopják, parittyák, sisakok, pajzsok.

A' nézőktől balra, magos hátú székek állanak sorban; jobbra egy tágas karszék magánosan. A' terem' szögleteiben földön álló szövétnektartók, égő szövétnekekkel. Itt ott ivó asztalok tálakkal és kantákkal.

A' nézőkkel szemben egy magos ajtó; hasonlók, a' terem' jobb és bal oldalának közepén; — a' nézőkkel szemközti ajtó mellett kétfelől üveg átlátszó ablakok.

A' balra helyezett székekben ülnek: ADÓRIÁN DEMÉNY, BOLOKH, KELEMEN, JOLÁN, RÓZSA, MARGA, RÉKA, 's néhány NŐVENDÉGEK; a' többi FÉRFIAK csoportozatokban állanak.

A' jobbra helyezett karszékben ül: ADÓRIÁN ÖRS, élében a' kis LENKE.

A' terem' közepében TÁNCZOSOK festői kört képeznek egymásra emelt fegyverekkel.

Néhány másod percznyi szünet után, kezdődik az élénk fegyvertáncz. Megszűnik: 's a' tánczosok képet alakítanak.

Cselédek széles tálokon fűdeles kupákat hordoznak, kínálgatván a' férfiakat, kik isznak, járnak - kelnek, beszélgetnek.

ADÓRIÁN DEMÉNY

(kupát emelve, Bolokhoz 's Kelemenhez közelít, kik azonnal fölkelnek.)

Adórián Bolokh! és Adórián Kelemen! üdvözlek beneteket! ezen ősi teremben családom 's szomszédaim' kö-

zепette! — üdvözlek, mint a' tiszta elegyítlen Adórián had' derék férfait! — Két kedves leányomnak sorsát kötöttem össze a' tietekkel, Jolánnak és Rózsának, agyszékely szokás szerint kardcsörgés 's a' czimbalom' zenéje közben. — Éljetek! (Iszik.)

ELSŐ VENDEG.

Éljen Bolokh! és Kelemen!

MÁSODIK VENDEG.

Éljenek az Adórián kertnek rózsái!

MINDNYÁJAN.

Éljenek!!

BOLOKH.

Elfogadom üdvözlésedet atyám Demény! a' te magas tetteid érlelték meg a' férfit bennem, † 's utánad röpültemben pillantám meg a' dicsőség' arany napját a' magosban. † Add jobbadat derék Adórián! 's vedd szavamat, melly esküt nyom, — méltó maradok hozzád! — (Kézét ráz Deménynyel.)

KELEMEN (kezet nyujtva.)

Én is atyám Demény! hűséget szép leányodnak, 's frigyét esküszöm az Adórián családnak, — valamint higadt, elegyítlen 's tiszta volt eddig: úgy tartom azt fenn, 's adom a' maradéknak által.

(A' nők beszélgetnek; a' vendégek hol közelítnek a' nőkhöz, megszólítva őket, hol együtt beszélgetnek; DEMÉNY, BOLOKH, KELEMEN és KEME körüljárnak, 's hol egyik hol másik vendégnek nyujtnak kezét.)

LENKE

(karját Őra' nyaka körül fűzi.)

Nagy apó! mondd meg nekem mit beszélt Kelemen bátyám apámmak; ki nem vehettem szavait.

ÖRS

(simogatva Lenkét.)

Látd kis angyalom! te csuda leány! — kiben az ész jobbkor ért meg, mint az egész Adórián családban: az Attila' népe, az agg Székely törzsök, 6 családból, mint annyi hadból áll; ősz időktől óta, e' családok tisztán maradtak fenn, míg az Attila' lelke élt bennök: egy Adórián, Erőslík vagy Hálom, készebb volt volna meghalni, mint nejlül más család' hölgyét venni! — — De az idők változtak! — 's most jó gyermek! az egész Székely földön csak egy tiszta család van, az Adóriánok: most Székely és Adórián egyet tesz! a' többi korcs! — 's hogy Adórián soha az nem leend, ígérte Kelemen bátyád!

† LENKE.

Korcs!?

ÖRS.

Igen! — már a' magyar leányokat kezdik ide hozni.

LENKE.

† Magyar leányokat!? — Székelyek! — Mondd nagy apó! hogy néznek azok ki?

ÖRS.

Fehérek mint a' tél' hava, mint a' rózsza, ha biborát az éjszak' jeges lehellete szította fel; hidegek mint a' hó, 's csalékonyok mint a' jég! — A' Székely' ereiben láng foly, halvér a' magyar hölgyében; és cizfrák ök! mint a' lakodalmi fa, mellyen szalagok lobognak; a' lélek lanya téreiken széllyelfoly, 's itt e' zord bércek közt, nem honosodnak meg soha! †

(Halkan folytatja beszélgetését.)

JOLÁN.

Rózsa! a' nap már rég a' fenyvesek' ölébe lejtett: könnyebben lélekzem! — Az első Adórián menyekző ez, melly baj, viadal, 's vér nélkül végződött!

RÓZSA.

Végződött? — még nincsen éjjél kedvesem! 's nem tudod-e, hogy a' gonosz Jenők nem szívelhetnek el örömet Adórián-háznál?

† JOLÁN.

Jöjjenek! — a' várban kemény őrizet van! — 's nézd! — a' férfiak' arczán legkisebb nyoma sincs az aggodalomnak! De nem fognak jönni! Az utolsó csata elnémította őket!

RÓZSA.

Nem! — nem lesz béke soha! alattosan munkál az átok' ereje! 's míg Jenő él és Adórián, nem lesz béke! — Arczairól e' vad férfi-seregnek jóslod te a' csendet! Ismered-e az Adóriánokat? mikor félnek ezek? — Soha sem hidegebbek ők, mint mikor a' veszély' küszöbe előtt állanak; — én! ismerem őket! †

ÖRS

(felkél, Lenkét gyöngéden helyzi a' karszékebe, 's előre lép; DEMÉNY, BOLOKH, KELEMEN és KEME közelebb lépnek hozzá.)

Férfiak! 69 év nehezkedik vállaimra; az agg ijászból gyermek-dajka lett, ki játékában osztozik unokájának, 's aranyló fürteivel enyeleg. — De a' roskadt tetemben az ős lélek lobog még! — 's változatlanul mindig felszólítalak benneteket arra, mi eskütekből kinaradt!

DEMÉNY.

Hah! — a' Jenők!! — úgy-e atyám Örs!?

ÖRS.

Azok! — Ha van köztetek, ki feledni tudná e' sziszegő kigyófajt, mérges marásaival! — Szükség száraz avart szórni, a' hamvadó máglyára, hogy tüzet prűszköljenek aszagjai ¹⁾, 's lángja égnek lobogjon fel! — Esküdjetek hát örök, irthatlan gyűlölséget a' gyáva Jenőknek!

MINDNYÁJAN.

Esküszünk!

ÖRS.

Miként Jenő soha sem nézte nyugodtan, ha Adórián boldogult: miként tűz az Adórián 's viz a' Jenő; mellyeknek nem üdvös találkozni: esküdjetek! — hogy míg Jenő piheg, nem szűnik emelve tartani kopjáját az Adórián, 's visszatörlni százszorosan 's heted iziglen, minden bánalmat.

MINDNYÁJAN.

Esküszünk!

ÖRS.

Min magunkra vagyunk szorúlva! — nem azért gyűjtötte kincseit az Adórián, hogy azokkal a' fukar vajdát megvesztegesse, miként a' Jenők, kiknek minden szabad. — Legyünk ébren tehát!

(A' férfiak isznak 's halkal folytatják beszélgetésüket.)

MARGA.

Nézd csak Réka, a' vendégeket! — én ármányt gyanítok; sok idegen arcz van itt, mellyekre nem emlékezem.

RÉKA.

Igazad van Marga! — vetted-e észre, miként bűnnek össze, és suttognak? — én rég szemmel tartom őket! ne szólnánk-e a' férfiaknak?

MARGA.

Nem fog ártani.

(RÉKA főkél, 's a férfiak közé elegyedik.)

RÓZSA.

Nézzetek az ablakokra! mi az? vérpirosan sugárzik az éj az ablakokon bé!

DEMÉNY

(az ablakhoz siet.)

A' falu ég alatt! amoda nézzetek! a' kék mennyezet lángban lobog!

RÓZSA.

Tűz, tűz!

(A' kis Lenke elsikoltja magát, ÖRShez szalad, 's térdeinél összerogy.)

1. 5. ÉS 2. 1. SZ. OLGA

(az oldalajtókon berohannak együtt.)

A' Jenők!

ÖRS.

A' Jenők! — minő igazán Örs a' nevem, 's parit-tyám' magvai alatt öt Jenő lehelte ki lelkét.

KEMÉ.

Csendesen nők! — vígan férfiak! a' falu ég alatt; de e' sásfészek, a' fellegek' szomszédjában, büszkén mosolyg a' gyáva Jenők' örökösére alá!

BOLOKH

(az ablakot nyitja fel.)

Ide, ide! Jenő raj! — ide a' sziklavárra fel! — itt férfiakra találtok!

ELSŐ VENDÉG

(Előre lépves' a' 2. és 3. vendéghez fordulva.)

Csitt! most mindjárt tánczra kerül a' sor; — alant neki gyujtottak már!

MÁSODIK VENDÉG.

Csendesen! — az oroszlán' fészke ez! 's nem tudjátok-e, hogy a' királyi vad, sehol sem félelmesb, mint tanyáján! — vettétek-e észre, hogy szemmel tartanak bennünket?

HARMADIK VENDÉG.

Ha ránk ismernének! — ne fecsegjetelek annyit! — keveredjünk a' többiek közé.

(Mind a' hárman széellyel és hátra vonulnak.)

DEMÉNY.

Ha-ők, a' Jenők? jó, lássák a' nyomorultak! hogy mi fel sem vesszük őket. — Ejteleket ¹⁾ ide! csillogó borral! — Előre tánczosok! — sip, czimbalom hangzék! vígan Adóriánok! — Azonban te Keme, végy néhány kopjást magaddal, 's verj az orrukra!

ŐRS.

Eredj! — mert hitemre! furcsa volna, egy Adórián várnak tövében, e' szemtelenséget elszívelni. Te Kelemen! nézz a' várőrizet körül!

(Kelemen el.)

(KEME, néhány férfit válogat ki; a' vendégek közül némelyek ki-mennek, mások suttogva bújnak össze. A' hanga megzendül: a' tánczosok tánczhoz fognak. Rövid táncz után — szünet, — a' tánczosok kétféle válnak, úgy hogy a' nézőknek szabad tekintet nyílik, a' terem' középső — a' nézőkkel szemközti ajtajára. Dühös zaj kezdődik künn. — Mindnyájan az ajtóra tekintenek.)

ŐRS.

(A' zaj szűnik.)

Ez ostromi zaj!! — ismerem ezen éneket, mellynek hangja ércz! nyelve a' villogó aczél!

HARMADIK SZOLGA

(jédvé berohan a' nézőkkel szemközti ajtón, melly utána betevődik újra:
ÖRS előtt megáll, 's ujjával némán mutat arra, merről jött.)

D E M É N Y.

Fegyverre férfiak!

(Ezen pillanatban, a' nézőkkel szemközti ajtónak szárnyai hirtelen két-
felé nyílnak, 's belép a' — fekete lovag.)

Második jelenet.

A' FEKETE LOVAG, és az ELŐBBRIEK.

FEKETE LOVAG

(élénken halad a' terem' közepéig, ott hirtelen megáll; mindnyájan rá bámulnak.)

DEMÉNY.

Ki vagy te sötét alak? — Szólj! hadd tudjuk, üdvöz vagy-e e' komoly falak közt? — megnyilhat-e a' székelő vendégszerető kebel? 's ejtelt nyujtsak-e elődbe hűsítő borral? — mondom, szólj!

BOLOKH.

Egy néma vitéz! talán farsangi tréfa ez?

DEMÉNY.

Néma mindig, 's szótlan! — Ki vagy? akarom tudni, ellenség vagy barát?

FEKETE LOVAG.

Örs! — vén gyilkos! — mint égő üszkők függnek szemeid sisakrostélyomon; — nem ismersz-e?

ÖRS.

Mi volt ez?! — e' szavak és itt intézve az Adórián-család' fejéhez?

Árvizkönyv II. költ.

FEKETE LOVAG (Örshez.)

Ör-gyilkos! ne rettegj! egyedül vagyok!

ÖRS

(kezével hátra idézi a' kis Lenkét, a' ki hozzá simul, 's rémülten néz a' fekete lovagra.)

E' hang! — de nem, hiszen ő meghalt!

FEKETE LOVAG

(hirtelen fölemeli sisakrostélyát és körültekint.)

MINDNYÁJAN.

Jenő Jenő!

ÖRS

(hátra tántorog.)

Ördög! — poklod nyílt-e föl? — ez Jenő Jenő!

DEMÉNY.

A' halottak kelnek-e föl sirjaikból?! (magában) minő vakmerőség! erről ismerek rá! — Istenemre! nem leszek kisebb nálánál! (főn hangon) Mit akarsz? — szólj! sir' fia! — ne mondhasd, hogy Adórián-várban, egy ellen támadtunk! — Itt én vagyok úr! — parancsolom, szólj! hogy' jöttél ide?

FEKETE LOVAG.

Ha-ha-ha! — Halottnak véltetek úgy-e? mert az utolsó csatában összefúrták kopjáltok tagjainat; — mert harmad napra, lobogó szövétnekek közt kísérték a' Jenők egy üres koporsót a' sirboltba? — — Élek! igen! vesztetökre! — Kapuőröd rég béremben van! — világul-e agyadban most? — Lám ezt töletek tanultam!

DEMÉNY.

Hallatlan! — 's mit keressz itt? Te vagy-e a' vész, melynek lángja rombolt alatt! — gyilkos-égető! vallj! ki mive volt az?

FEKETE LOVAG.

Az enyim!

NÉHÁNYAN.

Minő szemtelenség! (rá rohannak.)

KEME

(a' fekete lovagra emelt buzogánnyal.)

Vessz hát, vakmerő! minekelőtte szemtelenséged többre menne!

DEMÉNY.

Félre ti mindnyájan! 's te gyermek! (Keményhez.) — Mikor türte Adórián Demény, hogy fia, atyjának tisztébe avatkozzék? félre! — ő az enyém!

FEKETE LOVAG.

Itt vagyok Adóriánok e' gyilkos veremben! — 's mi tovább? — közetekbe jöttem, én Jenő Jenő! a' Jenő Kadicsa' fia, 's feje a' Jenő-családnak! — számot vetni veletek! igen! — 's törvényt tartani köztetek irtózatost! minden egyes Adórián fölött, minden ártatlanul kimult Jenőért. Élve egyitök sem hagyja el e' teremtet!!

MINDNYÁJAN.

Ha-ha-ha!

FEKETE LOVAG.

Nevettek? — nyomorult bűn' fia! irtózatosa! kiknek gyermekei, anyai emlékből, vért színak tej helyett táplálatul! átkas faj! — mikor volt Jenő a' megtámadó? mint viszontorló állók most is köztetek!

DEMÉNY.

Elég volt a' szemrehányás; itt állók én Adórián Demény egyedül 's bajra készen! 's felelek néked, de jó

kardommal, miként szoktam; nem szavakban! — Vonj kardot, ha férfiú vagy! — 's ti, csatámba ne avatkozzatok! — mert hitemre! a' kérértlen segédet, lesujtom e' szemtelen mellé!

(A' jelenlévő férfiak tágas félkört képeznek; a' fekete lovag és Demény a' kör' közepébe állanak: amaz keresztbe font karokkal, ez vont karddal.)

FEKETE LOVAG

(a' földre veti keztyűjét.)

Én meghívásodat elfogadom.

DEMÉNY

(int, egy szolga fölveszi a' keztyűt.)

FEKETE LOVAG (folytatva.)

Néked magadnak Demény! csak velem magammal lesz dolgod! — mint isten' ítéletét tekintheted e' harcztot; mert higgyetek! e' napon túl, nem hallja Adórián, a' Jenő hangnak érczét zengeni!

DEMÉNY.

Ide, ide!

FEKETE LOVAG (körülteként.)

Csak néhány szóm van még hozzátok Adóriánok, és vendég urak!

BOLOKH.

Rövidén!

FEKETE LOVAG.

A' halálcsata előtt szólás, vitézi jog; ha nem tudtad, tanuld meg tőlem! — Őrs! tudod-e minő vig lakoma volt itt ezelőtt ötven évvel, mikor az Adóriánok a' vigadó Jenőkre ütöttek! — egy keresztelőkör, midőn a' szentelt víznek gyöngyei, az eredendő bűnnek szennyt

mosták le egy gyöngéd leányka' lelkéről! — az édes anya lágy pelyhek közt nyugodott, 's a' tisztult kisded mint az ébredő rózsza simult anyjának szívéhez! aranyló pelyhek boriták kis fejecskéjét; 's anyjának élte, vágya, egy gondolatba olvadt össze, az anyai érzethe! — mit tudod te azt! mogorva öreg! (Örshez) kinek ugar lelkében szelid érzet idegen, mint a' banka' fészkeben a' királyi sasnak tojása! (Zúgás a' férfiak közt.) Jenő Dezmér a' vár' ura, 's mindnyájan fegyvert ragadtak! — Hasztalan! — hűsz Adórián volt egy Jenő ellen, 's a' gyalázatos, átkos diadal végrehajtatott! — még az nap estve Adórián Bójt a' kolompos, — itt, e' darázs-fészekben, vad örömmel ülte meg torát, a' virágzó anyának, ki keblén egy nemzedék' reményét hordá; 's a' gyermeknek! — az elsőnek! kit szomju szerelemmel ölelt a' boldog atya!

ÖRS.

Kisirtad -e magad már? nyomorú! — Az Adóriánokat vádolja hazug álnok nyelved? — Ki vagy te? — nemde egy Jenő? 's nem állasz-e itt, talpig aczél kérgében gyász fegyverzetednek? — mint vesztést jósló halálmadar, egy vidám, kettős menyekző' alkalmával! 's Adórián várban! — minek több szó itt, — vívjakok!

(A' teremtet egészen körülfolylja a' veres fény.)

FEKETE LÓVAG.

Igazad van, vén Örs! minek a' szó itt?! — jól mondod: nem használ az! — 's valahányszor a' Jenő a' szó' édes hatalmával akart az Adóriánok' vad lelkére hatni: elvesztett fáradság volt! — Igaz, igaz! — kard kell itt, és kopja! — 's az ördög, ki átkát szórta e' két családra, csak vérrel szokja szomját oltani.

ÖRS.

A' dologra!

FEKETE LOVAG.

Vége tehát a' menyekzőnek! nők! — férfiak! — a' véres keresztelő' ünnepét üljük most! — vendég urak le az álarczczal! — ide mellém! mutassuk meg az Adóriánoknak, hogy mink is megtanultunk cselt szöni! (Kürtbe fúj) munkára ifjak! — egy Adórián se maradjon élve!

(A' vendégek' egy része a' fekete lovag mellé áll.)

ÖR S.

Hah! árulás!!

(Egy rejtett ajtón a' kis Lenkével kisuhan.)

(Az ablakokon 's ajtókon fegyveresek tódulnak a' terembe; a' nők egy csomóba futuak össze. — Sikoltás — zaj.)

A' kárpit hirtelen legördül. Trombiták. Muzsika.

AZ
ADÓRIANOK ÉS JENŐK.

SZOMORUJÁTÉK 3 FELVONÁSBAN.

ELSŐ FELVONÁS.

(TIZ ÉVVEL AZ ELŐJÁTÉK UTÁN.)

SZEMÉLYEK.

JENŐ JENŐ, az dősb.

JENŐ MIKE.

JENŐ KÁDÁR.

JENŐ JENŐ.

JENŐ SALAMON.

JENŐ ANDOR, 16 évű.

EGY ÖREG VADÁSZ.

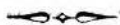
LENKE, a' leánya.

A' HÁLOM 's az ERŐSLIK család' férfiai.

Jenő Jenő' fiai.

Vadászok. Fegyveresek.

ELSO FELVONÁS.

Első jelenet.

(Tágas nyitott szin; szemben a' nézőkkel nyílt vidék, néhány magas fákkal: a' színen jobbra balra asztalok; elől jobbra egy kisebb asztal magánosan.)

ÖREG VADÁSZ; a' HÁLOM és ERŐSLIK család' férfiai; jobbra az első asztalnál az öreg vadász ül, mögötte az ERŐSLIK férfiak, balra a' HÁLOMOK.

ÖREG VADÁSZ.

Minő korcs ivadék ez! Istenemre! rá nem ismerek a' régi Háloom és Erőslík ifjakra! Ha még tíz évet kellene élnem, nem találnék Székelyt e' hérczek közt (iszik.) Lefojtom a' mérget torkomba, e' savanyú lörével itt.

I. HÁLOM.

Nézd csak komé, miként üríti ama vén bagoly ott az ejteleket.

II. HÁLOM.

A' harmadik már; olyan torka van mint hajdan az Adóriánoknak! Ki lehet?

III. HÁLOM.

Idegen; néhány holddal ezelőtt jött a' vidékbe, itt öreg vadásznak nevezik: bár a' mint hiszem, nem sok

vadat ejthetett el a' jámbor. — De egy leányka jött vele bátya! esküszöm, 'nincs székelly hölgy hozzá-fogható! — egy tündér! könnyű, nyulánk termete, mint a' karcsu szarvasé! a' sas' szeme nem elevenebb, nem sugárzóbb mint az övé; — 's mégis! — valami olly szelid, mély és hódító van tekintetében, mint ha e' királyi szemek alól egy szelid gerle kémelne ki.

II. H Á L O M.

Bohó! hölgy mint a' többi.

III. H Á L O M.

Nem! — mondom én! — Tündér ő!

I. H Á L O M.

Hol tartózkodik?

III. H Á L O M.

Egy magányos gunyhóban, ott a' kénbarlang' közelében, hol a' tengerszem' hűs medenczéje rejtezik, a' zordon sziklák közt.

ÖREG VADÁSZ.

Leányomról van itt szó!

II. H Á L O M.

Ugy látom komé! annyit tudsz mint én! — De miért tündér?

III. H Á L O M.

Halljátok csak! mikor először láttam őt egy hónappal ezelőtt, zergét üldöztem; — mint éji lobogvány szökelt, a' könnyű vad előttem, szikláról sziklára, 's negéddel rázogatva kis száraz fejét, állott meg a' szirtcsúcsokon! — ékről ékre léptem, míg egyszerre a' szédítő magosban valék; — alattam egy világ!! fölöttem az ég!!

— 's a' mint állók ijat feszítve, tekintetem a' zöld tengerszém' szőnyegébe merült: — minden üres! — gyenge szellő fodorítja a' gyűrűdző habocskákat — egy élő lény nem tűnik elő! — — Egyszerre! — a' rejtett tónak nedves öléből egy angyal-fő emelkedik fel! — nem sokára havas kezecskék lobácsolnak a' szelíd fő körül, 's mind a' karcsu galocza, hasítja a' gyermekleányka a' habokat, a' feneketlen mélység fölött, olly vigan, olly biztosan, olly játszva, mint ha egy patakocska' nedve tartaná gyöngéd tagjait szűk medrében! — és a' fő 's a' kezecskék, 's a' szép tagok újra eltűntek! — 's távol, igen távol emelkedtek fel, mint a' bűvár kacsza! — Sokáig néztem, ittas bámulattal a' tündér játékot.

I. ERŐSLIK.

Hálom atyafi! 's annakutána fölébredtél?

III. HÁLOM.

Ébren valék ficzkó! mint most; de halljátok tovább. — Minap a' kénbarlang mellett hevertem le fáradtan, 's reggelimet költöttem el; a' halált lehellő odú szemközt volt velem; nem láttam semmit; sokáig; majd reggelim' utolján falatoztam, mikor a' tündér leányka vidámon mint tavaszi hajnal, 's pirosan mint a' bércz' rózsája lépett ki a' vészes barlangból, hol a' lehellet halál!

II. ERŐSLIK.

Jó tüdeje lehet, ha olly soká tudja magába fojtani a' lehelletet. (Trombita — vadász-dal hangzik). Mi ez? — trombiták rivalnak! a' Jenők' éneke ez! (főlkél) Ki jó velem? — én megyek!

III. HÁLOM.

Én nem! — Mit félték úgy a' Jenőkkel találkozni? én megmaradok helyemen.

II. HÁLOM.

Mióta Jenő Jenő kiírtotta az Adóriánokat, olyan gögösök ök, mintha mind vajdák lennének.

I. HÁLOM.

Miért nem? a' vajda minden tettöket jóvá hagyja, 's csak a' minap volt itt fényes kísérettel; 's a' Jenők megvendéglették öt, az Adórián-várakban!

III. ERŐSLIK.

Most sem tudom, miként férkezhett be Jenő Jenő az Adórián Örs' várába?

II. HÁLOM.

Könnyen; a' kapu-ört megvesztegette, 's mikor a' menyekző kezdődött, akkor ő már a' várban volt.

I. ERŐSLIK.

Hát a' kemény őrizet, tarsolyában melengette kezeit?

II. HÁLOM.

Jókor meg volt annak nagyobb része vesztegetve, 's a' vendégek is Jenő párton voltak.

III. ERŐSLIK.

Most értem már.

III. HÁLOM.

Jenő Jenőt az előtt egy holddal magam láttam a' csatában összedölni; mindnyájan azt hittük, hogy meghalt!

III. ERŐSLIK.

Hogy jobban eláltassa az Adóriánokat, halálát költette, 's míg ereje épült, egy üres koporsót kísértek a' sirboltha.

ÖREG VADÁSZ (magában.)

Hah, hogy ezt hallgatnom kell! — El innen! — a' vér forr fel ereimben! El! (Öreg el.)

II. ERŐSLIK.

A' Jenők közelednek!

(A' trombita-dal újra hangzik a' szín' hátulján; jobbról jönnek vadászok, fegyveresek.)

Második jelenet.

MIKE, KÁDÁR, SALAMON; VADÁSZOK, FEGYVERESEK 'S AZ ELŐBBIEK.

(A' vadászok 's fegyveresek, itt ott csoportozatokban, letelepednek a' fák alá; a' többiek a' nyitott színbe lépnek.)

KÁDÁR (körültekint,)

Helyet atyafiak!

III. HÁLOM.

Hallottátok Eröslik és Háloom férfiak! miként parancsolgat ezen ifjoncz itt velünk! — ha-ha-ha!

MIKE.

Minő szemtelenség ez! helyet, mondom! nehogy kopjammal mutassam az utat meg nektek!

SALAMON (magában.)

Ah! lehetnék ott a' magas szikla alatt! — 's láthatnám őt!

I. ERŐSLIK.

Nem ismersz-e Jenő Mike? — én Erőslík Kund vagyok! Atyád, gondolom, hamarabb ismerne régi bajtársára!

KÁDÁR.

Bajtársára? — benned!?! ám legyen! — ha is! most oszlojlatok!

MIKE.

Jenő Jenő aligha bajtársára ismerne benned jó ember! Talán bérlettje voltál valami kalandjában?

II. ERŐSLIK.

Bérlettje! — mikor vonta az Erőslík kardját bérért?

KÁDÁR.

Elég a' szó; helyet, mondom!

III. HÁLÓM (fölkelve).

Volnátok csak magatokban! — de ezt felrovm atyafiak! —

MIKE.

Hosszú rovást készits garázda! mert istenemre! sok róni valótok lesz! — most táguljatok. (rájok emeli kopjáját.)

(A' Hálóm és Erőslík férfiak, vontatva és morogva kimennek).

Harmadik jelenet.

MIKE, KÁDÁR, SALAMON.

MIKE.

Valahára kitisztult a' hely! 's te Salamon, keresztbe font karokkal bámulsz magad elébe.

SALAMON.

Mit mondál?

KÁDÁR.

Hagyd őt Mike! (magában) ki tudnám én találni, mi baja ezen ábrándos ibolya-szedőnek! — hadd maradjon csalódása! — Szép Lenke te az enyim vagy! — éjjél után az, enyim! (Fennhangon) Bort ide! (bort hoznak). Mike bátya! szólj, mi lelt? — Az osztály óta nem látom jó kedvedet. Az bánt-e, a' mi engem?

MIKE.

Meglehet; a' dolog nem is a' maga rendin van; mi ellent mondjunk!

KÁDÁR.

Helyes! — azt hiszem, Mike! minket illetve a' választás: a' többiek az a' mi jut.

MIKE.

'S úgy legyen!

Negyedik jelenet.

IDŐSB JENŐ JENŐ, 's az ELŐBBIEK.

IDŐSB JENŐ JENŐ.

Minden készen van-e?

KÁDÁR.

Minden atyám! mehetünk!

ID. JENŐ JENŐ.

Jó; eredj Kádár! 's tekints a' vadászok 's ebek között körül; egy negyed óra múlva megyünk: a' hajtók ad-

dig reggelizhetnek! (Mikéhez fordul) Mike! mi lelt? arczád komor, ajkad vonaglik! látom a' boszú' dühét márczona képeden! — Tudod-e gyermek, hogy az öreg Jenő daczot nem szenved!

(Kádár kimegy, 's a' vadászok és fegyveresek közt jár kel.)

SALAMON.

Atyám! a' baj nem nagy; az osztály inye ellen van Mike és Kádár bátyáimnak: jó, én nyilat cserélek velek! nekem mindegy, akármellyik füstös falrakás fogad vendéglő ölébe, a' nap' küzdése után! — Az én csarnokom a' rengeteg, sátram ama' kéken nevető mennyezet, ragyogó gyémántjaival. — Kezet Miké bátya! szórt szórért!

MIKE.

Nem!

SALAMON (utánozva Mikét).

Nem! — jó, hát legyen nem! én így sem bánom!

ID. JENŐ JENŐ.

Mi bajod Mike? szólj! néma gyermeknek nincsen anyja! — Akarom tudni, 's e' komor képet nem látni többé!

MIKE (elfordul).

ID. JENŐ JENŐ.

Te hallgatsz! Hah gyermek! ez a' hála azon kincsekért, melyeket én szerzettem, míg ti nádparipán nyargaltatok az atyai ház' udvarán? — Így fogadod te, macács lófő²⁾! a' gazdag osztályt, melly kastélyokból 's várakból áll; míg atyád öcsceivel egykor kévéken osztóztott? —

MIKE.

Örömebb osztóztam volna kévéken, miként te hajdan atyám, mint így! — Ki vagyok én? nemde Jenő

Mike! legidősb fiad, kit a' székely hadak ismernek, 's a' rengeteg' szürnyeire rettegnek! — Én, és öcsém Kádár tartottuk fenn a' Jenő név' dicsőségét. — Hm! mi megvárhattuk volna, hogy választást engedj nekünk!

1D. JENŐ JENŐ.

Szavamnál marad pártos gyermek! — Az atyai szeretet, adományit nem kopjaszúrásokra számítja; nem a' szakállal növekedik az! — Éveid' többsége mind az, a' mit szemére vethetsz a' többinek. 'S én a' bünteleneket büntessem? éretlen 's igazságtalan előszeretettel irántad 's Kádár iránt? 'S látd ez itt, kész a' cserére!

(Salamonra mutat; Kádár belép).

K Á D Á R.

Igen, mert a' sok rom közt, a' legkorhadtabb jutott neki! —

S A L A M O N (előlép).

Jó tehát, békétlenek! én lemondok az egésztől, osztogatok rajta! átkos szerzemény volt az! 's az egyetértés' derült eget a' vizsály' viharja borította el, mióta a' Jenők Adórián várakban laknak; szabad nemes széke-lyek! — tiszta hun-vér! rablott várakban!

1D. JENŐ JENŐ.

Ábrándozó! eredj! szállj le a' bérce' fokáról, hol váraink a' fellegekben fürödnek! a' sas rakja fészket szikla-koronákra: a' bagoly az odúba vonúl! — Inkább tudom e' mogorva belényt itt, boszús kitöréseivel elszivelni (Mikére mutat), mint téged nőfiú! Pelyhek közt ringatott anyád téged, enni és sirni tanított!

S A L A M O N.

Jó jó, atyám! fiad vagyok, 's ne hidd, hogy haragod elolthassa szivemben a' gyermeki hűség' 's ájtatosság'

Árvizkönyv II. köt.

szent érzelmeit! — Igen, ölelő karok ápoltak, 's anyai szeretet' édes üdve boldogítja gyermek napjaimat: gondolod! szégyenlem hogy szívem van? — Szeretni tanultam öreg! igen szeretni! — De a' ti völgyeitekben itt, nem termett az, kit e' szív óhajt! — szeretni, érzeni tudok! — de azért férfiú maradtam! kiszálltam a' pelyhekből, e' bércek ismernek! 's ha ma az ellenség áttör havasainkon: székely hitemre! nem leszek alábbvaló a' többi férfiaknál!

ÍD. JENŐ JENŐ.

Elég a' szó, gyermek! Tehát te lemondasz örökségedről? — Ám legyen! De ha atyádnak karddal tett szerzeményeit megveted, úgy ellehetsz ősi örökséged nélkül is! — mert hogy tudjad, turbékoló gerle te! minden görét birtokának ősz százak előtt is, a' Jenő, kardja' élének köszönheti; Attila, az isten' ostora, a' világ' félelme, maga is karddal szerzette birodalmát! (Mikéhez fordul) Fiam Mike! ezen ábrándos majom itt, lemond örökségéről: tehát választhatsz!

MIKE.

Mindenik mondjon le!

ÍD. JENŐ JENŐ.

Makacs!

MIKE.

Tőled öröklött rám e' kevély önérzet, atyám! melyet makacsságnak nevezsz! a' Salamon' ajándokát elfogadhatja a' többi, ha akarja, — én nem!

SALAMON (kardjára ver).

Üdvez légy jó székely fegyverem te! — nincs tehát semmim, csak ez! De hiszen elég! 's én nem irigylem vagyonotokat. — Mit nyertél azzal atyám! tekints magad körül! — Nézd e' marczone képeket, melyeken a' gyü-

lőlség 's kárügy vonaglik! — Mig kévéken osztotak a' Jenők, 's mig a' szét darabolt atyai telken ütötték fel sátraikat: addig csak ellenöket tudták gyűlölni; most varakban laknak, bíbor földi tagjaikat, 's im nézd! fiu atyjával daczol, testvér testvér ellen támad! 's az atya ön fiát veti meg!

ID. JENŐ JENŐ.

El szemeim elöl, szemtelen gyermek! — jókor érett oktató te, ki okosb akarsz lenni atyádnál! — gyűlöllek! második nőmre ütöttél, 's korcs ivadék vagy mint anyád, ki Hálom leánytól született.

SALAMON.

Nevezz annak atyám! E' szív büszke lesz arra, ha anyámhoz hasonlítottam. — Atyám Jenő! te voltál, ki a' gyáva előítéletet legyőzve, követéd a' többi székely hadak' példáját, 's nőt vevél magadnak, jót, és szerető jámbor nőt! nőt és anyát! minő kevés volt a' székely földön! — Ah! legyen szent előtted az igaznak emlékezete! minő szenten forrott az lelkemhez! — Isten veled atyám! — szivemben hordalak! — Ne hidd, hogy az atyai harag' súlya, boszúra lobbantsa ifju keblemet! én fiad maradok! — haragod éltem' idegeit metszi át: de gyűlölség a' gyermeki ájtatosság' szent körébe nem férhet soha! — Légy boldog! Isten veletek Jenő férfiak! engem atyai harag' űz! (Salamon el; kürt-jel.)

JENŐ JENŐ.

Hadd menjen! — Fel! a' kürt rivallik! kövessetek! (Mind el.)

Ötödik jelenet.

(Hegyes vidék; a' szín' fenekén szikla-bérczek, jobbra balra járható tetővel, 's három csúcscsal, melyeken állani lehet. A' tetőket sűrű emelkedő ködfelleg borítja. Alatt fenyőkkel körüszött völgykebel. Balra a' nézőktől kissé előbb, fénylő sárga barlang nyitva, öble látható, mélyéből néha füst gomolyg ki.)

ANDOR

(jobbrol jő, a' ködfelleg emelkedik fölfelé).

A' bércz' taréján ott ömleng a' köd, 's mint nedves szemfedél hever az agg fenyveken! — hig leple alatt kigyózik az ösvény a' völgybe alá! — Ott szokott ő lejteti, mint a' lenge szellő! — — hihetem-e hogy szeret?! — Ah! e' hit szükségessé vált nekem, mint az életnek a' lehellet! (A' bércz felé néz; a' ködfelleg alól az öreg vadász és Lenke fejledeznek.) — Ő az! minő bájalak! miként halad amaz aggnak kíséretében, mint őrangyal! ki fellegek' ölében ringatja gyöngéd tagjait! — Most megállanak ama' szédítő csúcson! — gömbölyű karjait fűzi atyjának nyaka körül. — Egy csók! — ah, ily ölelésért üdvömet adnám! — Elválnak! erre siet, — oh kéj! érettem!

Hatodik jelenet.

LENKE. ANDOR.

LENKE

(balról jő, 's találkozik a' jobbrol közeledő Andorral).

Te itt, szivem' ifja! vedd kezem' üdvözetül!

ANDOR

(kezét ragadja meg).

Birlak-e tehát! szép tündér hölgy! te kedves! — Mondd, minő égalj boltozott bölcsöd felett? nevedet mond!

LENKE.

Tied vagyok ifju, 's nevedet nem kértem! 's miért is! — a' szerelem néven nem csüng; a' szerelem egy nevet ismer csak, 's ez: te és te! Honom a' távol Magyarország! egy öreg atyám van! csak lenge ezüst hajkoszorú folyja halantékait körül! — Vagyona nincs, mert ádáz sors ragadta el azt! — én vagyok mindene, szép levente! 's most már ismersz.

ANDOR.

Elég, elég! az én nevem Andor! Jenő Andor!

LENKE.

Édes Andor! mondd, szereted-e az idegen Lenkét, büszke Jenő te! kinek kezét a' legvagyonosb fiú-leány³⁾ a' székely földön szerencsének tartaná! Szólj! szereted-e a' név 's hon-nélkülit?

ANDOR.

Hölgy vagy, édes szelid Lenkém! ég' leánya! — nincs honod? — ah, minden völgy, minden bérce a' hol megjelenysz, a' te honod! Te a' föld' lakója vagy! egy királyné! kinek minden férfi szem, szív és ész hódol! — Honod e' széles világ! Nem kell név neked! — neved hölgy! — nem vagyon! — birtokod a' föntség, a' báj 's női szépe alakodnak, 's a' dics, melly átforr és sugárzik egész valódon!

LENKE

(ujjával fényeztetve).

Andor, kedves ifju! szépen tudod te a' szavakat összefűzni, ének a' te beszéded! — de szavad' árja hó! — az első szerelem néma; csak tekintete 's epedése, csak remegése és üdve van, — szavai . . . nincsenek!

ANDOR.

Szeretlek Lenke! ez aczélkebelnek egész lángjával: mert tudd meg, hogy a' Jenő csak szeretni és gyü-

lőlni tud! — nincs Adórián! kit gyűlölhessek! — 's lelkem szerelemtől túl özönlik!

LENKE (magában).

Hah kigyó! ily jókor emeled te fejedet?!

ANDOR.

Szavak' árjában hullámszik csudálásom, szerelmem néma mint e' csók! (meg akarja ölelni.)

LENKE

(hirtelen, 's mintegy borzadva vissza húzza magát).

ANDOR.

Vezess atyádhoz! — ah, ne vonulj hátra tőlem! vezess hozzá, tüzzön ő bért szép kincsére! — Vagy szólj! mit tegyek? Szerelmed óriássá nevelt, — — mondd, hová kövesslek? — mikor? meddig? —

LENKE.

'S követni mernél mindenhová?

ANDOR.

Mondd, és lásd!

LENKE.

Nézd ama' barlangot ott aranyló íveivel 's langy lehelletével, mely illatosan ömleng ki odvából; — ásitó torkánál hervatag a' fű; † 's kopár szikla-kerítvényén haladoklik a' természet: az orozó toportyán⁴⁾ vonyítva rohan el mellette, 's a' napkerülő bagoly, rémes éjféli órákban búsan huhog közelében! † — Hm! a' buta köznép rettegi azt, mert hiszi, hogy a' lehellet sárga öblében halált hozó! — Én megyek csillámló kénodvát megtekinteni! (megindul) Levente! te bátor Jenő! követni fogsz engem — — ha szeretsz!

ANDOR.

Mit mondasz? te tréfálsz! — Ha tudod mi aranylik ama barlangnak kaján aknájában, 's mit rejt a' sárga

palást, melly bordáit redőzi! — hová akarod hogy menjek? — oda? — Csarnoka az a' néma halálnak, melyből ösvény nem vezet ki többé!

LENKE.

Tréfa! ne hidd azt Andor! — Nem az élet forrása-e az? — Nem látja-e öblét a' köszvényes öreg, 's ki nek a' gonosz csúz rágdalja tagjait? — voltál-e benne?

ANDOR.

Nem, nem! — bátor vagyok, de eszelős nem; 's ki menne oda? befogott ajkakkal bele lép egy perczre a' kór, de siet visszatérni, — mert ha gomolygó párája külsőleg gyógyítva hat az idegekre, keblében a' lehellet halál!

LENKE

(a' barlang felé indúl).

Jer! kövess! ismételd ott esküdet!

ANDOR

(megragadja a' Lenke' kezét).

Megállj, gondatlan gyermek! mit akarsz? megállj! nem a' halál' párolgó kapuja a' hely, hol az ifju szerelméről szóljon hölgyével! — Én holtig szeretek, 's ott a' halál! — Nem kezdhettek ott szerelmet: ott megszünök szeretni, mert megszünök élni! —

LENKE.

Holtig szeretsz te? — a' szerelem az élet' szük körén túl szárnyal, hona ég és föld, menny és pokol, élet és halál! Illyen a' hölgy' szerelme! Jól mondád, a' férfiu holtig szerethet talán, a' hölgy mind örökké! — De halál-e a' halál' félelme? — 's hol a' gyávaság rémeket idéz elő, ott-e az enyészet' kapuja? (Ujra halad.) Tekints rám, kevély Jenő, — férfiu, hölgyre! 's tanuld megvetni a' veszélyt!

(Andor göcsösen ragadja meg a' Lenke' karját 's igyekszik őt feltartóztatni; Lenke kiragadja magát. Andor követi őt 's a' barlang' közelében megáll.)

ANDOR.

Lenke! egek! megállj! az élő istenre! ki ott nyitá meg a' túlvilág' kapuját! — † Szerelmemre! melly a' sírba is követ, ha akarod! — jövendőd' ragyogó egére! — ifju álmaid' gazdag előérzetére! kérlek, kényszerítlek! megállj! † — (Andor összerogy, térdeit öleli meg Lenkének.) Lenke kedves édes Lenke! halld intő szavát szerető ifjadrak! megállj! — hah! késő! késő! (Andor féltérden bámul utána.)

LENKE (a' barlangban).

Ide, ide! szerelmesem! — ide szép ifjú! — oh, rózsákat lehell itt a' lég! 's leánykád' ittas szerelme vár, dobogó szívre, ölelő karok közé; jer, jer! —

ANDOR (fölkel).

Mi ez? — mi varász leng itt! — álmodom-e? — Istenemre ő az! a' tündér hölgy, üdvöztető mosolyával! — Hát a' halál elköltözött odvadból pokol-barlang! ? — 'S aknád' kénlehellete, melly az életet facsarja ki a' tagokból, 's a' velőt forrázza le, enged-e a' szépség' varázsának? — Hát a' hol az ő isteni arca világít, fut a' halál, mint a' királyi nap' diadali fényétől a' sötétség? (Néhány lépést tesz a' barlang felé) — Nem, nem! hiszen fojtva 's szaglászomat facsarva özönlik ki a' fanyar kénygöz, vészes torkából! — ott benn a' halál!

LENKE.

Téged a' kéreg ijeszt; — de édes gyümölcs érik itt, a' halál' kérge alatt! — könnyű itt a' szellőfolyam, mint az ifju tavasz' lehellete, melly ibolyákon úszik keresztül, 's a' nefelejts' leveleit öleli fel.

ANDOR

(újra közelít a' barlanghoz).

Lenke, Lenke! ne bízd el magadat, jér ki! — im
összetett kezekkel kér, esdekel szerető ifjad! — Látd a'
halál környez téged! A' rózsák hervadoznak arczodon,
's képed mint éjszéi rém, meredt dagadozó szemekkel bá-
mul felém! éltem' angyala! jér ki!

LENKE.

(kilép, hosszú lélekzetet vesz, 's újra visszavonulva, a' barlang' tor-
kában megáll).

Mi ez? egy Jenő! és gyáva! te rettegsz, midőn
szerető leánykád' szíve repes elődbe! — Te nem szeretsz!
e' könnyű próba elijesztett! te nem vagy férfiu! Testvér-
eid' akármellyike nem habozott volna! — Távozz! — 's
hogy szemeim többé ne lássanak soha! — — † Engem
édes képek ringattak csalékony ölükbén! — Férfiuval gon-
doltam sorsomat összeolvasztani, ki szerelmem' gyémánt-
ját egy koronára tüzi, 's szerette mátkáját a' pokol' ak-
náiból kiragadja! † — Én csalódtam! ne merd szemeidet
többé rám emelni! † ki olly magasan állok fölötted, mint
őseink' honában a' királyi czéder a' csúszó bokrok közt! †
Utoljára parancsolom: el! (Eltűn a' barlangban.)

ANDOR.

Varázs-e ez? — Mit akar e' hölgy velem? Emberi
alak-e ő? — hiszen ott benn a' halál! — Gyáva vagyok-e
én valóban? — Nem, nem! — hiszen átkozom a' sorsot,
hogy nincs Adórián, kinek fején kopnék el buzogányom!
— hogy nem terem itt oroszlán, kinek nyelvét facsarhat-
nám ki torkából! — — (A' barlangból gúnykaczaj hangzik ki) —
Hah! e' gúnykaczaj, a' vért kergeti arczomra! 's keb-
lemet kinosan feszíti szét! (Az öreg vadász jelenik meg az
egyik szikla-csúcsán).

LENKE

(kilép a' barlangból, 's hosszú lélekzetet vevén újra hátrább vonul).

Te még itt! — El! mert tekinteted émelítő!

ANDOR.

Ne neheztelj, haragod életlő mint az ég' villáma.
— Szereltem vagy ármány, a' mit üzs, — én követlek!

LENKE.

Tehetnéd azt? — Ah! a' hölg' szerelme nagy, mint
az ég' kegye; 's ha férfit láttatsz velem, remegő ném-
ber helyett: én tudok megbocsátani! Jer! tied vagyok
holtodig!

Hetedik jelenet..

ÖREG VADÁSZ, 's az ELŐBBIEK.

ÖREG VADÁSZ

(még mindig a' szikla-csúcsán; — megforgatja parittyáját).

Gyáva kölyök! mennyi nógatást vár! — hitemre!
ez a' legnyomorultabbika, a' nyomorult Jenő fajnak! —
(irányoz; újra leemeli parittyáját.) — Valahára mozdul! — in-
dul! — megy!

ANDOR.

Jövök! —

(Lenke eltűnik a' barlangban, Andor utána rohan. — Szűnet — az öreg va-
dász halkal jó le a' bércezen: egy éles sikoltás hangzik ki a' barlangból.)

ÖREG VADÁSZ

(a' barlang' közelébe érve).

Sikoltás! — ki az? Ő vagy Lenke! — Ha-ha-ha!
— Ő! igen ő! az első Jenő, kit sorsa ide vezetett! Ha-
ha-ha! — veszsz!! —

(LENKE kirohan a' barlangból; az Andor' kalpagját fölemeli magosra, 's
az öreg' lábainál összerogy. — Az öreg diadali tekintetét vet rá. — Len-
ke újra fölemelkedik, felkél, az öreg' vállához támaszkodva, kinyújtott
karral, ujjával mutat a' barlangra.)

A' kárpit legördül.

MÁSODIK FELVONÁS.

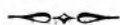
S Z E M É L Y E K.

ÖREG VADÁSZ.

LENKE, a' leánya.

JENŐ JENŐ, az ifjú

MÁSODIK FELVONÁS.

Első jelenet.

Azon vidék, melly az első felvonásban; reggeli szürkület; szél. — LENKE néhány lépésnyire a' barlangtól, nagy erőködéssel halad előre; karjába a' holt Jenő Kádár fogódzva.

LENKE

(élesen sikolt. — Szünet).

Ereszsz! — — hah! oda vagyok! — Levegőt, levegőt! — Zsibbadok! (Lehajulva igyekszik a' halottól szabadulni) — Lehetetlen! mintha karomhoz forrott volna, van keze velem összenöve! — El kell vesznem! (Összerogy) Levegőt! — keblem ég! szívem kinosan dobog! — Atyám — atyám! mivé tettél engem?! — — — Ez itt! ezen óriás, a' halál! — igen, ő a' halál! 's tartja fogva martalékját! — Huh! borzasztó! — Tehát nincs szabadulás?! (Egy tört von ki kebléből.) — Ezzel levagdalthatom ujjait — — (Elveti magától) — nincs bátorságom! nincs erőm, néhány ujjat átmetszeni! — † Oh istenem! — — pedig én egy vérengző hiúz vagyok! — én a' te szent jogodat bitorlom, 's büntetek; — én! — 's te ülsz méltóságosan és fényesen a' te magas trónodon! 's a' földre kémlő nagy tekinteted előtt büntetlen semmi sem marad! † — — Hah gyilkos! ereszsz! (Síp hangzik távulról) — a' síp! ez atyám! — Ide, ide!

(A' legmagasb szikla-csúcsan az ifju Jenő Jenő látszik.)

LENKE (rá bámúl).

Csitt! — nem atyám! Órangyalom az! — hófehér mint a' lilium, és sugárzó mint a' hajnal' csillaga! — ő az! — kit a' bércek' ormain láttam olly sokszor már! — 's ha egy nap nem láthatom kedves arcját, szívembe a' bú száll! — — Nem vett észre? — ah jöjj! mennyem' angyala jer! — — Nem hall! a' dühös szél elkapja hangomat! — — 'S ha itt lelne! az angyal, egy ördögöt! (Jenő Jenő elhalad.) — Megy! — kiáltok! — Nem, nem! hátha Jenő ez is? — Jenő? — Nem! ő nem lehet az! — Isten add, hogy ne legyen az! — Órangyalom ő! 's nem nyílt tekintete, szívemet nyitja meg! — eltűnt! 's a' félelem ezer hurokkal ragad meg újra! (A' sip közelebb hangzik — közeledő kiáltások: Lenke! Lenke!)

LENKE.

Atyám! — ő! — a' szél erre úzi a' sip' hangját! megszabadulok!!

Második jelenet.

ÖREG VADÁSZ. LENKE.

ÖREG VADÁSZ (sietve jó.)

Lenke! leányom! mintha kiáltásodat hallottam volna. (Észre veszi). Te itt 's e' férfiú elnyúlva melletted (oda rohan). Leányom!

LENKE

(Örömtől szótlannul mutat a' holt Kádárra. Az öreg kiszabadítja).

ÖREG VADÁSZ.

Hogyan történt ez, szólj!

(A' szín kivilágosodik.)

LENKE

(térdre hull 's kezeit égnék emeli).

Isten! nagy isten! megszabadítál! (Az öreg vadász a' holt Kádárt a' barlangba vonja 's kisiet.) Hála néked! (Szünet — fölkel.) 'S te komor öreg! mit kívánsz tőlem? — Nézd, a' harmadik Jenő volt ez! — E' büszke oroszán a' rejtező Lenkét követte, 's félelem nélkül rohant a' barlangba, — egy tövissel szúrtam meg arcát 's a' szízenés, volt a' halál! — de halva sem eresztett el! mint a' sors, mint az örök végzet, mint a' bűn, ragadott meg, 's haldokolva vívott velem! — — Nem, öreg! nem, — én nem ölök többet! (Térdeihez borúl az öregnek 's átalöleli azokat.) Nem, édes öreg atyám! én 'nem' tehetem azt (felkel); Órangyalomat láttam én! — miként egykor a' czegei tó' szélén hófehéren, úgy láttam őt ama' bércz-csúcson!

ÖREG.

Abrándozó!

LENKE.

Ébredő, mond! — 's ne vádold öreg atyám! — nézd fiatal vagyok én is! nékem is enyhén mosolyg az ég, én is gyönyörrel úsztatom tekintetemet a' szép világ' virányai fölött; nekem is rezeg szívemben az ismeretlen boldogság' sejdítése! én is látom az eget kéklő boltjával, csillag-szemeivel, éltető napjával! — 's az isten beköszön lelkembe, a' korány' aranyában, 's a' vihar' villámban! — — 'S mind az a' mit e' szív kétes gyermeki álmokban reméllett, feltűnik olykor elmémben: azon nappal, azon egyetlennel, melly eltörleszté éltém' minden örömét, reményét, varázsát!

ÖREG.

'S tudod-e ki volt azon élet- 's remény-ölő napnak hőse! —

LENKE.

Tudom! — mint halált huhogó bagoly huhogtad azt fülembbe, azzal ébredtem, azzal szédültem ágyamba, — étkem' fűszere volt! — tudom!

ÖREG.

Ne feledd! — 's cselekedj'!

LENKE.

Feledni?! — feledjen az ég engem, 's boszujának sarlója örömim' reményét arassa le, minekelőtte sarja virággá fejedett!

ÖREG.

Igy szeretlek Lenke! 's ha a' nagy munkát bevégeztük, az Isten' büntető jobbjának igazságos halál-munkáját: akkor föllépek újra; minden székely had gyűlöli a' Jenőket! váraimba szállítlak! — 'S te az Adórián fiuleány, örököse az egész Adórián-család' gazdagságának, bíborban 's aranyban fogsz csillogni: 's leventék fognak hódolni neked, 's kit fiamnak fogadok, arra függesztheted az agg Adórián-ház' vagyonát, nevét, dicsőségét! — 's maradandó lesz az! ha az ölyvet fojtjuk meg, ki felette sovárg, éhes szomjas kárörömmel! — Te nem hallgatsz rám?

LENKE.

Nem, atyám! én nem ölök többet! — Nem, istenem! te nem akarhattad ezt! — Egy gondolat ébred lelkemben, atyám; — Kérd az ég' urát, hogy meg ne érjen benne; mert lelkemre; átkoznom kellene azon karokat, melyek engem az Adóriánok' pusztulásakor megmentének.

ÖREG.

Lenke; mi volt ez?

LENKE

Öreg, öreg! ha mind ez, nem istentől jönne! 's én — ah! ne hagyd ezt hinnem — műszer voltam volna a' pokol' kezében! alacsony eszköz! — én! — Órangyalomat láttam, csak pillanatokra! — De mi az élet, a' kinos' élet e' pillanatokhoz mérve?!

ÖREG (magában.)

Az ijedség elkábította, majd magához tér! (fennhangon)
Lenke! távozzál, eredj! merülj a' tengerszem' hűves kristályába: ez visszaadja erődöt és lelkedet! (Lenke el.)

Harmadik jelenet.

Erdős vidék, a' szin' fenekén magas sziklák közé szorult tó; jobbra egyszerű gunyhó.

IFJU JENŐ JENŐ, később LENKE.

IFJU JENŐ JENŐ,
(csendesén jó jobbról.)

Hajnal óta kobo­zom e' szirt tanyát, ma meg nem láttam őt! — igen ő az! amaz angyal fő, kit a' czegei tónak hullámiból láttam egykor fölmerülni; 's kit a' szirtek' öbleiben kémelek: ő az, ő! ki szivemben honol! — látnom kell őt! 's szólanom vele! — talán e' gunyhóban lakik? (a' gunyhóhoz közelít, az ajtó' közelében fűl) Semmi nesz! — minden néma itt! kihalt a' vidék! — — Csitt! lépte­ket hallok! (szünet.)

LENKE

(balról jó, a' gunyhó' közelében találkoznak.)

IFJU JENŐ JENŐ.

Megállj! valahára utamban vagy! — egy pillanatig csak! állj meg!

Árvizkönyv II. köt.

LENKE (magában.)

Istenem! — Ó!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Szólj! — hogyan nevezzelek? te szép virág e' rengetegben!

LENKE.

Mi a' kívánságod, ifju!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Mi volna? — Nem szűnik-e meg minden ohajtás, ha tekinteted' mennyébe merül a' szem? — Ah, engedd nevedet tudnom!

LENKE.

Nevem Lenke, szép vitéz! Lenke egyedül, és pusztán!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Az üdvösséget fogom ezután így nevezni! — Az én nevem Jenő! (Lenke összeborzad, tagjai reszketnek) kétszeresen Jenő; mert családom' neve is az! (karjaival támogatja Lenkét.) Mi lelt? kedves gyermek! — ugy-e, ugy-e? mint a' vilám, csapott ez átkos név le rád? — Igen! átkos név ez! — te szelid angyal! 's szűz kebledben nincs viszhang erre! — vér füstölög e' név körül, 's veszélyt jósol, hol hangja a' lég' oszlopait ingatja!

LENKE (magában.)

Irtózatos! ez itt, egy Jenő! kit gyűlölve nőttem föl! — egy Jenő! — 's illy szép, illy nemes, illy jó! (fennhangon.) Te, egy Jenő! — ivadéka tehát ama' borzasztó családnak, mellynek gyávándühös kezei közt az Adórian hölgyek estek el! — Isten! lehet-e ez?! —

IFJ. JENŐ JENŐ.

Az, az; jó gyermek! — De selyem gyűrűk hullámozták fejemet körül, 's kezecskéim imádságra emelkedtek csak, midőn az történt! — 's ajkaim a' gyermek szeretet' édes üdvös szavait tudták rebegni!

LENKE (magában.)

Ha ez volna, és lehetne! — ég' ura! mondd, mi tehát a' való akkor? — 's mi voltam, mi vagyok én? ki boszút esküdhettem ez angyalra! (fennhangon) Ifjú! Jenő vagy-e te igazán? — te! — igen! a' te nyílt nemes arcod, csak igazat tud szólni! — (magában) Szívem össze van fűzve! borzasztó örvény tátong előttem! — (fennhangon) Eredj! szaladj! távozzál! — nem kies e' sziklatánya itt! — a' hércz' gerincein ölyvek honolnak; nem a' szelíd bárány legel itt selyem fű hullámokon: farkas-verem ez! vérrel ázott! — oh! ifju, röpj! —

IFJ. JENŐ JENŐ.

Taníts futni! te gyöngéd virág! te, ki a' rengeteget világítod, szelíd fényeddel! — Ah! csak a' név az, a' mi vészes rajtam! nem egyéb; mert gyűlölni csak egyet tudok, 's az — a' gyűlölség! — Birták volna, a' súlyos buzgányt, ama' vesztés' napján karjaim: Istenemre! az Adóriánok élneek még!

LENKE (magában.)

Ő Jenő! 's mégis őrangyalom ő! — igen, én szeretem őt! — Istenem, őt! a' gyilkos' fiát! — 's mégis szeretem! — A' szerelem' szent pillanata, a' gyűlölség' hosszú életét fölemésztette! — (fennhangon) Siess! látd a' nap ébred, 's hosszan teríti arany sugárít a' sziklák' ékeire! 's csilláma a' fenyvek' levelein ég! — távozz! itt a' pillanat veszélyt hoz!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Melletted édes a' veszély!

LENKE.

Ne mondd azt!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Édes, édes az! — kedves mint te! ha érted fenyít!
 — Én nem távozom! — Szólj, hol lakod? — gunyhó az,
 vagy palota? rom, vagy büszkén emelkedő vár? nyitva áll
 kapuja, vagy falait kell megmászni! — mondd, 's vezess
 anyádhoz!

LENKE.

Nincsen anyám!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Nincsen anyád? — néked atyád van, kevély szilárd
 atyád talán, mint nekem! — Atyád, ki szivedet nem
 érti, ki keble' mintájába gyúrja lelkedet, 's hiszi hogy az
 onnan hülten 's alakulva léphet ki az élet' viharába! —
 — Ah, jer hát hozzám! légy enyim! — Szólj, szerelem-
 teremtető te! tudnál-e szeretni magad?

LENKE (magában.)

Igen, ő adott enmagamnak vissza, én igaz leszek
 hozzá! — (fennhangon) Nem, Jenő, nem! — tigris-kebel
 táplált engem! — Szerelem! — óh, ha szeretni tudnék!
 — szeretni szabad volna! ne higgy nekem! — 's távozzál!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Én hiszek neked!

LENKE (magában.)

Ah, minő boldog lehetnék! 's hogy' szégyenit e' bizo-
 dalom! — (fennhangon) Ne higgy nekem, mondom én! 's
 gyűlölj engem!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Vihar dúl ifju kebledben, nemes hölgy! arcod' sugá-
 rai elsötétültek! — 's itt is e' szív körül dühöng-a' vész!

— Ah, jer karjaim közé! hogy a' vihar, melly kettőnkben rombol, összezsapjon, 's emészsze fel önmagát!

LENKE (magában.)

Szólok! — utáljon bár! — én nem tudok többé csalni! — (Fennhangon). Igen Jenő! a' vihar összezsapott, a' fellegek szerteszaladtak! — — Világ van! 's arany sugári egy képet derítenek, melly lelkemet töri össze! — — Ifju! te tündér vagy! — te az én örangyalom vagy! — ah, lépj dicsőült fényedben szolgálód' elébe! — tárd mennyed' kapuit ki! — Igen, igen! te az én örangyalom vagy! — 's te tanítál igaznak lenni! — Eddig csálni tanultam, 's a' szép igazságot álnokság' undok leplelével fűdni! — hazudni hogy szeretek, mikor gyűlölök! — eget igérni, mikor poklot készítek! — De most nem tudom mondani hogy gyűlöllek, nem! pedig kellene!; mert nem üdvös itt mulatnod! — igaz leszek; igen, én szeretlek! egész üdvével és poklával átkos létemnek! — Ellenni nálad nélkül, a' halál; de a' halál nem a' roszak' legroszabbika. De élni, 's megvettetni téled több a' halálnál!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Mit mondasz! nem értelek; minden szavad egy rejtély előtttem! — Szeretsz? ah, ismételd ezt! 's csak ezt!

LENKE.

(Zörej hallatszik; Lenke összeborzad.)

Lépteket hallok! az oroszán' léptei azok, ki mártalékra eseng! — szaladj!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Jöjjön!

LENKE

Távozz! a' mi rejtély volt szavaimban, felfűdözöm neked, fel! mert élni nem akarok! — De most fuss!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Soha!

LENKE.

Eredj! látd az ijedség megragadott! érted remegek, kegyetlen ifjú! — ha szeretsz, hagyj magamra! csak most! — szerelmedre, 's az enyémre kérlek! 's ezen zúzott szív' kínaira, mellynek minden ere érted ver!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Lenke! — értem? — te szeretsz! óh szólj! parancsolj! —

LENKE.

(Az öreg vadász a' sziklán fenn mutatkozik.)

Most nem többet! — távozzál!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Látlak-e újra?!

LENKE.

Ah, mit kívánsz?!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Lenke! — látlak-e újra?

LENKE.

Igen, igen!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Hol?

LENKE.

Az istenért! siess! — Látlak holnap éjféltkor itt! — most el!

(Ifj. Jenő Jenő el.)

Negyedik jelenet.

LENKE, később AZ ŐREG VADÁSZ.

LENKE.

(Az ifj. Jenő Jenő után bámul.)

A' hüvely levonult szemeimről: Isten! most ébredek!
— Tehát van valami jobb, nemesb a' gyűlölségnél 's bosszunál! — tehát éppen az jobb, boldogítóbb, a' mi annak ellentéte: a' szerelem! — (Gondolkodva) Igaz, igaz! én eszköz voltam egy bosszúló aggnak kezében! — Huh! tehát nem magam, nem önálló, hanem egy nyomorult eszköz!
— (Térdeire hull.) Halld, nagy isten, kérésemet! — Te észt adtál nekem, — nem adtál volna-e erőt? azon ördögből, melylyé nagy atyám nevelt! angyallá fölnemesedni? — (Fölkel) hiszen e' mozdító lélek keblemben, a' te lehelleded!
— Fel! elgázolt teremtes! ragadd önállási jogodat meg szilárd kézzel! — akarj! — 's veled az isten lesz! —

ŐREG VADÁSZ.

(Közeledik; Lenkéhez érvén, azon oldalra mutat, merre az ifju Jenő Jenő eltávozott.)

Ki az ott?

LENKE (magában.)

Ah! minő nehéz, körmeidből szabadulni, gonosz sors! — tehát még tettetés kell! — — (Fennhangon.) Tölem kérde az? 69 évet töltöttél e' vidéken, 's én legyek útmutatód?

ŐREG VADÁSZ (magában.)

A' leány haboz! — hah! az én gyanúm! — Ördögöt! De nem, nem! — ki kell őt fürkésznem. (Fennhangon.) Igen, Lenke! én ismerem őt: Jenő Jenő, az ifju! — ő él még csak és atyja, és Salamon! — Jer karjaim közé Lenke! szívjon erőt szíved, — ne csüggedj! Még kettő, 's a' bosszú nagy munkáját bevégezted; a' harmadik az enyim!

LENKE.

Atyám! köztünk tisztába kell jönni a' dolognak! — Te megcsaltál engem! — Ah, nézd e' gyöngé tagokat! — öldöklésre, pokoli boszúra számították-e ezeket a' menny' ura? —

ÖREG VADÁSZ.

Lenke!!

LENKE.

Te érzéseimet elfojtottad, ki és vissza kergettél mindent, a' mi jobb szelidebb volt keblemben! — Mint foglyok, álomszertől nehezült szemhéjakkal, szunnyadtak a' szép szelid asszonyi érzetek, e' sivatag kebleiben; szívem puszta lett és üres! — Lelkem boszúra növesztve, mint a' lánczszal terhelt ráb, megszokta, megszerette bilincseit! — 's azt vélte már, hogy a' szolga görnyedés, állása neki! — nem tudta, nem gyanította, miként teremte a' szent Isten, magásra kelten az emberi testet, miként irányozta égnek tekintetét, 's miként tuda lelkében mennyet nyitni, 's szívében egy tárházat holdogító 's üdvözítő érzéseknek! †

ÖREG VADÁSZ.

Lenke! hálátlan gyermek! engem vádolsz te! — Nem tudod-e, miként tudtam szaladni? gyáván futni, én! Adorján Örs! — miként rejtegettelek lugasos vészek⁵⁾ alatt; míg a' medve ordított közelemben, 's a' belény dulta fel a' vész' avarját? — miként fődte keblem gyöngé tagjaidat a' dühöngő vihar ellen: mikor a' te édes gyermeki arczod, lanyha álomban pihent szívemen? — felelted-e rossz leány, miért tevém én mind ezt?

LENKE.

Nem, öreg! nem feleltem! — az Adorjánok' kevelysége 's dühe tett gyárává 's dajkává téged, öreg Örs! — nem a' szeretet' üdve, nem atyai szent ér-

zet; † nem édes anyai, szerelemdús és remegő gond! †
 — Te nem a' szelid galambot ölelted fel; az ifju vér-
 csét vitted te magaddal! — Mit kívánsz tőlem? — Itt
 állok 18 évvel, gyermek még; ki fejét a' szerető anya'
 keblére hajtáná; ki szent ihlettel emelné kezeit az esteli
 harangkor! — 's mivé tettél engem? — Örülj veszélyes
 mivednek; terved sikerült! — Te tanítád leányodat a' le-
 helletet magába fojtani! — Kebled' poklában ért meg a'
 terv, melyet kábultan végre kelle hajtanom!

ÖREG VADÁSZ.

Megállj gonosz gyermek! most értelek már! — Nem
 a' vallás' szent sugalma függeszti a' szemrehányás' mé-
 reg-telt szavait ajkadra! nem! — mert az első lépés a'
 gonoszra, nehéz csak! Mikor Jenő Andort, első áldozat-
 ját igazságos boszúmnak, csaltad a' verembe: akkor,
 értettem volna ellenkezésedet! most, nem értem azt! —
 — Vagy igen, igen! értelek! — nem szánakodás, női
 kény 's azon átkos indulat, melyet ti szerelemnek ne-
 veztek, változtatott meg téged.

LENKE.

Szabad-e nekem szeretni!?

ÖREG VADÁSZ.

Ám szakadjon szívé, az édes testvérnek! ám vonagol-
 jának izmai a' hős apának, 's veszszén kielégítlen boszú-
 dühében az agg Őrs! — mit árt? — hiszen a' pelyhes
 Jenő Jenő, a' kigyófaj' édes ölelése kárpótlás mindeze-
 kért! — Hah, kétszinű gyermek te! szemeim nem csal-
 nak, — te szereted őt! — De nem jól számítottál! —
 vagy teljesítsd, mire szent eskü kötelez! — vagy ha nem:
 tudd meg, hogy azon ábrándozó kölyök, meg fogja álta-
 lam tudni, minő fűszert szittak bátyjai keblökbe! 's ki
 nyitá meg nekik a' vesztés' kapuit!

LENKE.

Szerelem! — Te hibázzsz atyám! — Hol venné a szerelem e sivatag kebelben magát? — Te gyűlölni tanítál! — ah, hagyta volna elveszni! A' halál irtózatossá, de tíz év óta már angyal lennék nagy istenem' szép egeben, 's gyermek kezeimet emelném imádvá fel trónjához: hogy szívet adjon neked, öreg Őrs! 's tanítson megbocsátani! — 'S fölteszed-e azon ifjúról, hogy három testvérének gyilkosát szerethetné? — mert magam mondom azt meg neki! — fel rólam? hogy szerelmemet, ha szeretem őt, túlélhetném! — 'S ő ártatlan és szelid! 's én büntessem?

ÖREG VADÁSZ.

A' Jenők csak addig ártatlanok, míg ártaniok alkalom nincsen.

LENKE.

'S mit vétettem én neked? hogy a' poklot szállítottad keblembé? — Te ön véredben boszúlod meg magadat! A' halál' torkából ragadtad ki, eszméletlen gyöngéd unokádat, † a' tengő gyermeket, az ismeretlen világ' kabult bámulóját, † hogy a' kifejlett hölgyet a' kárhoznak vesd oda! — De ha bukni kell; nemesen bukhatok csak! — 's im! lerázom a' nemtelen salakot magamról, — 's elene mondok minden tettednek, 's minden szándékoznak! — Én, Adórián Lenke! nem eszköz többé, hanem a' székegy hölgy! — miként istene' kezéből került ki! — Itt keblem! add a' halált nekem!

ÖREG VADÁSZ.

Mit határozta?

LENKE.

Meghalni!

A' kárpit legördül.

HARMADIK FELVONÁS.

SZEMÉLYEK.

ÖREG VADÁSZ.

LENKE, a' leánya.

JENŐ JENŐ, az idősb.

JENŐ JENŐ, az ifjabb.

JENŐ SALAMON.

Első

Második

}

Szolga.

Fegyveresek. Szolgák. Nép.

HARMADIK FELVONÁS.

Első jelenet.

Az előjátékbani terem. Est; szövétnékek égneek.

IDŐSB JENŐ JENŐ.

(Sietve jó; az első szolga utána.)

Lovat! nyergeljetez lovat! — az, melylyel a' renge-
teget összekoboztam, halva dült el alattam. (Szolga el.) † Mi-
ke és Andor, az én levente fiaim, oda! — hová lehet-
tek? semmi nyomuk. † (Az ablak felé indul.) Mi az? — Po-
kol' ármánya-e? † ez káprázat! nem, nem! † egy ló, csat-
togó kengyellel, repülő kantárral! — † Egy ló, újra egy
ló, ura nélkül! † a' hegy' oldalán rohan'erre! — így a'
fergeteg jó! — † Kárhozat! †

(A' rohanó, lónak dübörgése hallatszik a' felvonó hídon.)

Második jelenet.

IDŐSB JENŐ JENŐ, 2^{ik} SZOLGA.

2^{ik} SZOLGA.

Uram!

ID. JENŐ JENŐ.

Szólj, mi baj? Arczod, gyáva kifejezésével az örült ijedelemnek, felbőszíti lelkemet!

2^{ik} SZOLGA.

Kádár urfinak lova rohan a' felvonó hidon a' várba!

ID. JENŐ JENŐ.

A' Kádaré? — a' harmadiké már? — a' ló ura nélkül, 's minden nap egy ló ura nélkül, — 's mindig a' rengeteg felől.

2^{ik} SZOLGA.

Mit tegyünk?

ID. JENŐ JENŐ.

Mit kérdesz engem, gyáva bérlett! — Mint az ölyv martalékját, úgy ragadott meg szavad engem; † az ész állt meg agyamban! 's a' düh fojtja meg az akarat' erejét. — Világ! világ! hogy e' sötétben láthassak! † — Minek jó a' ló ura nélkül! mi pokol-ármány lappang a' vadonban ott! — † vagy pártoskodó fiaim' daczcza ez! kik vérrel szerzett örökükön összeveszetten, az atya' szívét ragadják meg? † — Fel! mindenki lóra üljön; szövétnekeket gyujtsatok! verjétek a' vár' harangját félre! — keljen a' nép fel! (Szolga el.) Huh! mint el vagyok itt hagyva! ki vagyok én? — még Jenő Jenő! a' leggazdagabb főnemes a' terjedt Székely földön! öt levente fiú' atyja! — 's egyedül!

(Első szolga sietve jó.)

ID. JENŐ JENŐ.

Készen vagytok-e? szólj! — Hol Jenő? hol Salamon? — ah, ezt én kergettem el!

1^{so} SZOLGA.

Uram! egy öreg szénégető látta tegnap, azon idegen öreg vadászt, ki darab idő óta a' tengerszem melletti guny-

hóban lakik; miként vonszolta a' Kádár urfi' testét, a' kénbarlangba be!

1D. JENŐ JENŐ.

Halva? egek! 's nem zúzta szét a' gyilkost?

1^{ső} SZOLGA.

A' szénégető öreg, 's alig bírja tagjait: de Jenő urfi, ki most tudta meg a' dolgot, oda sietett.

1D. JENŐ JENŐ.

Utána hát! Lovat! lovat! vessünk egy árkányt ⁶⁾ ember sorokból a' rengeteg' nyakába, 's fojtsuk gyűrűjébe a' vadont mindent szörnnyeivel!

1^{ső} SZOLGA.

(Elsiet, a' harang megkondúl.)

1D. JENŐ JENŐ.

Boszúra vén Jenő! † tehát így vesznek rendre fiaim! — elvesznek mind; az ég könnyörületlen, miként én az voltam! minden oda! a' nap hunyt el, a' hold szakadott le, kiaszott a' csillagos ég! † — Mike! kedves levente fiam, Mike, hol vagy! (el.)

Harmadik jelenet.

SALAMON, később LENKE.

(A' második felvonás' első jeleneti vidéke.)

SALAMON (gyorsan lép fel.)

Az éj' fátyola a' fenyvek fölött vonul el, 's engem a' szerelem üz! — Nem jö! — ah, ő a' perczeket nem számolja mint én! (Gondolkozva) Három testvérem tűnt el! ki

fejti meg ezt nékem? Estve, miként én most, lopódtak ki az atyai várból. Ha itt ármány lesne rám! rablók gyilkosok! — de hiszen jó kardom itt! jöjjenek! — Csitt! lépteket hallok! — az ő léptei azok! halkal suhannak a' völgy' fővenyén! esördül a' galy! — ő az! most az! ott leng árnya elő, minő gyorsan!

(Nytított karokkal szalad Lenke' eleibe.)

LENKE.

(Gyöngéden hárítja el az ölelést.)

Salamon! egy szavam van hozzád.

SALAMON.

Az enyim is egy csak! — kelettől délig hangzik, 's szól minden fűszálban, minden csillagban! Én 's a' szó egy, — szeretlek!

LENKE.

Szeretsz-e?

SALAMON.

Van-e egyéb a' világon Lenke mint szerelmem?

LENKE.

Szeretsz? — 's kész vagy akaratomat teljesíteni? kérdés 's fürkészés nélkül?

SALAMON.

Szólj, és megvan!

LENKE.

Ármány lappang itt ifju! — többet most nem mondhatok! — ha szeretsz, ha éltemet ohajtod: távozz! egy hold mulva visszatérhetsz; itt e' helyen, megfejték neked mindent! most el, el!

SALAMON.

Távozni? — Soha!

LENKE.

Szeretni, 's távozni!

SALAMON.

Mit kívánsz tőlem? — Mi jutalom vár, ha szavad fogadom? — Látlak-e újra?

LENKE.

(Az égre mutat.)

Szeretet az, a' mit most én teszek! — 's a' szeretet égből jő: Istennél a' jutalom! — Te látni fogsz! — igen!

SALAMON.

Te parancsolsz! 's én hódolok! — Oh, Lenke! szívemet hagyom itt néked! 's vérző sebet viszek a' magaméban! Még egyet mondj, szeretsz-e?

LENKE.

Én szeretlek! — igen; az élő isten tanúm! én szeretem az egész világot! — a' mindenséget ölelném szívemhez! én szeretlek ifju! mert jó vagy te, és szelid! — 's most eredj! 's térj egy hold múlva vissza!

SALAMON (magában).

Megyek! mivel ő akarja! de messze nem távozom! — titok fedi sorsát; ármány les itt! ezt monda; jó, tehát tulajdon javáért; tartsuk szemmel őt! (Salamon eltávozik.)

Negyedik jelenet.

LENKE.

Igen! én szeretek! — de te jó ifju nem értetted engem! — Szeretek! 's szerelmemnek köszönheted életedet!

Árvízkönyv II. köt.

— De a' kit én szeretek; Jenő Jenő az! a' szép ifju, örangyalom! kiért a' hideg földből felásnám a' vad Jenőket, gyilkos én! — csak egy hold' emlékezetét törleszthetném ki életemből! (Jobbra tekint, 's megretten.)

Ötödik jelenet.

IFJU JENŐ JENŐ, LENKE.

LENKE (magában.)

Egek! ő az! — mi hozza őt ide? jobbkor mint akarám, 's midőn atyámat várom!

IF. JENŐ JENŐ.

(Élénken közelít; megáll; szünet.)

Lenke! itt vagyok! jobbkor ugy-e mint vártál? — (Gúnynyal.) te szelíd gerle! te földi angyal! kinek keblében a' menny lakik!

LENKE.

Oh ifju! — mi hozott téged ide, e' vészes órában! — † minek vágysz a' leplet fölemelni, melly sorsomat fűdi? — Ah, hidd, nem örömosztó e' tudás! — Atyámat várom; ellenséged ő! — miért? — nem marad titok ellőtted! jer éjféلكor; most siess! mert a' pillanat átkot rejt méhében! † — éjféلكor elvárlak; szívemet tárom ki előtted lelkem' ifja! † irtózatos ezen órának előérzete! — De te Lenkédet még nem ismered; gyűlölj vagy szeress: én igaz leszek † — 's te ítélni fogsz!

IFJ. JENŐ JENŐ (kardot von.)

Ítélni! — igen, a' nagy istenre! én ítélni fogok; de most e' pillanatban!

LENKE.

Jenő!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Igen, álnok kigyó te! kinek tarka külszine, játszi fényével csábítja a' szemet! 's kinek tekintete igéző, mint lidérczé! — Pokol' leánya! ismered-e a' kénbarlangot?

LENKE.

Igen! ismerem; te boszuló Cherub! szép arczoddal, 's a' lángoló karddal, melly a' paradicsom' kapui előtt villog, mintegy éji üstökös! — Ne hidd, hogy eltagadjam tőled a' mit tudok! hogy elhazudjam a' mit tettem! — Ismerem! átok e' szóra, te szerencsétlen!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Ismered azon barlangot, hol a' lehellet halál? — Nem, nem! istenemre, nem lehet! Az ég hazudta-e arczodra a' szelidséget? Egy angyalnak mennyei vonásait feszítette-e undok pokol' szellemére? — harmathól szőtte-e tagjait az irtózatossnak, kinek neve leány, valója ördög! — Oh, szólj! emeld azon dicső tekintetet föl rám! melylyel mint királyné hódítani 's parancsolni tudsz! — Tiporj haragod' mennyköveivel le! 's nevez hazugnak! mondd hogy örült vagyok! — † csak mentsd magad! — inentő szavaidon csüngök, mint a' hullámok közt küzdő a' szabadító sziklán! — mondd, hogy ártatlan vagy! 's add az életet nekem! †

LENKE.

Hiába, szép Jenő! hiába! — Ismerem ama' kénodút; átkos karjaim ölelték a' haldokló Jenőket e' csalfa szívhez! én láttam szemciket megtörni; füleimben csendült meg a' vég halálsikoltás, ott hol lehellet a' halál! — Én, a' te szelid Lenkéd, kinek arczára az ég hazudta jámborságát!

— Mit bámulsz rám, Jenő Jenő! — nem tudod-e, hogy Adórián Lenke áll előtted?

IFJ. JENŐ JENŐ.

Hah! tehát te! vér-telt sarjadék! most érték! min-dent! — Tehát igaz, nem álom; nem agyom-alkotta ré-mek? igaz a' mit hallottam; a' pusztá, a' meztelen való vicsorítja undok arczát felém! — Félre! — fordítsd el ar-czodat! ne tekints rám azon szemekkel, melyeket egy istennétől oroztál! — Lenke, szólj! mert istenemre, élve nem hagyod el e' helyet; hová tetted Mikét, Kádárt, An-dort? — hol az én kedves szelid öcsém Salamon?

LENKE.

(a' barlangra mutat.)

IFJ. JENŐ JENŐ (kardot emelve.)

Legyen hát isten irgalmas neked!

LENKE (térdre hull.)

Megállj! — egy perczig még; én nem futok! — mint az áldozat heverek itt lábaid előtt! — Élni nem akarok, — az égre! — nem akarok élni! De minekelőtte éltem' terhétől megfosztanál, hallgass ki engem! — Hiszen a' vesztő helyre szánt bűnösnek is kihallgatja az úr' szolgája gyónását!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Röviden!

LENKE (fölkel.)

Mikor atyád, a' vad Jenő Jenő, undok ármánynyal lopódzott atyáim' várába! nagy atyám felragadott; egy sü-tét rejtekben lappangtunk, három hósszú nap, és három éjelen! — Alig néhány lépésnyire tölünk, haladtak el a' Jenők' gyilkosai! De a' boldogságos szűz, kihez ifju keb-lem hév imádságban emelkedett föl, megtartá éltemet!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Irtózatos!

LENKE.

A' vénhedt oroszán, karjai közé szorítva lopott el a' borzasztó vértanyáról! — Ah, Jenő! van-e szó ezt leírni? — Az éhség örüllté tett; száradt ajkaimat a' köny' nedve enyhíté csak; éjjel a' kóbor vadak közt haladtunk tört inakkal, fázva, 's fájdalommal! — Adórián Lenkének! hat vár' örökösének!! egy deszkafödele nem volt! melly vihar ellen fűdné megfagyott tagjait!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Megállj! ne szavald el kínodat! a' te édes hangod szívemig hat! 's te ördög vagy! kinek meg kell halni.

LENKE.

Meg kell halnom, igen! ki akarna élni? nekem jótémény a' halál! De neked ki kell engem hallgatni!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Mit mondhatsz még!

LENKE.

Mindent! — mert semmit sem mondtam még, 's neked látnod kell lelkembe, 's tudnod miért kell meghalnom! mert kell, igen, kell! — (Szünet.) Jenő! nem e' szívben ért meg a' terv, melly házad' szerencséje fölött rombolt el, mint a' zivatar! — velem átkos munka történt, példa nélküli! — Czege' vidékére szaladtunk öreg atyámmal Erdélybe: ő mindent elvesztett! Egy család' átka 's boszúja, volt gonosz öröksége! 'S ezt lehelte ő gyöngéd lelkembe, mikor jó és rossz közt, még választani nem tudott az! — Ha ébredtem, ha lefeküdtem, ha imádvá emeltem éghez kezeimet: mindenbe, átok vegyült a' Jenőkre! — 'S miként az évek haladtak, a' gyűlölség

szivem' magvába edződött, 's valómmal olvadt össze! 's
's ezer gyökérágban fonódott minden idegeimen keresztül!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Hah! a' pokol-mív!

LENKE.

Térdeimen, a' szenvedély' 's vakhit' babonadűhével
's könyeivel kértem, azt a' dicsőséget istenemtől: család-
domat megboszúlhatni! 's üdvös dolgot hívék kérni!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Lenke! szegény Lenke!

LENKE.

Oh! igen, szegény Lenke! — úgy jöttem ide tíz év
mulva: óriás akarathan, eltökélt szándékban! boszút ál-
lani és meghalni! — — Atyám fényes reményekkel ke-
csegtetett; én megvettem azokat; mert romlottságom'
poklából, egy hang jajdult fülemig: neked meg kell hal-
nod! —

IFJ. JENŐ JENŐ.

Atok az irtózatossra, ki az isten' szép mivét így el-
gázolta! — így eszközzé törpítette!

LENKE.

Kevés szavam van még hozzád Jenő! utolsók! —
midőn megláttalak, egy nap emelkedett keblemben! 's
érzések özöne, melyekről addig képzetem 's fogalmam
nem volt, tolongának szivemhez! — volt valami bennem:
egy isten! — egy belső erő, mely ön magamnak adott
vissza! — szerettem! — e' szó megfejt mindent — ak-
kor kezdettem lenni! azóta felelek magamról; a' mi volt,
azt a' pokol' kénye tette!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Lenke! szánlak! — de a' szép csalódás elröpült, azon angyallal, kit imádtam! — éltem sivataggá vált, leány! mert szerelmemet hamvasztád el, melly lehelletem volt! — az ég bocsássa meg néked ezt! — De mondd, hogy tudtad Salamont, a' szelid Salamont! szívem' felét megölni? Ha a' többi nem bírta szivedet megindítani: ez tehette volna! istenemre, ez igen!

LENKE.

Salamon él; (Térdre hull.) él, igen, él! — én mentém meg őt! (Fölkel.) Ez volt első jó tettem! — akarva, dadal-érzettel, mentettem meg őt; — ölni csak kábultan tudtam!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Salamon él! — óh! ég! 's te mentetted meg!? — Lenke! az egy lépcső az égbe!

LENKE.

Én, Jenő! — de Mike, Kádár, Andor, karjaim közt adták ki lelkeiket. Ezen egy jó tett, ne szédítsen el ifju! Háromszoros gyilkos áll előtted, kinek meg kell halni!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Lenke! én meg nem öllek! pedig ellenem vétettél legtöbbször; mert e' szív csak egyszer tud szeretni! 's te elorzád szerelmemet, mint Jákob az atyai áldást!

LENKE.

Ne vond kezedet vissza! — a' mit kérek tőled, a' halál! — Salamon él, 's te — fogsz élni! két élet, három halálért, a' harmadikért, vedd az enyimet!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Élj! Oh Lenke! — a' gonosztevőt nemes bosszúnak áldoznám! — a' gyáva eszközt, nem tudom, szánjam-e vagy megvessem!

LENKE.

Jenő! — megvetni! — ez a' halál-csapás!

IFJ. JENŐ JENŐ.

De van, kin megbosszúljalak téged is, testvéreimet is! — őt, a' vénhedt lélekmérgesítőt, keresem fel! ama' pokol' süpredékét, ki így elmarczonglott téged!

LENKE.

Megállj! — az égre! — megállj! mit akarsz! — itt a' bűnös!

IFJ. JENŐ JENŐ.

Tenni azt, a' mit tennem kell!

(Az ifju Jenő Jenő egy sikoltással összerogy.)

Hatodik jelenet.

AZ ELŐBBIEK, ÖREG VADÁSZ.

ÖREG VADÁSZ.

(Egyik szikla-csúcson áll, kezében ív.)

LENKE.

Mi ez? — ő összedült! (A' sziklacsúcsra tekint.) Hah, te atyám! 's nyil az ifju' szívében! — Isten, Isten! (Melléje rogy.) ő meghalt! (Fölkel, körülteking.) Mit keresek én e' pusztasivatagban! — Ni mind kiasztak a' fák! — a' fű el-

száradott! — forró homok terül itt! — a' sziklák ingadoznak! — (Magához tér) Te vagy az? te fekete ember! hosszú ezüst szakálloddal? — Tudod-e, miként üvöltötted vésként fülembé, hogy: élni a' legnagyobb teher! — Éljen hát! — Édes Jenőm! édes kedves völegényem! sátrad' szárnyai nyílnak! menyasszonyi hajlékom' mennyezete alól füszer lehell! — jövők!

(A' barlangba rohan; — szünet; — egy éles sikoltás hangzik.)

ÖREG VADÁSZ.

(Sietve jó le a' sziklákon.)

Lenke! Lenke! (Leérkezik, 's a' barlang' torkánál térdre rogy.) Késő, késő! — Lenke! miért tevéd ezt! — miért itt, e' barlangban! — — itt, és éppen itt! (Szakállát tépi) Leányom! szép leányom! jer ki, óh jer! ne csalogasd öreg apádat. (Fölkel.) Gyilkos! — megyek, megyek! (A' barlang felé indul, észreveszi a' közeledőket; megáll.) Hah! még egy nyíl van! — ők! (A' szikla felé vonúl.)

Hetedik jelenet.

IDŐSB JENŐ JENŐ, SALAMON, SZOLGÁK (Szövétnekekkel). FEGYVERESEK 'S AZ ELŐBBIEK.

IDŐSB JENŐ JENŐ.

Ki az ott a' szikla körül? (Előre siet.) Hah! a' fiam! a' fiam Jenő, halva!

IFJ. JENŐ JENŐ.

(Eszmél, fölemelkedik kissé, kezével a' földhöz támaszkodva, fél ülő helyzetben.)

Isten hozzád atyám! — ne boszúld meg fiadat! — Isten' ítélete érte őt! — — ah, vesd el a' gyilkos vasat!

— Fogd az ekét kezedbe! — 's legyen béke a' székely földön!

1D. JENŐ JENŐ.

(Létérdel fiához, 's fölsegéli; egy szolga jó elő, 's az ifju Jenő Jenő ülésig emelkedve, fejét a' szolga' vállára nyugtatja.)

Nem! te meg nem halsz! Te megmaradsz nekem!

SALAMON (oda siet.)

Nem, te meg nem halsz, édes jó bátyám Jenő! a' nyíl nem hatott mélyen oldaladba; engedd, hogy kivonjam azt! (A' nyilat kihúzza.) Legyen isten áldott, e' seb nem lehet halálos! — Te élni fogsz! — Vigyétek bátyámat biztos helyre! — (az őt támogató szolgálhoz fordul.) Te láss sebe után! te értesz ahhoz! 's életéről felelsz nekem!

IFJ. JENŐ JENŐ

(a' szolgától és Salamontól segítettve föláll; az öreg vadász a' sziklákön halad fel; egy csúcson megáll, íját feszíti. Az ifju Jenő Jenő rá mutat.)

Ott a' gyilkos!

(Két szolgától segítettve el.)

1D. JENŐ JENŐ.

Amaz ott?

ÖREG VADÁSZ.

Élve nem leszek a' tietek soha! — Ismersz-e vén Jenő! te fekete lovag? — ismersz-e? — Adórián Örs áll előtted (Feljebb halad a' sziklákön; megáll.) Három fiad a' sirban, a' negyedik halálos sebbel! — Rám ismersz-e? vén gyilkos te! (Feljebb halad.)

1D. JENŐ JENŐ.

(Utána rohan fel a' sziklákra.)

Félre ti mindnyájan! — Te vagy, az átkos öreg? te! — Félre! senki se kövessen! Ő az enyém!

ÖREG VADÁSZ.

(a' másik szikla-csúcson, nyilat illeszt ivére; ellövi, 's a' nyíl Salamon mellett furódik a' földbe.)

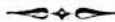
Ide! ide!

SALAMON.

(Felragadja a' nyilat.)

Hah! nyomorult, hibáztál! (Az idősb Jenő utóléri az öreg vadászt; birkóznak, 's birkózva eltűnnek a' sziklák közt.) — **Már a' szédítő tetőre értek!** — **atyám megragadja!** — (Salamon a' sziklákön halad fel, 's a' legmagasb csúcson megáll.) **Most újra küzdenek!** — (Az idősb Jenő Jenő 's az öreg vadász egy másik szikla-csúcson tűnnek fel.) — **Fel mindnyájan!!** — (Az egész színhelyet körülfogja a' nép, alatt 's a' sziklákön állanak; egy csoport, szövétnekekkel a' sziklákkal szemben megáll; 's fölfelé világítanak; — az öreg vadász és az idősb Jenő Jenő újra eltűnnek a' sziklák közt.) — **Siessünk!** — **atyám ingadozik!** — **Hah! késő!** — — **Mint ketten az irtóztos mélységbe zuhantak!** — (Szünet. — A' hullás' koppanása hangzik.)

A' kárpit legördül.

J E G Y Z É S E K.

1. Azsãg: tüzes üszök. } Székely szavak.
Ejtél: kupa.

2. Lófó: lovas székely.

3. Fiú-leány. A' székelyföldön, ha egy családban a' fi-maradék kihalt: a' legidősb leányt fiú-leánynak nevezik, 's az egész örökség rászáll.

4. Toportyán: farkas. Székely szó. A' közéletben toportyán-féreg.

5. Vész. Egymásra dült 's összerothadt fákat, nevezik így a' székely havasokban.

6. Árkány: hosszú kötél, végén egy hurokkal (Schlinge), melylyel vad ménesekben a' lovakat fogják ki.

Honleány' dala.

Bírod, lovag, szerelmemet,
 És bírod, o hazám!
 De sorsotok búval temet,
 De nincs mi régi csendemet
 Felhozni tudja rám.

Mezőben a' zugó elem
 Zászlók felett süvölt;
 Miatta búmat érlelem,
 Mind veszteség, mind győzelem
 Csak gyötremeire költ.

Lovag, ha harczod' elhagyád,
 Hazám mély gyászra hív:
 'S hogy szebb nap, o hon, keljen rád,
 Lovaghalált kér nagy csatád:
 Repedj meg árva szív

PAP ENDRE.

A' vírasztó.

A' csillagpályán gyászfelhők eveznek,
Jobban, jobban borul a' láthatár;
'S a' lány' keblében kinok ébrednek,
Ki kedvesére vár.

Hűs, bércki szellő kelf fel a' tetőken,
'S tengerbe hajtsd az ég' hajósait;
'S lágyulva védj majd harmatos mezőken
A' hívnek útait!

Hold 's csillagok ha föld felett kigyúlnak,
Nem téved el, kit gerjelem vezet;
'S az érző keblek hüven egybeforrnak,
Míg felpirul kelet.

PAP ENDRE.

Pályakép.

Ismertem a' leánykát
Hogy kezde érzeni,
Játékait felejté,
Nem szünt esdekleni;
Elvágott a' magányból
Sejdtíve, érezőn,
'S mert tárgyát nem találta,
Unalmas árva lőn.

'S nézzétek férj' karában
Újjá születve él;
Keblen üdvek teremnek,
Magasbakat reméll.
Nem vágyik a' világha,
Zajtól elzárkozik,
'S szerelme' kis körében
Angyallá változik.

PAP ENDRE.

Köny.

Sír a' lány, kedvesétől
Ha távol elszakad;
'S viszont ha látja, ismét
Könyűje fölfakad.
Akkor könyének árját
Gyötrelme nyitja meg;
Ekkor szelíd szemében
Mosolygó csepp remeg.

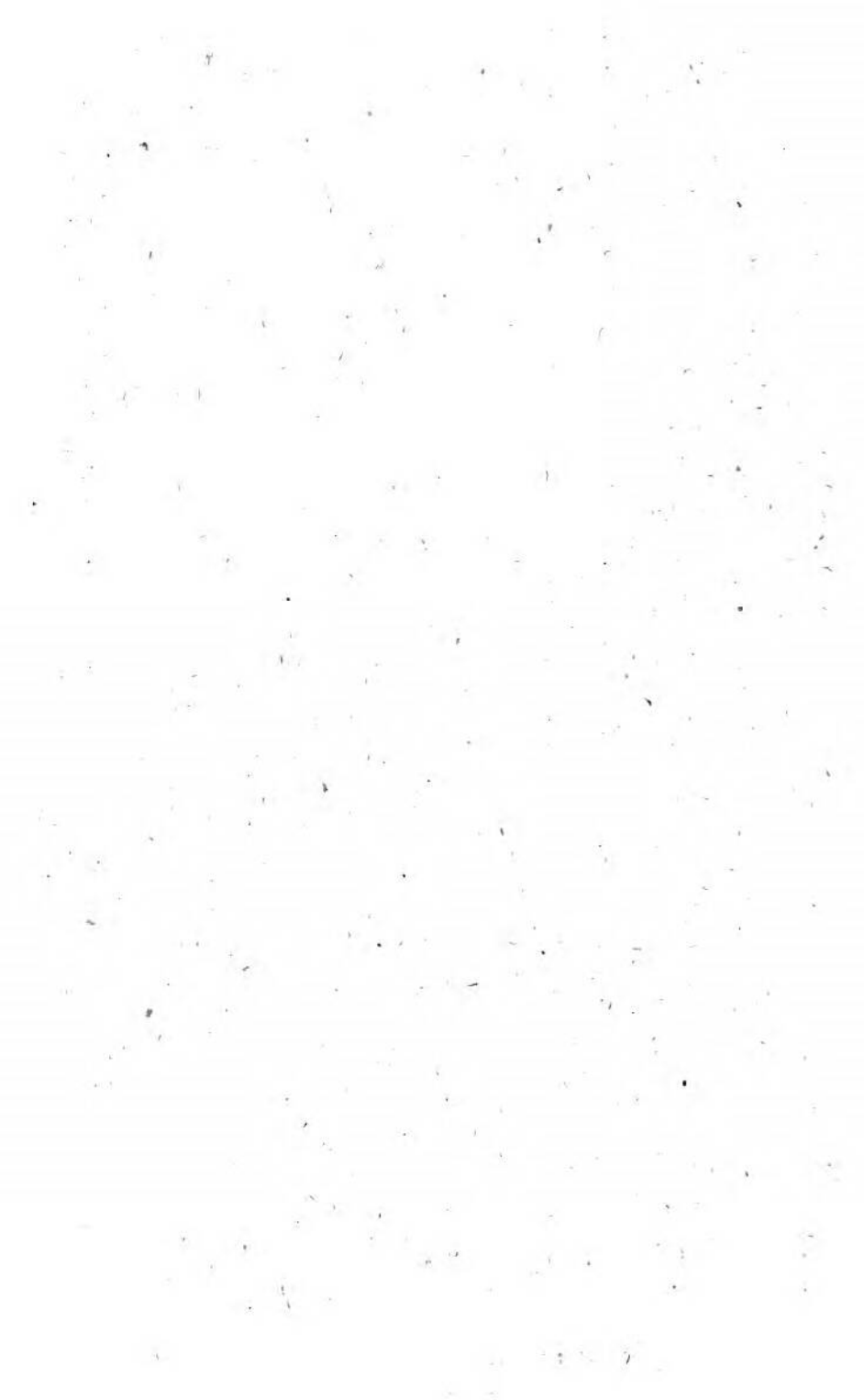
PAP ENDRE.

A' TÖR ÉS A' KÉZ.

NOVELLA.

IRTA

PETRICHEVICH HORVÁTH LÁZÁR.

I.

Azon időben, midőn a' tengerek' királynéja Velencze, lehellő, élő dicsősége volt a' világnak, midőn dogék' palotája, 's a' Casa d'Oro nem viseltek még halotti fátyolt: a' 15-dik század' elején élt ama' gyönyörű paloták' egyikében, mellyek, mint tündérmesék hajdan korból, állanak most is az utazó előtt, egy illy tündéresarnokban mondom, lakott Visconti Gábrriel herczeg, a' miláni volt uralkodónak kisebbik fia.

A' pompás épületnek belsője mindent felülhaladott, mit ember-ész fényűzés kényuriság' és gazdagságról csak képzelhet. Arany és ezüst szövetek, bíbor és rózsaszín metszett bársonyok, minden neme a' nehéz selyem anyagoknak, virágkoszorúk és tömör czafrangok, drága mozaikok, vagy keleti szőnyegekkel bevont földzetek, mahagoni, czedrus, rózsa és ébenfa-bélések és bútorok, Italia' művészeinek legszebb festményei, szobrai; szóval minden, mit a' gazdag respublica' fényszaka csak adhattott, Páris, Genua, London vagy Teheram kölcsönözhetének, minden ott vala mintegy gyűlpontosítva, a' pompa' és fényűzésnek e' fejedelmi tanyájában.

E' palota' márvány erkélyeinek egyikében ült, vagy jobban mondva, hevert, aranytól nehéz bíborpamlagon egy ifju. Vonatai kitünő szépek, szemei és fürtei hóllósötétek. Arczán különös sápadtság, egész alakján bágyadtság mutatkozék. Ezen ifju volt Visconti herczeg.

Egy fölemelt alakú, széles vállú férfi termett egyszerre előtte, a' szunnyadni készülő előtt. Hosszú fekete palást számos redőkre hajlítva takarta férfias idomait. Képét fél álarcz fedezte, mely kor' divatjakint száján alól elfüggönyözve, egészen ismeretlenné tudá tenni az embert. Állásában kiidézö büszkeség, túlfeszíthető erőszól, 's egyszersmind mi durvaság, lélekrögösség mutatkozáék.

„Ki vagy te?“ mond' éber indulattal Visconti.

„Egy ismeretlen; barátoknak hatalmas, ellennek gyözhetlen. Minek nevezzem magam nálad, csupán rajtad áll. Válaszsz!“ Így hangzott a' felelet, érczkemény a' hang, és mély vala.

„Rejtélyeidet nem értem. Nem ismerek Velenczében személyt, kinek barátsága hatalmasbá, vagy ellenessége kevesbbé bátorrá tudna tenni. Giovanni Galeazzo Visconti herczegnek örököse előtt állasz.

Keserü gúny ömlék el az ismeretlennek mozdulatán, elharapott nevetés kongott el az álarcz alatt.

„Ember! mondom neked, el ne felejtkezzél magadról, mert őseimre esküszöm, mérges törrel szakasztom fel titkodat.“ 'S e' fenyegetést rokon mozdulatok követék.

Az ismeretlen egy lépést előre téve széthúzá palástja' redőit, 's egy talpig fegyverkezett lovagot mutata.

Visconti, mintha okot lelne megnyugvásra, helyzetébe visszaesék. Nyugtan mondá, 's mintegy bizalomteljesen: „Nem vagy az, minek lenni gondoltalak. Lovagi alakod jót áll éretted. Orgyilkosnak véltelek, 's aranyláncz függ nyakadon. Ül le nálam.“

Az ismeretlen megdöbbenve szemlélte a' fegyvertelen ifju' hideg nyugalját. Fekete palástjába búrkolódék 's eképe felele:

„Vendégszivességet csak barátimtól szoktam elfogadni. Míg nem tudom, mi vagy te nekem, addig csak egy ismeretlen áll előtted.“

„Szólj, mit kívánsz?“

„Tudva van előtted, mond keresztbefont karokkal az ismeretlen, miképen a' tendai grófné, meggyikolt atyád' legjobb barátjának özvegye, kezét és véle minden jogait, férjéről maradtakat, a' hatalmas Maria Fülöpnek, atyád' középső fiának ajánlá.

„Szegény Lascari Beatrice!“ mond szánó sohajjal Visconti.

„Szánakozásod épen olly nevetséges, mint millyen igazságtalan.“ Viszonzá boszorkodva az ismeretlen.

„Isten' keze sujtja a' bűnöst;“ mond felállva helyzetéből az ifju, „néhai férjének vagyona enyém is volt . . . Facino Cane megfosztá jogaiktól az örököseket, 's mit a' hitfelejtő gyámatya' sáfársága szerze, azt elvesztegetendi a' fejedelmi orgazda. Ebül szerzett jószágoknak ebül kell elvesznie.“

Az ismeretlennek pillanatai mérgesen forogtak, szemének fehére kidülledett, 's lángszikrákat lövellni látszott az álarcz alól.

„Maria Filippo atyjáról örökölte Lombardiát, 's teljes joggal bírja azon jószágokat is, miket nője' kezével nyert. Őket a' Főpappá lett bibornok adá özsze, 's a' szent szék erősíté' kötésüket.“ Mond elfojtott méreggel az ismeretlen.

„Fülöp zsarnok, minden szent széknek ellenére is! Ó atyáim' országát bitorolja, jobbágysáit zsarolja, 's isten' átkát kísérti.“ Mond nemes hévvel az egykori fejedelem' kissebbik örököse.

„Nem vagyok se' tizek' elnöke, se' fogadatlan ügyvéd. Tehát nem híró, nem pártvitázó. Kérdezní jöttem, akarsz-e ünnepélyesen lemondani jogaidról, 's félbenhagyni azon alattomos ingerlésekkel, mellyek tulajdon testvérednek, Fülöp herczegnek alattvalóit ellene zendíteni czélozzák? Akarsz-e évenként húszezer zechint, és Fülöp' barátságát, vagy pedig — — —“

Hallgass pokol' küldöttje! Nézz magad' körül. Avagy olly koldusfészekben senyvedek-e, hogy illy gyalá-

zatos ajánlatokat tenni merészelsz tulajdon csarnokomban? Hej Rodrigo! Romeo! Felice! Guido! jertek elő!”

E' szóra a' teremnek két láttatlan ajtaján szembe egymással, mindenikéből három-három apród jelent meg. Rózsaszín és fehér selyem szövetek arannyal dúsan hímzvék takarták ez ámorok' legszebbjeit, kik tisztelettel meghajoltak urok előtt, 's mosolygva taszíták ki gyönyörű homlokaikról a' vállig függő fürtöket.

„Fussatok hatan hat felé; gondoláim Velence' legnagyobb művészeivel terhelten érkezzenek vissza még ma. Masaccio 's Lorenzo Ghiberti a' szobrász el ne maradjanak. Úri vendégemnek nem tetszik csarnokom. Ha három napok alatt utolsó függönyig új és szebb alakban előttünk nem álland a' palota' belseje, olyanban pedig, mihez képest e' mostani csak Lazzaroni-tanya: úgy éreztetni fogom veletek azt, hogy egy Visconti hiában parancsolni nem szokik. El!” Ezzel az ismeretlen felé fordulva, fejedelmi föntéssel vön tőle búcsut illy szókban: „Lovag! ha úta' fáradságát nem sajnálad, térj vissza a' harmadik nap' estején. Csarnokom reméllem tetszendik, 's Viscontit, a' fejedelmet nem fogod tán koldusnak tartani többé. Isten veled!”

„Kevély Visconti! az ég veled! Valóban kár, hogy sors' végzete megfosztott a' miláni süvegtől. Három nap mulva látandasz, akkor vagy ellenség, vagy harátként elvándorlót.” Monda az ismeretlen és eltűnt.

II.

Igen egyszerű, és csodás alakzatú kis gondola suhogott el a' Rialto alatt következő napnak éjén. Fekete volt fedleze, fekete a' talaj, evezők, és lobogó. Lassú evezése temetési menethez hasonlita inkább, hogy sem mi hatalmas Condottiero' titkos szívkalandjához. A' lapátok' egyhangú lassúsága, evezők' némasága, kormányos' sötét fölemelt alakja, szóval a' csolnak' egész külsője ellentétben állva az olasz hold' bájoló világával, csodás érzést gerjesztett a' nézőben, mogorvát, de nem szokatlant, borzasztót, de regényest.

Hasonlókép' egyszerű, de kaczer szabású kis gondola lebegett el gyorsan ama' fekete mellett. Ezüsttel párkányzott világoskék vala ennek színe, hófehér lobogókkal. Fehér és kék selyembe öltözködött suhancz vitte annak gyors kormányát. Evezői sötét palástokba lévén burkolva, úgy látszott mintha csupán egy könnyű kar öntött volna illy sebes életet a' lelketlen fagépbe. Midőn a' feketét majd majd túlhaladandott kék gondola azt megpillantá, sűrűbbekké lőnek ennek lapátütései, ritkulának amazéi. Nehány percz olly közel hozta őket, hogy midőn a' két kormányos egymás mellett elsuhanni akarna, alig esék közikbe egy nyomnyi táv. Mindkettőnek rögtön megdöbbenése mutatta kölcsönös meglepetésüket. A' veszteglő fekete kormányos a' tegnapi ismeretlen vala, már meszsze elhaladott kék gondoláé pedig maga Visconti herczeg.

„Mi szerelmes kaland!“ mond magában a' fiatal herczeg. „Menjünk kövessük őt halkkal. Signor Grandenigó várhat még“, gondolá a' fekete kormányos, 's tetté lön a' gondolat.

A' kék csolnak keresztül a' Rialton mellék-csatornába tért, és onnét ujra más sikátorokra törvén végre egy keskeny de magas háznál megállott. Velenczének legrégiebb épületei közé tartozott ez, 's külsője még Atila' korának viselte szellemét. Magas szögletes homlokfala, kiálló filegrám erkélyei, 's a' partra rugó nyitott csarnok a' góth tanra mutattak. Azon háznaknak egyikére, mellyek még ma is kijellettének az utazónak, mint olyanok, mellyek — minden nagy táv' daczára is — a' dögök' palotájával földalatti titkos összeköttetésekben állani mondatnak. Visconti csengetett. Egy állaig elburkolt alarczos nyitá fel a' kis ajtót. Fáklyát gyújtott, 's térdinogva előzé az ifjú herczeget egy földalatti csarnokba. Itt néhány kulcsot vett magához, 's előbbre haladt. Számtalan folyosók, öszvévágó irányban konyuló szurdokok, 's egész tömkelege között földalatti utaknak végre egy kis vasajtóhoz jutottak, melly megvakolva, és kifestve volt olykép, hogy az a' pincze' falának több részétől semmi mód' megkülönböztethető nem vala. Felette vékony, de hosszú acélkulcs szolgált az aliglátható zárlyukba bé, melly nem kevésbszer, mind ötszer fordult meg zárjában. A' fáklyás itt megállott, 's a' kulcsot az ajtózárnak tul-só lyukába tévé. Visconti magára csaptatva azt, néhány ébenfokon felrepülve, magát Italia' legszebb hölgyének karjai közt találta. Az ismeretlen, a' mint Visconti mellett elhaladt, parancsot ada evezőinek; 's a' fekete gondola széltilt üzetett vészteljes fellepként repült a' csendes vizek' tükrein. Néhány pillanat múlva ő is kiszállott, 's amaz ősi ház' ajtaját nyitva találva, a' több lépésnyi távban haladó fáklyavilágot követé. Magát az említett kis vasajtós pincze' oszlopainak egyike mögé rejtve, bevárta,

mig a' herczeg távozott, 's midőn lépteit többé nem hallá' rejteke mellől rögtön a' fáklyás elébe lépe.

„Mi a' neved?“ ordítá a' meglepettnek fülébe.

Reszketve jött ennyi felelet: „Battista.“

„Battista! mond halkabban az ismeretlen, cseréljük ki álarcunkat, palástunk' és süvegeinket. A' fáklyát ide adod, 's magad egy szögletben itt maradsz, míg menekedhetel . . semmi tévovázás . . . én parancsolom.“

Battistának a' véletlen meglepetés kioltá bátorságát, de életfentartási vágyja, újra visszaadá azt. Szövetnekét egy oszlop-karikába helyhezve tört rántott, 's védő állásban várta ellenét.

„Fenygetésedet nevetem. Itt kell hogy maradj. Élve ha engedsz, halva ha vivsz.“

„Inkább halok tusában, mint éhség' kétségbe esései között“, mond elszánva Battista.

„Értelek“ felel mosolyogva az ismeretlen. „E' pinczeutat csak urad ismeri. Félsz, hogy az ünnepek alatt vissza nem térend, 's a' hű szolga idepusztul.“

Hallgatása felelet vala.

„Mindegy nyomorult“ mond az ismeretlen emeltebb hangon. „Emberek' végpárája még ki nem oltá szándok' lángját soha; egy alacsony bérszolgával több vagy kevesebb, mindegy. Akarsz-e? kérdem utójjára!“

„Soha sem!“

Rövid tusa után, mi birkozás volt inkább hogyszem viadal, földre terült a' szerencsétlen Battista, kit az ismeretlen a' szomszéd pinczének oszlopához kötöze, hosszú palástjával övezve át derekát és az oszlopot akkép' hogy karjai se lennének szoros kötelék' békóitól menttek. Az ismeretlen most már hideg nyugalommal szóla.

„Battista! rabom vagy. Éltedet megkímélem, de kérdéseimre felelni fogsz. Őszinteségedért itt ez erszény.“

Arany' csöngése büvvesszőként hatott a' szolgára. Szorult állapotját, menekedhetése' lehetlenségét, sőt halál' félelmeit is felejteté vele a' fényes ércz, 's a' köztársaság' akkori legnagyobb nyavalyájában, aranylázban sínlő e' nyomorult, úrát, jótévőjét 's ön magát elárulni bírta; mindent mindent Mammonért!

A' párbeszéd, melly most közöttük szövetkezett, ilyen formán hangzott.

„Kit szolgálsz?”

„Velenczét.”

„Mi czim alatt?”

„Doge' csolnakosa.”

„Mi hozott olly szoros viszonyba a' herczeggel?”

„A' dogéval?”

„Viscontival.”

„Amazzal gyors lapátom, ezzel a' történet.”

„Azon kis ajtó hová vezet?”

Battista hallgatott.

„Szólj nyomorult; vagy feloldom nyelved'. Hová ment Visconti?”

„A' Doge' nőjéhez . . .”

Rettentő szün' vala.

Ekkor halk nesz hallatszott a' kis csigagrádicson. A' fiatal herczeg' közelítése új bátorságot ada Battistának. Őt' elég közel lenni gondolva, torkának minden erejéből kiálta; „segítség!”

Második kiáltásra már nem volt ideje. A' fekete lovag, mint orozva támadó krokodil, egy ugrással mellette termett, 's őt izmos öklével homlokba vágván, a' kötözött szolgának kinok és dühzsarolta száját övével kitömé, 's azt ekkép' csaknem teljesen hangtalanná tevé.

Most odahagyva Battistát, annak palástját, és fővegét vette magára, a' fáklyát kezébe ragadá 's a' kis ajtónál termett. Még nem nyilott; de mintha beszédet hal-

lana. Fülét az ajtóhoz illesztve következő szóváltást vön ki. A' hangok' egyike hölgyszózatok' legédesb, legzenésb, leglágyabbja volt.

„Ajánlom neked még egyszer szerencsétlen barátném' ügyét. Reményilem teljesítendod fogadásod'!” mond a' nő.

„Mindent! éretted mindent, asszonyok' legszebbike, bájteltjesbike! Hiszen minden szavad egy élet nekem, 's tizszer élek, ha mikor parancsod' teljesíthetem. Bizzál bennem Angiolina, Lascari Beatrice mentve légyen.”

„Ég áldjon ez' édes szóért angyalom. Hiszen tudod, hogy Orombello rokonim' legkedvesbike, Agnese *) pedig kérlelhetlenebb ellenségem. Büszke Maino faj nem feledheti vélt kisebbitetését. Ő nem csak engem gyűlöl, de rokonim' és barátimat is üldözi . . . 's most már isten veled! Nyujtsd még egyszer kezéd'!”

A' szerető hölgy szenvedélyesen nyomá ajkaihoz kedvesének kezét, ki azt, a' selyempuha rablók közül kiszabadítva, kéjittason borúlt le az ében-fokok' egyikére, szédülten, és magas gerjengéssel karolván át szive' hölgyének ingatag térdeit.

„Kelj fel, Gábiel, életem' élete kelj föl! Ne tedd lehetlenné az ugy is olly bajosat; olly keserűt.” 'S mint bágyadt liliom hajla le kedveséhez, szabadon lengő sötét fürteinek rengetegjével borítva a' reszkető ifúnak homlokát. Ez öszve, meg öszvecsókolva a' bíbort-tapodó lábacsokát, végre eszméletnyerve felpattant, 's rövid, de forró kézcsókkal bucsúzott.

„Ne feledd Orombellót Isten veled! isten veled!”

Midőn a' kis ajtó nyílt, egy alak mutatkozék a' félnyíláson. Angyalnak hinnéd, ha csókolódva nem kapod.

*) Olvasd Anyézé.

Így mint látod, egy hatalmasb varázs által leigézett tündérkét vélnél magad előtt, tárt karokkal, és lengeteg helyzetben a' távozó kedves után esdeni. Szóttlan ajkai — félig nyitvak — szerelmet, 's gyönyörű vonásinak öszve-sege mennyeket lehelnek. Szemének minden sugára egy hang, mely útját egyenest a' lélekhez töri. 'S midőn őt' illy állásban, illy festői fényapályban, 's a' liliomhabú redőzet' egész dűsságában, ama' csigásan függő fokok' egyikén látod, azt hinnéd, Phidiásznak egy márványszobra áll előtted, eleven, szép, gyöngéd, és vakító fehér, minden idomai, minden vonásaival Hellas' kéjttanító mythoszaira emlékeztető.

„Isten veled Angiolina!” kiált fel szerelemjittason még egyszer a' daliás ifjú, 's ezzel kulcsát levonva maga után csattantá az ajtót.

Az ismeretlen némán veré baljába szövétnekét, jobb kezébe szorítva törét, melynek maroklata, és hüvelye csipke' módjára vala finom aranyból kidolgozva, 's drága kövekkel kirakva, míg haláltadó damaskvasát aludtvér foltosítá. Midőn a' szomszéd pinczén haladnának, melynek oszlopához Battista vala kötözve, különös szózatok törék meg a' lépteiket visszkongó űrnek hangtalanságát. Zsákba fülladó állat' nyöszörgéséhez hasonlítanak azok; mi elhangzó tompa hörgéshez, mit figyelő sem vehetne ki tisztán, annál kevésbbé telljes elszórtságban andalgó szerelmes. Neki most minden érzeménnyel, egész valója olly szorosan egyelővadtak szenvedélyével, hogy saját lépteinek mogorva nesze is úgy hangzott fülébe, mint egy túlvilágnak messzi hangja, vagy mint Velence' zaja, a' sz. Márk' tornyáról hallatott.

Az ismeretlen, összevissza kóválygott pinczék' oszlopai között, több ízben megjárva ugyan azon nyomokat, míg végre a' fiatal herczeg is figyelmessé lön vezetője' lépteinek bizonytalanságára.

„Battista! te tán álmjáró vagy. Emléked' elalvád; add ide a' fáklyát, szövétneke leszek magamnak. Kövess.“

Az ismeretlennek rögtönös mozdulataiból öröm mutatkozék. A' parancs telljesítették, 's most Visconti ment elől. —

Csaknem az utósó boltozatkonyulatot tevék, midőn rögtön megállá a' herczeg. Az ismeretlen pedig még mind jobb markába szorított törét hirtelen hüvelybe rejté, 's magát palástja' bő redőzetébe burkolá.

Nem voltak csakugyan elég gyorsak mozdulati arra, hogy a' herczeg, már hüvelyébe induló vasának csillogó maroklatát szemügyre ne vette volna.

„Hejh! Battista!“ mond bámulva Visconti, mi gyönyörű töröd van. Szólj, hol szerezted azt? Add kezembe, fogd meg addig a' fáklyát.“

Az ismeretlen megdöbbsent, néhány perczig tétovázott. Végre fegyverét övéből 's később hüvelyéből kivonva, ezt a' herczegnek átadá, míg vasát markába szorítva, két lépést hátrált.

„Hallod-e Battista! te olly kincscsel bírsz, mi elég lenne egy fejedelem' váltságára. Add ide a' tört.“

'S átnyujtá Viscontinak az egyetlen egy fegyvert, melly ő nála volt.

„Bámulásomból alig jövök magamhoz. Legszebb tör, mellyet életemben láték. Hol szerzed azt Battista? Mi csempész czimbora' emléke, vagy tán mi bravói*) osztályrész? . . . De mindégy, semmi közöm vele, mondd mit kívánsz érette? . . .“

„Kegyelmes Ur! nem adom el“ felel tompa hangon az ismeretlen.

*) Bravónak neveztetnek Olaszországban a' bérért felvehető zsiványok.

„Meg kell lenni Battista, még akkor is, ha vagyonom' felét kérnéd. Most magammal viszem kincsedet; hónap jer utána vagy áraért. Jó éjt!”

E' szócseré közt már az utcán, vagy is a' csatorna' partján találták magokat. Nehány órapercz alatt Visconti herczeg a' kék gondolán, az ismeretlen pedig nem soká saját fekete csolnakán lebegének.

III.

Hogy olvasó e' történet' szövésébe mélyebben hasson : szükséges kevés szóval a' miláni évráajznak érintenem azon néhány vonásait, mellyek beszélyünk' körülményeivel szorosban összekötvék.

Gian Galeazzo Visconti Gabrielnek atyja, 1378dik évben foglalta el rámaradott fejedelmi székét. Ez emelé a' több századok óta híres Visconti házat dicsőségének legmagasb pontjára, miután magának, és maradékának Venceslaus czászártól a' hercegi czímet kieszközölte. Pisa, Siena, Perugia, Padua, és Bologna hódoltak neki, midőn — az olaszországi királyi czímet majd majd felveendő — 1402. elleneinek fondorkodása által mérges italnak áldozatává lőn. E' fejdelem, ha egyfelől korlátlan nagyravágyása által magának számos irigyeket gerjesztett is; más felől tudományok és művészet iránti hő vonzalma, 's azoknak hatalmas pártolása által egész Itáliának kicsikorta tiszteletét, 's méltánylását nem csak szomszédjainak, hanem Európának is. Ő volt az, ki helyre állítá a' piacenzai egyetemet *), azzal Páviát öszvekötté, 's egy nagy könyvtárt alapíta. Ő volt ki a' kor' műemlékeinek legpompásbjait, különösen a' gyönyörű milánói domot építeté. Udvara a' század' legnagyobb embereinek vala középpontja, 's kiterjedt birodalma művészet' legbiztosb menhelye. —

*) Universitas.

E' Viscontinak maradt három fja Giammaria, Filippo Maria, és Gabriel, kiknek — mig törvényes kort érnének — gyámjokul a' milani tanács által Facino Cane, senatorok' leghatalmashja, 's a' néhai fejedelem' barátja rendelteték. Még igen fiatalok valának ez árva herczegek, midőn Facino Cane meghalálozott, 's a' meggyilkolt nagy fejedelemnek nagy országa közöttök felosztaték. Könnyelműség, egyenetlenségek 's a' kor' szellemével' közös minden hibái e' fiatal Viscontiaknak, néhai atyjok' hatalmát nem soká aláasták, homályiták dicsőségét, miglen a' mindig keskenyebb és keskenyebb korlátok közé szorulva, végre teljesen öszve nem roskadott. Lombardia' városainak nagyobb részét egyes hatalmash polgárok keríték körmeik közé, 's szomszéd polgárzatok *) sem halaszták el a' kedvező alkalmat birtokaikat Viscontiak' rovasára öreghíteni, avvagy azokba, miknek valaha birásában voltak, újra beleülni. Így vették el a' Firencziek rendre Páduát, Vicenzát, Véronát, Bresciát, 's több más városokat. Az idősbik, Giammaria, miután néhány évig uralkodott, kegyetlensége által alattvalói előtt gyűlölségbe esván, 1412. öszveesküvésnek lön áldozatává.

E' fejedelmi örökösök' ifjabbika Gabriel, egy volt — mint láttuk — Olaszország' legszebb ifjai közül, 's ha szerentüli könnyelműsége, híressé lett pazarlása, 's a' szépnem iránti korlátlan szenvedélye tehetlenné tették is őt' uralkodásra: ellenben tudományok, és művészet iránti buzgósága, lelki műveltsége, 's jó szíve őt' dicső atyjához leghasonlóbbá, 's mindentől szeretett- és tiszteltté tévők, miért testvérenek hidegségét, sőt gyűlölségét is magára vonta. Gabriel herczeg keveset aggódva birodalma' gondjaival, maga helyett azoknak hordozására többnyire máskit nevezve, csupán a' tudományok, és szerelemnek élt. E' tájtt látta meg ő számos kalandjainak egyikében

*) Status.

Angiolinát, a' velencei doge' világhíres szépségü nejét; 's szívében támadt indulat' hatalma öt' azonnal Velenczébe ragadá, hol egy nagyszerű ősi palotából magának pompás lakot készítve, mint egyes polgár ugyan — ugy nevezett in cognitóban — de fejedelmikép' 's mondhatni királyi pazzarral élt.

Galeazzo' árvái' gyámjának az önzés' 's nagyra vágyásáról ismert Facino Cane-nak épen olly gazdag, mint szép 's mindenkitől áhitott özvegye Lascari Beatrice, a' tendai grófné, lehet hajlandóság, de hihetőbb rábeszéltetés' következtetésében másodszori házasságra lépe Maria Filippóval, néhai Visconti' második fíjával, ki épen olly jeles szépségü, de feslett életü vala, 's atyjától örökölt javainak legnagyobb részét már elpazarolta volt. Beatrice' kezével nem csak a' tendai grófság, hanem mindazon városok és kastélyok is Fülöpre szállottak, miket Beatrice' férje Facino, gyámsági sáfársága alatt birtokába kobozott. E' házasság vetette meg Filippo' nagyságának alapját, ki egyedül uralkodék a' tájtt egész Lombardián, 's Piemont' része felett. Az akkori főpappal V. Mártonnal, anyjáróli rokonsága Filippónak nagy befolyással volt e' házasságra, ki miláni süveg alá rokonában a' római szék' főoszlopainak, 's a' nem sokkal ezelőtt hármas fővegeiktől megfosztott ellenpápák' sajtóbb ellenségeinek egyikét szerette helyhezni.

E' Fülöpre nézve nagyhasznú szövetség azonban szerencsétlenné tette a' szép tendai grófnét. Egybekelésök után csak hamar megnyíltak Beatrice' szemei, 's ki egy nagylelkü daliás férfinak szerető karjai között lenni gondolta, magát rögtön egy feslett erkölcsü hálátlan pazarlónak hatalmában találá. Beatrice', vagy is most már Fülöp' jobbagyai zúgolódní kezdének, mert a' zsarnok herczeg folytonos kegyetlenséggel adóztatá szegényeket, kelletén túl alig győzvén költséggel udvarának fényét, 's elegendő táppal aranynyelő kalandjait. Egy vala különösen

szívének választottjai között uralkodó rajta, és nőtársai felett; rajta cselértő ravaszsága, azok felett pedig kitünő szépség, 's varázshatású éneke által. Ez' épen olly fortélyos, mint bájoló hölgy vala Agnese del Maino Beatrice' palotás dámáinak egyike. Ennek egykor Velence' dogéja udvarolt, ki a' már teljesen körülhálózott, vele tronját minden bizonnyal megosztja, ha Angiolina' ifjabb szépsége, 's szelidebb erényeket ígérő kedélye nem vivja ki azon elsőséget, melly az adriai tengerfeletti királyi pálczát, de egyszersmind a' cserben hagyott büszke grófné' halálös gyűlölségét is maga után húzta.

Egy ősi nemzetség' nagyreményű ivadéka, Miláno' legszebb leventéinek egyike, Orombello di Ventimiglia, a' velencei doge' nőjének közel rokona volt az egyetlen egy ifju, ki Beatrice' sorsát teljesen felfogni értette. Ezen fiatal nemes, habár Fülöp' nőjénél több évvel ifjabb, imádás-vegyülte tisztelettel közeledett a' herczegnéhez, érette a' szívéből gyűlölt Fülöp' udvarát szorgosan felkereste, 's semmit nem mulasztta, akár lovagjátékok', akár álarczos ünnepek', akár pedig éji zenézetek' alkalmával magát ollykép' kitüntetni, mikép' azt olasz leventék — midőn szeretnek — szívök hölgyeivel szemben tenni értették.

Ha kedvesen vette is Beatrice a' jeles Orombellónak szenvedéseiben hi részvétét, ha a' szép ifjúnak érdekes vonzódása, fáradni nem tudó figyelme, 's lantja' gyönyörű pengései lékötelezettje, sőt barátnéjává tették is a' boldogtalan fejedelmi nőt: nem hagyának még is Beatrice' világismert erényei sem hiú reménykedést a' szerelmes ifjú' szívének, sem homályt a' fejedelmi nő' hírének szeplőtlen tükörén. Tudva az első magától Orombellótól, másodikáról pedig közvélemény által biztosított lévén a' velencei doge' nője is, Orombello' rokona, a' szeretett, és szerető Angiolina, mindent elpróbált Beatrice' sorsának könnyebbitése, és rokona' szerelmének jutalmaztatására. A'

terv Miláno' zsarnokát megbuktatni, 's Facino Cane' özvegyének jobbágyait Filippo' vas-igájától mentesítve, az egész örökséget Gabrielre átszállítani, Angiolina' hő agyában fogantatott. Kedvesének a' fiatal Viscontinak közbejárása által gondolta 'ő sikerülhetendőnek tervét, ki míg egy felől saját örökségének bitorlóját szemlélé Fülöphen, más felől Orombellónak is, már gyermekkori barátja volt.

Így állottak a' körülmények e' beszélyünk' kezdetén. Így találjuk azokat olasz hajdankor' rajzaiban. Elfeleedtük említni még azt, mikép' Agnese grófné egy olasz hölgy' szenvedélyének egész lángjával esengett a' szép, és érdekes Orombello után; mikép' bájteljes kecseinek öszveségét annak körülhálózására fordítá, 's szerelmes ifjúnak Beatrice iránti nemes, soha ki nem elégített 's tán épen azért olly csüggedetlen szenvedélyét, melly a' szép Agnese' figyelmét ki nem kerülte, örökös gátnak szemlélte ön-maga, és Orombello között.

IV.

Három nap haladt, mialatt lehetővé mutatkozott a' lehetlenség 's Visconti' palotája az utósó függönyig új alakba öltözve. China', Hindu' és Persia' szöveteinek legdúsbabbjai, legújabbjai fénylettek le arany és ezüst lótusaik, pálmáik, és harangvirágaikkal gazdagon aranyzott falpárkányokról. Peking' és Japán' tündérmázos oszlopfői, szobrai, és medenczéi vetekedtek a' hófehér elefántcsont, ragyogó gyöngyház, és barna békateknyő czifrázatokkal; miket, mint a' filegrámozott czedrus, és ébenfa bútorokat is, mi bűvhatalmú tündér' gyöngéd újjai látszának odafaragcsálni. A' tág teremek napsugárban mutatkozó egyes színeknek mindenikét visszajátszották egyenként, míg voltak olyanok is, melyek e' színek mindenikéből olly bájteljesen valának összeállítva, hogy azokat a' szem, üvegprizmán megtört sugár-szivárványnak vehette volna. Az akkor élő híres Masaccio' és Paolo Ucelli' művész ecsetei pótolák ki a' hiányokat, miket a' 13dik század' legnagyobb művészeinek Cimabue', Giotto', Palmerucci' és több másoknak fresco festéseikbe idő, vagy gondatlanság becsusztatott.

Hogy rövid legyek: pompa 's aranyfény olly nagyszerű es meglepő volt, hogy alig tudnád elhatározni, vajjon nem felesleges-e annyi fény mellett még száz, meg száz szővétneknek is égnie, 's ha vajjon nem ezek kölcsönözték-e amattól azon varázs világot, melylyel a' tö-

mőr gyertyatartók' szétágazó karjai e' búvcsarnokok' mindenikét, olly keleti pazarral előnteni látszottak?

De a' lelketlen fényt ezúttal az élet' ihlete szellemíté. A' köztársaság' nagyjai, félelmes és hatalmas tízesek, ezeréví patricius törzsökök' még virágzó maradványai, senatorok és condottierik, bíbornokok, és püspökök, művészek és költők, keleti 's nyugati tudósok és más idegenek' szeszélyes csoportjai tarkáztak Velencze' legszebb, legjeleseb, legdaliább hölgyeinek bíbor és gyémánt fedezte alakjaik közt.

Doge' születése napját tartotta fel ez alkalommal Visconti, egyszersmind bámultatni óhajtván Velenczével palotájának legújabb elrendezését. Az innep mellyet adott több napokig tartandó volt, 's mint a' kor' divatja magával hozta, az első megjelenés álarczos.

Csak a' doge' és nője hibáztak még Velencze' nagyjai közül, 's ezek is nem soká megérkezének. Külön lépcsőken vezetettet fel a' köztársaság' főnöke, mellyeknek antwerpi szőnyegek és drága virágokkal diszló széles márvány fokaik csak az által különbözének az ünnepi grádicsok másikatól, hogy azon a' herczeg' fegyverhordozói, és testőrei, emezeken pedig, mellyek csupán doge' számára nyíltanak meg, belső kamarásai, és nemes apródjai tisztelkedének, aranyzománczos fáklyatartókból szórva szét az illatos szövétnekek' kék lángjait. Maga Visconti legdrágább öltözetében ment a' fejedelmi pár elébe, azt kevés de szíves szókkal a' lépcsőzet' utolsó nyugterén elfogadva, a' királyi fénynyel pompázó dogét előlmenni engedé, 's maga a' páratlan szépségű Angiolinát vezette be. Keleti virágerdő mögé rejtett sárosok, dobosok, és tárogatók' harsogásaival fogadták őket a' nagy csarnokban, míg mindig messzebb, és messzebb vonuló főhajtasok, bámuló susogások, és tisztelkedő hajlongások adák tudtára teremről teremnek a' hatalmasnak, és a' szépnek érkezését, Olaszhon' már akkor híres hangászkarainak zenéitől visszahan-

gozottat. A' doge-pár' számára külön ülés vala készítve, mintegy négy lépcsőmagasságig felemeltébb, mellyeknek mindenikét egy egy apród foglalta el, arab mesék' királyfiaival vetekedők 's a' nagy vendégpár', legkisebb parancsainak teljesítésére áhítók. Gyönyörűen kidolgozott, drágakövekbe szegett czébrabőr vala bíborvankosra vetve, Angiolina' kicsiny lábait elfogadni, míg a' ház' ura, akkor divatozó keleti szokás szerint, néhány indiai sawl' finom redői között törökösen, 's mondhatni csak nem a' fejedelmi nőnek lábainál heverészett. Alig érkezett meg a' doge, néhány percz múlva már kezdék levetni selyem dominóikat és könnyű álarczaikat a' vendégek, maga a' fejedelmi pár járván elől példával. A' fényről, gazdagság, változatosság, és pompakéjéről, mit e' gyors átalakulás maga után hagyott, azon varázslátmányról, mit Visconti' palotája e' pillanatban nyújta, csak és csupán csak azoknak lehet némi képzetök, kik az ezeregy éjnek fénybűveit 's Scott Walter' gyönyörű regényeinek felségesb ünnepképeit ön képzelő tehetségök' tükrének keletnyugoti pontjában egyesíteni bírják.

Csupán egy alak volt a' csarnokban, kinek fekete egyszerűsége feltetsző ellentétben állott a' köröttei fény' tarkaságával. Felemelt alakú, széles vállú férfi volt az, kinek nagyszerű idomait hosszú fekete palást, képét pedig még mindig álarcz fedezte. Állásában büszkeség, túlfeszíthető erőszól, 's egyszer'smind mi lelki durvaság mutatkozik. Az olvasó már találkozott ez' alakkal, ki most tartós egyszerűsége által az egész gyülekezetnek magára vonta figyelmét.

„Herczeg! — mond Angiolina Viscontihoz — ki lehet azon fekete álarczos, ki olly nagyon kitűnik a' köröttei fényesek közül? Különös szorongatást érzek, midőn szemeim övéivel találkoznak, a' mindig rajtam függökkel.“

Visconti' szemei a' szép hölgyéit kísérek, míg azok a' fekete álarczoson állapodának meg.

„Az — szép hercegné — egy ismeretlen ismeröm. Három nap óta harmadszor látom. Milani Fülöp' küldöttjének tartom őt'; alkudozásaiból ítélve, aligha nem ama' hires csillagjós, kiről Italia' városai annyi csudálatost beszélnek. Szegény azt vélte, hogy Visconti Gábor kol-dus; azért hívám őt ünnepemre. Azonban aljas nem lehet, tartása méltóságnak 's mozdulati kevélységnek hordozván helyegét. Ha megengedi fennsége; üdvözölni fogom titokteljes vendégemet.“

Angiolina' kariának egy bájteljes mozdulata felszabadítván a' herceget, ez tisztelettel meghajolva odahagyá ülését, 's az ismeretlenhez közelített.

„Üdvöz légy lakomban ismeretlen! örvendek téged' vendégim között láthatni. Mit mondasz ünnepemhez? ...“

„Hogy Visconti herceg használni siet egy rövid életet, ma, mint a' magányos Lidó' boldogul elvonult vendége, holnap Velence' dicsőségének irigylett vendéglője.“ Felelé az ismeretlen.

Visconti elpirult e' váratlan czélzásra, melly múlt éji kalandjának azon körülményét juttatá eszébe, miszerint gondolája az ismeretlennek fekete csólnakával öszvetalálkozik vala.

„Az élet csak élve szép!“ mond tréfásan Visconti — úgy mond a' Divina Comedia' halhatlan költője, 's magam Anacreonnal tartva,

„Csupán a' mára gondolok,
A' holnapot ki ösmeri? ...“*)

„Anacreon mondja, ha nem csalatkozom, azt is, hogy: a' legördült vidám órát egy halandó sem nyeri többé vissza, halálnak frigyese ő, 's az élet csak egy pillanat. ...“ Mond mosolygva az ismeretlen.

*) Τὸ σημερον μέλει μοι
Τὸ δ' αὔριον τίς οἶδεν.

„Tehát nem csalatkoztam benned; te musák' és művészet' barátja vagy. Jer, tekints szét csarnokomban, tán némi élvezetre találandasz. . . .“ A' fiatal Maecenas mi idegen tudóst gyanítván az álarcz alatt, a' fekete ismeretlent karon fogta, 's mindenek' bámultára teremről teremre hordozta, míg a' művészi csarnokba érkeztek, melly akkori divat szerint egy pompás, oszlopokon nyugvó rotunda volt, művészet' legjelesb remekeit magában foglaló.

A' magasra nyúló falakat mesteri festések díszíték, oszlopokról pedig, és dúsan aranyozott párkányokról remekművek — művészet' minden ágaiból — tűnének elő. A' földözetet legdrágább mozaikok, a' roppant magasságú ablakokat pedig drága áron szerzett üvegfestések boríták, míg a' holmik' elhelyezésére szánt asztalkák külön nemű márványokból a' pompás kötésű drága kéziratok' szekrényei és fiókjai pedig filegrámozott eben- mahagoni- és rózsafából valának mesterségesen összerakva. Továbbá phoeniciabeli, római, 's régi görög basreliefek, csodáson metszett agátkő, onyx és calcedon billikomok, a' tenger' sötét keblének legszebb opáljai, klárisai, gyöngyei, és remek csigái, a' föld' gyomrának pedig legdúsabb érczkövei; szóval nem csak természet-buvári ritkaságok' ezer nemei valának ama' csarnokban felhalmozva, hanem művészetéi is. Mesterművek, mellyek mint Balzac mondja, a' csömörig mesterségesek; öszve halmozott műremekek, magát a' művészetet meggyűlöltetők, 's az irántai buzgóságot előlni tudók.

Mind ez csodáztatva mindnyájoktól, alig láttatott legkevesébbé is hatni az ismeretlenre, ki a' bámulás' vagy méltánylás' legkisebb jele nélkül mozdulatlan volt az elragadottak, és néma gerjengő hízeltők között.

E' csarnok' külön osztálya régi és újabb fegyverek' gyűjteményét tartá. Minden nemei az a' tájban ismert nemzetek' fegyvereinek valának ott a' föld' rozsdázó gyom-

rából kiásott régiekkel békés harmoniában vegyülve. Azonban néhány olasz tör a' méltánylásnak legnagyobb mértékében részesült. Különösen egy vala — de mellynek még szege sem volt a' fegyverszekrényen — melly szembetűnő szépségével asszonyoknak is magára vonta figyelmét. Angiolina kezébe vette azt, 's' néhány perczig bámulta. Legfinomabb művészetű olymposzi alakok valának azon, csupa termésaranyból kidolgozvak és drágakövekkel rakvak. Ámor' és Psyche' lebke szerelmei, Diana' és Endymion' ábrándjai, Jupiter' és Europa' kalandjai mint meg annyi bájvirágok csüngének le annak csipkézett hüvelyéről; de itt ott ragyogó kövek' nagysága még is kétkedni hagyta a' nézőt, ha vajjon művészi, vagy értéki elsőség-e az övé? A' doge' nőjének szép kezéből más hasongyöngédségű ujakba ment által e' fegyver, 's' midőn így kézről kézre mendegélt, nem egy olasz nő sziv dobogott elgondolására mind azon szerelmi kalandoknak, miknek ezen irigylendő tör néha tanúja lehetett. Hasonlókra hányadik ne emlékezett volna édesen vissza? . . .

„Szebb fegyvert soha sem láttam,“ mond Angiolina körülállókhoz. „Hol szerezte azt herczeg?“

„Fájdalommal kell megvallanom fennségednek, ez az egy darab egész csarnokomban az, mi nem tulajdonom, legalább ma még nem.“

„Kár volna meg nem szereznie herczeg,“ mond a' doge, 's' utána többen.

„Reményilem enyém lesz, ha mindjárt kincseim' felét adom árában.“

„Szabad-e tudakolnom kié?“ kérdé gazdájától fennszóval a' doge.

Visconti pirult. Neki úgy tetszett, mintha a' doge' hangjában különös nyomosság, szemében mi félre nem érthető villámszíkra ragyogott volna. Pirulása mindig ter-

jedőbbé lön. Annyira szokott fesztelensége rögtön odahagyá. Nyelve lelánczolva, habár reszkető ajkai nyilvák. A' csend szusztalanná lön 's mindeneknek szemei a' fiatal herczegen.

Ekkor érczsengésű mély szózat emelkedék föl az oszlopoknak egyike mellől. „Enyém!” — mondá az — hallhatólag. E' váratlan „enyém” szóra minden szemek a' fekete ismeretlenen függének.

Visconti az alatt magához jött, érzékeit öszveszedé, szokott könnyűségét 's mosolyját visszanyerte.

„Ugy van Signor! mult éjjel kissé nagyba játszánk,” mond nyugodtan az ismeretlen. „A' herczeg volt a' szerencsés, vele egy istenné kaczerkodott, kinek egyetlen mosolyáért egész Velence esdeklik. A' koczka neki kedvezett, bár hatalmamban áll vala szédítő szerencsésjébeni szórtságát hasznomra fordítani. Kész pénzem elegendő nem volt, 's e' tört zálogba engedém.”

Utósó szavai minden kandiságot kielégítének; de annál nagyobb töviset hagyának Angiolina' dobogó szívében. Szemeit Viscontira emelni nem meré. A' gyanú, mi keblét dúlá, rettentő vala.

Visconti nem tudá mit gondoljon? Csak azt tudá, miképen őt' az ismeretlen nagy bajból menté ki, miért rá hálás tekintetet vete. Azonba' szavaiban célzást ha észrevett is, kulcsot azoknak lelmi nem tudván, nem adott helyet ollyas gyanúknak, minőket Angiolina' remegő keble táplált.

A' doge-pár odahagyván a' művészi csarnokot, mindenki sietett a' palota' teremeinek zajosb örömeiben részesülni.

„Be szép gyöngédség vala” — mondá nőjéhez a' doge — „Viscontitól elhallgatni a' tör' tulajdonosának ne-

vét. Pedig kétszer is kérdém azóta tőle, 's mind kétszer azt erősíté, hogy nem tudja."

„Nekem az az idegen nem tetszik,“ mond Angiolina a' nélkül, hogy meggondolta volna, mit, és kinek?

Miután Visconti 's az ismeretlen magukra maradának, megszorítá ennek kezét a' herczeg illy szókkal. „Ismeretlen! tetted' rugóját nem értem, de gyöngédségét méltánylani tudom. Szólj, mivel köszönjem barátságod? Te egy Viscontit kötelezél barátoddá elmés hazudságod által."

„Visconti! barátod nem vagyok. Sőt mi több, nem is lehetek. Ha leköteleztelek, igazságnak nem történt rovására. A' tör enyém."

„Hogyan?“ mond bámulva Visconti, látván mikép' az ismeretlen valóban övébe szúrta a' drága fegyvert.

„Lovagi szavamat adom, hogy enyém. De nem többé e' pillanat óta. Ime, tartsd meg azt örök emlékül. Vajha ne forditanád soha adója ellen az' adományt. Többet most nem mulathatok. Még csak egy jó tanítást. Nők' karjai között ha szédelegsz, ajkaikról csókokat, ne tanácsot, és terveket végy, azok mézet, mérget rejtenek ezek . . . Szives fogadásodért köszönet 's e' csekélység emlékül. Isten veled!“ Ezzel — miután a' drága tört bámuló gazdájának vonakodó kezébe nyomta — sokaság közé vegyülve a' doge' nőjének háta' mögé sunnyogott, és súlyos kezét annak gyönyörű vállára téve, e' szokat süttögá: „Angiolina vigyázz! mert miláni fegyvereknek épen olly éles a' vasuk, mint mi szép hüvelyük.“ Az ijedt nő megfordula, 's képére tettetésnek ütven fel zászlóját, bámulva mondá: „Signor! nem ismerlek . . Szavaid' nem értem . . .“

„Signora! — mond csipősséggel az ismeretlen — Velence' dogeját ha megcsalod is . . . Miláno' fejedelme buja terveid' bábja nem lesz. Isten veled!!!“

E' szókkal teremről teremre vergődék, míg végre egészen el nem tűnt. Nyugtalanító gyanúnak és halálos rémnek hagyván martalékul Velencze' legérdekeseb leven-tejét, 's Itália' hölgyeinek leggyönyörűbbikét.

Battista még azon éjjel felkeresteték; félholtan laká-ba viteték, hol a' történetek' rövid előadása után lelkét rem soká Visconti' megbizott gyóntatójának vigaszai kö-zött feladá.

V.

Történetünk' fonala más színpadra vezet. A' binascói kastély kedves mulató-helyök volt Miláno' fejedelmeinek. Maria Filippo, nőjével, egész udvarával épen ott mulatott midőn Velenczében a' szép dogenő 's Visconti herczeg a' boldogtalan Beatrice' sorsát könnyíteni tervezék. Jó szívök nem sejdíté minő vészthozók ama' tervek, mellyek szeretett barátjaik' boldogításukra olly hő érzetek között létesültek. —

Néhány hónappal e' Velenczében történtek után különös zaj lépé el Binasco' határát. A' kastélyban nyüsgő cselédek' kelése, a' helységnek szokottnál nagyobb sokadalma, lovagok, fegyveresek, trobadourok, hangászok, szemfényvesztők, alakosok, és nyeglék' *) minden nemei, éjenkénti nesz, és fényes világítás, taraczkok, hosszú csövek' durranásai, 's pompás tüzi játékok mutatták, hogy a' duca, mi rendkívüli ünnepet ül.

E' fényes ünnepesték' egyikén, a' tündérileg világított kert' árnyosb részében ügetett három lovas. Egyszerű lovagruhák sötétlének a' bő redőzetű palástok alatt. Széles fehér tollak lengének le képeikre, miket fekete domino-álarczok titkolának. Homloknál felhajtott széles karimájú kalapuk alól sűrű fürtök hullának szét, kettőjeknél sötétbarnák, harmadikánál aranyszökek. Paripáik leg-

*) Marfischreyer.

nemesb Andaluzia faj' ivadéki valának, telvék spanyol kevélység, és maur lélekkel; elevenek, gyorsak, okosak, és kezesek.

„Mit mondasz alakomhoz kedves rokon? Nemde ismerhetlen vagyok?“ kérdé lágyan csengő hangocskával a' szöke lovas szomszédjainak egyékétől.

„Olly ismerhetlen mint igaz gyémánt álkövek között. Látjuk, hogy gyémánt, de mivel nincs hasonlói között, félre értjük értékét.“ Mond a' kérdeztetett.

„Vagy mint Cynthia sűrű felhők mögött; világát sejtjük ha arany szarvainak sugári nem bájolnak is.“ Mond érző hangon a' lovagok' másika.

„Sinori! ne feledjétek hogy lovag vagyok, 's hizelgéseket gúnynak vehetném De nincs időnk tréfálni. Te Orombello — „mond komoly hangot váltva a' szöke lovag“ — teljesen azon léssz, hogy Beatrice még ma, még ez' órában kapja levelem. Ő szeret engem, 's kéresemnek engedend. A' herczeg az alatt nálam marad. A' nagy szökökútnál várunk rád, kedves rokon. A' platán erdő nincs világítva, nem de azt mondád?“

„Ugy van Angiolina“ — mond Orombello — „legsötétebb, legbiztosb hely öszvejövetelünkre. Jerünk, vezetlek én.“

Néhány árnylepte fordulatokon végre a' platánerdőbe értek, hol fáradt lovaikat ágakhoz kötözve, Orombello tőlök elvált, a' fejedelmi nőnek Angiolina' levelkáját átadandó. —

Szívdobogva lépe át a' fényes varázskörbe. Ezer, meg ezer mécsvilág nappalítá éj' sötétét. Messzünnen hangászat, itt ott fák közé rejtett lantpengések, trobadourok' lágy dalai; másutt meg szerelmet ábrándó párocskák, hol álarczokkal, hol pedig a' nélkül mutatkoznak ingatag útjában. A' kert' különféle pontjain álló csarnokok', erkélyek', és fedett tornácok' ablakainak aranyvilágánál férfi fejek, és hölgyekéi mutatkoznak, kik fáradva kerü andalgásuk-

től, a' kéj' és fényüzésnek ezen asylumaiban keresének menedéket, ingert, vagy kipihenést

Hogy a' három alakosnak titkaiba betekinthessünk, szükséges rövid vázlatát adnunk azon dolgoknak, mik a' velencei estélytől fogva jelen napig történtek.

Láttuk, hogy a' milani fejdelempár' házassági viszonyai a' legszerencsétlenebbek valának. Egy időtől fogva különösen legnagyobb figyelmét nője' lépteire fordítá Filippo. A' gyanú, miképen Beatrice' szenvedélyes tisztelője, a' nemes szívű és mindentől szeretett Orombello, nem csak nőjének, hanem jobbágynak is szívöket töle idegeníteni kész, bizonyossággá vált, némi kétséget-oszlató adatok által, miket Filippónak részint a' merő véletlen, részint pedig titkos baráti kezére játszottak. Ezek közé tartozott különösen Signor Grandenigo, velencei nobili, tizek' leghatalmasbbika, ki közelrokona lévén nője' részéről Filippónak vele egy kézre játszott, 's a' köztársaság' némelly nagyfontosságú tervét elárulá fejedelmi sógorának.

Orombello megjelent ugyan udvarnál, de soha illő tisztelet' korlátin túl nem lépven, sem magaviselete Beatrice' részéről bátorítást nem mutatván: soha nem nyújta alkalmat a' kényurnak, miszerint titokban forró dühének ellene szabad rést engednie lehetett volna. Filippo nem szerette nejét. Azon férfiak közül volt ő, kiknek szívök minden asszonyért hevülni kész, csak nem feleségeikért, míg más felől mindent inkább el néznek, hogysem a' készakarva elidegenített nő szívnek más érdemesb tárgyhozi simulását; azon igazságtalan bolondok közé, kik elég hiúk gondolni, hogy őket hideg szeretetlenségök' daczára is szeretni lehet; 's elég gyáván önzök' megkivánni, miképen egyik félnek teljes szabadoossága másiknak örökös rabságán alapuljon. Illyen férjek voltak, vannak, és minden időben lesznek. Ezek közé tartozott Maria Filippo. —

Érintettük felebb, hogy Beatrice' palotás asszonyinak egyike, Agnese del Maino, szenvedélyes szemeket vetett Orombellóra. Ezen olasz véralkatú hölgy, míg egyfelől a' milani fejedelemnek térden nyújtott kegyjeleit, és esküit elfogadá, másfelől hő szerelmet, és szenvedélyteljeset érzett ama' halvány ifjú iránt, kinek képét a' tiszta, de remény nélküli szeretet' mennyugara lelkesíté. Sokszor látá, többször hallá őt 's lantja' édes zenéjét királyi kastély' ablakai alatt a' szép grófné; de mint-hogy a' lágy hangú trobadour soha szíve' hölgyének nevét ajkain ki nem hocsátotta, méltán kétkedheték a' mindeneiktől imádott: ha vajjon nem épen ő-e az, kit ez édes epedések illetnek? . . . Bizonyosság — ha tán keserű is — üdvözlettebb nő-szívnek, hogy sem bizonytalanság kedvesb színekben. Egy teli hold világította kies éjjel tehát, midőn Orombello' ajkait épen illy keservesen epedő hangszellem hagyá oda, bizonyossággá akarván valósítani kétkedéseit Agnese, fehér patyolatba takart levelkét bocsátott le ablakán a' kedves lantos' lábaihoz. „Szerelmes búsongásod — mond a' levelke — megindítná végre palotánk' márványszobrait is. Orombello! én szeretlek. Vágytársad hatalmas ugyan, de ne félj: Amor' tegze koronákat ad és vesz. Jer éjféلكor lakomba, midőn lantom' zenéjét hallod, nyitva lesz a' kert ajtó, csókjai' legtüzesbjeivel fizeti a' merényt kedvesed.“

Orombello magán kívül, keveset gondolva biztosságával, életével, az irt helyre, és időre megjelent, 's annyival kevésbbé sejdítheté a' lest, mivel a' terem, hová rendeltetett a' fejedelemné' hálószobája melletti volt. Bámulása nagy vala, midőn Beatrice' helyett a' duca' kegyenczét látta maga előtt, könnyű éji ruhában és kecskeinek egész kísértetében . . . Körülte minden kényelmet, gyönyört és szerelmet sóhajtott.

„Hol vagyok?!“ mond az elámult szerelmes.

„Miért oly meghökölve? Orombello! Jöjj magadhoz szép ifjú.“ Felelt Agnese.

„Bocsánat grófné“ — hebegé Orombello — „ablaka alatt mélázván, fülembé hatott gyönyörű lantja. Tudtomni kívül követve a' bájhangokat, azok ide csalának. Megengedi hogy távozzam.“

„Távozni?“ — mond szerelemittason Agnese — „s miért? Ide mellém Orombello! ... Hogyan? 's valóban csak kandiság vala lépteid' ingere? ... Semmi más óhajást nem rejt e' dobogó mell?“

Orombello hallgatott. 'S másodszori kérdésére bámulva mondá: „De mi is lehetett volna más?“

„S vajjon“, mond ígéző hangon a' szép hölgy, nem láttam-e én Orombellót sóhajtvá epedni sokszor, midőn az udvar' fénye másokat bámulásra gerjesztett?“

„Az udvar' fénye?“

„S midőn az andalgó szemek övéivel találkoznak, nem olvasta-e belőlök Orombello, hogy szerettetik ... igen ... és a' fejedelmi vágytárs' daczára szerettetik?“

„Fejedelmi vágytárs?“ ... Mond magában Orombello, ki a' grófnének ezen kétértelmű szavait úgy magyarázta, mikép neki azt szíve súgta: hogy t. i. Beatrice őt szereti, 's Agnese a' megbízott.

„Miért tovább titkolni a' viszonyos boldogságot?“ — mond Agnese — „Trónokon nem fészkel az, ha szerelem nem fonja koronánkat, 's élet' kerte szírvirágok nélkül csak sivatag, ha mindjárt királyi palotának is nyílik be ajtója.“

„Egek!“ mond magában Orombello, „beh boldog én! Ah, miért titkolni tovább e' kirohanó szenvedélyt?“

„Hiszen“ — mond Agnese szerelemittason — „a' levelke, mellyet kaptál, minden kétséget oszlatott.“

„Hogyan!“ — mond Orombello — „szép grófné, tehát mindent tud? Ah! mint félreismerem szívem' bálványának barátnéját. Bocsanat szép Agnese! Ez órától fogva legszívesb barátja Orombello.“

„Hő szerelem legyen jutalmazód szép levente.“ 'S e' szökat legszédítőbb tekintet kísérté.

„Ah, boldog én“ — mond magán kívül Orombello — „az angyalok angyala . . föld drága gyöngye, nemének koronája . . . az isteni Beatrice szeret engem!“

E' szök elárulták a' régsejditett titkot. Villám' módjára sujták azok Agnese' szívét 's a' miláni duca' nejét, 's vele Orombellót elveszték.

Rettentő volt a' düh, a' vágytárs' szívét faggató. Bosszúvágy hűté megvetett szerelem' kinjait, 's az órától óta asszonyát feláldozni állhatatosan el lön határozva.

Orombello, átlátván keserves tévedését, 's a' vészt, mellybe vigyázatlansága Beatricét sodorta, — miután tén-denállva könyörgött a' fejedelmi nő' szeplőtlen nevének kíméléseért, kétségbe esve távozott a' vészteljes teremből, 's magát azóta udvarnál nem mutatta.

Agnese ellenben mindent elkövetett Fülöp' nője ellen felingerleni, lelkét gyanúval eltölteni, 's őt' napon-nan durvább, és szívtelenebbé tenni Beatrice iránt. Több között asszonyának szekrényéből levéltárczáját kilopva, 's levelei közzé Orombellónak néhány sorait becsúsztatva, azt a' fejedelem' kezébe játszodni nem átalotta. E' sorokat válaszul irta volt a' megcsalt Orombello magának Agnesének, mellyben a' fennebb érintett éji találkozáásra megjelenni — néhány szerelmes kitételek között — igéri, és esküszik.

Vala még Fülöp' udvaránál egy hatalmas ellensége Beatricének. Rizzardo del Maino, Agnese' testvér-bátyja. Ez, minden befolyását arra használta, mikép'

Fülöp' szivét nejétől elidegenítve, azt mindinkább Agnese' hatalmába szorítsa, reményei, kinézései nem czélózván máshová, mint oda, hogy a' duca egy vagy más úton nejétől szabadulva, Agnese üljön ama' trónra, mellynek urán ugy is már egészen úr vala.

Tülfelől Beatrice' jobbágyai kezdenek békétlenül, titkos küldöttségek és kérelmekkel asszonyukat ostromolni, miképen ő magát 's övéit, Filippo' vas-igája alól mentesíteni igyekezzék. Néhányai ezen irományoknak valóságos öszveesküvéshez valának hasonlók, de miknek végrehajtására Beatrice segédkezeket nem csak nem nyújta soha, sőt komoly kitételek', és helyreigazítással törekedék a' pártütök' fondorkodásait elnyomni, mi nekie, a' néptől imádva szeretettnek, mindig is sikerült. Ez irományok is ama' levéltárczában tartattak, mellyet Agnese, Filippo' kezeibe játszatott.

Feszültség és viszátkodásnak legmagasb pontján állának tehát a' fejedelmi házások' viszonyai, midőn Orombello — ki mint mondam Agneséveli találkozása után magát udvarnál mutatni nem akarta — Visconti' és Angiolina' levelei által érkezésük felől értesítve, két napi távra elejükbe ment, őket rég főzött tervök' kivitelében segítettő. —

Angiolina, azon ürügy alatt, hogy testvér nénjét a' miláni cancellár' nejét fogja falusi kastélyukban meglátogatni, szabadságot nyert férjétől négy hetekre Velenczéből eltávozhatni. Visconti már az előtt tizennégy napokkal teljes incognitóba tette magát, 's míg egész Velence Sigmond császárnál, Magyarországon lenni gondolta az éjnaponnan zárt ablaktáblájú palotának hatalmas urát, Gabriel magát roppant csarnokának egyik szárnyában megvonva, minden éjjel találkozott ama' gyönyörű hölgygyel, kinek szépsége dicsőségét; delisége, irigylett kincsét tette a' kies Italianak. Később Angiolinát utjában megelőzve, őt a' miláni herczegség' határ-szélén Orombellóval együtt be-

várta, hol a' szép nő, magát mondhatnám cherubbá inkább mint férfivá alakosítva, a' két fiatal lovag' kíséretében tette hátralévő útját. A' binascói vár' kertjébeni plattán erdőeskéig kísérte őket az engedékeny olvasó.

„Angiolina! életem' élete!“ — mond Visconti gyöngéden átölelve kedvesének karcsú derekát — „mit nem tesz a' való szeretet. Mi életünk' adjuk egymásért, mert vágyaink' legtitkosabbjai, legfőbbjei öszvehangzók. Ah! mi is lenne az élet szeretet nélkül? csak annyi mint szeretet élet' hiával. Száz élet kellene nekem Angiolinám! de nem azért hogy százszor éljek, hanem hogy százszor haljak éretted, kedvesem, egyetlen szerelmem istenem, . . mindenem! . . .“

„Édes, édes Gáborom!“ mond, Visconti' ifju melléhez simulva a' kedves — „hagyd most az ábrándozást, mi olly jól áll neked. Élj te érettem, éljünk egymásért, ne pedig haljunk, mert halva is csak érted élek . . . örökre . . . örökre!!! Hanem most nincs ideje ölelkezni. Ne néheztelej ha karjaid közül kifejlődik a' nő, ki most minden más szeretne lenni, csak nem gyenge . . . Nyugodjál herczeg . . . jer nézzük miért békétlenkednek ménéink, a' fagyálmombok' harmatos csipkéin rágódók. Alkora valamilyen sejt, csak akkor szokott illyképen kapálózni. Mi bajod dalí barátom?“

A' kép, melyet sűrű facsoport közzé lekémli hold bájosan világita, kedves volt és régenyes. Egy tündéri alak egyszerű lovagöltözetben, szöke fürtök körülöngte angyal fővel; szempár, melynek sötét kékjében a' hold' nyirkos sugara reszketett; arczvonások, mikhez hasonlókat csak művész-ecset remekelhet, és száj magában egy életet édeníteni képes. Mellette Visconti fiatal, halvány tekintetével, bágyadt fekete szemeivel; esengő karokkal, és közel hozzá gyönyörű paripák, szarvas lábakkal, arábilag vonott arczellel, tárt orrlyukak-, színes szalagba font sörénnyel és kevélyen hordott lengő farkakkal. A' kép-

körletet platánerdő, fénymázát pedig éjvilág' átlátszó nyirokja tette.

„Talán szarvast, vagy mi más vadat rejt a' közelgaly, ez teszi őt nyugtalanná . . . Valjon Orombello hol mulat olly soká? . . . Félek, Angiolina, igen nagy fába vertük fejszénket. Bátyámat ha nem szeretik is jobbagyai, de rettegik, és türhetik. 'S ha — mit hinni okom van — Beatrice segédkezeket nem nyújt, tervünk épen olly haszталanná válandik, mint minő veszélyteljes.“ Mond komolyan Visconti.

„Ő fog . . . neki kell segédkezet nyújtani. Városainak nagy része már idegen hatalmaknak hódol, 's hol szomszéd fejdelmek nem foglalnak, ott egyes polgárok bitorolják az uralkodó székeket. Pártütés' izzó zsarátnaká harapózik a' félénk határzatlanság' hamvai alatt. Csak egy rögtön inger — mi, ha Beatrice felől jő, hatását semmi esetre nem tévesztheti, — 's a' tűzvész átalános. Mielőtt e' hold' szarvai teljes tányérrá kerekülnének, Visconti Gábríelt kettős korona ékíti! Mond férfias kevélységgel a' lelkes hölgy, 's hőszin kezét Visconti' ajkára téve, fojtá el annak különben kitörendett gerjengését.

E' pillanathan mindkét paripa, mintegy öszvehangzó elleningertől késztetve, félelmesen hortyoga; suhancz lábaik ijedve kápálgaták a' harmatos gyepet, 's mindig nevedő horkolásuk közelítő vészt gyanítattott.

Alig volt idejük, álarcaikat felaggatni, midőn egy pár hatalmas kar Visconti herczeget, másik pedig nem kevésbbé izmos, Angiolinát — észrevétlen rohanás által — tökéletes rabokká tette.

Visconti, küzdés után, balkezét kiszabadítván, töréhez kapott, 's azt drága hüvelyéből kiszabadítva, támadójára emelte. Villámsebes fordulással tartá fel ez a' fegyvert, pokolkaczajjal intézvén e' szokat! „Ho ho! Visconti Gabriel! szép töröd ez úttal elárulá személyedet. Mondtam ugy-e, hogy őrizkedjél adója ellen fordítani az adományt.“

Visconti' agyán kínosan villámlék át a' multak' emléke. Félelmes ellenében ama' titokteljes ismeretlenre talált, kinek valóságos kiségét, bár tisztán nem tudta is még, de csakugyan sejté; mint nem kétlünk, hogy a' figyelmes olvasó is rég sejdíti. Régebben azoknál, kiknek megcsalatusukra egy álarcz, 's bő redőzetű fekete palást elégségesek. Így történik sokszor, hogy legközelbi szomszédink egymást nem ismerik, míg azok, kik ha távol is, de magasról néznek le, az egésznek minden részleteit, és viszonyait tekintettel átnézni képesek.

A' letartóztatott herczeg' ajkai habot túrtak dühökben. Az ismeretlennék egy sipolására számos fegyveresek érkezének, kiknek regényes alakjaik, a' minden oldalról érkező mécsfénynek világától még regényesb színt kölcsönözök, egészíték ki nem épen érdektelenül előbbi képünket.

VI.

Láttuk inént, mint lépe át Orombello — odahagyva titokba leplezett társait — ama' fénykörbe, mellynek éji sötétét ezer mécsvilág bájolta. Hangászat, hárfa, és lantkisérté dalok, pompás tüzi játékok, 's elénkség' minden neme zajoskodtak amaz ünnepen, mellyet Filippo imádottja' tiszteletére adott.

Beatrice, az annyit szenvedő, és alig szenvedett nő, tánczsarnokok' nyomasztó fényétől üzetve, tágash szabadban kereste az enyhet, mit sem köröttei pompakéj, sem ráhalmozott hizelgések' tömege adni nem tudának; odahagyva tehát a' teremtet, magánosan andalgott a' tündérkert' illatárjában. Lelke multtal vala telve, agályjának rémei pillanatra távoznak. Szeretet, ifjuság, korányos szíválmak, és anda képzetek foglalák el egész szellemét, 's boldogíták — ha futólag is — a' boldogtalant. Illy kedély-apályban találta őt Orombello, kinek reszketeg lép-teit jó vagy gonosz nemtője azon lügosba vezette, mellynek árnyában épen szívének hölgye andalgott — Beatrice.

Meglepetés, mind két részről egyaránt nagy vala. Beatrice szánó barátsággal fogadta Orombello' szenvedély-súgta kitételeit, de magaviseletében semmi nem volt, mi a' duca' nejéhez ne lett volna illő. Méltóság, önérzet tün-tek ki az engedő kegy' és nyájasság' virági közzül is. Angiolina' levelének olvasása közt hirtelen kedvváltásokon ment keresztül valója. Beatrice nem volt az élet' korányán,

de képében, melly az érdekesnek kellemét szépség' bájával egyesíté, volt valami, azt rendkívül szépek közé emelő. Rózsakor' szelleme látszott azon lengeni, mintegy repülő félben búcsú-csókját nyomva a' halvány képre, 's még azon meleg helyét az életősz' nemtőjének átengedve. Vonásának szabályossága, egész külsejének mintaszerűsége, de különösen szemeinek kimondhatlan lelkesége, képét e' perczben azon faragott lámpákhoz tették hasonlóvá, melyek — hogy a' maguk teljes szépségükben előtünjenek — belőlről kell, hogy világítva legyenek. Hirtelen kedvváltozásai, 's ama' rögtönös szívmozgalmak, mellyek Angiolina' levelének átolvasására lelkében keletkeztek, épen olyan belőrlől világító tündéres fényhatásuak voltak . . . A' szerelmes ifju kéjjáttáson szitta be a' léget, mi e' szép lehelő szobornak folya körül idomait, míg Beatrice' keblét szabadulás' reménye egyfelől, másfelől pedig árulástóli iszony feszíték. Míg végre kötelességének érzete, szívének minden hajlomasain győzelmeskedett. Menni akart Angiolinát és sógorát fölkeresni, nekik forró részvétüket megköszönni, őket minden fenyegető vészről, míg idő van mentesítendő. Orombello nemies elszántsággal látta ugyan szívreményeinek elsilányulását, de az imádott hölgyet még egyszer, 's utójjára, önmentésre buzdítandó térére rogyott, 's a' teljesen elszórt Beatrice' kezét könnyeivel áztatva, rábeszélő tehetségének minden rugóit mozgásba hozá, hogy a' fejedelmi nőt nagyszerű tervök' elfogadására bírja. Illy szók között, és illy kétértelmu helyzetben találta őt a' zsarnok férj, ki a' mindig kemkedő Agnese 's annak hátyja Rizzardo által Beatrice' nyomába igazittatva, üldözött nője kezét a' vélt kegyencz' kezei között, és méz-szavaktól áradó ajkain találta. A' meglepettek azonnal fegyveresek által elválasztatva hurczoltatának el, ketségbe esés' martalékai. Beatrice, ártatlanságának tudatában, fejedelmi méltósággal parancsolta Orombellót szabadon hagyni; de sem nyugodt lelkesége, sem mel-

tó fenyegetőzései, sem fakadó könnyei nem inditák meg a' köszívűt, ki fejedelmi nejét asszonyainak kíséretében szobájába hurczoltatá, a' boldogtalan Orombellot pedig sötét börtönbe vetteté.

Ezen Beatrice 's Orombello közötti meglesett beszélgetés' töredékiből tudá meg Filippo azt is, miképen a' platanerdőben rejtve Orombello' czinkosi. De hogy azoknak egyike legnagyobb ellenének, a' velencei dogének nője, a' kedves Agnese által üldözött, másika pedig tulajdon testvére lenne, azt ingyen sem gyanítá. E' vészthozó párbeszédnek volt tehát következése amaz előbbi cikkely' végével érintett meglepetés is, melly a' miáni kényúr' hatalmába kerité, nem csak az üldöztetett nőt, 's annak velt kegyenczet, hanem a' megismert ellenséges testvért, 's annak nem gyanított kedvesét is.

A' zajos ünnepet halálcsend váltá fel. A' zene megszűnt. Alakosok széledeztek. Mécsek és szövétnekek kioltattak. Egyverzaj keletkezett mindenfelől, 's ama' fényűzőnő éjnek hajnala, 'mögörva fellegekkel mutatkozék.

VII.

Térjünk vissza a' platánerdőbe. Visconti néhány fegyverestől körözve férfitas nyugalommal várta volna be sorsát, ha imádottja' biztossága, és becsülete koczkázzák ne legyenek. Angiolinát nemének, az illyes veszélyekben, csaknem mindig tulajdonos lélekjelensége, pillanatra legalább megmenté a' felfedezés' veszélyétől, mitől inkább rettege, mint haláltól. Lehető mély hangon mondá, hogy ő a' herczeg' apródja, 's könyektől kísért fiatal keservei, különösen pedig azon lovagi szellem, mely — mint láttuk — a' fekete ismeretlennek tetteit igen gyakran bélyegezte, oda irányzák a' dolgot, miképen a' fejedelmi fogolynak a' szolgálatára szükséges apródot magával vinni engedteték.

Angiolina, 's Visconti, saját állásuk' rettentőségét mélyen érezvé, még inkább aggódának Beatrice' meg Orombello' sorsán. Ismerték ők a' miláni udvar' ármányos cselszövényeit; Agnesének Fülöp feletti hatalmát, Angiolina elleni rögzött gyűlölségét, 's a' felbőszült Fülöp' önkényét; tehát mindentől rettegték. Irtózatosak voltak a' körülmények, mik különben is annyi vészszel teljes fogóságukat, még irtózatosbbá, kinosbbá tették.

De felettök angyal lebegett, ki jótékony kezekkel oszlata el szemeik' elől a' kétségbeesés' nyomasztó fellegeit, ki élvezni hagyta őket ott, hol mások zsibbadtan sinlődnek, élénken gondolkozni, és tervezni, hol mások halálmeredten alélnak. E' felettök lebegő nemtő volt a' szeretet angyala!

Oh szeretet! — mond egyik lánghelméje azon századnak *) mellytől kölcsönöztük beszélyünk' történetét — menyi és minő a' te hatalmad! Mi gyorsak tanácsaid, 's beh kimerithetlen találékonyságod! Hol a' bölcs, hol művész, ki valaha olly dús volt, vagy lehetne találmányokban, mint minővé te varázslod át mind azokat, kik a' te ösvényeidet követik!

Alig néhány órától óta fogoly Angiolina már kitervezte szabadulásuk' végrehajtását. Néhány szókat, a' Visconti' tárczájába fűzött pergamentre ónozvákat, ha sógorának, a' cancellárnak kezébe juttathatna, mentve lennének. E' gondolat világítá a' szerető' agyát, 's tetté is válván, reménynyel tölté el kebleiket. Csak kézbe szolgáltatása' módjáról nem voltak még tisztában, míg nem soká, maga a' véletlen látszott elősegíteni tervöket.

„Ah!“ mond Angiolina komolyan és csüggedezve, „mondtam ugy-e még Velenczében, hogy nekem az a' fekete ember nem tetszik. Különös visszairtózás fogta el lelkemet, valamikor azon alakosra estek pillanatim, 's midőn pompás ünnepedről távozott, mázsá súly esett le szívemről, habár mázsás teherrel tudák is azt sujtani búcsúszavai.“

„Verd ki fejedből azon sötét agyrémet Angiolinám, édesem. Reménylj szívem' kedvese . . . az ég nem hágy el bennünket.“

„Ah!“ — mond stró sohajjal a' csüggedni indult nő — már harmadnapja hogy meg van írva levelkém, 's még semmi kinézésiünk annak kézhezítésére. Reményem haldokolni kezdene, ha más terv nem forrna agyamban.“ E' szókra liliomkezére bocsátá homlokát, melynek simaságán mély gondolkozásnak látszottak futó nyomai.

„Ne búsulj én kedvesem; kedves édes Angiolinám! Filippó nem fog merni semmit tulajdon testvére ellen, sem

*)-Boccaccio.

ellened. Zsarnok ő, de szelleme még is lovagias. Ő egy Visconti“ mond kevélyen Gabriel.

„S ha az átkozott tör, melly eddig ellenségünk' kezébe jutott, ne legyen, most tán szabadok volnánk . . Az árulta el személyedet, az fog ellened bizonyítani,“ sóhajtja Angiolina.

„Igaz“ — volt Visconti' felelete — „a' tör árult el . . . Veszett fegyver! De ne búsulj kedvesem, Filippo nem fog erőszakot követni ellenem.“

„Ha ellened nem — és ez minden vigaszom is — de hát szegény Beatrice, szegény Orombello? Magamat nem is említem. A' velencei doge' nőjének jó hírét, becsületét, egész létét, melly halálos ellenének, a' legbosszúvágyóbb, legcselkedvelőbb asszonynak mindenható kezeiben van, kihagyom a' mérleghől. Mik ezek azon roppant vesztesékekhez képest, mellyek játékunk' balságából keletkeznek? Egyes embernek nyomorú mindene ellenében azon óriási vagyonhalomnak, mellynek dús tekerceiben *) egész birodalmak' boldogsága takarva . . . 'S mind ezt lágy eszem kockáztatá . . . Istenem! mi terhes bűn nyomja lelkemet!“ rebegék a' szép hölgy' görcsrángatag ajkai.

„Ne aggódjál, Angiolinám, változandoságán világi dolgoknak. Sok nagy ügy törpült ekkép' pulyává, nyomot sem hagyva maga után a' történetek' rónáin, míg a' sorsnak csupán egy kedvezőbb szeszélye világrázó hatással övezte volna fel azokat, ha — mint szépen mondja halhatlan költőnk —

„Oly könnyen el nem venné a' jövő reggel,

Mit annyi év adott olly bajjal, inséggel.“ *)

E' perczben gyönyörű fiatal torok hallatá a' lantkisérté hangok' legédeshjeit. Csalogánynak hiszed, ha Pe-

*) Roleau.

**) O nostra vita, ch' è sì bella in vista
Come perde agevolmente in un mattino
Quel che'n molt' anni a gran pena s' acquista!

Petrarca.

trarcának egy szende sonettje nem olvadt volna varázs hangokká ajkain. Így a' mint van, azt hihetni — a' szerető rabpár legalább úgy hívé — hogy nyári éj' szelleme szállott hangokra lenge szárnyain reszketőkre. 'Viszhangok' sohájjai, miket boldogtalan szerelem sajtol, nem lehetnek szívrepesztőbbek, nem fájdalomdúsabbak.

„Ki vagy te“ — mond elragadtatva Angiolina, miután kamrájok' keskeny ablakára mászott volna, mellynek erős rostélyai a' kertbe szolgálnak — „Ki vagy te szép énekes? Oh! ha szived olly tiszta, mint hangod' ércze, ha isteni lélek az, nem ármány, mi lantod' húrjait rezgeti, ha nő vagy 's nem mi tündériség' foszló alakja: oh szánakozzál nőtársadon, ki ha alantabb is nálad kellemben, de szenvedélye' nagyságában veled mérközni kész. Mondd ki vagy te? Akarsz-e rajtam segíteni? . .“

„Miért ne?“ — felele' az olvadékony édes szózat kívülről — „szerelmem' ha nem érdekli kérésed, tied vagyok. Minden, mi annak árnyába esik, pokolé.“

„Szavaid kétesek, 's mogorvák egyszerre. De édes hangod meghazudtolja azokat. Én bizok benned. Itt ez irat; vidd sietve a' cancellárhoz. Mindenre, mi előtted szent . . üdvödre, szerelmedre kérlek, kényszerítlek, ne tétovázzál. Országok' sorsa függ lépteiden. Siess, fuss . . repülj! . .“

„Ugy-e?“ — mond a' hölgy nem látható mosollyal. — „Tehát országok' sorsa van kezeim között? Megszoktam azt szép fogoly. A' cancellár nincs itt, most éppen falusi kastélyában. Nagy vendégeket vár . . szegény, beh hiába vár! . . Isten veled szép dogenő! . . Isten veled szép apród! . .“

Angiolina' lelkében rettentő sejtés villogott. Karja mintegy önkénytelen utána nyult a' már lehullott irománynak. Hasztalan; mint ama' parittyás, kinek agyán haláltadó kövének eldobása közt villan keresztül a' keserves sejdítés, hogy az, kit romlásra kitűzött, önön atyja — a'

már agyon zúzott — úgy állott félörülten, eszméletvesztve Angiolina, nem tudva, de sejtve önszerezte vesztét.

„Mi bajod kedvesem?“ szolt részvevő hangon Visconti, „miért olly rémulten? Szabadságunk' órája ütött. A' cancellár tudósittatva állapotod felől eszközökről fog gondoskodni; 's a' gyönyörű lantosné, ki hangodra ismert — tán mi lánykori barátnéd — a' szép lantosné mondom.“

„Éltetek' hattyudalát pengeti!“ mond egy mogorva szózat hátuk mögött.

Magas felemelt termetű alak nyúlt fel előttök fekete palástban. Egyik kezében hosszú tör, másikában ezüst lámpa csillogott. Künn a' szabadban, a' dallosné' fájdalmas éneke hallatott, mind inkább, és inkább távozó hangapályba olvasztva a' század' bálványzott lantosának e' verseit:

Veramente s'iam noi polvere e ombra,
Veramente la voglia cieca è 'ngorda,
Veramente fallace è la speranza. *)

„Nagy Isten!“ — kiált fel kétségbe esés' hangján Angiolina, mintán az előtte álló alakot megpillantá — „El vagyunk veszve! A' fekete ismeretlen!“

„Fekete, de nem ismeretlen. Nézz szemembe félénk özecke! . . . Angiolina! nem ismeresz szavamra . . . reszketsz . . .“

Visconti jól látta, hogy az előttük termett álarczos nem a' fekete ismeretlen. Agya sötét sejdítésnek ada helyet. Félelmes dogeja a' hatalmas Velenczének jutott e' pillanatban eszébe.

„Angiolina!“ — mond, leoldva álarczát, Lombardia' cancellárja — „hová ragadott könnyelmű szenvedélyed? . . . Visconti herczeg! itt jobhom, jeléül annak,

*) Valóban árny, és por vagyunk,
Valóba' vaktán elvesz szándokunk,
Valóban olly cselékony a' remény.

hogy kinos előérzése, melyek képén olvashatók, ez uttal helyén kívüliek. Fennséged bennem tisztelő barátját tekintse.“

A' fogolypár szabadabban lélekzett a' cancellár' bátorító szavaira, kinek — mint ő mondá — értésére esvén az ifjú herczeg' kalandja, róla természetesen a' doge' nője jutott eszébe. Tudomása lévén ángyának Viscontivali viszonyairól is, sejtven egyszersmind Gabriel herczegnek — ha másképen nem — álnév alatti kíséretét, 's hoszszasb náluki mulatását, természetes, hogy Angiolina' biztossága felől aggódnia kelle, kivált midőn a' doge' által tudtokra adott érkezésnapja rég lehaladt a' nélkül, hogy Angiolináról egyebet tudnának, mint azt, miképen ő Velenczéből szerencsésen elindult. A' cancellár tehát Visconti' elfogatásának hírére lóra ült; Binascóra érkezett, 's csak hamar kitudván a' fogoly fejedelem' tömlöczét, előtte ismert árutakon örök' tudta nélkül egyszerre csak hátuk mögött termett, míg a' szerelmeseket, kertre nyíló ablakaiknál, a' szép énekesné teljesen elfoglalá. A' cancellár, titkon, nem igen szívelvén urát, inkább a' mindenektől kedvelt Gábrriel herczeghez szított; ki a' felett hogy a' cancellár' hajlandóságát már gyermeksege óta bírta; nője' testvérének is szerelmében részesült.

„Mit e' perczben cselekedtél szép ángyom, túlhaladja veszélyben minden eddigi tettetted. Legsajgóbb ellenségek' kezébe adtad élted', és a' herczegét;“ mond a' cancellár.

„'S azon bájos énekű hölgy volna . . .“

„Agnese del Maino;“ szól Visconti' szavába a' cancellár.

„Rettenetes!“ kiált fel Angiolina.

„Vesztünk bizonyos!“ mond keserűn a' herczeg.

„Talán nem;“ mond a' cancellár. „Még ez éjjel, ez órában, e' perczben mentve lesztek. Itt e' kulcs, a' kert' nyugoti kapuján szabadba vezető. Jertek, nincs időnk

vesztendő. Angiolina! jusson eszedbe, hogy testvéred' férje mindenhol véled nem lehet. Herczeg! ne feledje, hogy Lombardia' cancellárjában minden időben, és minden viszonyok között, hű barátjára számíthatand. Fel a' köpenyek, és kalapokkal . . . menjünk . . ."

E pillanatban kulcs-zörgések, vas rudak' csikorgása hallatszott. A' cancellárnak alig volt ideje magára húzni azon titkos ajtócskát, melyen imént észrevétlen besuhant, 's már előttük állott a' miláni zsarnok.

„Midőn” — mond nyugodtan, de kevélyen a' félelmes kényúr — „Velenczében mint egyszerű ismeretlen csarnokodba léptem, midőn fekete csolnakom tieddel Rialto alatt kezet fogott; midőn szövétnekese voltam szerelmes kalandidnak, tanúja gonosz terveidnek, és ura kezeim között lapdáztatott életednek; midőn a' Battista' tulajdonának vélt drága tör árulóddá lesz vala a' dogenál, a' fekete álarczos' nagylelkű pártfogása nélkül; midőn szeretődöt cselektől szűnni kértem, 's a' mindenektől bámult drága tőrrel ellenségem' kincseit szaporítám; nem gondoltam, hogy ily hamar, ily körülmények között 's e' helyen leend a' találkozás. Szólj ten magad veráruló! mit tennél te hasonló esetben? . . ."

Filippót mind ezen általa felidézett körülményekben valóban láttuk, habár a' fekete ismeretlenben nem kerestük is Miláno' zsarnokát, ki az ellenséges köztársaság' fondorkodásinak ki tanulására álnév, és ruhák alatt néha Velenczében tartózkodni szokott, kivált mióta kalandor testvérenek viszonyait tudni épen ugy érdekében állott, mint ismerni a' köztársaság' titkait. Ezért követte volt ama' bizonyos éjen a' kék gondolat, melylyel Rialto alatt véletlenül öszvetalálkozott, hol, épen a' tájtt korán sem testvérét, hanem sógorát Signor Grandenigot — némi fontos titkokat felfedezendő — várta volt.

Ez úttal nincs miért szórul szóra követnünk a' két testvér' olykor megvető, néha tüzes, mindig kevélyen ki

idéző beszélgetését; jegyeznünk csak annyit szükség, hogy Filippo tartván attól, nehogy testvérén elkövetendő erőszak ellene lázítsa nem csak országát, hanem egész Itáliát: új alkura kívánt bocsátkozni Gabriellel, neki szabadságot, és nagy summákat ajánlva, ha hogy jogairól lemondani, 's még birtokában lévő osztályrészét Lombardia' sceptra' alá bocsátni kész lenne.

Azonban a' különben is olly büszke Gabrielt annak tudata, hogy hatalmas szövetségesének, a' miláni cancellárnak segélye által jövő órában már nem csak szabadságát és Angiolináét is visszanyerendi, sőt általa egykor tán Lombardia' koronáját is; annak tudása mondom, hogy szabadítójok olly közel áll hozzá, ha lehet, még kevélyebbé, még követelőbbé tette, annyira, hogy midőn Filippo tőlök elvált, magával vitte egyszersmind a' halálos gyűlölségnek is irthatlan mérgét, 's testvér ücscsének kiméletlen kifejezéseitől bűszült, vesztést forralt nem csak ellene, de minden czinkosai ellen is, kik akár tettel, akár szóval, avvagy csak hallgatva is segédül szolgálának nőjének, és Orombellónak.

Távozta után előjött a' cancellár, 's rövid szócsere után — mellyben kivált Beatrice' sorsát, és Orombelloét köték lelkére a' szabadulók — elsőzési tervök' kiviteléhez kezdének. Azonban, míg ők a' cancellár' lámpájának fénye után több földalatti ösvények' keresztül vágása által igyekezének a' várkert' nyugoti kapujához: lássuk szegény Beatrice, 's az ártatlanul kínzott Orombello mint tűrik sorsuk' csapását?

VIII.

Miután a' fejedelmi nő fogságra hurczoltatott, férje öszve-
vehivatta főtanácsát. A' miláni főtanács — mint akkor
időben olasz birodalmak' legtöbbjei — férfiakból állott, kik
sok századokra felágaztatható származásuk' érdemén kívül,
nem igen dicsekedhetének mással. Gögteljesek, nagyra-
vagyók, önzők, és hizelgők valának. Hűséget fejdelem 's
hon iránt nem ismerők; de mindig kényére szólnak és cse-
lekvők a' kényúrnak, kinek kegyétől függő őket meg-
vagy nem megtartani azon helyen, hol nagyravágásuk-
nak adózva, egyszersmind az ország' tárának zsarolva
szerzett kincseiből is osztozhatnak. Ezek — habár Bea-
trice' ártatlanságáról még tökéletesebben meggyőződve let-
tek volna is — nem átallak vala a' duca' bűnös nézeteit
tanácsaikkal elősegíteni sőt ítéletökkel is törvényszinesíteni.
Illy tanácsnokokat, fájdalom! minden kor, és minden or-
szág mutathat; illy kezek között volt Beatrice' sorsa is,
kinek egész főtanácsban nem vala igaz barátja más, mint
a' cancellár 's Orombellonak egy távoli rokona.

Az öszvehivatott sënatorok nagy többséggel végezek,
miképen itt női hűség' sértése, és felség elleni pártütés
forogván kérdésben, a' tetten talált, de vétkét merőben
tagadó csábító kintpadra vitettség, míg vétkét bevallan-
dani kenyszeríték. Filippo, kinek nem annyira pártütés'
— minek bűnétől feleségét maga is hótisztának lenni vél-
te — hogy sem házasságtörésnek hebizonyítása volt érde-

kében, mohón kapott ez eszközön mint legcélravezetőb-
bön. A' boldogtalan ifju tehát valóban harmadszor is ki-
kérdeztetvén, minthogy Beatrice' ártatlanságát mindannyi-
szor állhatatosan vitatta, kintpadra hurezoltaték.

Orombello' fiatal idegei az előttök ismeretlen fájdal-
omnak első dühét ferfiisan kiállák ugyan, mert Beatri-
ce iránti szerelme legyőzte a' kintpad' őrzőgő daemon-
jait, de a' szívtelen főtanács ismételt próbát rendele, 's
már sem akarát, sem férfi lélek nem bírák meg többé az
anyag' törekenységét. Emberi elmét felülmulók valának a'
kínok, mik a' szegény ifjunak még életmeleg tagjait ösz-
vedülták. A' gyarló természet' erőgátjai kí nem állván e'
fájdalom-árt, öszvezúzott értelme hebegő nyelvénél kere-
sett menedéket: magát és Beatricét bűnösnek vallá.

Illy álláspontjára a' szörnyűségnek érkeztek beszé-
lyünk' történetei. Az nap, mellynek estéjén Visconti' és
Angiolina' füleit Agnese' gyönyörű hangjai bájolák, történt
Orombello első kivallatása.

Lássuk végre mi vitte a' szép grófnét Visconti' töm-
lőczének ablaka alá?

Szenvedélyében, hiuságában megbántatott olasz hölgy-
nek első kitörése természetesen boszúvágý, vizsontorlás.
Ő, és Rizzardo semmit sem mulasztának, fejedelmet, és
főtanácsot odairányzani, miképen Beatrice, mint házasság-
törő íteltessék meg. Hogy ezt kivihelessék, okvetlen kelle
Orombello' vallomásának is hozzájárulni. De Agnese, miu-
tán boszujának telljes mérgét vágytársa' vesztére öszvesi-
té, szívének Orombello iránti vonzalmát legyőzni nem bir-
ta. Új viszonyok új reményekkel kecsegteték, miknek elég
biztos alapul ritka szépsége, számtalan kecsesi szolgáltak.
Mintán a' derék ifju, ismételt vallatások után is szilárdúl
erősíté Beatrice' ártatlanságát, 's a' tanács kintpadhoz fo-
lyamodék; Agnese kevélységének félretételével, mindent
elpróbálni akart előbb, hogysem imádottjának deli tagjait
kintpadnak átengedje. Levelet-irt neki, szenvedély és ger-

jengő szerelemteljeset. Kitétei örültéihez valának hasonlók. Kérte őt, hogy vallja vétkesnek vágytársát, 's e' tetteért életet, szabadságot, szerelmet ígért neki. Szóval hullámozó érzelmei buja lázzá fajulának. Orombello felelet helyett kínpadra ment. Ez csaknem őrzengővé tette a' grófnét. Őt megmenteni, minden áron magáévá tenni, erősen feltevé magában. Azon éjen tehát mellyen Orombellonak új kínokra kelle viradnia, kezébe vevé lantját, 's a' kertbe sietett, honnan tolvajkulcs' segedelmével titkos ajtón Orombello' tömlöczébe juthatott. Utja Visconti' fogházának ablaka alá vitte, hol — a' foglyokat szép szava elbájolván — olvasó előtt már tudya lévő módon lön megbizottjává a' gondolatlan dogenőnek, kire részint hangjáról, (mert azt a' cserbehagyott vágytárs jól ismerte) részint szavainak tartalmáról, de különösen azon körülmény által ismert rá, miszerint ez, a' Visconti' tömlöczében mulató, a' cancellárhoz, sógorához folyamodott. E' fontos fölfedezést, 's a' gyűlölt Angiolina' levelét maga idejében hasznára fordítandó Agnese (a' fenntebb említett) jósló szavakat énekelve, kevély 's boszús gondolatokat forralva távozott tőlök, néhány percz múlva Orombello' nyirkos szalma-nyoszolyája mellett hű gerleként nyügdécselő.

Penészlepte sötét falak' közt hevert a' lelkes ifju, fájdalma' súlyától elgebbedve. Mint megszenvedt, de nem kedvelt kutya, hevert redves nyoszolyán Lombardia' legáltalmasb nemzetségének ivadéka. Halvány képét szénfekete fürtök óvták a' nyirkos hidegü cseppek elől, mik zöldbarna gombákból, kamrája' boltozatán buján tenyészetekből, izzának le homlokára. Minden csepp új kínokra rezzenté, 's eszméletét azon nemében tartá az ébrenségnek, melly középút forroláz, és vonaglás között. Nemes vonásinak mindenike bélyegét hordozta fájdalomnak; gyászos kötésü nyitott könyvhez hasonlítottak azok, mellynek minden lapjai csak fájdalom, csak szenvedésről szólnak. Egykedvűleg emelte a' grófnéra nagy sötétkek sze-

meit, melyek bágyadtan is szépek, aléltan is mindent jelentők valának.

„Orombello! szívem' bálványa, Orombello! így kell-e téged' találnom? Itália' dicsőségét, lovagkar' szemfényét, leventék' legszebbikét, egy Ventimigliát kell nekem itt találnom, és így? . . . Szólj éltem' szelleme! csak egy édes, egy üdvezítő szót . . . 's zahara' pusztáira követend Agnesed, . . . 'S te hallgatsz . . . te még hallgathatsz mikor Agnese sír, könnyörg, esdekel, és koldul . . . térden állva koldul . . . Agnese, kitől fejedelmek koldulnak . . . ki előtt koronás fők térdeltek . . . kit Italia istennőként bálványoz!”

Orombello halkkal emelkedék fektéből, fárasztó erőködössel szabadította ki forró könnyük alatt sajgó hideg kezét Agneséiből, 's néhány perczig felette búsan szemébe tekintve, újra leroskadott.

„Egek! Orombello! Istenem! te szólni nem tudsz, . . . vagy nem akarsz . . .“ zokogá az indulatosan szerető.

Orombello hallgatott.

Ki e' képet látja, szemeinek alig adna hitelt.

Egy hölgy gyönyörű arcvonatokkal, lelket szikrázó szem, és éktelen hosszú hajzattal; szédítő kecsék, és sylphidtermettel térden vánszorogva koldul, isten' nevében nem szerelmet, csak szánakozást egy nyomorult lénytől, kinok alatt gebbedőtől, marék rohadt szalmán fetrengőtől. Hölgy kit a' doge' imádott, kit Miláno' feje ural, kit Lombardia bálványoz!!! De ki tudja — mond a' Divina Comedia halhatatlan költője. — *)

„Ki tudja eltalálni a' szű'

Rejtélyes ingadó szeszélyét?

Ki nézi át ama' titokmú

Rugóit, ingerét kedélyét?”

*) Dante.

„Nem kívánom“ — mond túlzó szenvedélylyel a' hölgy — „nem kívánom többé, mit elég balga valék eddig kívánni tőled. Nem akarom, Beatricét elárulni, hibásnak vallni, csak azt kívánom, hogy velem jöjj. Minden kész szabadtásodra, száz lépésre vár a' hintó, mely téged és engem' Magyarországra visz. Hatalmas Cilleiek rokonim, 's maga a' királyné az. Jer velem, ott szeressük egymást . . . ott élünk egymásért édesem. Ah jer, vállamon vislek a' hintóig . . . jer velem . . . Orombello! ah! minden mit tőled koldul csak az hogy szeretőd . . . ágyasod lehessen Agnese del Maino! . . .

„Agnese!“ — mond töredeztve Orombello, 's alélt szemét a' zokogó hölgyre emelé — „Agnese! te szeretni tudsz, tehát érteni is fogsz engem. Az indulat, a' kebledben dühöngő, mit te szerelemnek nevezesz, csak egy csöndes kerti tavacska azon érzelemtengerhez képest, melynek hullámjai egész valómat átfogták, a' Beatricének hódolót. Én nem szököm. Ez veszélyitné a' fejedelemsnö' állapotját, kiért ha meghalhatok, eleget éltem.“

„Nem, oh nem, Orombello! neked élni kell: neked nem szabad meghalni! . . Eredj, fuss nálam nélkül szaladj! én le mondok rólad! . . Orombello tán egykor . . .“

„Soha sem!“ — mond a' szerencsétlen levante — „soha sem! Téged szép grófné csak megvetni, de nem szeretni lehetne nekem . . . Én maradok. Isten veled!“

A' hölgy éles mozdulattal emelkedék föl fetrengő helyzetéből. Idomteltjes tagjainak 's római arczvonásinak morgorva öszvehangzása festői volt és rettentő. Mi ment légyen véghez e' pillanatban Agnese' keblében, azt le írni nem, felfogni is csak szenvedélyes nőnek lehet. Egy másik Cleopatra, egy másik Dido állott előtte, kevélységének egész düsságában, kétségbe estének egész tel-

jében. Egy távozó Oenone*) kinek rángatag ajkai, ha némák is, de jóslók valának és rettentőek.

Mi lett légyen következése e' kalandnak, tudjuk. Orombello második kivallatását kiállni nem bírván, magát és Beatricét bűnösnek ismeré.

'S halálos ítélet lön hozva az árulók' fejére.

*) Cebrenus' leánya Páris' elhagyott kedvese, ki Trója' vesztét megjövendőlé.

IX.

Kevés hetekkel e' történetek után két szép alak mulatott a' velencei dogepalota' teremeinek egyikében. Arczaikról szeretet, és önfeledés világita. Remegő kezeik egymás hevéből osztozának 's szemök' külön világa ugyan egy sugárba olvadt, Köröttek, bennök, és kivülek minden csak szerelmet, és csupa szerelmet lehelt. Az élet' néma élvezetét. Az élet' édenét.

Palotás asszony jött — Angiolina megbizottja — zavarni e' boldog csendet.

„Mi az?“ kérdé pirulva Angiolina, lehetőleg rendbeszedve érzékeit: „A' doge már hazatért volna tízek' tanácsából?“

„Nem,“ mond hamis mosolygással a' csendtörő: „nem a' doge. Fennséged parancsolá, hogy ha Milánból jönne hírnök, jelentsük azt.“

„Add ide a' nyalábot Porcia,“ mond nyugtalan hévvel a' szép nő, reszketve nyujtva karjait nyaláb és levél után. —

„Egek!“ — szóla nehéz sohajjal Visconti — „előérzésem súlyozza lelkemet. Vajjon mi történt barátinkkal? Szegény Beatrice!“

Remegve szakítá fel Angiolina a' nyaláb' aranyzsinórjait 's szédülő szemei e' sorokat olvashaták.

„Lombardia' száműzött cancellárja dicsőséget, és rokonos tiszteletét, a' velencei dogenőnek!”

„A' rettentő tett végre hajtatótt. Második kínzás hamis vallástételt, ez pedig, mint tudjátok, halálos ítéletet hozott a' szerencsétlenekre. Beatrice, az imádott fejdelemné, Orombello' vallomása által elevenig sebhedve, hamis vádlójávali szembesítést követelt, mit a' főtanács törvényeink' értelmében tőle meg nem tagadhatott. Szembesítés történt, duca', főtanács', 's az egész udvar jelenlétében. A' boldogtalan ifjú két fegyverhordozónak vállaira támaszkodva vánszorgott elő az oszlopok között. Képe halálsápadt, egész alakja szörnyet és szánakodást idéző vala. Beatrice szelid szemre hányásokkal illeté a' haldoklót, 's mint béke' angyala tekintett a' megbántóra. Figyelem legfeszültebb, 's az egész jelenet lélek rázó vala. —

„Beatrice! — mond, a' szerencsétlen ifjú, herczegnére emelve szemeit, 's töredezett hangjában a' fájdalom' angyala reszketett: — Beatrice! meghocsáthatsz-e? ... A' kinpad erőt vett törékeny testemen ... Nincs képzeled annyi kin, annyi fájdalomról, mit én szenvedék te értted ... Agyam szédült ... 's nem én, a' fájdalom szóla lelkemből ... *) De most, midőn veled szembesítve, sir' szélén állok; midőn illy fekete hazudság örök kárhözatra vesztene, itten az igazságtalan főtanács, szívtelen zsarnok, 's az egész világ előtt tiszta lelkem' egész teljéből kiáltom: Beatrice büntelen! ... Orombello e' szókkal öszverogyott, ez erőkedés az életerő' csaknem utolsó szikráját zsarolta ki kebléből.

*) Io soffrì 's a' t.

„E' pillanatban szív dobogtató kurjongások, pór-lázadás lepték meg a' füleket. Lélekszakadva jelenté testök' rök' hadnagya, hogy a' nép irtózatos dühöngések között kiáltja Orombello', és Beatrice' felmentesítésöket.

„Ez sietteté vesztöket. A' pór, melly lázzadni mindig kész, mig szükség' nincs egyébbre, mint ordító torokra, lélekvesztve szétfoszlik, mihelyt komolyabb erőfejtést kíván az ellenhatás. Nehány csapatja a' helveta testörségnek elegendő volt a' dühösködő hydra' fejét leverni, mitéve, távolba hömpölygő dörgésként enyészett el, hallkal a' népzaj. Filippo felbűszülve e' lázzadástól, mellyet nőjének, és Orombellónak tulajdonítani kész vala, méregtől reszkető kézzel irta alá az ítéletet! . .

„Midőn Orombello, a' vesztő helyre hurczoltatott, Beatrice' ablaka alatt vánszorgott volna, egyszerre megállott, egy közel alakosnak lantját kezébe vevé, 's hü szolgáinak karjaitól feltartatva, a' fájdalom' töredezett hangján énekelte el hattyudalát, melly a' helyett hogy leverte volna, sőt feleleszté Beatrice' szellemét. Anda szemei kéjittason látszának keresni a' hangokat 's gyönyörű arcának halványsága rögtön bíborra kelt. Szeretet, égnek ezen szeplőtlen leánya látszott elfoglalni egész lényét, 's ki egy teljes életen át mint szíve' hajlomásival dicsően megküzdött nő, vala ismeretes egész világ előtt, az életbúcsúnak e' komoly pillanatában legszenvedélyesebb érzelmeknek engede. Orombello' szeretve, és szeretettve mult ki!! . .“

Angiolina tovább nem olvashatott. Szava elfogódék, szemei homályulni, tagjai görcsösen reszketni kezének. Jótékony kezekkel árasztá ki a' természet e' perczen a' könyök' forrásait. Hullámozó melle zokogó köny-özönre fakadott.

Visconti félre akarta vetni a' nyalábot, gyöngéd részvéttel ápolgatva kedvesét, midőn Angiolina' lábaihoz egy finomúl kidolgozott bőrtekerics hullott ki a' nyalábból. Visconti felemelte azt. Aranymázos miniómmal művészileg írott sorok tündöklének azon, 's fölötte pompázó betűkkel vala olvasható:

„Orombello' hattyúdala.“

„A' béke' angyalát látom
 „Lebegni hű lelkem felett
 „Ahl néki én megbocsátom
 „Hogy engem nem szerethetett.

„Ha élve ő nem üdvözít
 „Mig itt a' földön múlatok . . .
 „Halála által istenít,
 „Mert véle én meghalhatok!“

Angiolina' kívánságára Visconti tovább olvasott:

„Beatrice' sorsát elhallgatom,“ mond tovább a' gyászterhes levél. „A' szelencze, melyet ezennel a' miláni herceg' különös parancsára a' velenczei Doge' nejének át-
 „küldeni kénytelen vagyok, szóljon helyettem. . . . (Ő
 „sem fogja soká kísérteni a' boszús ég' ostorát) . . .“

„Agnese del Maino, létemészítő furdalásainak marta-
 „lócza, ama' gyásznapon öszverogyott, 's azóta, legki-
 „sebb remény nélkül, élet és halál között sínlik. Nyava-
 „lyáját vonaglásnak lehet inkább nevezni mint kórnak.
 „Örjüngéstől ment perczeiben Filippót, és ön magát átkoz-
 za. Bűnhődő kinoknak is vannak határai. Bár az örök
 „írgalom megelégné borzasztó szenvedéseit, 's lenne ke-
 „gyelmes a' szegény bűnösnek lelke iránt!“

Eddig a' cancellár' levele.

'S most már a' szelencze nyitattott fel. Beatrice' jobb keze vala benne, meredt ujjai közt szorítva egy drága tört. —

De halva is gyönyörű volt a' kéz . . . meredt ujjak között is véres a' tör.

A' tör*) és a' kéz, melyet Angiolina és Visconti igen jól ismerének.

*) Beatrice di Tenda, némely történetírók szerint, nem végezteték ki pallos, hanem saját keze-irányozta tör által.

A' pataknál.

Ó csörge kis patak
Ha mondanád nekem,
Olly hosszú lesz e' mint
Futásod, életem?

Zöldellő partidon
Virágok fejlenek,
Virágzók napjaim
Valljon leendenek?

Jól zengi itt madár
Korányi énekét,
'S mint béke-partokon
Vigan mosolyg a' lét. —

Ki láttam éveket
De üdv 's örömtelen,
Vigalmi bájidat
Ah! oszd meg én velem

VÁLYI TAMÁS.

Radow.**I.**

Ül vártoronyba' lánczokon
Radow magányosan,
Hol hajnal nincs, kelő sugár
Nem süt világosan.

Hajfűrtin már csak árnya leng
Ifjúkor' évinek, —
Szemében egy szikrája sincs
Kihamvadt fényinek.

'S miket szivébe' hordozott
A' két virág-füzet,
Hervadva szerte hulltanak —
Remény 's emlékezet.

II.

Az ajtó fölnyílék 's azon
Fáklyák világlanak,
Fáklyák' kíséretébe' két
Dvornikok állanak. —

És nyújtanak Radownak át
Kegyelmi iratot:
Mikép a' czár kegyelmezett
'S szabadságot adott.

„Az ősz szabad“ — rebeg Radow —
„'S hazája nyög — igát —
Nem! mondd a' czárnak jó követ:
Előbb szabad hazát;

Ha föl nem ébred jég szíyén
Hazám iránti kegy,
Itt fog kimúlni életem,
Mig a' nap éjre megy.“

III.

Hegy oldalán sűrűn mozog
A' tarka nép-tömeg,
'S miként temetkezés fölött
Halotti dal zeneg, —

És sirt emelve dombosan
Rá lombot hintenek
'S emlékül gyász kereszt helyett,
Törtt kardot tűztenek;

'S a' sirban mélyen szunnyadoz'
Radów a' jég-halott,
Mert honja' sérvét érezé
'S reá irt nem kapott.

VÁLYI TAMÁS.

A' Jegyes.

Nyílt ablakom mellett
Figyelve nézdelek,
Alatta vigadón
Játszik leány-sereg.

A' vigadók között
Egy sáppadt lány vagyon,
Virágfüzér virít
A' szöke homlokon.

De ő olly bús szegény
Nem is tekintne fel;
Kérdém „a' többivel
Miért nem énekel“?

„Ah ifjú! tudhatod,
Téged szerettelek,
'S szülőim múlt napon
Másnak jegyeztének.“

VÁLYI TAMÁS.

Népdalok.

I.

Vén ember, ifjú leány.

A' leány virágot ültet,
'S vidáman így énekelget:
„Foganj, foganj szép virágszál,
Galambomnak illatozzál.“

A' kis virág magasra nő,
Sugárra, mint gyöngye fenyő;
Sok szép legény megkívánja,
De letörni még korállja.

Bimbót hoz már szebbnél szebbet,
A' lány nézi 's énekelget:
„Nyilnál nemde szép virágon,
Ha volna, ki leszakaszson.“

'S egy rút özvegyember, és vén
Násznéppel jön, őtet kérven,
Ekkor a' leány virágjához
Szomorúan így sohajtoz:

Oh ha azért neveltelek,
Dértől, naptól őriztelek:
Hogy vénnek kezé szakasszon,
Hervadj el inkább száradon.

Most tudom már, hogy az agg nép
Jobban kap azon, a' mi szép,
Mert az ifju, míg neve áll,
Ő már maga szép virágszál.

II.

A' szégyenlős leányka.

Ne légy olly szégyenlős
Maradj kis hugocskám,
Hiszen pajtásaim,
Kik ott jönnek hozzám.
Nem nézőben járnak,
Noha nőtelenek,
Szelidek, tréfásak,
Öröm lenni velek.

Jaj bácsim, ereszszen,
Mikor én úgy félek,
Annyi legény között
Kiket nem ismerek.
A' kertbe mék inkább,
Majd ott Gyuriczával
Elleszek én jobban
Szomszédunk' fiával.

III.

Mért vagyok kis leány!

Anyám, tánczba mehetnék,
Minden leány ott van.
„Kicsin vagy még gyermekem:
Jobb neked a' szugban,“

Anyám, játszani mennék
Nagy leány-sereggel.
„Nem, hol sok a' nagy leány:
Kicsin ottan nem kell.“

Anyám, fonóba mennék,
Tudok én már fonni.
„Nem, nem, estve kis leány
Elszokott alunni.“

Oh istenem, mit tegyek?
Mért vagyok kis leány!
Hisz' a' mit nagyok tudnak,
Én is megtanulnám.

IV.

A' szerelem' santája.

Fiam, te sántikálsz,
Tán megrugott a' ló.
„Nem anyám, arattam,
Megsérte a' sarló.“

'S a' koszorú, fiam,
Kitől süvegeden?
„Nem tudom, valaki.
Tréfát üzött velem.“

Almatlan vagy fiam.
Talán meleg a' ház?
„Nem anyám, nem meleg,
Sőt a' hideg is ráz.“

Fiam ne menj tova,
Kémeld meg sebedet;
„Keresnem kell anyám
Gyógyító szereket.“

„Oda megyek, a' hol
 Megsérte a' sarló,
 Ott nyílik egy virág
 Illy betegnek való“.

„Oda megyek, a' hol”

„Oda megyek, a' hol”
 „Megsérte a' sarló,
 Ott nyílik egy virág
 Illy betegnek való”

„Oda megyek, a' hol”
 „Megsérte a' sarló,
 Ott nyílik egy virág
 Illy betegnek való”

„Oda megyek, a' hol”
 „Megsérte a' sarló,
 Ott nyílik egy virág
 Illy betegnek való”

V.

Barna legény, színes leány.

A' lány' fehér arczajára
Reá süt a' dél' sugára,
Ha tudnám, hogy elégeti,
Takarítót vennék neki.

„Van szeretőm a' ki venne
Takarítót, ha kellene,
De mivel ő barna gyerek,
Szeretné, én is az legyek.“

'S ha barna szín az öröme,
Jó kedve hadd teljék benne.
Barna legény, színes leány,
Illy egy párban nincs is hiány“

VI.

A' jegyesek.

Lelkem' szüz öröme, gyöngyviolám,
Hová olly sietve, 's ilyen korán?
Még álomtól piros gyöngye arcza'd,
Éj lepi kökényszemed' világát,
Hő karjaid' hűvös szél csipdesi,
Piczin nyomod' irigy tövis lesi.

„Örömöm' csillaga, vőlegényem,
Közel ligetbe van sietésem;
Harmat, moha, 's virág, miért menek,
Harmatot napégette képednek,
Mohát szedek nyugágyul fejednek,
'S virágot vőlegényi keblednek“ —

Lelkem' szüz öröme, gyöngyviolám
Minek e' fárasztó gondod reám?
Gyöngyebb harmat képemre lehet-e
Mint ajakad' méze, 's lehellete?
Szüz öled fejemnek bársonyos ágy,
'S keblemen temagad legszebb virág.

SZILÁGY.

A' lány szívü.

Halványká vagy leányom,
'S szemedben köny ragyog.
Mi lett szegény, irántad
Talán kemény vagyok?

„Nem vagy kemény anyácskám,
De lány az én szívem,
Nem tarthatom könnyűmet,
Ha távozik hivem.“

SZILÁGY.

Kivánságom.

Virágbokor körül
Kis lepke szálldogál,
Alatta szép leány
Füzérkét fondogál.

Ha volnék kis fiu,
A' repkedő lepét,
Kerülné bar mihe,
Mégfognám, oly mi szép.

Ha volnék kis leány,
Nem adnám kincsekért,
Elnyesve birtokul
A' száz színű füzért.

De ah sem kis fiu,
Sem kis lány nem vagyok;
Én nagyra nőtt legény
A' lányért olvadok.

SZILÁGY.

Egy utazónak szavai

Orosz - országból.

Itélni egy külföldről
Alkalmasint lehet, mihelyt
Tudjuk: mi nemzet, és minő
Kormány alatt élt, és nevelkedett:
A' nemzet', ország' állapotja többnyire
Az eggyes embereknek is már bélyege.
A' lelkes, elmés, és erős
Embernek állapotja olyan itt,
Mint egy oroszlané, kit egy
Nagy vas-kalitka zárva, fogva tart;
'S erejének olyan haszna, és érzése, mint
Egy óriásé, kit lenyomván a' fedél,
Csak térdein mászkálni kénytelen.

Búna természet.

A' bú örökké bú marad,
Akár fakéregből, akár
Arany pohárból iszszuk azt.

A' lelkes, és a' vakmerő.

A' sors keréknek küllejét a' vakmerő
Megkapja, 's abba hagyja azt megint;
A' lelkes, és valóba' nagy belé
Ragaszkodik, 's vagy győz, vagy eltiportatik.

Középszerűség.

Középszerűség! tégedet
Legboldogítóbb állapotnak tartanak
A' földön, és méltán, az emberek;
Kettő, mi meg nem szenvedett,
'S nem szenvedend-meg tégedet soha:
Poézis, és a' szerelem.

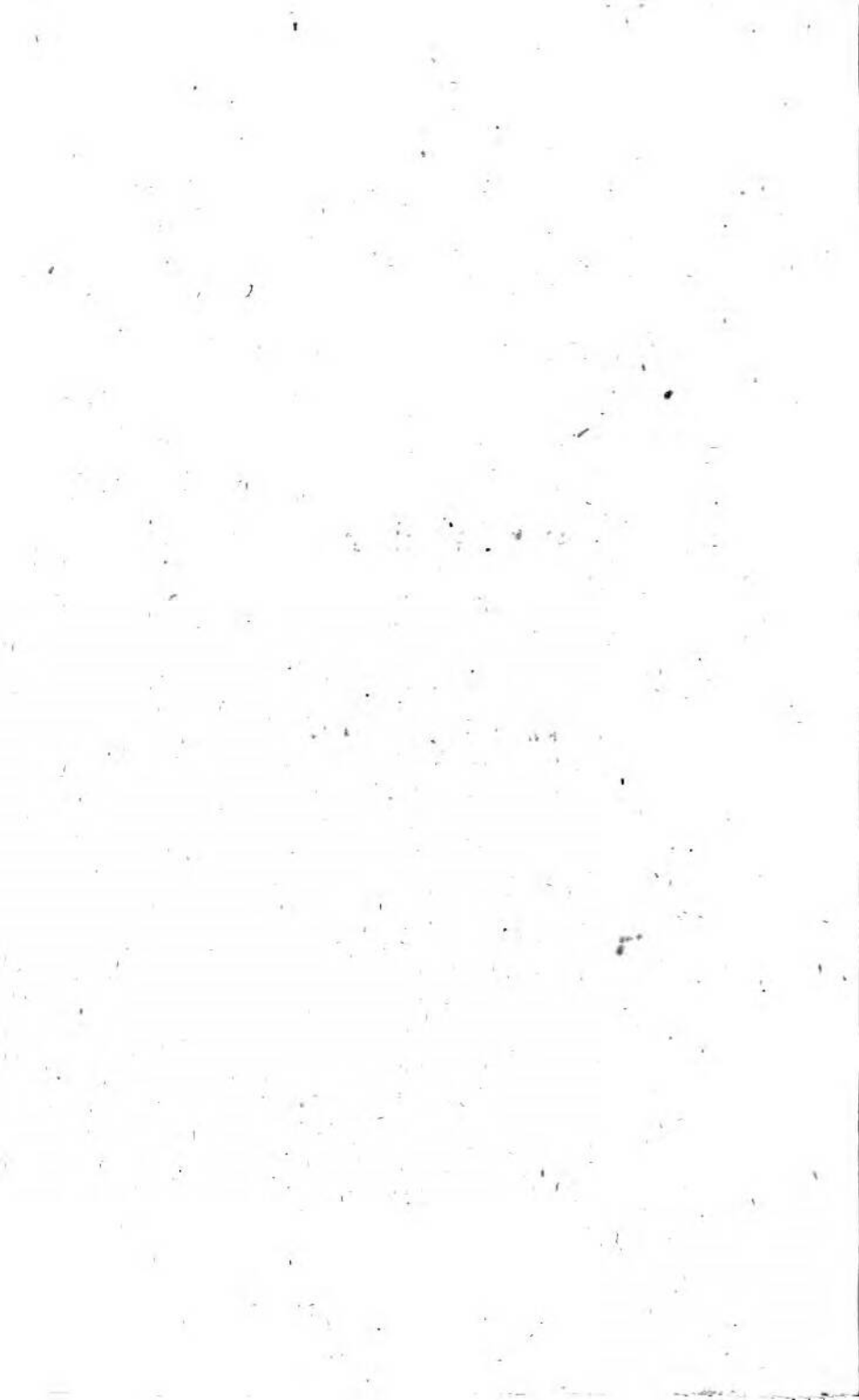
KISFALUDY SÁNDOR.

A' R E M E T É K.

ELBESZÉLÉS.

IRTA

BEZERÉDY AMÁLIA.

I.

Az 18... ki farsang vigan folyt le a' fővárosban — de elmúlt az örömkereső felsőbb társaságot nem hagyá kielégítve mulatsággal — sőt a' bójt' estvéire is elhata a' bálók' vágya; és ha nem tánczra, még is egyéb pompás, zajos estelezésre sok helyen öszve jöve az elegant világ. — Egy ilyen nagy társaságban mulatának most is számos vendégek — két teremben vala elosztva a' társaság; az egyikben, korosabb része, játék-asztalnál tölté az estét — a' másikban pedig a' fiatalság vala együtt, theával, kávéval, és sokféle édes csemegékkal megrakott asztal körül. — Ifjú asszonyok, és leánykák tündöklének itt szép öltözetekben, körülvéve hodoló ifjaktól; kik ismét csapatonként távoznak a' bájos körből, vadászataikról, és lovaiokról beszélni. — Az asztal körül azonban eleven csevegés vala — de mindenek felett kitűntek, a' szép H... Aurora Grófnénak eleven, és elnős észrevételei. Aurora — egy gazdag árva leány — nénjénél — ki e' társaságnak egy főbb tekintetű tagja vala — tartózkodék ugyan; de önállású characterre, elhatározott elméje, és gazdag jövedelme nékie egészen független sorsot szereztenek — mellyet a' társaságban felvett módja is kimutatott. — Ő itt bálványa vala az egész férfiú-világnak — irigység, és ismét utánzás' tárgya neme' ifjabb részének.

Legnagyobb vala a' zszibongás, midőn belépe egy közép idejű komor képű úr; ki körülnézván magát, ismét,

Árvizkönyv II. köt.

úgy látszék, visszavonulandó vala, ha Aurora, észrevevén őt, fel nem kiált — „Gróf Rédesy! ismét el akar bennünket hagyni? nem méltatja frivol társaságunkat jelenlétére — de mi azért is itt tartjuk, büntetésül — üljön mindjárt ide mellém, és beszéljen, ha egyebet nem, az időrül.“ — „Ha parancsolja — mondá ez félig gúnyoló hangon, talán még érdekesbb tárgyat is tudnék előhozni — p. o. tudja-e már a' grófné, hogy báró Linden' quietálása elfogadtatott, és hogy elhagyá ma Pestet? — Aurora elhalaványodék egy kevéssé, de csak hamar szokott mesterséggel — érzését leggyőzve — a' pillanat' kívánsághoz alkalmaztatván magát — csipős feleletre készült, midőn Rédesy már elhagyá oldalát, és egy Generalishoz közelfi- te, ki idejére nézve ugyan nem illék ezen könnyüded körbe, de egyetlen szép fiatal leányához való szeretete készíteté őtet, itt talán a' többtől nem kedvelt felvigyázó- ként ügyelni azokra, kik szép Linájához közelitének. — „Épen most hallom — így szól ez Rédesyhez — hogy néhányan Lindennek a' katonaságból kiléptére nézve azon kérdést is teszik, miből fog élni? kinek a' gagen kívül nem vala semmie is. — Közelebbről nem ismertem ugyan az ifjat, de sok dicséretet hallok róla főtisztjeitől; és ak- kép kétszerte sajnálnám kiléptét. Én mindig azt véltem, hogy anyja jó birtokos magyar familiából lévén, hagyott neki eleget élelmére.“ — „Igaz — felele Rédesy — hogy anyjának volt birtoka, de ezt az atyja többnyire eltéko- zlá — Linden' anyja nagyon fiatal egyszerű falusi leányka vala, kit ifjú koromban jól ismertem; az akkori háborús idők, a' mi viűlünkbe is sok külföldi látogatókat hozá- nak — a' magyar vendégszeretet nyílt ajtókat tarta ezek- nek mindenütt — Lindenünk' atyja is így jöve Bártosy' há- zába, ki szép, és kellemes társaságú fiatal tiszt levén, csakhamar megnyeré a' kisasszony szívet' és némelly ne- hézségek után, kezét is. — Gondolom elég oka volt sze- gény Luisának ezen hirtelen lépést megbánni — ő fér-

jével idegen országokban vala sok időig, honnan vissza többé nem tért. Halála után Linden fiát katona-nevelő házba adá, mellyből Gustáv, néhány esztendeje, mint tiszt lépe ki — 's mindjárt Olasz-országba jutott, az ott támadt zendülések ellen rendelt sereggel. Atyja időközben megholt — de felesége' vagyonából olly keves maradt utána, hogy Gustáv kénytelen más szerzés módrul is gondoskodni. Ez pedig reá nézve nagyon nehéz lészen; mert ő katonaságra nevelve, tökéletesen kimivelt katona — jó társalkodó — de más alig“ — „Sajnálom, sajnálom — monda fejcsóválva a' generalis — midőn mindketten elnémulának, — a' közeletükben lévő beszélgetők, kiket az ablak' draperiája választ el tőlök, vonván magokra figyelmüket. „Még is igen kéméletlenül bánál te véle — így szól egy fiatal asszony, Aurorának barátnéja, ehhez, kívül időközben a' thea-asztaltúl elvonult — csak meg ne bánd; te szereted őt, azt meg kell vallanod — és méltó is vala ő erre minden tekintetben.“ — „Az igaz — felele Aurora — de nem szenvedhetém tovább elbizottságát, mellyel engem gyermekként akart kényére nevelni — nem lehetett többé eltűrnöm örökös szemrehányásit, mellyek, bár a' szerelem' hangján, még is mindig olly sok gáncsot találtak bennem hogy végre egész létemet meg kellett volna kedvéért változtatnom — pedig.“ — „Igaz — félbeszakasztá a' másik — és az is, hogy egy időtül fogva, kivált mióta el kezdé azon unalmas prokátor' házát kedvelni, ő is olly pedant komolyságot veve fel, és sokat veszte azon kellemetességből, melly őtet társaságunk' diszvévé tevé az előtt.“ — „És gondold csak, éppen ezen unalmas emberek valának okai végső brouillériánknak. Ő azt kíváná, hogy én, — mivel bátyámnak némelly dolgai valának azon prokátorral, és így házunknál, és asztalunknál látám őt — figyelemmel legyek ezen társaságban is ezen ember — sőt felesége iránt is, kit vélem egy piqueniqueben megismértete — de még hogy ilyen néppel akkor is összeadjam magamat,

ha bár a' sociétébül is volna ott valaki. Ez már sok vala — boszús levék — szóváltás következett — ő nem engedett — és teljesen elszakadtunk.“ — „Szegény Linden — mondá szánakodó hangon a' barátné — már csak ne quietált volna — most mit fog tenni?“ „A' mi a' quietálást illeti — mondá Aurora — ez nem csupán én miattam történt — neki a' katonasághoz hajlandósága nem vala, és sokszor mondá, hogy azt mindenesetre el fogja hagyni.“ — Most bomlani kezdte a' thea-asztal' köre — 's félbeszakadt e' beszélgetés is — távozván az ablaktól e' Linden' sorsán bár különbözőkép résztvevő két pár.

II.

A' tavasz minden kellemeit kihinté a' vidékre, örömet zenge a' természetnek minden szava. — Kies téren halada egy pompás utazó kocsi — grófi koronás czimer ajtaján. A' benne ülők azomban nem gondolának a' természet' újuló bájaival — a' kocsi minden felől bezárva menté az ártalmas tavaszi szellőtől, Aurora' hőszin bőrét, melyet még csipke fátyol is fedett, mellette levő négy napos férje elől. Nem csuda, hogy illy állapotban ő reá sem hata különösen a' tavasz' szépsége — de ha szemeit valamelly külső tárgy olykor el is voná hitveséről, többnyire csak ócsárlás következett, és nem kedvező hasonlítás valami angollal — mely országból csak néhány hónap előtt tére vissza. —

Aurora, úgy látszék, más gondolatokat forgata fejében — csak alig méltatá rövid feleletekre, férje' észrevételeit, melyet elég mindennapiak is valának, bár ő ezeket bizalmas fontossággal adá is elő. Most is bevágván, nem igen érdekes, de pompásan tett leírásába, kérdé, ha még messze vágyon-e azon jó barátinak lakása, kinél ma ebédre be fognak térni — „Már messze nem lehet — felele gróf Térnagy — én ugyan még nem voltam nála, mióta utunkból együtt visszatérénk; de ezen vidék elég ismeretes előttem — gyermekkoromban sokszor valék barátom' szüleinél“ — félbe szakaszták itt beszédét, a' kocsinak sebes lödulása, és zökkenései — a' lovak megijedve

az út mellett levő föld mérői-lohogóktól, elkapák a' kocsit. — Ijedten kiáltozott segítségért Aurora, míg férje a' kocsi ablakokkal vesződött, midőn már a' földmérő gyors futással elejét vevén a' lovaknak, első kapá meg nem saját veszedelme nélkül az egyiket, és segéd embereivel megtartá a' ragadókat. — Aurora elbágyadtan dűle karjára az őt kiemelő megmentőjének — de egyszerre az ijedség' halványságát, a' legelevenebb biborszín váltá fel arczán, midőn Lindent ismeré meg; — azonban majdnem hasonmás ikrének gondolá őt Aurora, midőn a' földmérő, a' kin némi színváltozást véle első pillanathan észrevenni — most egészen hideg, 's idegen hangon kérde őt, ha még parancsol-e valamit — elnémulva inte nemet Aurora fejével — és az ifjú, látván hogy a' kocsi 's lovak rendben vannak, 's látván Téraktyt közelíteni feleségéhez, meghajtá magát, és hirtelen, köszönetet sem várva, távozék a' hintótól. — Aurorát az ijedség, és meglepés olly igen megzavarták vala, hogy Linden' tartóztatására nem juta semmi, különben gyors feltalálású eszébe. Férje megtudván egy segítő paraszttól, hogy már nem messze vagyon báró Kerendy' kastélya, reá beszélé fiatal nejét, hogy odáig gyalog folytassák útjokat; de ez elkedvetlenedve, kevés idő múlva vissza kívánczozék a' kocsiba — és csak a' csinos kastélynak, az azt körül vevő parkból előtünte ébreszté őt fel, elfogultságából.

A' házi úrnak nyájas udvarisága segítette szép vendégét, hogy, lecsillapítván felgerjedt indulatit, szokott elmésségét tündököltesse. — Még néhány vendég érkezék, 's ezek' körében, mintegy saját elemében, egészen felvidúlt a' diadalmakhoz szokott grófné, kinek itt is tömjenezze az egész társaság. — Az ebédlő terembe vezetvén a' házi úr vendégit — körül nézé magát néhány az udvarhoz tartozók közt, 's kérde őket — „remeténk hol maradt? — „Már reggel megmondá, hogy ebédre nem fog vissza tér-

ni, nagyságos uram" — felele a' házi káplán, — „Sajnálom — mond báró Kerendy. — már így délután musikával sem mulathatjuk a' grófnét, mert quartettünknek legjobb tagja hibázik; de estefelé meg jó bizonyosan?" „Legalább azt mondá elmentekor — felele ismét a' barát. — Igaz hogy ő sokszor napokig is elbolyong az erdőkben — márcsak ma ne tenné — ismétlé a' házi úr, asztalhoz ülven, hol szép szomszédjával foglalatoskodva, egészen kiemelé ezt elébbi eszmélkedésébül, felébredstven benne legerősb in-
dulatát — a' tetszenivágyat csudáltatni, 's hódolókat szerezni.

A' hűs est sétálásra készíteté a' társaságot. „Már most meg mutatom — így szól a' házi úr — parkomat is, mellynek egy kevéssé elavult ízlését nem sokára jobbitani reménylem — ezen kised épületek mind elfognak enyészni, 's az egész ültetvény nagyobb szárást nyer — „P. o. ezen remete lakás — mondá Térلاكy" — „Nem, ez egyedül fog talán meg kéméltetni — felele a' báró — mert ezen remeteséget, nem, mint szokás, fa-kép, hanem eleven remete lakja, ki néhány hét alatt házomnak nélkülözhetlen tagjává leve, — ő mindenben leggyorsabb segédem, velem lovagol, musikál, parkom' planumait rajzolja, mellyben mindig neki vannak legjobb gondolati; — de mit dicsérem őt, legjobb lessz, ha vendégimmel megismértetem — komoly kép, és ősz szakál legalább nem fogja őket vissza ijeszteni e' szent laktól — csegetven ezzel az ajtón, hamar megnyílék ez — és egy divatosan öltözött kellemes arczu ifjú lépe ki belőle, és kellő nyájassággal köszönté a' társaságot. — Aurorát hív, 's borzadás felváltva futá el, midőn a' házi úr remetét néki bemutatá — ismét Linden vala ez — de fagyaló tekintete, 's hideg udvarisága semmi jelét nem adá elébbi érzésinek. — „Már most vendégleni kell bennünket Delin barátomnak kis cellájában" — mondá a' házi úr, — 's egy kis csinos szobába lépé-

nek, melly ugyan a' remete-lakás' egyszerűségét valamenyire képezé, de musika, matematika, 's rajzoló szerek, és könyvek egyelítve, 's néhány szép festések a' falon, nem illének egészen össze faragatlan asztalok, 's fahéjból készített székekkel, melyekre leülni, remeténk nyájas hangon készteté a' társaságot mondván, hogy ő ugyan letett a' világ' hiúsági 's gyönyörűségirül — egy gúnyoló tekintettel Aurorára — és egészen legyőzte magában, lelki idvességét gátló vágyait, érzéseit; de ma illy bájló gyülekezet által ismét késértve vagyon. — „Menjünk tehát musika teremünkbe — mondá a' házi úr — harmatos már úgy is a' fü; — itt majd magbírálhatja a' társaság, szent atyánk' lelki állapotját.

Musikával mulatkozván többnyire a' társaság, ez és az egyéb beszélgetés és játékok közben sok ügyességet, mivelte elmét, és társalkodási szép tulajdonokat mutatott a' remete. Mind ez, az elmúltaknak visszavaraslásával, Aurora' szívét nehezíté, és a' társaságnak ifjabb részében már irigy indulatokat kezdte gerjeszteni; mi azomban a' társaságnak több napi együtt maradtával nem sok táplálást nyere, mert a' remete keveset mutatá magát a' vendégek között, úgy, hogy Aurora a' házi úr' és vendégei' figyelme által elfoglalva, egy szempillantást sem lele Lindennel szólhatni; — de ennek mindig egyforma hideg idegensége, még inkább pedig vidám, változatlan, zavaratlan kedve, annyira felingerlék őt, hogy minden alkalmat használá, csipős sőt megvető, azonban csak Lindennek magának érthető sértéseket keverni beszédeibe, melyek még nagyobb bosszúságára, olly nyugottan, és egykedvűen hagyák ezt, hogy ha ezen surlódásokat még is néhányszor nem viszonozza, újra majdnem kételkedés támadt volna Aurorában, ha nem család-e' meg egy rendkívüli hasonlatosság.

„Hol vevéd ezen embert?“ — kérde Térnagy volt utazó társát, csudálkozását fejezván ki Delin sokféle ügyeségein. „Hozzám egy pesti prokátorral jöve — felele ez — némelly határbeli pereimben földmérőre lévén szükségem. Nekem az ifjú, itt dolgozván néhány nap, úgy megtetszett, hogy tüstént igen jó feltételek alatt házamhoz akarám venni, de ő minden bizonyos kötésnek ellene mondott; legalább addig, míg jobban megfognánk ismérni egymást — és a' remeteházat, melyet épen el akarék döntetni, választá ideig való lakásának.“ „Hol veheté ezen nevelést — mondá Térnagy — megvallom, illy mulatságos embert, falusi magányomban olly kíváncsnak tartok, hogy ezt minden barátságom mellett iparkodnék elcsalni tőled, ha nőn olly különös antipatiát nem mutatna ellene.

III.

Szétoszlottak a' vendégek báró Kerendy' kastélyából, és a' házi úr is követé őket. — Remetéje magán marada. — Egy munkában töltött nap után, éjszél lepte meg eszmélkedéseiben — mellyekből menydörgés, villám, és az ablakát verő zápor költé fel — nem érezvén még álmot szemem, ezen levelet írta: „Győztem, kedves barátom, minden késértő lelkeken, és szent lakom elcsendesedett magányában, csak véled kívánom megosztani diadalmam' örömet — győztem először a' lángokon, mellyeket a' késértő egy pár igen szép fekete szemből lövette ellenem — győztem egy egész sereg kis daemonokon, mellyeket bájló emlékek' alakjában tüntete fel előttem a' setétség' lelke — győztem végtére a' megbántott hiúság' fegyverein, mellyek ön érzésem' felgerjesztésével ingerelni, és reá szedni akarnak. — Már most bízhatok magamban — neked köszönöm ezt jó geniusom, ki először emeltél ki azon szédelő életből, mellyben jobb erőmet, hiú örömeim, és becsnélküli dicséret' vadászására tékozlám — te mutattad meg először igaz rendeltetésemet, 's a' tiszta örömet, melly a' munkás, hasznos életből fejlődik.“ —

Egy szokatlan zörgés a' remeteség' ajtaján, félbeszakasztá ezen levelet — és Linden kinyitván, egy ifjú lép be, kinek különös szép 's nemes képe őt meglepé, —

„A' közel városhól jövök — úgymond ez, de eltévedvén, ntban ére a' zivatar — isméretlen vagyok e' vidéken, és így csak illy későn érkezék báró Kerendi' kastélyához, kivel szólni kívánok, — sokáig hiában zörgeték a' már bezárt kastély' kapuján midőn ezen hajlékban világot látván, ide fordultam.“ — Linden nagy készséggel látá el az utazót, és kérte, osztaná meg véle reggelig szűk lakát inkább, mintsem hiában próbálná az alvó háznépet felköltetni.

Beszéd közben megtudá Linden vendégétől, hogy ő a' fővároshól jő, hol orvosi tudományt tanult, 's már egy évig gyakorlott is — tudtára esvén, hogy báró Kerendy házi orvost kíván tartani, tanítói ajánló leveleivel jöve most, magát annak kínálni. — Örömmel hallá Linden, hogy így egy lakó társat nyerend, kinek egész módja már is megnyeré hajlandóságát.

Több napokig kelle várni a' bárót, ez ideig reá bírá Linden az ifjú orvost, hogy nála maradjon, — és mindig több vonzódást érze iránta. — „Már látom, úgymond, megvalósul rajtam is amaz általam gyakran megtámadt állítás, hogy azon tulajdonságok vonznak bennünket leg-erősbben másokhoz, melyeknek hijával érezzük magunkat — mi ketten nem látsunk öszveillen, én vígkedvű, könnyelmű, heves vagyok — ki hinné, hogy simpatisálni képes volnék illy melancholicus, komoly természetű személyességgel.“ „Én sem valék mindig ilyen, — mondá sohajtva az orvos — részvéted kedves Gustávom, olly enyhítő ír szenvedő szívemre, hogy nem sokára meg fogom néked mutatni ennek sebeit — csak hadd még egy kevesé érni ismeretségünket.“ — „Az enyim már elegendő érett“ — felele Gustáv, azonban nem akará zaklatni új barátját, türethetetlen tudnivágyával; de annak fél ki-nyilatkoztatását ő maga teljessel előzé meg — elbeszélé új barátjának élte' minden történetét, hozzá tévén, hogy ezen

titkokat nem nagyon fontosoknak véli, mert minden pesti ismerősei be vannak azokba avatva, és hogy incognitóját itt sem reményli, hol sok látogató jöhet a' nem igen messze levő fővárosból, sokáig fentarthatni; — „de ez legalább egy ideig módot nyújt, úgymond, élelmemet, melyet egyedüli barátságnak, sőt talán szánakodásnak is köszönni nem akarok, olly munka által keresni, melyet tán nem akarna Kerendy többé tőlem elfogadni, ismervén előbbi helyheztetésemet. — Mig ez mind kifejlik, fogok talán valamelly útat feltalálni, mellyen éltemet nemcsak mint henyélő, mulató, — hanem mint hasznosan munkáló tagja az emberi társaságnak, folytathatom; azon nagybátyámtól, ki öreg atyám' jószágát bírja, 's szaporítja, nem várhatok semmit — ő még legjobb korbeli egészséges ember — iparkodó de fősvény gazda, és a'mint hozzám irt utolsó levele mutatja — mellyben segítségért tett kérésemet nem legkémélőbb mód' megtagadja nem legszívesbb. Midőn quietálásom után, látogatására akarékn menni — minden, mit róla hallék, visszatartóztata utamtól; és így maradtam inkább barátom' jószágán magányban, míg vele a' véletlen történet ide hozott.“ — „Boldog vagy — mondá az orvos — hogy ennyi remények' vesztét, illy könnyelműséggel tudod túrni.“ — „Csak képzeleteket veszték — mondá Gustáv — semmi valót. Aurora' bájképeről levonta jobb meggyőződésemet, a' csalárd fényt, miolta a' maga valóságában látam őt, mint maga magának, és hiúságának bálványát. — Nagybátyámtól sokat soha sem vártam — tudtam, hogy ő a' házasságról nem mondott le, és hogy még nem öreg — így azon hír, melyet hallok, hogy házasulandó, reménytől nem foszt meg.“

Itt egy inas jelenté Kerendy' érkezését; és Linden sie-
te őt köszönteni, 's új barátját bemutatni, kit kedvelt re-
metéjének meleg dicsérete, és tetszetős öntartása olly

hathatósan ajánlának Kerendy előtt, hogy csakhamar házának új tagjává leve.

Nem sokára ezután azon meglepő hirt vevé Linden: hogy nagybátyja hirtelen megholt, egy nappal előbb, mint kézfogást akara tartani kijelelt mátkájával és így, nem lévén közelebb rokona, ő leve örököse vagyonának. —

IV.

„Jaj de elfáradtam — mondá Jutka, az öreg kulcsárné, általmenvén egy előszobán, melybe szinte boros palackokkal érkeze egy öreg kopott öltözetű hajdú, fejcsóválva hallgatván a' szomszéd ebédlő-teremből kihangzó zajt — édes Józsefem, adjon kend csak egy pohárka bort, már a' sok futkozásban úgy elfáradtam, és megszomjúsztam — no, az igaz, szép gazdaság ez, ha boldogult úrunk tudná, még a' sirban is megfordulna.“ — „Ne bánja Jutka asszony, felele az öreg, hol az úr tékozló, asszony pedig nincs, több vajpénz 's más illyféle esik majd a' kulcsárné' ládájába, mint boldogult urunk alatt, ki minden garast kétszer megnézett, minekelőtte kiereszté kezéből, és még is tudjuk, hogy Jutka asszony akkor is talált módot forintokra gyűjteni a' garasokat, hát még most.“ — „Úgy-e, mondá ez, talán ingyen futkoznék hát napestig — hiszen tegnap ez a' sok vendég még éjfél után is zajgott a' háznál — míg csak elő tudtam szedni azt a' sok elrakott ágybelit, ezüstöt, és más mindent, a' mi szegény urunk alatt eszten-dönként se' jött napvilágra, többet szenvedtem, és fáradtam, mint hónapokig ezelőtt. Hát még mikor annak az istentelen új szakácsnak kelle kiadnom, ki csak úgy bának tojással, vajjal, mintha minden fáradság nélkül ingyen kapná az ember — no, én mondom kendnek József, ez nem sokáig fog így tartani, azért jobb nekünk nem sokára ezt a' rendetlen házat elhagyni.“ — „Úgy-e minekután-

na segítni fogtunk ezt ki üresíteni“ — mondá József — „ehéz úgy is elegend lesznek. Már tegnap a' ló-szerszámokat, kocsit, régi ruhákat, 's több effélet, a' mit az istenben boldogult úr nagy becsben tartott, csak úgy ajándékozgatá el, ifjú urunk, mintha semmi volna, — csak igen jó szíve van, és ezzel nem kellene másoknak visszaélni.“

— „Már hogy foghatja kend pártját, mondá Jutka, — nem akarja-e kidobadni a' kertből azt a' szép gazdag puspánt, melyet kend minden esztendőben maga nyírt 's tisztogattott — nem akarja-e eltiltani, hogy kend korbáccsal járjon a' gyűjtők után? alig van itt hétig, már mindent fel akar forgatni, és minden régi szokásinkat elrontja. Látom én, hogy kend maga is haragszik azért. — Két nap óta már egész vendégfogadóvá tette, hajdan csendes házunkat — katonák, vármegye' urai, 's tudja, kik nem nyargalnak ki 's be kapunkon, mely oly ritkán nyílt vendégnek ez előtt — és mindezekkel mi vesződünk — hát még az a' sok czifra cseléd.“ —

„Még tokait hozzon kend,“ kiáltá most egy inas az ebédlő ajtóból, és dörögve mene József. — A' teremben zajgó vígság vala — hosszú asztal körül üle már a' csemeténél egy igen különböző tagokból társaság — most a' házi úr' egészségét ivák, és váratlan érkezett szerencséjén örömeiket jelenték. — Linden annál szívesebben köszöné, mivel igaznak tarthatá ezen örömet — ha ezt nem tulajdoníthatá is személye iránti vonzódásnak.

Ebéd után némelly régiségeket nézegettek a' vendégek, melyeket az öreg úr gondosan őrzött vala. Egyik e' közben kérdést teve, ha örökségében Linden is nem vélné-e legdrágábbnak azon ritkaságot, mely talán legkevesebb éveket számlál, bátyja' hátramaradt, kincsei között? — Linden nem értvén ezen szavakat, a' vendég hitetlen csóválá fejét, hogy nem tehetné fel róla, már hetet tölt-

vén itt, még se' látogatta volna meg a' szép remetét, ha csak vesztesége felett vigasztalni is ötét. — „Remetét? — Kérdé Linden meglepve — ki az? „Egy szép leány — felele a' kérdett, kit mindnyájunk előtt rejtve tartott ugyan a' boldogult, de a' kinek hite még is, mint valamely érdeklő mese, az egész vidéken elhata. — Egy fél órányira a' kastélytól van egy kápolna az erdő' szélén, e' mellett egy kis ház, fal kerítéssel — ott lakik, mondják, egyedül, már rég óta bátyja' szívének bálványa — egy erős szolgától, és két nagy komondortól őrizve, úgy hogy lakja' békéjét idegen látogató nem igen zavarhatja. — Észrevevé most Linden, kit a' tárgy nagyon érdekle, hogy az öreg Plebanos, ki eddig egészen szótlan vala a' zajgó társaságban, nagy szorongás' jeleivel közelite hozzá — kétséggel küzködven, szóljon-e e' közbe. — Linden látván, hogy valami fekszik szívéen, és a' vele beszélő vendég elfordulván, inte az öregnek, biztatván őt kimondani, a' mi zavarja. — „Nagyságos uram — így szól az öreg illetődött hangon — ne roszalja, a' mit a' legjobb szándékbul mondok; de kötelességemnek vélem ezt. Ne zavarja szegény árváknak békéjét, kiknek egyéb védelmők nincs, mint az isten — elég más módja vagyon nagyságodnak kénye szerint mulatni a' világban — hagyja békével azokat, kik békénél egyebet nem kívánnak, és senkit sem zavarnak a' világon; meg vallom, fáj szívemnek hallani, milly dévaj módon beszélnek olly minden tekintetben tiszteletre méltó személyről, mint a' millyennek én bizonyíthatom azon leányt, kit boldogult urunk hitvesévé akara tenni, és kinek sorsát utolsó szempillanában az én felvigyázásomra bízta; de mit tehetek én reá nézve, ha nagyságod. — „Az isten mentsen meg — szakasztá félbe Linden félig nevetve, 's félig még is megindulva az öreg úr' elragadtatásán — hogy én zavarjam valakinek békéjét — hiszen még eddig nem is tudtam semmit is tisztelendő úr gyámoltjának léteiről — nekem semmi kétségem nincs, hogy ő ege-

szen.olly tiszteletre méltó, mint bizonyítá tisztelendő úr — sajnálom, hogy bátyám' halála által megfosztatott várt szerencséséjéül, és mint örököse, kötelességemnek vélem, a' mennyire lehet, kipótolni veszteségét; legalább azzal, hogy segítsek tehetségem szerint állapotján. — A' Plebános még nem tudván, bizhatna-e egészen a' vidám ifjú' szavaiban, egy kémlelő tekintetet vete erre. — „Elhigye nagyságod, mondá végre komoly hangon, hogy ezen szegény árva, csak csendes magányban kíván élni. Itt közelítvén többen a' beszélőkhöz, elhagyá az öreg patronusát, és a' társaságot is, melly még vígkedvűen estvélig együtt marada. De Linden egy meggyőzhetetlen ábrándozástúl elfogódva, nem olly figyelemmel teljesíté háziuri kötelességét, mint eddig mindig azon vendég, 's az öreg pap' beszédét forgatván eszében. — Tiszteletre méltó személy? mit képzelhetek e' nevezet alatt? egy élemedett szépséget, ki a' világot megunván, mert talán általa meguntott — ide jöve regényes jelenésével hálókat szöni, melyek már elgyengültek; de még is az öreg Plebános' félelme, és a' hír és bátyám. — Ezt ugyan mind ügyes intriguenek is köszönheti; de még is már ezért is nem mindennapi jelenés lehet. — Így tűnődék Gustáv, midőn már a' vendégek távoznak. Barátja költé fel ábrándozásiból, ki komoly képpel jelene meg előtte — „megvalom, így szöll: én nem elégszem meg dolgaid' eddigi előmentével, kedves barátom, mulatunk, és az idő és pénz tékozoltatik — én nem ezen úton gondoltam volna elérendőnek olly nemesen feltett célodat. — „Ne haragudjál, mondá Gustáv kérlelvén barátját: lásd ez csak az eleje; még is meg kelle magamat ismértetnem vidékünkkel; és a' közel lévő garnisonbeli tiszteket vendégleni annál inkább szükséges vala, mivel ezen ezeredben kezdék szolgálni; várj csak egy kevéssé, olly solid gazda, és minden jónak előmozdítója leszek, mint csak kívánhatod — a' te tanácsoddal kedves Andorom, mindenre képes-

nek érzem magamat.“ — „Tudod — felele emez — dolgaim kényszerítnek nem sokára téged elhagyni, de a'mint ismerlek, nem fogok tökéletesen megnyugodni sorsodon, míg azt máskép' nem látom alapítva; maga'a' jó akarat nem biztosít elegendőkép' állhatatosságról. Ha választott életmódod csak munkát kíván, és nem adja meg egy-szersmind legjobb örömidet, meg fogod unni nem sokára — mindenütt váratlan nehézségekre találván, mellyekkel küzdeni sem türeledmed, sem tapasztalásod. Sokan visszaélvén ezen hiányokkal, csalni fognak, sokan untatni a' nélkül, hogy képes volnál menekedni tőlök.“ — „De mondd meg tehát mit tegyek? kérdé Gustáv — mutasd az orvos-szert, ha felfedezéd bajaimat.“ — „Én csak egyet tudok — felele barátja — házasodjál minél előbb. Keresz magadnak egy oly leányt, ki elméd' és szíved' kívánságnak megfelel, és a' ki még is a' nagy világ' örömeihez nem kötven magát, házad' körében képes boldogságát fel lélni, és ezen kört veled is meg kedveltetni. Mert más különben el fogod ezt nem sokára hagyni, és akkor vissza esel azon zajos világba, melly még mindig kedves mosolygással int feléd.“ — „Ó te bölcs, ki mindent előre látsz, és mindig tudsz jó tanácsot adni, gyujtsd meg tehát diogenesi lámpádat, és segíts keresni szép képednek originálját — így szól Gustáv nevetve — én még nyomát sem leltem.“ — Tökéletességet nem lelsz a' világon — felele Andor — azért inkább némelly külső tulajdonokban tűrj el hiányt, mint szívben, és elmében; de amazok igen is hatnak reád, nemcsak szépség, de némelly elegant külső módok is, a' mellyeket a' nagy világban való élet oly hamar megád; szabadítsd ki elmédet ezen előbbi élted' előítéleteiből, és így, táguván a' kör, mellyben kereshetsz, fel fogod találni azt, a' mi éltednek boldogságát alapítja.

V.

Maga maradván Linden elavult komor lakjában, gyorsan fogott a' szükségeseknek vélt újítások, javítások, és szépitésekhez — de csak hamar megvalósodott barátja' jövőndölése: mindenütt váratlan nehézségekre talált türeelmetlensége, melly mindent olly hirtelen akart valósítani, mint elmejében feltűne, és még is mindig érzé az erre szükséges tapasztalásnak hiányát.

Elkedvetlenedve sétálván ki egy estve egyedül, észre sem vevé, midőn az erdön által, egy gyalog úton, ama kápolnához ért, mellyről a' multkor vendégei közt volt emlékezet: eszébe jutott nagybátyjának mátkája, kit, eddig sok zavart munkától elfoglalva, majdnem egészen elfelejtett; 's fölgerjede ismét érdeklete. A' csinos, rejtett, lakás a' kápolnával öszvekapcsolva, kövel kerített udvarával, és kertjével együtt, a' csendes béke' hajlékát képezé: mert a' házakban is, majdnem mint az emberi képekben, van valami, mi egy bizonyos caractert mutat.

Be vala zárva ennek szűk kapuja is. — Gustáv, nem igen tudván mitevő légyen, a' kerítés körül a' ki lengő reseda-illat közt járkált midőn guitare-hangok lépék meg a' kertből, és nem sokára egy bájoló soprán, illy éneket zenge:

Csendes éj, de szép nyugalmad,
 Reám nem terjed hatalmad,
 Csended nem hat szívemre,
 Besetétült szememre
 Szegény borúlt éltemre.

Malvina.

Malvina! — kiálta a' házból egy más asszonyi szózat —
 jer be kedvesem — ártalmas néked a' harmat menj Oscar,
 hozd be Guitárját.“ — Ez már sok, mondá Linden —
 Malvina, Oscar — és ha hárfa nem, legalább lant. És
 én ebből az ossiani paradicsomból kizárva, itt a' falnál
 sóhajtsak. — Világ látszott az ablakból, oda siette; de
 épen a' táblát zárta be egy hókéz, csak ezt látta meg. A'
 kapuhoz közelite halgatódzni. Ugatás árulá el a' ház' népé-
 nek az idegent. A' hold fölkel — de nem mutata egye-
 bet pusztá falaknál és csak útjára világíta az ábrándozó
 Gustávnak.

Gustáv egészen felvidulva, és érdeklő isméretséget
 sejtve, egész éjjel alig alhatott; a' hallottakat, és plánu-
 mokat forgatván eszében. — Más nap reggel még nem volt
 ugyan magával tisztában, de sétálni menvén, észre sem
 vevé, hogy ismét a' kápolna' útján, és nem sokára a' kő-
 kerítésnél áll. — Most a' kapu nyitva volt, és szinte
 elijedt maga is, midőn magát az udvarban lelé. Ott nem
 vala senki, de a' nyílt folyosón egy ritka szépségű fiatal
 leányka ült egy kis asztalka előtt, mellyen egy könyv fe-
 küdt kinyitva — de a' leány nem ebbe, hanem kifelé lát-
 szék meredt szemmel nézni. Linden csudálkozva köze-
 lite hozzá, mert ez, noha reá függeszté szemeit, semmi je-
 lét nem adá a' meglepésnek, sőt észre sem látszék venni
 jelenlétét. Midőn már egészen közel vala Linden, fel-
 ugrék, és a' legelevenebb pirosság váltá fel képe' előb-
 bi halavány fehérségét — „Ki van itt — kiálta az ijedség
 hangján: — Oscar, hol vagy! — Egy igen szép gyermek,

ki egészen Ámornak illett volna, szűkött most egy mellék ajtóból e' Psichéhez, és csudálkozva néze Gustávra. „Megbocsásson — mondá ez, a' szép felé fordulván — én mint szomszéd, látogatásomat akarám tenni, és valóban, hátyám' öröksége legszebb részének ismerném most, ha itteni szíves fogadás is ő róla, reám által szálna.“ — „A' mi ismeretségünk alig érdekellhet valakit — felele a' szép — mi a' legcsendesebb magányban kívánunk élni, és helyheztetésünk olyan, hogy legnagyobb elvonultságra készült; azért megbocsásson báró úr, hogy ha bár látogatása más körülményekben nagyon örömdetes volna is, sorsunk most azt elfogadnunk nem engedi.“ Akadozva, és reszkető hangon mondá a' leány e' szavakat — kis öccse kíváncsi szemekkel vizsgálván az alatt az idegen jelenést. — „Oscar folytatá tördelt hangon a' szép — nem jó még néniénk? „Nem látom őt — felele a' fiú — de ne félj édes Malvinám, csak láthatnád mily szép úr ez a' báró.“ Linden valósodva látá, mit eddig sejdite, a' szép leány vak vala és a' részvét' legfájdalmasabb indulata fogá el érzékeny szívét. „Bocsánatot kérek — mondá olly hangon, melly szíve' illetődését kijelenté — nem fogom többé akarátja ellen zavarni magányát, de veled, kis barátom, közelebbiül megismerkedhetem, ugy-e? meg fogsz látogatni a' kastélyban? ott játszunk majd együtt.“ — „És a' Tátár — mondá örvendezve Oscár — ugy-e te is reá ültetsz a' Tátarra? mint az öreg József, mikor ott voltam Bártosy úrnál?“ „Még sokkal szebb paripára ülhetsz most — mondá Linden — és bucsút veve zavart érzésekkel. Bár mi nagy lett volna is vágya Lindennek, ismételni ezen látogatását, azt még is elfojtá; a' szép szerencsétlen' képe azonban szünetlen előtte volt, és legnagyobb részvételt gerjesztve szívében; sokszor akara felöle tudakozódni házi népénél, de félvén az által gyanút gerjesztetni; inkább minden nap gyalog, vagy lóháton sétált a' kápolna felé, a' véletlentől reménylve alkalmat, tovább-

ra fonni az ismértség' fonalát. De ez nem látszék kedvezni nekie; több napok lefolytával csak egyszer tetszett nekie, mintha, midőn a' kapu előtt lovagolt el, Malvinát látta volna; ki azonban most nekie nagyobb, 's valamivel teljesebb természetnek tetszék, hajlírtai barnábbaknak, 's az egész képe színesebb, és elevenebbnek. — Zavarba hozatva e' jelenés által, folytatá útját a' közel lévő városba, egy ismerős katonai tisztet látogatni. A' kis városban épen egy lovagművész társaság mutogatá nyaktörő mesteriségét; barátja' oda menvén Gustáv is követé őt; egy kis török ló ötlék itt szemébe, és barátja' csudálkozására, a' játék után, siete megvenni a' jámbor, kitanúlt kis állatot. Oscar számára vala ez ajándék, ki nem sokára büszkén, és örömtelten, egy sereg gyermektől kísérvé a' falún át, jelent meg kedvenczén a' kastély előtt. Nem tudá eléggé köszönni Gustávnak ajándékát; ki szobájába vezetvén őt, mindenképp igyekezett magához édesgetni kis vendégét — képes könyveket szede elő, és elcsudálkozék a' sokféle ismereteken, mellyeket ezek' szemlélésénél kifejté a' 10 éves gyermek. — „És kitől tanultad te mind ezt“ — kérde Gustáv — „Ceciliától, Malvinától, és Plebános úrtól“ — felele a' gyermek — szegény Malvina, ha én nem olvasnék neki, sokszor elunná magát, ha Cillinek dolga volna a' ház körül; és ha én olvasok, ő magyarázza, a' mit nem értek. Ó! ha Bártosy úr nem halt volna meg, elküldött volna engem Pestre az iskolába, ott tanultam volna ám en sokat! mindig ezt mondta Cecilia, ha sokszor én is szomorkodtam véle, mikor ő ölyl nagyon sirt.“ — Kicsoda Cecilia? — kérde Linden. — „Hát a' nagyobbik néném“ — felele Oscar — Bártosy úr nagyon szerette őt de ő még is sokszor sirt, és ezután megölelte Malvinát, és engem, és azt mondta: ne búsuljatok rajtam, jól lesz dolgotok, engem az isten megsegít. És ha osztán Bártosy úr jött, hamar letörlé szemét, és ölyl szépen mosolygott

reá, pedig csunya volt ám Bártosy úr — nagy veres hajusza volt, mindig megszárt vele ha megcsókolt, azután az arca is igen veres volt. Ó, én magát sokkal jobban szeretem, mint Bártosy urat, habár tanítatni akart is, és én igen szeretnék tanulni, és Pestre menni — de még sem volt ám ő olly jó, mint maga; egyszer úgy megkorbácsolta azt a' szegény kis Miskát, mert egy üveget eltört, hogy magam is sírtam vele, és ha haragudt, úgy kiáltozott és perelt, nem is voltak illy szép könyvei, és mindig pipázott, sokszor úgy befüstölte szobánkat, hogy szegény Malvina' szemei még jobban fájtak. Cecilia azt mondta nekie, ha panaszkodott: várj csak, ha Bártosyné leszek, külön szobád leszen, a' hová soha nem fog bemenni pipával."

Sokáig mulatkozott Linden az eleven gyermek' beszélgetésével, és sokat kitanula tőle, a' mi a' kis családot illeté. Egy öreg nénjéről beszéle Oscar, a' ki elébb kis gazdaságukat bírá, melly ennek 2 év előtt történt halála után, Cecilia' gondviselése alá jutott. — A' városról beszéle, mellyben ők elébb laktak Malvinával és anyjukkal, ki olly sokat sírt, és mikor ez beteg volt — ugymond — eljött a' nénénk Ceciliával, és mikor az anyánk megholt, elvive bennünket egy nagy kocsiban, és vigasztalá Malvinát, ki még akkor látott egy keveset, de akkor olly sokat sírt, hogy egészen megvakult; pedig mondta neki a' néném, hogy mindig jobban elrontja szemét, de ő most is sír, kivált mikor Vilmos itt volt, és aztán elment akkor meg is betegedett. — „Kicsoda Vilmos? — kérdé ismét Gustáv. — „No, a' doctornak fia; mikor még a' városban voltunk, mindig feljött hozzánk, mert atyja is a' mi házunkban lakott, meg is látogatott ő nem sokára hogy ide jöttünk, akkor, mikor elment, igen szomorú volt, Malvina pedig mondá, hogy most örökre elválunk tőle — és igen, igen sírt, már most nyu-

gódtabb ő még is, mert Cilli mindig vigasztalja, és Plebanos úr is; — Cilli igen okos ám, csaknem olly okos mint maga Plebanos úr. Malvina jobb is azóta, mióta itt lakunk, és békességesebben tűri baját; kivált mig Bártosy úr élt, és Cilli mindig beszélt neki, hogy majd a' városba fog vele menni és szemét megorvosoltatja.

Elvála végre a' kis vendég, elevenen mutatkozik öröme, midőn többszöri látogatásra biztatá Gustáv. — Ez nagy mértékben meg vála indulva, minden, a' mit hallott, mélyen érdeklé őt; eltökélle magában, ezen kis familiának állapotját kitanalni; és tehetsége szerint, áldozatokkal is segítni rajta. Jótevő szándéka azonban nem szült megnyugvást, és részvéte majdnem szenvedélyes kezdte lenni.

VI.

Más nap Gustáv, erőtetvén magát némelly szorgosabb dolgaihoz, tisztartója több jelentései közt, elébe terjeszté az adós jobbágyok lajstromát. Egy névre mutatván, monda, a' boldogult úr épen halála előtt adott parancsolatot, ezen özvegyet kibecsültetni; azóta függőben maradt, méltóztassék helybenhagyni ezen rendelést, mert ő mindig egyik esztendőtil a' másikra restál. — „Talán nagyon szegény?” — kérde Gustáv. — „Igaz, hogy az, és többnyire ágyban fekvő beteg — felele a' tisz, de van neki egy serdülő fia, az dolgozhatna; és ha ily okot mentesül fogadnánk. — — — — — „Magam meg fogom vizsgálni e dolgot, monda Gustáv elégedetlenül magával, hogy ilyeseket mindeddig halaszta. Illetőde tapasztalá, hogy a' bátyja alatt tartott rend szerint, nem legjobb vala jobbágyai dolguk; helyre hozni mulasztását, jobb, igazabb rendet szabni, és azonnal segíteni a' reá szorúltakon, erős tökéletté lön benne. Több napokat szánt erre, és elvoná magát az őt érdeklő közel szomszédságtól is. Végezvén dologának nagyát, és felvidulván jó cselekvést követő érzésektől, mintegy önjutalmazásául vevé újat első üres reggelén a' Cecília remetiség felé, miként nevezék a' faluban a' kápolnát, és hozzá kapcsolt lakást. — De még több érdemet akarván szerezni magának, látogatása jó sikerére, eltérete azon szegény özvegy lakjához, kinek kibecsültetéséről szólott tisztje. Egy rongyos kuny-

hó' alacsony ajtaján, szűk, de csinos szobába lépe, és meglepve állá meg az ajtónál; — egy asszony az ágyban feküdt, előtte állá egy kitűnő szépségű alak, levest töltvén egy kis tányérra, melyet a' beteg tartá, ijedten néze hátra Gustáv' beléptekor, és elpirulva süté le szemeit.

— Gustáv, Malvína' hasonlatosságárúl Ceciliának ismeré, és az egész jelenéstül mélyen érdekeltetve, üdvözlé a' szépet, — az sem adta idegenségnek jelét, természetes nyíltszívűséggel felelt Gustáv' kérdéseire, köszönte Oscárhoz való szívességét, és Malvinát, a' mint mondá, nem akarván sokáig magát hagyni, hamar távozott, minnekutána még a' beteget Gustávnak ajánlotta volna, kit, úgymond, jó erkölcei és szenvedései pártfogásra érdemesítnek. Elfogódva ezen jelenéstül Gustáv, és csak a' beteg' szavára eszmélődvén fel, nem kis erőtetéssel fordula a' szegény asszonyhoz. Ennek hosszas zavart beszélgetésében, oly jó mulatságot talált, hogy ezt nem kíváná semmi mással felcserélni. Éva-asszony nem fogyott ki Cecília' dicsérésébül, őt minden szenvedők' angyalának vallván, körülállásosan elbeszélé minden jótéteményeit; és erősíté, hogy csak szorgos ápolásának köszönheti életét, mert nélküle régen elveszett volna nyomorúságában.

— „De nem is volt ám egy ember is az egész faluban, ki meg nem siratta volna, midőn hallottuk, hogy elakarnak innen költözni, most fél esztendeje.“ — És miért válnak ezt téendők? — kérde Gustáv. — Az asszony nem akart tovább szólni, és csak Gustáv' bátorítására folytatá így beszédét: „Boldogult tekintetes urunk volt oka. Ó! nagyságos uram, az különös ember volt, azt gondolta, a' ki szegény, azt mindenre reá lehet venni pénzzel. Ő megszerette Ceciliát, kinek mióta nénje megholt, jobban kellett mutatnia magát a' remeteségen kívül; és minthogy szerelmes ígéreteire csak megvetéssel felelt Cecília, ő elkezdé üldözni, annyira, hogy elakarnak szegények távozni, eladván kis jószágukat. Ekkor megbete-

gedett urunk még inkább szívére vette a' dolgot — megmondta a' Plebános úrnak, hogy elveszi Ceciliát, és kéri szószóllójának. Eleinte nem sok kedve volt, gondolom, szegény leánykának, de Plebános úr reá beszélette őt — előadta neki, mennyi jót tehet, és hogy megjavíthatja majd testvérei' sorsát, és a' szegény jobbágyokét is; így csak reá vették utóljára. — Örült is az egész falu.“ — — Itt egy inas belépven, vendég' érkezését jelenté a' kastélyban, és Linden kedvetlenül lepetve meg, hagyá el az özvegyet ígervén nekie: fog sorsárul gondoskodni.

Alig tudá erőt venni magán, hogy vendége a' fogadáson ne lássa: milly igen alkalmatlan érkezése; de kevesebb erőtetésébe került ez, megpillantván vendégét. Gróf Rédesy volt ez, ki városban létekor mindig olly megkülönböztetőleg, és szívesen mutatkozott iránta, a' mi annak ismeretes komolysága és gáncsolódása mellett, csak annál örvedetesebb volt Linden előtt. Most is szíves nyájassággal fejezé ki örömét, sorsa' kíváncsós változásán. — „De régen nem voltam itt, mondá körülnézven magát; gyermek korom' vidám óráira emlékeztet ezen lakás itt jó anyjával, mint kis gyermekek, sokszor játszáunk együtt, azóta bátyja igazságtalan haragot kezdett ellenem, némelly határbeli ügyért, és többé nem látánk egymást. Megvallom azonban igazán, hogy nemcsak egyedül a' kíváncsóság, ifjú barátomat látni, hozott ma ide, noha az is elég ösztön lett volna; egy más tárgy is érdekel itt engemet. Egy kis kápolna vagyon itt a' határban, és mellette egy magány ház ennek lakosai' sorsát szeretném itt megtudni.“ — Linden színváltozással hallá ezen szavakat — féltés' gyanúja szálla szívébe — némán várta Rédesy' beszéde' folytatását, a' melly alatt ő ismét könnyekben lélezkék. — „Ezen árvák' szüleit én ugyan személyesen nem ismertem — mondá Rédesy, de nénjük egy tiszteletre méltó nemes lelkű asszony, egy ritka teremtés volt.

ítéljen maga kedves barátom! — Sofi, így hívták őt, kisdéd korában elveszté anyját; és atyja is, ki szegény lévén, első házasságával csak vagyonszerzésre vágyott, nem sokára ezután szíve szerint, második frigyhe lépett. A' kis Sofi, kit a' természet belső adományokkal gazdagon ellátva, külső kellemek nélkül hagyott, atyjától, és mostohájátul csaknem elmellőzve, szomorúan tölté serdülő ifjúsága' idejét, annyival inkább, hogy a' fiatal hölgy nem sokára egy angyali szépségű leánykával ajándékozta meg férjét, ki is minden szeretetüknek, és figyelmüknek lön tárgyává. Sofi, kinek lelki tehetségeit leginkább atyjának egy házi barátja szerencsésen kifejtette, érezvén a' részvét' s szeretet' hiját, még is azon tárgyhöz kötö leg-szorósbabban magát, melly mind ezt tőle elvonta, — a' kis Julia' szépsége, s szelid jósága még inkább megnyeré nénjének szívét, és ő, ki elvonult magányában, azon házi barát' segítségével, idejét maga kimivelésére szentelé; elmeje és lelkének kincseiben részesíteni iparkodék Juliát. Azonban Sofi munkálkodásának sikerét nem sokára meggyengíté a' maga által gerjesztett olvasás' vágya. Julia-ban; ki ennek az anyja' könyveit közt sokkal kecsgetőbb táplálást lele, mint az eddig olvasott száraz tudományos, vagy morálra oktató könyvekben, mellyeket Sofi azon házi barát' tanácsára olvasott, és közlött öcsével.

Julia' anyja nagy kedvellője volt az akkori izlésű érzélgő románoknak, mellyek mélyen behatának a' leányka' ifjú érzésére, és elfoglalván eleven képzeletét, kifejlődésének egészen hamis irányt adtak. Sofi ezen jó vetései közt sarjadzó gyómot annál kevesbbé vevé észre, minthogy egy új érzéstől elfoglalva, figyelme nem foglalatostkodott olly szünetlen, mint eddig, öcsével. Egy fiatal katonatisztnek szerettető tulajdoni mélyen hatának szívére, ki mind Sofi' érdemének érzetében, mind talán a' leány' kedvező vagyonbeli állapotjára nézve, megkülönbözte-

tő figyelemmel, és vonzó indulattal közelíte hozzá, és nem sokára szeretetét, és a' jeggyűrűt-is megnyeré. A' tizennégy esztendő Julia, kit még mindenki csak gyermeknek tartá, románjai által nagyon korán felgerjesztett érzésivel, naponként látván az ifjú szép kapitányt, nem sokára minden románjai' hőseit, ennek képébe öltözteté, és eleven képzelődéseinek, és ezek által megindult szívének tárgyaúl vevén őt, titkon táplált álmodozási közt, tetszék magának szerencsétlen szerelmében.

Egy estve, Julia' jelenlétében, Sófival, ki testvére' szembetűnő búsongásának okát nem is gyanítá, jövőendő boldogságárául beszéle jegyese, és érzékenyen festvén ezt, és érzéseit, édesdeden magához voná az ifjú mátkáját; egyszerre Julia, ki mindig halványabb lön, ájulva fordult le székérül. Ijedt nénje, a' kapitány segítségével ismét életre hozá, de indulatosan taszítá ezt el magától, és kitörvén könnyei, a' szobát a' legelevenebb fájdalom' jeleivel elhagyá. Világot önte ezen-jelenés Julia' állapotjára, és bizonyosságot szerze magának nem sokára titka felett Sofia, de ezzel vidám kilátási is beborulának; mert, hogy' örülhete boldogságán, melly kedves Juliájának szerencsétlenségével járt?

Meg kell vallanunk, hogy a' szépség mindig azon háj marad, melly az úgy nevezett erősnem előtt, minden más tulajdönt némileg homályba borít — szegény asszonyi nemet valóban nem lehet nem sajnálni, hogy illy véletlen adománynak boldogságukra olly nagy befolyása vagyon, csak arra nézve is, hogy mostani helyzetük szerint, többnyire csak szerelmükön alapúl állásuk a' világban, melly szerint határozódik el nagy részt hasznos, kellemes volta élüknek, és az, melly mértékben hathatnak az emberi társaság' javára, és így melly mértékben teljesíthetik e' nemesbb viszony alatt emberi rendeltetésüket. —

Sófi nem sokára észrevév, hogy jegyese ábrándozóvá, komolylyá lön, és sokszor észrevétleneknek vélt szemei tüzesen függének Juliának minden nap szebben fejlődő bájain. —

Sófi lelkesen, szenvedélyesen szeretvén, a' legmélyebb fájdalommal tapasztalá ezt — de nagylelkűsége nem sokára győze szíve' indulatín. — Csak azon öreg házi barátot avatván titkaiba, ennek segítségével, ajándéklevelet készített, mellyel minden vagyonát testvére'nek adá — a' mi nélkül tudá, hogy szülei a' szegény kapitánnyal összevekelését nem engednék. Ezután útjához titkon minden készületeket megtevé, kinyilatkoztatá eltökélett szándékát. Nem is engede testvére' könyeinek 's kérésinek — által adá ennek az ajándéklevelet, és búcsut vévén meglepott atyjától, és mostohájától, kikben Juliához vonzó indulatjokon, Sófi' érdemének érzete majdnem erőt vón — csak hamar a' posonyi Notre Dame klastromban vala, és a' noviciatusba bévétetett. Itt ismérkedék meg testvéremmel, ki ifabb nálánál, ott a' nevendékek között volt. — El vala ő már szüleinél által jegyezve, de ezek meghalván, én pedig még nagyon ifjú lévén gyámságára, tutora a' klastromba adá őt, míg jegyese fogná onnan kihozni. — Sófi hugommal szoros barátságot kötö, és midőn ez kilépett a' klastromból, reá vevé barátnéját, hogy a' noviciátot szinte hagyná el, és lépjen ismét a' világba, áldozatának már elég sikere lévén, minekutánna Julia összevekelé a' kapitánnyal, és ő nekik hagyta vagyonát, maga pedig még is kellemetesebben élhetne a' barátság' körében, szabadságban, mint a' szűk falak között, egy olly életben, mellyhez semmi belső vonzódás nem kötö. Egy év múlva Sófia egy anyai rokona után, valamely kis örökséget nyert, mellyen szomszédunkban azon kis rész jóságát vevé, hol a' klastromi választott patronusának szentelve, a' kis kápolnát, és a' lakást ő épí-

tette. Testvére első szülöttje is kérésére ezen névre keresztelteték, olly ígérettel, hogy ha ezt több gyermekek követnék, neki fogna nevelésre általadatni. Ki lépven a' klostorból, Malvina születése után, Sóni elhozta magával a' kis Cillit, kivel remete lakából húgomat sokszor meglátogatván, ennek barátságában, és a' kis Cilli' nevelésében lelé minden boldogságát. — Testvérem' halála után, férje elköltözék ezen vidékrül, és ő maradék nélkül halván meg, ezen jószág én reám szállott; de nem sokára én is elhagyám e' vidéket, és több éveket tölték idegen országokban utazva. Visszatérven megértém szegény Sóni' halálát, és a' kapitányét, kit érzékeny hitvese nem sokára követe. Hallván, hogy Juliának mind a' három gyermekét anyjok' halála után, magához vette Sóni — de hallván azt is, hogy Cecilia Bártosy' jegyese, feleslegesnek tartám irántuk minden gondoskodásomat, mig most a' szegény árváknak megfordult, és elhagyatott sorsuk által vonzódva érzém magam, nekik tehetségem szerint segedelmemet ajánlani.

Lindent ezen beszéd' vége új zavarba hozá, nehezére esett, hogy más segélje azokat, kiknek sorsán ő olly eleven és szíves részt vön, mellyet az mit most hallott, még inkább nevelt; és még is meg kelle magának vallani, hogy Rédesynek mind eddig ahhoz több joga volt, mint nekie, a' fiatal, idegen, majdnem ismételtennek. Gustáv, — ösztönét követvén hogy minden idegen gondviselést, vagy lekötelezést a' kis családtúl elmellőzzön, de nem is lévén képes igen titkolni felbuzdult indulatit, Rédesynek a' szép remetékkel esett ismeretségének módját őszintén elbeszélé; nem hagyván érintés nélkül érzéseit, és vágyódásit, bár ezek csak még mint ködbe borult képek, határozott alak nélkül lengének körül. Szíves részvételt vevé Rédesy ifjú barátja' bizodalmas nyilatkozásit, átlátván azonban, hogy itt az időtül, és ked-

vező körülményektől lehet csak várni a' jó elhatározódást, erre nézve minden tetleges befolyástól óvá magát.

Más nap délután Oscár lépe be hozzájuk — szemére hányá Linden, miért olly sokáig nem látogató meg? „Ó — felele ez — én igen örömetst eljöttem volna minden nap, de Cilli nem engedé, azt mondván: hogy ne alkalmatlankodjam olly sokszor a' bárón, de ma maga küldött különös jó kedve van, mióta a' beteg Éva asszonytól megjött, sokáig beszélt Malvinának, milly jó dolga van annak most, és magát igen dicsérte; aztán azt mondta nekem: menj el ahoz a' jó báróhoz, és mondd meg neki, hogy az egész falú áldja ötét játéteményiért.“ — „Bár valamelly nagy áldozatba került volna mind ez! — felkiálta Linden — hogy némikép' érdmemem volna illy édes jutalomra.“ Rédesy, mosolyogva ifjú barátjának elragadtatásán, Oscárhoz fordúlt, és, elgondolván barátjának kívánságát, kérdé, mit beszélt még ezután Cecilia? — „Én örömetst megmondanám — felele Oscár — de ő, és Malvina, mind a' ketten meghagyák eljöttömkor, hogy ne beszéljek hiábavalóságokat felölök; mert ezzel a' báró nem gondol, csak elúnja magát vélem, és azután nem fog többé szeretni.“ „Ne félj ettől — monda Linden — csak beszélj bátran mindent, a' mi eszedbe jut, én annál jobban foglak szeretni, ha őszinte léssz irántam. De mit hoztál itt veled? „Képes könyveket — felele a' gyermek — mivel maga a' múltkor olly szépeket mutatott, nézze csak meg az enyéimet is. Lássá ezt Vilmostul kaptam — irt is bele minekelötte a' városból eljöttünk.“ Linden az írásra tekinté, és örömepleve kiálta fel — ez Keréndy' házi orvosának neve, és kézírása. Szegény Vilmos, tehát azért olly szomorú, azért fordítja legnagyobb figyelmét a' szemnyavalyákra! — „Hát isméri maga Vilmost? — kérdé Oscár — ugy-e jó, és okos is Vilmos? én szinte úgy szeretem mint magát, de Malvina is szereti őt ma,

mikor Cilli magát úgy dicsérte, mindjárt azt kérdezé: hasonlít-e Vilmoshoz?

Lindén Oscárt az öreg Józseffel előre az istállóba engedvén menni, hová ő igen kívánczozott; elbeszélé Rédesynek, a' mit tudott Vilmosról, hozzá tevé, hogy midőn Kerendyt hirtelen el kelle hagynia, amaz épen egy nehéz betegnél távol lévén, az óta nem is látta, és így nem is szólhatott vele arról, melly vidékre hívá őt új rendtetése.

Ezen körülményeket használni kell, mondá Rédesy: de még időjét nem tudom; kis vendégünk azonban ne tudja Vilmossal való összeköttetésedet, elbeszéléné testvéreinek, és ez egy szép örömet rontana el.

Oscárt eddig József, és a' lovak, és minden mit látott, úgy elfoglalták, hogy könnyű volt nekik Vilmos Lindenneli ismeretségének minden emlékezetét benne eltörölni.

VII.

„Örvendetes hír! — mondá Linden, belépén Rédesy' szobájába, ki még pongyolán üle reggeli pipájával — megtettem már minden lépéseket Vilmos iránt, őt bizonyosan befogadják második Physicusnak a' vármegyén; már most csak az a' kérdés, hogy' intézzük el legjobban az ismétlétást? bár reményem, hogy minden részről ismétlés leendő, teljesedjék! — Én most mindenek előtt Vilmosnak sürgetőleg írok, közölven vele, mit tudta nélkül részére a' hivatal iránt tettem, hogy jöjön sietve.“ — „Először a' terrain-t kell vizsgálnunk, mellyen munkálodni akarunk, felele Rédesy: ezt barátom katona létedre tudnod kellene; meg fogjuk látni, ha gyorsan, vagy lassan lehet-e haladni: a' kezdet az elsőt igéri, mert egy nap óta sok nyereség, a' hivatalra szerzett kilátás.“ — „Nem hálálhatom ezt elegendőképen néked — mondá Linden — ajánló leveled nélkül, én isméretlen nem jutottam volna ennyire.“ — „Ó! a' mi azt illeti — mondá Rédesy mosolyogva — már eléggé isméretessé tévé magát báró Linden, a' legjobb módot választván erre, már hozzám is elhatott szakácsának, és pinczemesterének híre.

Délután a' remetelakást meglátogatók. Linden, Rédesyt, mint boldogult nénjük' ismerősét, és legjobb barátnejá' bátyját mutatván be, mind a' ketten szívesen fogadtattak a' testvérektől. Mindent részvétellel, és kedvtelve

szemléle Linden a' kis lakásban: házi bútort, Cecilia' foglalatosságainak tárgyait, egy kis üveges almariomot, mellyben könyvek valának, egy pianot, és guitarret; a' falon Ceciliának egynéhány igen csinos rajzolatát; a' kis helyesen intézett gazdaságot, gazdag zöldséggel diszeskedő kertét. — De még inkább vonzá, és gyönyörködteté őt, Ceciliának szelíd szives nyájassága, és szerénysége mellett még is elméjének és lelkének kitünő jelessége, magaviseletében pedig, melly jó ízlés, és illendőség ellen, semmi hibát nem árult el, ama kedvező természet ajándékozta gyengéd érzés, melly a' világ' ismeretébül, és társasági jártasságból eredő kimiveltséget olly szerencsésen pótolja: úgy, hogy elhagyván Linden a' kis lakást, méginkább érzé érdekletét, elragadtatását; és Rédesy' ítélete is öszvehangzott ifjú barátjának érzelmével.

„Cecilia — mondá visszamentükben Rédesy — már a' természetűl, olly egyenes, nyílt, éles elmét, és józan ítéletet nyert; és az különös helyeztetésében olly biztosra fejlett ki, hogy gondolnám: legjobb volna őszintén bálnunk vele, és dolgunk' elintézését reá biznunk; ő legjobban ismeri testvérét, és ennél fogva legjobban fogja tudni, mikép' fog hatni reá Vilmosnak megjelenése. —

Más nap reggel Linden alig tudván csillapítani nyugtalan indulatit, a' remete-lakásba sieté; az udvarban lelé Ceciliát, egy öreg szolgálóval tanácskozva. Ez, Linden érkezvén, eltávoza, Cecilia pedig elpirult, és meglepve, sőt ijedve látszék ezen váratlan jelenésen. — Érzé, hogy illy hamar ismételt látogatás szükségessé tenné Gustávnak, bár milly kimélve értésére adnia, hogy ezt a' jövődöre, helyeztetésök tiltja; már pedig nehéz volt reá birnia magát, hogy Gustávnak kellemetlen érzést okozzon; és Gustáv még nevelé elfogódását, midőn látogatásának mentsegeül egy különös, és fontos tárgyról való közlést emlí-

te, melly magával Ceciliával, egy kettős beszélgetést kívánna. „Maradjunk tehát itt az udvarban — mondá Cecilia zavartan — ha testvérimnek jelenléte akadály volna.“ Ezzel egy padra a ház előtt leülvén, melléje inté Lindent; ez öszveszedvén elméjét, melly szemeit követve, inkább Cecilia szépsége körül foglalatoskodott volna; elbeszélé Vilmostal való ismeretségét, és mindent, a mit mostani állapotjáról tudott; végre, mimód’ Oscár képes könyve beavatta őt annak, velök lévő összeköttetésébe, milly lépéseket tevé ennek következtetésében, és melly biztos reményt szerzett barátjának a jó hivatalra. „Tanúja lévén magam több szerencsés operációknak, mellyeket véghez vitt barátom — így fejezé be beszédét Linden — azt gondolám: Malvina, egy gyermeksege barátjátúl legörömeztőbb fogná vissza nyerni szeme világát; de nem tudván még is milly benyomást fogna okozni ennek megjelenése, szükségesnek véltem, szólni elébb barátom’ eljövételéről, mert ő meghívó levelemre, reménylem, nem fog késni látogatásával.“ Egy pillanati gondolkozás után így felelt Cecilia. „Részvétele sorsunkon legmélyebb halánkat érdemli; és ezt nem mutathatom mással jobban, mint tökéletes bizodalommal, és őszinteséggel: Vilmos, testvéremet kisdéd korátul ismervén, már akkor legkedvesebb játszó társa vala, egyszersmind tanítója is; mert idősb lévén, legnagyobb öröme volt közölni a kis Malvinával, a mit nekie valót iskoláiban tanult. Így nevedék velök azon indulat, melly most is öszveköti szíveiket, bár a sors elválasztva tartja őket. Elfogom tehát mondani, Vilmosnak irántunki viszonyait kezdet óta, maga fog legjobban ítélhetni e szerint a báró, mi légyen most jó szándékára nézve legalkalmasabb. — Vilmos’ atya orvos volt, és fiát is annak nevelé, ki azonban — ismervén atyáknak némelly előítéleteit — a mint az övé meghalt, és maga akaratát követheté, elhagyá orvosi pályáját. Nem sokára ezután kezdődtek familiánk’

szerencsétlenségei is édes atyánk' halálával, melyet anyánk' szüntelen betegeskedése követte, sok ért bennünket. Malvina is édes anyánk' ápolásában nem vett fel egy szemeire jött bajt, melly elmulasztva sebesen rosszabbult, míg végre anyánk' halála után, a' sok sirás egészen megvakítá őt. — Ezen szerencsétlen eset, nem vala képes Vilmos' hűségét megtántorítani, sőt ő annál inkább esdeklett Malvinánál, hogy valósítsa a' frigyét, melyet jobb időkben kötének. Természetes, hogy ez nem fogadá el ezen nagy lelkű ajánlást. De Vilmos győzni reményelt Malvina' ellenvetésein, és ennek elhatározását szüntelen nehezíté, újra ostromolván őt okaival, és kéréseivel, míg végre mi a' városból eltávozáunk. Ekkor Vilmos is, egy nagy ház' szerencsétlen csúdjában, édes atyjának egész örökségét elveszté; azonban ezen új csapás sem győzött Vilmos' reményein, és feltételein. Eljőve ide, búcsút venni Malvinától, de csak egy időre, az elhagyott orvosi pályán akará újonnan keresni szerencsáját. „Nem fogsz többé felőlem hallani — így szóla Malvinához — minekelőtte elegendő tudományt nem szerzek, hogy bajodon segíthessek, és olly helyheztetést, melly mindkettőnknek egyesülendő sorsát biztosítsa, addig légy nyugottan, képed fog lelkesíteni, és erőt adand minden akadályt legyőzni.“ — Bármilly sok fájdalmat okoz a' ezen elválás Malvinának, még is vigasztalta őt a' jövődö reménye, míg azon kétség nem kezdé támadni benne, hogy lehetetlen volna szemén az operatio; szüntelen ezen szerencsétlen esetet forgatván eszében, ez által felébredt szomorú képzeleti mindég inkább csüggeszték reményét. — Sorsunk' véletlen változása alkalmat nyújtá ugyan, idegen orvos által próbálni szeme' gyógyítását, én készítetém is őt erre, mert így elhatározva jövődjéről, biztosabban várhatná Vilmos' eljöveteletét, felmentve lévén a' kétségtől, melly őt annyira kinozza ha, a' mit rettegek gondolni, lehetetlen volna az operatio, könnyebb volna Vilmostól

elválni így, mintha ő általa vesztené el utolsó reményét, 's még kérésének 's fájdalmának kellene ellentállani; ha pedig ezektől meggyőzötve reá bírná Vilmos szerencsétlen sorsát övéhez kötni, soha sem tudna megnyugodni Vilmos' sorsán, örökös szemrehányásokat téven magának, hogy ez általa fosztatott meg szebb jövődjétül. — Ezt látja Malvina, és sokszor reá vette magát, ezen októl meggyőzötve, a' nehéz elhatározásra, de közelítvén az idő, betegség által felerlegette érzései, annyira erőt vettek rajta, hogy ezektől egész léte felháborodván, lehetetlenné lett az operáció. Még sem az ő kezétől jövőd tehát élet, vagy halál! — így sohajta — sirt, és mint egy hüség telenségnek tartván elhatározását, ezen új érzés annyira erőt vett rajta, hogy szinte könnyebbedni látszék, midőn ismét elhalasztá a' sors a' lehetőséget, melyly ily küzdelmekre adott alkalmat. De az óta előbbi kétségei új erővel ébredének fel. Most ismét szinte úgy retteg Vilmos' megjelenésétül, mint előbb az idegen orvostól, és Vilmos' fájdalmán búsul, ha vállalata szerencsétlen fogna lenni. Szemrehányásokkal kinozza magát, miért nem használta az alkalmat, Vilmost ily szerencsétlen helyzetűt megmenteni, és bár vigasztaló okaim sokszor megnyugtadják is, ez nem sokáig tart, ismét felébredvén fájdalmas képzeleti, újonnan elfogják őt, és titkolva csak annál kínosabbá lesznek, míg végre ismét panaszokra fakad fájdalma. — Mindezek igen nehezítik most az elhatározást, melyet reám bíz a' báró. Ha Malvina' mostani állapotját veszem fel, azt vélem: jobb lenne Vilmos-vagy más által megelőzni, vagy őt idegen név alatt hozni össze Malvinával, hogy így láthatnánk, minő benyomást tenne reá a' lehetőség, melyet, most elvesztettnek vélvén, olly igen sajnál. Én attól tartok, hogy ismét felébredzené előbbi érzésit. Bocsásson meg, hogy olly váratlan örömet, melyet részvéte szerez, ellenvetésekkel fogadok, és higye, hogy azért nem kisebb mértékben érzem, mennyi

hálával tartozunk jóságáért.“ „Bár való érdemem volna ezen szerencsétlétő hálára — monda Linden, de látván, hogy zavarba hozza Ceciliát, hamar az elhagyott tárgyra fordítá beszédét. — Én azon gondolatot igen helyben hagyom, úgymond, hogy Vilmost idegen név alatt mutassuk be Malvinának; csak azt kétlem, hogy egynek hiányától élesedett érzékei nem fogják-e, bár Vilmos képes volna is hangját elváltoztatni, és érzéseit legyőzni, korán elárulni titkunkat. — Hogy' volna, ha őt némának adnánk ki? így szerencsétlensége mintegy simpathiát gerjesztene betegében, és ez talán kevesebbet idegenkednék tőle, és az általa teendő operátiótól; azt is lehetne mondani, hogy ő Vilmosunk' barátja, és ez többet bizván ügyességében, mint a' magáében, őt küldé maga helyett“ — „Megvallom — mondá Cecilia — hogy mind ez nagyon nehezemre fogna esni, azonban én ezen tárgyban olly mélyen érdekeltetem, hogy még kevesebbet bizok ítéletemhez, mint másban, hol nyugodtabb elmével fontolhatnám az okokat: Minden esetre örömet elfogadom, a' mit a' báró, Gróf Rédesy, és Vilmos legjobbnak vélnek; meg fogok ítéletükön nyugodni, és pontosan teljesítem szándékukat, bár milly nehezen essék is a' szokatlan színlés testvérem iránt.“ — Most Rédesy lépe be az udvarba ő is helybenhagyá Gustáv' tervét „És hogy titkunk annál nagyobb biztosságban maradjon — úgy mond — én, ha megengedik, elviszem vélem Oscárt, ki minden jó szándéka mellett elárulhatna. Vége levén mindennek, Linden tüstént postát küld, a' mint reménylem, örömdetes hírekkel, és részvétem szerencséseket fog találni.“

VIII.

Harmat reszkete még a' virágokon, hűs szellő előzé meg a' nap' nyári hevét, midőn már Linden a' kertben sétála, nem látván, nem érezvén a' természet' gyönyörét; minden mozdulata elméje' nyugtalanságát jelentő; ábrándozva haladván előre, szinte megijedt, midőn egy más alak tűne ki egy sötét fa lugosból, ki csaknem majmolni látszék elmerülését, és felindultságát. Közelítvén a' jelenéshez „te vagy Vilmos — így szólítá ezt — te sem maradhatsz tehát szobádban, és ágyadban? el hiszem: téged még mélyebben érdekelhet ezen következéstartó nap“ — „Nyugodni! sohajta ez: ma! — gondold, hogy ez a' szép tiszta napfény, ma szemeibe fog sugározni, vagy elhunyt reményeinken lenyugodni, örök sötétben hagyván az angyalt, midőn új felkelte minden más lényt örvendeztet!“ „Nyugodjál meg barátom — monda Linden — vedd ezen szépen felkelő napot, a' tegnapi zivatar után, szerencsés jeléül sorsod' jobb fordulatának; gondold, hogy a' bizodalom legjobb készület nagy munkád' szerencsés véghezvitelére; és mitől félsz? nem mondád tegnap szeme' vizsgálása után, kitörő örömmel, hogy már több operációkat tevél szerencsésen, mellyeknek kimenetele sokkal kétségesebb volt.“ „Ó igen — felele Vilmos — ha ő nem Malvina volna, csak azon édes érzés fogná most el szívemet, hogy általam ma vissza fogja nyerni szeme' világát egy szerencsétlen. De ő! kinek lattára megindulnak

szívem legmélyebb érzési, hogy bízzam kezemhez, midőn reszketek, ha csak azon gondolatnak merek elmém-ben helyet adni, hogy tőlem, hogy egy mozdulatától kezemnek, függ egész jövőndője egy olly lénynek, ki nekem mindenem.“ „Elhidd — felele Linden — hogy igen képes vagyok felfogni érzésidet, de bízom a' gondviseléshez, bízom szerencsédhez, ügyességedhez, és leginkább, akaratod erejéhez; láttam tegnap ennek sikerét, midőn az első vizionlátásnál, olly sok idő múlva, és illy beható körülmények között olly jól játszád néma szerepedet, és képes valál komoly figyelemmel vizsgálni azon szemeket, mellyek olly sokszor, édes érzéseket árulván el, pillantának reád. Azért is sürgettem az operatiót, mert több időt hagyván készülődésre, a' kétség, felgerjedtség, több több erőt venne. — De nem is lévén időm tegnap a' sok nyugtalanságban kérdezni, kérlek fejtsd meg ma előttem: miért halasztád illy sokára, tapasztalván ügyességedet, Malvina' ismét látását?“ „Először — felele Vilmos — idejének nagyon gyengéd kora tanácsossá tévé az operatiót halasztani, míg kifejlődése megállapodván, ereje nevednek; de nehéz is az embernek magához bízni illy tárgyban; egy próbátul, a' másikra halasztám azt, a' melly egész jövőndömet elhatározandja, mindig még nagyobb biztosságot akarván szerezni magamnak.“ — „Jöjj most velem reggelizni; a' magános tünődés, csak bátorságodat fogyasztja.“ — Vilmos követé barátját. A' reggeli, bármint erőteté is magát Linden, elfogódásán győzni, és valamelly beszélgetést kezdeni, még is mind a' két részről majdnem szótlan vala. Ezután elkíséré Gustáv barátját szobájába; ez elővéve eszközeit, és mindent rendbeszedvén, 's újra meg szemlélvén, erőt vőn megilletődésén, és csak tudományára szorítá tehetségeit, midőn Linden az instrumentumok' láttára még jobban megindula, a'mint veszélyes és kétséges állapotban, mindig könnyebben nyer, és tart fen bátorságot az, a' ki abban

cselekvőleg, mint a' ki csak szenvedő, vagy szemlélőkép' vesz részt. — Végre nyolczat üte a' nagy, ólomnehezékű óra a' folyosón, Linden fogatni parancsolt; nem sokára egy könnyű phaëton álla a' ház előtt, és Vilmos öszveszedvén szereit; dobogó szívvel ült fel.

Csak hamar a' kis kápolna előtt volt; melyből épen a' testvérek, az öreg Plebánustól kísérve, lépének ki, — Malvina' képe halvány, de nyugodt volt, elkészülve mindenre, 's lélekben erősödvé. Az öreg Plebános Ceciliával felváltva, egy pillanatig sem hagyták el őt, mióta reá adta magát az operatióra. Cecilia megrettene, a' barátokat megpillantván, kik komolyan, és némán köszöntve, szálának ki a' kocsiból; de nem sokára erőt vevén magán, eltávozék Vilmostal, a' szükségeseket elkészíteni. Minden rendben lévén, Cecilia úgy helyezteté magát öcsce mellé egy fehér kendővel, hogy ennek megvilágítandott szemeit, azonnal elfedhesse; nehogy Vilmost meglátván, a' hirtelen meglepés ártalmára légyen. — Vilmos, halvány képpel ugyan, de eltökélve, éles, vizsga pillanatot függeszte betegére, ki felsóhajtván az ég felé, jelt ad, hogy kezdené munkáját.

Egy kínos hallgató szempillantás, melyben még a' lélekzet is visszaszorult a' jelenlévők' feszült kebleikbe, és egy felsikoltás, erre Vilmos, ki olly ritka erővel legyőzte eddig indulatit, nem vala képes, az öröm' első pillanában meggondolásra — ő lát, hálá az egeknek! kiálta fel. Hiába volt Cecilia' ügyessége, ki a' visszanyert világosságot olly hirtelen elfődé szerencsés testvére elől, ezen ismért kedves szózat visszahangzott szíve legmélyebb rejtekeiből, és egész létét megrázkodtatá. Vilmos! — így kiálta fel, és lerántván szemérül a' takarót, 's nem bírván érzéseit, ájultan dült annak karjai közé.

Nem soká tartott azonban az ijedség, melyet ezen eset okozott, csak hamar visszanyeré Malvina éltének, és boldogságának öntudatát, körülvéve szeretete' tárgyaitól, kiket a' legédesebb öröm töltte el, egy új boldog létnek visszaadva, olly napot éle, melly csak sok szenvedések' pótlására adatik némelly halandóknak, egyszer éltökben, és a' mellynek többszöri ismétlését nem volna képes megbírni az emberi szív. — Délután megérkezék habzó, izadt lovakon Rédesy is, Oscárral, kinek öröme, ha nem legmélyebb, mindenesetre leglátványosabb, és zajosabb vala: egyiküül a' másikhoz ugrált, nevetett, sirt és minden túlkedvűségeket elkövete, mellyek máskor Ceciliátul komolyan visszatartóztatva, ma minden intés nélkül maradtak.

IX.

„**M**ár ez szörnyűség — monda Jutka asszony nagy bosszúval, a' mint egy határ asztalos eszközben, a' folyosón megbotlott — ez már sok! máskor sötétben bátran megyek itt mindenfelé, most világos nappal is alig tudom: ez a' kastély, vagy nem? elébb a' sok vendég, most a' sok mesterember asztalunknál alig férnek el; azután egész nap az a' sok lótás futás; egyik szegeket kér, a' másik enyvére eczetet, a' harmadik festékébe olajt, kivált az az ördög kárpitozó egész nap; hol czárnája, hol miye fogy el, és még a' fejr-cselédet is elfoglalja segédül.“ — „No az igaz, monda Miska, az inas, Jutka asszony nevendéke, és kedveltje: már ha még is a' maga menyegzőjéhez készülne urunk, nem lehetne csudálni, hogy egész házat felforgatja; de máséra.“ — „Bizony be elégedhetnék ő kelne Doctor uram, a' régivel, monda Jutka: és megköszönhetné azt is; nem hiszem, hogy ott-hon különb legyen neki. — „De tudja-e Jutka asszony, hogy már a' faluban azt rebesgetik, hogy a' doctor' menyegzőjét, nem sokára más is követi; és hogy Czilli kis-asszony igen tetszik urunknak.“ „Mit mondasz? — kiálta ijedt hangon Jutka asszony — no elvihetné biz a' — — de nem hihetem; más kisasszonynak kell annak lenni, a' kit illy gazdag báró elvesz, csak illyes fiatal katona szeret tréfálni a' leányokkal, és őket ámítani — a' micso-da kevély ez, biz elhiszi neki.“ „Majd meglássa az

asszony — kezdé ismét Miska — már azt asszonyunknak rendelte az isten, akár hogyan.“ „Asszonyunknak? — viszonzá bosszúsan Jutka — az én asszonyom ugyan nem lesz, azt már akkor is megmondtam, midőn boldogult urunknak annyira elvette az isten az eszét. De mondd csak Miska, hogy hogy jöttél te arra a' gondolatra?“ — „Hiszen mondtam már, hogy a' faluban beszélnek felőle; nem is csudálnám, mert szép ám Czilli kisasszony, és jó is.“ „Micsoda! — kiálta mérgesen Jutka — egy kevély rátartós teremtés, a' kinek semmie sincs, és még is jobbnak véli magát másnál; alig hogy egy két szót szól az emberrel.“ „De miért járna hát annyit oda — mondá Miska — hiszen mióta a' doctor itt van, többet laknak ott, mint itthon; most is már olly tűrhetetlen hogy a' várósból nem jönnek meg a' kocsik, mellyeket meg akar várni, a' lovász már fél órája felnyergelt, és az udvarban vezetgeti paripáját, csak hogy mindjárt mehessen, és hova megy? ismét a' kápolnához.“ „Ez hibáznék még — mondá elhalaványodva Jutka, — Miska, halgatódzál csak, és vigyázz mindenfelé, ha megvalósodik ez, hadd tudjam mindjárt, akkor öszveszedem holmimat, és megyek.“

„Mit ácsorogsz itt az útban — mondá most József, egy nagy tükröt vivén keresztül a' folyosón — menj, és segíts a' deszka ládákat bontani.“ „Hát megjöttek már a' kocsik? kérdé Jutka. — „Meg ám — felele József — menjen csak az asszony is, hogy urunk megmondhassa, hova kell mindent rakni, mert ő el akar menni.“ Dörögve követé Jutka ezen tanácsot; de még zajosabb lön rossz kedve, midőn Lindennek hirtelen tett, és alig értett rendelési teljesítésében, és az új butorok' elhelyeztetésében foglalatoskodván, kipillantá az ablakon, és urát sebesen repülni látá délczeg sárgáján a' kápolna felé.

Lindennek elébe tűnek a' kertből Cecilia' fejér öltö-zete, a' mi őt csak hamar oda készteté; egy kis asztal-kára rakott az ott gyümölcsöt, de keze nyugodott munká-ján, és lehajtott fővel mély gondolatokba látszék merül-ve, észre sem vevén Gustav' közelítését; most felpil-lantván, eleven pirosság futá el képét; de Gustav ijedten vevé észre, hogy könyek ragyogtak szemében; melyek egy titkos fájdalomnak bővebb jeleit is árulák el. Ezen észrevétel annál inkább felzavará Linden' érzését, mert nem vala képes okát sejteni.

Közelítván „Cecilia sírt? — így szól megilletődve, — és mi okozza ezen fájdalmat? nem valja meg ezt egy olly barátjának, ki éltét oda adná, illy könyektől megmen-te-ni.“ „Ah! felele ez, mosolygásra kényszerítván ajkait: oka olly csekély, hogy gyengéségem' méltó büntetésének veszem e' meglepetést, midőn így elhagyám magamat ra-gadtatni egy gyermekes lágyságtól.“ „Ez csak egyehes feleletnek mellőzése — mondá Linden szomorú hangon — nem akar engem bizodalomával szerencsétlenné, nem ki-vánja részvétemet.“ „Ó, ne gondolja ezt, felele Cecilia elfogultan: inkább elbeszélem, mi okozta megindulásomat, bár talán ki is nevessen azért. Vilmos és Malvina azt akarják, hogy én is a' városba kövessém őket, és bár igen szeretem őket, és egyébiránt is érzem, hogy nem igen lehet mást tennem, nehezemre esik még is, elhagy-ni ezen helyet, melyhez olly sokféle köt, és hol csendes éltemet munka közt, nem épen hasznos cél nélkül, gon-dolám még is folytathatni; a' jövődőről gondolkoztam, és szemlélvén kertünket, elgondolám, milly elhagyatott magános lészen itt minden sokára, és ez vala oka könyeimnek, pedig milly gyengesség, olly valamin szomor-kodni, a' mi az ő boldogságukra szolgál.“

„Oh ne távozzék innen Cecilia, szóla az érzés' legbehatóbb hangján Linden — maradjon, maradjon és szerencsétlenül itt engem, és mindent a' mi körülveszi. Ha elértené, mit én magyarázni most hiába próbálnék. Cecilia! ha érezne mint én; legyünk mi is boldogok, mint testvére, legyen enyém!“ — Cecilia, bár elevenen érdekelte őtet Linden' személyessége, és sokféle, mit ismeretségek' ideje alatt tőle tapasztalt, rokon érzésre gerjeszté iránta, olly kevésbé engedte eddig kifejni ezen indulatit, és olly tisztán megóvta magát minden illy sejtéstől is, hogy teljesen meg vala lepetve; de annál kevésbé is volt most képes titkolni, vagy lecsendesíteni, mi egyszerre eltölté őt, könnyei erőt vevének rajta, és nem tudott mit sem felelni, sem elvonni magát nem bírta Gustav' karjai közül, ki magához szorítván a' szép reszkető leánykát, mélyen érzé a' boldogságot, melyet ezen szempillantás egész jövődjének ígére.

„Mondom én, hogy itt van már, kiálta Oscár megszűrül: hiszen láttam, Szellőt ott vezetgeti a' lovász.“ — Elébe sietve Linden Oscárnak, kit Vilmos, Malvina és a' Plebános követének, időt szerézvén Ceciliának ez által, egy kevésbé lecsillapítani zavarját. „Miért nem jött be mindjárt — mondá Oscár, feléje szaladván — már régen várjuk, kivált Cilli, ki minduntalan kinézett, ha jön-e már: tudja-e miért? olly fagyaltat készített, a' millyent maga igen szeret, azt féltette, hogy majd elromlik, ha nem jó. Most csak jöjön az asztalhoz, mert Cilli megharagszik, ha még tovább várattuk, ő bizonyosan a' fagyaltnál van, majd ide hívom.“ Ezzel ismét elszalada a' gyermek, Cecilia is kilépett a' lúgosbúl, és még könnyező szemekkel, Malvina felé sietve, ezt indulatosan megölelé, kérdő tekintetet vete reá a' kis társaság. Linden megfekté nekik a' kérdést, örvendjetekek vélem — ugymond — Cecilia az enyém, és én a' legholdogabb halandó!“ Alig talált még szavakat

mély részvétők, midőn kocsizörgés hallatszék, az udvarban. Rédesy érkezik, és örvendve fogadtatván, ő is csakhamar beavattatik a' familia' új örömébe. „Már most mind-egyiknek meg lévén a' maga része — úgymond — én is kikerem az enyimét; nem ugyan szép hölgyet; erre már nem számolhatok; de még is olly tulajdont, melly magános létemet a' világban elfelejteti vélem; és szeretetével pótolja egy szeretett familia' hiányát. Oscár! akarsz-e fiam lenni? én téged mindenre foglak taníttatni, a' mihez csak kedved készen! Oscár leeresztvén ölelő karjait, szomorú hangon kérde: „De ha én a' maga fia leszek, sem Cilli, sem Malvína nem lesznek többé néneim, én pedig ezeket igen szeretem, még jobban mint magát.“ „Ne búsulj azon — mondá Rédesy — azért szinte úgy néneid maradnak, és szeretheted őket, mint eddig, meg is fogod őket sokszor látogatni, vélem és tanítóddal.“ Oscár kicsapongó örömmel száz kérdést tön, és a' gyermeki örömnök egész indulatosságával, melly még nem kényszerítetik, emlékezet által határt szabni a' reménynek, zajgott jövőndő boldogsági képzeletében. És ezen jövőndő az egész kis társaságnak olly szépen nyílik meg, olly gazdag örömeket ígére, és olly édes képzetekkel kecsegteté őket, hogy majdnem Oscárral együtt felejték, mi talán sötét árnyékokat vethetett volna a' szép sugárzó képekre; és ezektől elragadtatva teljesen megnyiták szíveiket az élet' legboldogítóbb érzések, a' reménynek!

X.

Számos társaság tölté be a' casino' nagy teremét, és fényes volt a' piquenique, melly a' lóverseny' alkalmával, sok idegeneket is oda vont. Ki az a' szép asszony, ki Várdy prokátor' feleségével járkal? így kérdezek egymást többen; valami chineser lehet — mondák néhány dáma — nem tudom mit találnak rajta olly különös, ezen mindennapi jelenésen. Egyik ezek közül különösen megvető tekintettel méregeté lorgnetjével az idegen szépet, midőn egy tetszetős külsejű ifju ember közelítvén, elnémulá a' gúnyszó a' pompásan öltözött dáma' ajkain, és ijedten ejté el szeme' segédét, mit felkapa, és visszanyujta a' meglepő. „Báró Linden! — mondá Aurora csudálkozás' hangján — már három esztendeje nem látánk itt, mi hozza ismét közénk?“ „Térlaky grófné! felele ez szinte olly hangon, megismervén szinte a' szépet, ki nagyon változott elválásuk óta, házi körülményim hátrálának eddig, egykori éltem' körét ismét meglátogatni.“ „Hallom — mondá Aurora — hogy egészen Geszner' idilljei' módjára él mezei gazdaságában báró Linden, ezt itt létekor senki sem tette volna fel róla; ön itt némileg a' módival járt, most pedig az érzelgő genre még a' könyvekben is úntat, az életben pedig épen nem találtatik már.“ „Körülmények fejtik ki az emberek' rejtett tulajdonikat, mellyek addig magoktól is sejtetlen éltek bennök — felele Linden — egyébiránt a' grófné' varázsköre mindenkit kivetkeztethet természetébül,

nekem szerencsém lévén azon varázskorban élni, igen természetes, hogy bája reám is hatott, és az érzés majdnem elnémula elméssége előtt.“ „Hallom — felele Aurora, roszszul titkolt boszúsággal — miként a' kétértelmű complimentekhez ért még a' báró; gyakorlása nem lévén pedig talán ebben, ez természeti tulajdona lehet.“ „Ez is csak az előbb említett bájkör' hatása — felele Linden — mely oly könnyen kivetközteti az embert természeti valóságából.“ „Úgy vélem, épen fordítva van a' dolog — felele Aurora. — A' tolongásban elszakadva, mellékérül Linden, most O generalis mellett lelé magát, ki örömjelentése után ismét-látásukon, tréfásan dorgálá őt, hogy ismét visszatérni látszatik régi rabláncziba. Felelet helyett épen elejükbe jövő feleségének mutatá be Linden a' generalist, ki rövid beszélgetés után ismét maga maradván Lindennel, örömmosolygással így szólt: „már illy Leonora mellett könnyű Fieskót játszani, ha azon Julia nem vesztett volna is annyit szépségébül, mint ezt láthatja barátom.“ „Igazán sajnálom hogy, legalább a' mint az előbb említett külső változás mutatja, Aurora nem szerencsés.“ „Ó mi azt illeti — felele a' generalis — nem kell itt azokat a' következéssel elcserélni, szépségének fogyta, nem belső szenvedésbül, mert ő reá az érzés alig hat annyira, hanem egy súlyos nyavalából támadt, melyet ő farsangi mérsékletlenség, és gondatlanság által vont magára, maga is érzi most veszteségét, és ez által gerjedt kedvetlensége, és nevekédett szeszélyes indulatossága még inkább ritkítja imádói' és ismerősi' körét, melyet csak pompás háztartása, és számos multságai képesek enyire is megtartani. De nézzük csak őt, mely megvető impertinentiával méreget ott egy, a' tolongásban fenn akadt, asszonyi társaságot.“ „Ceciliám is köztök van — mondá Linden — sietek szabadítására.“ Elérvén Linden a' tolongás' helyére, épen akkor talált útra az öszveszörült társaság, még hallá azonban Aurora' gúnyoló nevetését. „Elég derék, egészséges

személy — mondá ez, egy ötöt kísérő ijjú urnak — de Lindenben jobb izlést tettem volna fel; az egész alak olly közönséges, olly mindennapi.“ „Meglátszik, hogy Linden csak par depít vette el; gondolom hogy ezen este eléggé megbünteti őt.“ Édes mosolygás jutalmazá ugyan ezen hizelkedést; de ezt csak hamar ismét mérges pillantatok válták fel, midőn mindenfelé hallá a' szép új jelenésnek dicséretét.

Epigrammok.

Panasz.

„Bezzeg hazánk' ügye most jobb karban volna, ha őseink
 Kissel bölcsebbek! Nemde?“ — Mi gyáva panasz!?
 Hassatok és a' jelent használjátok! nehogy épen
 Ezt mondja a' huszadik század a' mostaniról.

A' kölni dom.

Vándor ha Kölnbe jutandsz 's bámuló lelked elámul
 A' daliás kornak csonka remekje felett;
 Kérd meg: „O szép töredék te szakasztott képe hazádnak!
 Mért állsz fejtelenül, mért derekatlanul itt?“

Napoleon.

Vidd Northumberland 's láncozd le a' sziklaszigetre,
Folyjon ezer könybár 's nyögjön utána a' szív:
Őt elítélte az ész, az örökjog' szelleme, 's a' menny!
Mert a' szabadságnak gyermeke 's gyilkosa volt.

Egy nemes nőre.

Jó anya, példás nő, tündöklő dísze nemének
Hat magzat, hű férj vallja, 's a' köz-szeretet.
Szent hely ez ó vándor! szent helylyé könyek avatták,
Mellyeket a' részvét hinte zokogva reá.
Félre a' gyászszal! a' holt méltóbb győzelmi zenére! —
Mert az örökséget vívta ki tetteivel!

Egy másikra.

Gyermeke kedves anyát, neme fődísz, férje egy angyalt
Nemőjét veszté benne az emberiség.
Férje az elhunytak múltó emléket emelt: melly
Lenne kinálhatlan kínja! néma jele.

V á g y.

Még egyszer engedd vándorok' istene
 Meg futnom a' föld' messze - vidékeit
 'S túl e' beteg hon' szűk határin
 Élet adóbb ligetekre szállnom!

Künn lelkem olly sok bámulatost talál,
 A' tettben elhalt századok' hamvain
 A' tettben élő nemzeteknél
 'S tetterre törő fiatal hazákban.

A' hét halomnak városa 's megbukott:
 Nagysága' roppant oszlopi, óriásb'
 Népről regélnek mint a' hármas
 Bércznek elaljasodott lakói.

A' Themse' partján, 's nyugtalan árjain
 Hol két világ fel kincseivel tolong
 Egy napnak élte meghaladja
 A' Duna' hónapos érütését.

'S a' tengeren túl a' levegő szabad,
 'S mit hinni váltig késik az ó világ
 Platónak elvét, nagy Vashington
 Létre hozá a' vadak' honában.

Ben a' lenyögtük mult' kora gyérdicsü,
De mint dicsőnek bókol a' vak jelen
És a' jövendő századoknak
Vásznon olajhires őseket hagy.

E' hon nem érté érzeni még magát:
Multját nagyot nem szülve leszunnyadá;
Ma oktatóit sujtogatja
'S bennök elöldösi a' jövendőt.

Azért csak egyszer vándorok' istene!
Még egyszer engedd törnöm a' lánczokat,
'S túl e' nyomorgó tartományon
Életadóbb ligetekre szállnom.

SZÉKÁCS.

Hazám' búja.

„Hon, dicső hölgy, szép királyné!
Olly nagy, olly szent a' kebelnek!
Hő fohászim zsámolyodhoz
Fölrebegve esdekelnek.

Szép, dicső vagy és hatalmas,
Gyöngy- 's aránynyal ékszerelve,
Oldaladnál a' királyférj
Mint a' nap sugárövezve,

'S fájdalom van írva mégis
Homlokodnak szűz havára,
Halvány arcod szenvedésnek
Néma, csendes, tört sugára.

Szép szemedből néha-néha
Nagy, nehéz csep' gyöngye serked,
Mintha mély neheztelésnek
Súlya nyomná drága lelked'.

Nem vagyunk-e hűk eléggé?
Vagy szegény a' szív' szerelme?
Nem tiéd-e minden érzet?
Nem tiéd-e minden elme?

Te a' gyermek' hő imája,
 Te az ifju' lángolása,
 Te vagy a' hölgy' érzeménye,
 Te az agynak végfohásza!

És a' férfi' őrfigyelme
 Véled alszik, véled ébred,
 Szent nevednek hallatára
 Szíve dobban, lelke éled!

Hon, dicső hölgy, szép királyné!
 Olly nagy, olly szent a' kebelnek!
 Hő fohászim zsámbolyodnál
 Búd' okáért esdekelnek!

'S a' minő szent, a' minő nagy
 'S óriási hő szerelmünk,
 Gyászborúdat földeríteni
 Óriásokká lendünk:

Kérd, 's kitépi mind fejenkint
 Vérző keble' hű barátját;
 Tompa, néma fájdalommal
 Néked adja egy magzatját;

'S a' ki minden volt szívének,
 Szíve' hölgyét örüléssel;
 'S a' javak' legfőbb malasztját,
 Éle tét kéjérezéssel!

'S föl magasra! föl lobogva!
 Oltárodra szökken vére!
 Üdvöd és virágkozásod
 Egyedüli tette' bére!"

Így imád, így sir a' dalnok,
Kebble égvén, szíve fáján,
Néma éjjél' sátorában
Rákos' ősi hantin állván,

És minek szó és minek lant
Hangot adni képtelen még,
Mint a' gyémánt föld' ölében
Drága-tisztán könnyűjén ég.

És a' szent hölgy, egy istenné
Méltósága' fönségében,
'S földi mégis, mint anyának
Köny remegve szép szemében,

A' sirót egy néma csókkal
Felszorítja két karára;
Arcza' gyászán áttör a' kedv
Mint borún a' nap' sugára.

Ah! de kedve mint a' csillám
Meggzúlván már enyészik:
Isten-arcza újra gyászt ölt,
A' sebes szív újra vérzik.

„Egyenként — igen, szerettek!
Ah! de együtt, — szétoszoltok!
Hly fiak közt hogy lehessen
Az anyának szíve boldog?“

GARAY.

Te a' gyermek' hő imája,
 Te az ifju' lángolása,
 Te vagy a' hölgy' érzeménye,
 Te az agynak végfohásza!

És a' férfi' őrfigyelme
 Véled alszik, véled ébred,
 Szent nevednek hallatára
 Szíve dobban, lelke éled!

Hon, dicső hölgy, szép királyné!
 Olly nagy, olly szent a' kebelnek!
 Hő fohászim zsámolyodnál
 Búd' okaért esdekelnek!

'S a' minő szent, a' minő nagy
 'S óriási hő szerelmünk,
 Gyászborúdat földeríteni
 Óriásokká lendünk:

Kérd, 's kitépi mind fejenkint
 Vértő keble' hű barátját;
 Tompa, néma fájdalommal
 Néked adja egy magzatját;

'S a' ki minden volt szívének,
 Szíve' hölgyét örüléssel;
 'S a' javak' legfőbb malasztját,
 Éle tét kéjérezéssel!

'S föl magasra! föl lobogva!
 Oltárodra szökken vére!
 Üdvöd és virágzásod
 Egyedüli tette' bére!"

Így imád, így sir a' dalnok,
Keble égvén, szíve fáján,
Néma éjfé' sátorában
Rákos' ősi hantin állván,

És minek szó és minek lant
Hangot adni képtelen még,
Mint a' gyémánt föld' ölében
Drága-tisztán könyűjén ég.

És a' szent hölgy, egy istenné
Méltósága' föntségében,
'S földi mégis, mint anyának
Köny remegve szép szemében,

A' sirót egy néma csókkal
Felszorítja két karára;
Arcza' gyászán áttör a' kedv
Mint borún a' nap' sugára.

Ah! de kedve mint a' csillám
Meggzületve már enyészik:
Isten-arcza újra gyászt ölt,
A' sebes szív újra vérzik.

„Egyenként — igen, szerettek!
Ah! de együtt, — szétoszoltok!
Hly fiak közt hogy lehessen
Az anyának szíve boldog?”

GARAY.

Jézus és a' gazda.

Bálint természetére magas, nyulánk férfiú volt, inkább sovány mint szikár, a' környékben szintúgy nevezetes hoszú sasorráról mint fukarságáról, színtolly szegény a' jótettekben mint gazdagságban bővelkedő. Bálint mezei gazda volt.

Mint minden halandó felett úgy ő felette is egy jó és egy rossz angyal virrasztott, kiknek mindegyike szorgalommal jegyzé föl, külön-külön táblára, Bálint' erényeit és bűneit.

Amaz Gabriel, ez Lucifer volt.

A' mérlegnek, melyet Gabriel angyal kezében tart, egyik csészéjébe a' jócselekedetek', másikába a' rosztetek' súlya vettetik; 's a' csésze' súlyedése vagy emelkedése mutatja, mint áll az ember, kinek tettei fontoltatnak, közelebb az üdvhez, közelebb a' kárhozathoz.

A' mérleg Bálintra nézve igen hasonlatlanul állott: az egyik csésze tetemes súlylyal törekvék alá felé mint a' vízbe sujtott kő; a' másik könnyen, mint az üres gabnafej, fölszinen lebegett. Mondjam e' nektek, hogy amabban bűnei; ebben jótettei voltak?

Gabriel és Lucifer a' mérlegre tekintének.

Az ördög éles, agyarkodó hiúz-pillantással; az angyal aggodalom' és szánakozás' szelid tekintetével. Mindkettő eleget látott.

„Százat egyre, Gabriel — monda Lucifer, gonosz szeméből a' káröröm' kigyója csillogván — az ember enyimesz.“ 'S hallható vala fogainak összecsikoritása, 's látható kezének görcsös rángása, mint mellyet erejébe került viszzatartóztatnia a' martalékról.

Az imádkozó angyal lehajlott szép fejét leirhatlan édes mosolylyal fölemelvén. „Még nincs elveszve minden!“ ugymond, de kezeit titkon tördelve kulcsolá össze.

E' pillanatban Bálint egy ügyefogyott embertárstól, ki nála az éj' vihara ellen menedéket keresett, megtagadja az enyhes tanyát és a' felüdítő falatot, mellyet ebének bőven oszt. 'S a' mérleg nagyot billen.

„Elvesztém őt!“ mond szomorún az angyal 's szárnyait elrepülésre emelintí.

De ónsúlyúakká váltak azon pillanatban szárnyai, mint óriási hatalom által lenyomottak. Megette Jézus állott. —

„Kicsinyszivű! — így dorgálá, férfias-szép arczán komolyság- és mosolyvegyülettel, az isten' fia. — A' pernyévé hamvadt szikra is fellobanhat, 's a' remény mint a' világok' térsége véghetetlen; hányan veszték el szemök' fényét, és újra megnyerék! hányan siketültek meg, és lettek hallókká! hányan buktak el, és keltek ismét föl!“

„Az úr mindenható!“

„Bálint bűnei mellett erényekkel is, bár kevesebbekkel, bír; ő istenfelő 's magaviseletében erkölcsös: csak fűsvénysége 's ebből származott embertelensége viszik őt mindinkább a' kárhozat felé. Magamra vállalom, őt megtéríteni.“ Mondá Jézus.

„Uram! — kiálta görcsösen Lucifer, szemeit az istenség előtt betakarván, mint olyan ki a' napba nem nézhet — ez ember' órai számlálva vannak: ő huszonnég óra alatt enyim.“

„Huszonnégy óra? Megpróbálom!“ mond a szerelmes Jézus: „s ha meg nem tér, legyen tied!“ Ezzel hadék nélkül a' földre szállott.

A' nap épen utolsó bucsúcsókját nyomta kedvésének homlokára, a' föld' legmagasb hegyére, mint egy jó anya, melly gyermekétől útra megy; utána az ég csakhamar beborult 's kiki biztos hajlékba menekvék az éj' sötéte elől. Csak Jézus Krisztus vala az útczán, egy igénytelen, fáradt utazó; jobbjában a' vándorbot 's bal hónaljában egy kis bútör.

Egy háznak tartá, mellynek tágos udvara 's ehhez kapcsolt hosszú szérűje az alig aratott gabna' asztagaival rakva állott, A' ház Bálinté vala.

Jézus az ajtón kopogtat, egyszer, kétszer 's kopogtat harmadszor is.

„Egy szegény vándor kér fáradt tagjainak enyhet 's védet az éj' bizonytalan homálya ellen, a' legkevesebbel is beélekedő!“ mond alázatosan 's esdeklőleg Jézus.

„Isten' nevében! — kiálta ki durván 's eligazítólag Bálint, — ki a' legkevesebbel is beéri, annak minden boker ad szállást.“

'S Jézus zúgolódás nélkül tovább ment; a' szomszéd viskóban pedig szíves fogadtatást és enyhes nyughelyet nyert. —

„Köszönöm, atyámfia! — mond Jézus másnap reggegzájához — hogy a' hajléktalannak szállást adál 's falatodat az éhezővel megosztád. Ha nincs ellenedre, kevéske búzádat kicsépleni segítem, mert, látom, napszámosod nincs; 's én hála' fejében örömet megteszem.“

„Az isten megáld érette!“ mond a' szegény paraszt, 's megszorítá a' felebarát' kezét.

A' vándor pedig a' konyhába megy vala, égő szénét vön a' tüzhelyről 's az asztagba veté, melly a' szegény

embernek egyetlene volt, mellyben egész nyara' véres-veritéke, jövő tele' minden tápláléka feküdt.

A' szegény ember összecsapá kezeit feje fölött.

Az asztag íme lobbót vetett! a' sárga láng millio nyelvekkel nyaldosá a' gyulékony anyagot, majd szellő keletkezett, melly előbb teregetve, utóbb suhogva korbácsolá a' vésszes elemet: millio szikrák repdestek, mintha csillagait akarnák szaporítani a' füstfelleg által elborult égnek, fölfelé, 's czikkázva hulltak ismét alá az elhamvadtak 's repültek ismét fel az ujra fölélesztettek. Az asztag egy lángtömeg volt. Végre roskadozni kezdé az élethalom, a' szél elcsendesült, a' láng mindinkább halványult, most még egyszer fellobban, 's örökre elalszik.

A' szegény ember kétségbeeséséből csak most tér magához; félőrrülten néz a' gyászhelyre, hol mindene semmivé lön. De oh csoda! a' pusztító tűz csak a' szalmát emészté meg; a' kalász' magvai sértetlen maradvá, tisztán mint a' leggondosabb cséplés, szórás, rostálás után halomra seperve 's mennyiségben kétannyira szaporodva mint eddigi termései!

„Hogy' elégszel meg ez új móddal? — kérdé mosolyogva Jézus az embert — nemde gyorsabb, tisztább 's jutalmazóbb?“

„Igen megijesztél“, mond a' szegény paraszt, „de az isten áldjon meg munkáért!“

Mindezeket pedig palánkján ált a' dús Bálint látta és hallotta.

Oh hisz' ez igen felséges, gondolá magában a' fukar: mennyi munkáért kimélek meg így. Hála, hogy gabnám-nak még csak egy része van kicsépelve. 'S az épen most érkező 's már tegnap megfogadott munkásokat haza küldé.

Ekkor pedig egész sietséggel, szemei örömtől ragyogván, tüzért ment 's hogy nyereségét egy pillantattal átlássa, asztagjai' mindegyikébe egy egy kanóczot vete.

De nála a' dolog egészen másképp ütött ki: az éhes lángok mohón ragadták meg a' nekik nyújtott táplálékot 's mire Bálint körülnéze, gyászos hamvában fekvék a' tömérdek élet, melyben ő csak egy pár percz előtt még annyira büszkélkedett.

Ki írja le Bálint' rémulését ez iszonyú meglepetésen? Ajkai görcsösen öszvekokczantak, arcza elhalványult 's lábai ingadozának alatta. Borzalom volt ránézni!

„Mit miveltél, gondtalan? — dorgálá őt Jézus; — honnan vetted a' tüzet?”

„Tűzhelyemről”, mond hideg veritékét törölve Bálint.

„A' pokol' oltáráról — szóla Jézus, — mellynek áldozál; hitted-e, balgatag, hogy az átkozat' tüze áldást hozható?”

„Az Isten büntet engem.”

„Magad által; — mond szelíden dorgálva Jézus Krisztus — 's jegyezd meg, a' hányszor jót teszesz embertársoddal, annyszor kamatra adod pénzedet; és a' hányszor megvonod tőle segedelmedet, mindannyiszor egy örcsillagod hűnyik el: amazt az isten kezeli, ezt a' gonoszlélek oltja el.”

„Mindenem a' mim van, az úrtól vagyon; az úr adta, az úr vette el; legyen áldott az úr' neve” mond megindulva 's jobbulva Bálint.

Jézus pedig kezét a' megtérő' fejére tévén monda: „Kedvesebb énnekem egy eltévedt 's megtérő' bűnös, kilenczvenkilencz tisztánál.” Bálint felpillant a' mennyei fényözönben látá maga előtt Jézus Krisztust, 's leborúlva imádá az irgalmasság' kútfejét.

A' mérlegen pedig a' bűncsésze nagyot könnyült; az angyal örömkönyekre fakadt; Lucifer ajkait mardosá dühében.

**A' HIDEG VÍZ
MINDENT MEGGYÓGYÍT.**

IRTA
KOVÁCS PÁL.

I.

A' Hajnácsi grófok' lakjának egyik teremét éjjeli két óra után szokatlanul látjuk meg világosítva. Ebben négy, fontos ábrázatu alak, redős homlokkal, mély fontolgatásokba merülve tanakodik. Öltözetük keresetlen, többnyire felső öltönyökhöz álló, mutatva, hogy siettükben választékosságra ügyelni idejük nem volt, hanem mit legközelebb értek, — ölték-föl. Szemeiken nem annyira folytonos virasztás, mint felzavart álom' nehézsége ül; hangjok inkább suttogó — mintha más alvók' nyugalma't kémélnék — melly csak néha, egyiknek hévvel vitatott igazsága' védelmében tör ki hallhatóbbá, de hamar ismét lecsöndesül, némileg a' közelgő dörgés' megmegszakadt mórájához hasonlítva. — Előttük író szerek, beírt 's tiszta papiros szeletkéek nagy ollóval hevernek, melly utóbbival hol egyik hol másik nyirbál, míg hatalmas okokkal támogatott gondolatit társai előtt örömet's tulajdon igazságát kivívandolag, elmondja. — Találja-el most a' nyájas olvasó, hol és kikkel vagyunk? Hogy az ügy életben járó — annyit mondhatok, mert az említett kitörésekben hallhatók valának helyel-közzel: „neki el kell veszni, — ha ez meg az nem történik, a' halál elkerülhetlen, — még ez egy úton van remény életéhez“ 's a't. Tán valami gonosztevő fölött vitatják szigorú bíráji a' végítéletet? Nem! figyeljünk csak! A' szomszéd szobából egy szegény beteg' sohajai hallatszanak időnként, kit ez éjjel rögtön tanakodásra hítt orvosai erővel megakarának gyógyítani, de a'

mi csak a' mindegyiktől külön ajánlott ellenkező úton sikerülhetendett, 's melly vitatkozásnak vég eredménye egy hosszú 's a' tanakodó collegáktól ajánlott ellenkező szerekből utóbb egy barátságos gyógyszer-füzért magában foglaló orvosi rendelmény lett, hosszú mint egy első rangú vendéglői ét-lap, mellyet a' szánandó beteg okvetetlenül bevegyen, magának kétséges a' kaczagó gyógyszerésznek pedig bizonyos hasznára!

mod :

II.

A főváros' éjjeli lámpái csak alig pislogának már itt-ott, 's a' végképen elcsöndesült utcák' egyikében egyhangú lábkopogása hallatszék egy tán elkésett kalandornak, ki-ben hamar éji őrt gyaníthatnánk, hacsak, egy lámpás kalauz nem menne illő távolságban előtte. Messzebből, nevedő robajjal mindinkább közeledett egy másik, de sebesen futó nesz, melly vándorunkat utóbb megállítva, visszatekinteni kényteté, ne talán épen ő utána fusson valaki onnét hol most volt, valami elfelejtett dolog iránt tudakozandó, — a' mint épen e' perczben a' futó mellette terem, 's segítség-kialtással lábainál összerogyik. Az oda tartott lámpa egy sovány halál-szín, de sokat jelentő érdekes ábrázatot világítá-meg az elbukottnál, ki a'mint gondatlanul rá kapkodott felruháiról ítélhető vala, közép rangúnál magasabb helyzetű lehetett. „Megölnek! elvesztenek! szabadíts-meg a' gyilkosoktól!“ ezt rebege megtördelt hangon térdeit karolva át kalandorunknak, ki aggódva, tekinté-körül miután meglepetéséből magához kezdé jöni; de nem látott semmit, sötét volt az útca és siri csend legbegett a' kialudt lámpák felett. — „Hol vannak? kik vették üzőbe?“ kérdé utóbb fölemelve földről a' haltvány ifjut. „El innét tüstént, csak minél messzebb akárhová!“ rimázkodék az, 's szinte magával voná a' bámulót. — Egy kapunál megállapodott az elől-lámpázó cseléd és csöngetett. „Én itt lakom —“ mond jelentéssel éjjeli vándorunkat.

dorunk az öt mindenütt szorosan sarkon követett ifjához, kérdő pillantatokkal nyugodva annak összedúlt arczán 's várván, most már ő mit akar? „Csak fel barátom, vigy engemet magadhoz, bár ki légy — ha teheted, jutalmad el nem marad, azonban jót teszesz egy szerencsétlennel. Csak fel! hamar — hamar — !” sürgeté még egyszer 's szinte első lépett-be az ajtón menekedni vágyó. — A' haza tért házi úr gondolkodva követé lépteit, de egyes embertől kinek semmi gyanust külseje nem mutatott — ön cselédei közt mit féljen gondolá, 's a' kapus ismét bezárá hátuk megett az ajtót. —

III.

Egy kis író-szobában vagyunk hová a' két üsmeretlen érkezett 's kikkel itt gyertya-világnál közelebből megüsmérkedhetünk. Egyik — a' házi úr — kis zömök jól táplált test, nyájas ajánlkozó ábrázattal tüstént kényelmes háló köntöst öltött, míg vendégének a' nyugágyon helyet mutatott, hova az mintegy önkénytelen rogyott. „Az istenért! az úrnak baja van!” kiáltá félöltöztében mellé ugorva a' gazda, 's aggódva, de mintegy csupa szokásból üteréhez nyult. „Semmi! egy kis gyöngeség! a' sebes futás —” felelt az, — izzadó homlokát letörülve fehér seilyem kendőjével. „Önnek nyugalomra van szüksége. — viszonzá nyájas megnyerő szavakkal a' gazda — 's mivel a' sors illy különös úton összehozott bennünket; fogadjon-e házamban egy nyugtató ágyat!” — „Igen, igen! —” mond hévvel szorítva gazdájának kezét a' vendég — igen, ágyat és nyugalmat barátom, melyet olly régolta nélkülözni kellett. Tegye velem mint jónak látja az úr, higye-meg, hálátlant nem érend szívessége. — E' szavak olly melegen olly egyszerű-pongyolán valának mondva, hogy minden gyanút, mi lett volna is némi csalás felől a' gazdában, egyszerre kiolthatának, — 's ő neki is bánása különös vendégével olly baráti résztvevő, hogy iránta a' szerencsétlenbe legnagyobb bizodalmat, önthete. Ezért a' feszesség közöttük mindinkább mult, mindenik nyíltan kívánt, a' másikkal szólni, de mégis a' vendég gazdáját megelőzé. „Én

ugyszólván gyilkosain' kezei közül menekedtem meg — kezdé, mihután kényelmes ágyba helyezé magát a' vendég — gyilkosaim' keze közül, kiknek más' életét menteni kötelességük. — Én — de nevem 's rangom legyen még titok az úr előtt — legyen elég, hogy magam sem tudom miért? orvosi kezek közé jutottam! „Bizonyosan valami gyengélkedés — —“. „Gyengélkedés — igen, gyengélkedés, mit ők halálos bajnak keresztelének. Az én testem ép barátom ha hervadt is; de e' belső méreg mely lelke-men évődik, nem hagyja azt virulásra jöni. Most remény-lem, megvagyok szabadítva, csak hogy kezeik közül kiszakolhattam. Most megmutatom minden joslataik' daczára, egész tudományuk' szégyenére, mint kapandják e' laza izmok természeti rugósságukat vissza, 's mint cserélendikkel idegeim női ingerlékenységüket férfias keménységgel. — De hagyjuk el ezt, csak azt mondja-meg barátom: számolhatok-e önnél itt egy állandó de rejtett tanyára, hol kívánt nyugalomban erőmet, egészségemet vissza-kapjam.“ „Miért ne? felelt alázatos illedelemmel 's szolgálati készséggel a' gazda, mint azt a' vendégében gyanított rang kíváná — miért ne? ha segíthetek önnek kellemetlen helyzetén. Tekintse házamat tulajdonául 's első szolgának ben, magamat!“ 'S most hagyjon nyugalmamnak, igen el vagyok bágyádva!“ „A' mint méltóztatik parancsolni — “ felelt fő hajtván ez, 's lassan a' maga' szobájába vonult. —

IV.

Ez alatt a' négy gyógy-tanár' vitatkozása kívánt sikerrel bevégeztetett. A' gyógyszerek részint megújítottak, részint némi változtatással ismételtetni rendeltettek. A' betegnek be kellett venni, a' szó' legallopathiaibb értelmében. Mi előtt elmennének azonban, még egyszer akarták látni a' szenvedőt, még egyszer akarta mindegyik érveréséből önnézetait a' nyavalya felől világosítani, magyarázni, — mégegyszer akara mindegyik szorgalmas belevést, melly nélkül gyógyulásról szó sem lehet — 's óvakodó magatartást — melly a' gyógyszerek' munkásságát segítse — a' betegnek ajánlani; azért lassu, kémlő léptekkel szobájába mentek. — Itt csendes volt már ekkor minden és sötét, kialudván az éjjeli mécs. Az ágyban derék horkolás hallatszott. „Betegünk alszik“ — mond lassu sűgő hangon egyik orvos: „Ne haborítsuk nyugalma“ — mond a' másik. „Nátha beteges sopor, vagy plane lethargia“ okoskodék a' harmadik. „„Nekem e' symptoma nem tetszik collega úramék — tevé hozzá a' negyedik, — neki azon mixturára mellyel ma élt, lehetetlen aludnia!““ „Nézzük meg!“ lón a' közös határozat. Gyertya hozaték, — 's a' beteg mindegyre jó izűn horkolt, takarói közé búva, hogy csak az orra látszott-ki. — Az első orvos ágyhoz közelit: „Ecce a' paroxismus! milly piros a' orra' hegye!“ „Tán a' crisis álland be izzadsággal?“ mond a' másik. „Lehetetlen, még nincs itt a' napja“ — elenveté a' harmadik. „„Ta-

pintson üteret — biztatá az elsőt a' negyedik — nem lehet-e apoplexiától félnünk?"" — Az óvakodva a' takaró alá nyúl 's egy kis tudós hallgatás után: „a' pulsus — úgy mond — erős és teljes, millyennek még soha sem tapasztalám, csaknem — lehet mondani — normalis!” — „Mit mondtam én? — kezdi diadallal a' második — a' tegnapi mixturát repetálni kell!” — „Adjunk-be tüstént egy kanállal okoskodék a' harmadik, ébren úgy sem akar be venni"" 's az asztalon álló övegből készült beadni. A' beteg' szájáról a' takarót elmozdítják, lassan és vigyázva olly helyzetet adnak neki hogy a' nyelés megtörténhessék, 's most egyik csakugyan szerencsésen betölti a' keserű hígságot. De még a' nyeldeklőt sem érte-el, midőn már a' beadó orvos' szeme közt volt ismét a' crisist eszközlendő mixtura. A' beteg haragosan felül ágyában körül néz 's egy hatalmas káromkodáshoz akar épen kezdeni, midőn csak hamar eszméltre jöven, az ágyból kiugrik az orvosok' közös bámultára, mondhatni tán rémültére is: — „Hisz' nem ez a' patiens", — mondá az első orvos. „Hol a' méltóságos úr?“ kérdék most mind az elijedt inast, mert ez volt az ágyban. „Én — én — nem tudom — hebegé az egyre száját tisztogatva még most is a' keserű szertől — én aludtam, mint bölcsen láthaták a' tekintetes urak.“ „De hogy jöttél a' beteg' ágyába?“ „Azt lelkemre mondom magam sem tudom, csak egyszer itt a' sarokban felébredtem, a' szoba sötét volt, azt gondolám magam szobájában vagyok, ágyat kerestem hát álmos fővel, mellyben újra jó izűn elaludtam.“ „Horrendum! felkiált egyik orvos, a' patiens delirál, hagymázában el fűtött, másképp nem lehet!“ Az orvosok most néma fontos képpel ott hagyák a' remegő inast a' méltóságos úrnak jelentést teendők a' szűkevény patiens felől. Tüstént inasok küldöztettek szélt, a' ház minden zúgja kikutattaték; de a' beteget nem találta senki! —

V.

Reggel nyolcz óra felé volt már az idő, midőn gazdánk ösmeretlen betegét csendesen, csak lábuj-hegyen lépve megtekinteni akará. Már ekkor ébren volt az 's a' gazda nyájasan kérde tőle: mint aludt az idő alatt? „Nagyon jól, felelt elégültem a' beteg: olly jól, mint már több hónapja hogy nem.“ „Ennek fölötte örülök! Nem is lehet az más-ként; csak egyszer azon sok kellemetlen színű szagú 's izű allopathiai keveréktől lehessen ment a' beteg, tüstént könnyebben érzi magát. Hígye-el nekem ön, a' természetnek kevés segítségre van szüksége, csak jól választva okosan használtassék az; de ezek az allopathicusok lat és messzely száma tömik betegeikbe az ártalmas gyógyszereket —“ „Kérem ne említse, a' gyomrom émelyeg —“ „Milly sokkal fölségesebb ennél Hahneman' tudománya! —“ A' beteg kétes pillantatokat vet a' beszélőre, — az folytatja: „tapasztalni fogja ön egy pár hét alatt mint földidülend, pedig alig fog két vagy három porocskánál többet bevenni.“ A' beteg hirtelen felült az ágyban: „az istenért, tán csak nem doctor?“ „az az hogy Medicinæ doctor — himelé az — de homöopatha!“ Betegünk egyszerre ágyon kívül lett ijdétében 's gyors öltöztében keservesen fölkiáltott: „Tehát ismét ellenség' kezébe kerültem? 's mellyet elkerültnek véltem, most újra magam rohantam az örvénybe?“

A' doctor csöndesíteni akará, megnyugtatóni iparkodék; mind híjába! Ő esküvést tön semminemű gyógyszer többé be nem venni, bár milliomodnyi részecskéje lenne is az csak egy cseppnek, és csak úgy maradt ha doctor megigéré, többé gyógyszernek csak nevét sem említeni, annyival kevésbbé ollyas valamit mutatni, vagy őt bevérsre biztatni!

Ez alatt reggelire hivatának, mellynél a' doctor különös vendégét a' töle mondott ál-név, alatt családjának bemutatá. — Egy vidéki úr is ült az asztalnál, sógora a' doctornak, egy élet-kedvelő vidám beszédes úr, ki méfázó betegünkkel szokásaként hamar és könnyen ösmeretiséget tudá szóni, 's leszólván jól a' doctorokat, mitől sógorának — töle szeszélyesen úgy nevezett miniatúr-rendszere sem lehele ment — annak figyelmét magára voná, 's hajlandóságát, mit jelen körülményi közt minden más, csak doctor nem nyerhete-meg, vidor és gúnnyal füszeres előadása egyelőre is eléggé részére hódítá.

Ez egy pár szót ejtett a' falusi levegőről 's különösen az ő igen kellemes fekvésű 's egészséges falusi lakát dicséré, úgy melleleg ajánlvá betegünknek egy fordulót tenni velé oda, honnét ha elunja magát tetszése szerint a' városba visszajöhet mindég. Neki az ajánlat felette megtetszett, ő tüstént utitársul igéré magát csakhogy a' doctorok' kezei közül minél messzebb menekhessék. 'S mivel messzecke esett a' falu, vesztetni idejök nem lévén; reggeli után tüstént a' falusi úr' kopott csézájában, betegünk-magát ösmeretlenné teendő köpönyegébe burkolódzva — megindultak. —

VI.

Van a' természetben, különösen tavaszkor, valami elragadó leirhatlan báj, mellynek szokatlan édelete a' lelket mintegy kedves részegségben rengeti, minden érzés, minden gondolat el látszik hagyni unt tanyáját a' testet; hogy új, még izeetlen gyönyörökben részesüljön a' nyíló természet' ígésző pongyola kebelén. — Ki naponként láthatja, érezheti ezeket nem érdekeltetik annyira általuk: de a' ki, mint betegünk, illy régen nélkülözé már a' természet' egyszerű de leghatőbb szépségeit; lehetetlen első meglátásokkor némi magasztaltságba nem jutni a' léleknek vizgálódásai közben, melly őt minden egyéb iránt, fogékonytalanná teszi, hogy osztatlan figyelmével a' kedvelt tárgyak fölött lenghessen csak. — 'S ezen ok tevé eleinte utasainkat némává. Örsei — így nevezzük a' falusi urat — kezde ugyan holmi kedvencz tárgyairól értekezni; de társa vagy hallatlanná tevé, vagy felelet nélkül hagyá, vagy egy kurtán igenlő „üm“-mel kielégíté, 's így a' beszélgetés' tüze nem táplálta másról, maga magában hamvadott-el, míg végre az unalom Örsei' nehezedő pilláin álomná nem vált, a' nyelvet is elnémítva, 's annak nyers hangjait egy változatlan tompa horkolással pótolva. —

Az út erdészélben csavarodott föl egy dombnak, mellynek lábánál, épen hova most útasink jutottak, egy tiszta forrás csörgedezett. A' kocsi megállt, Örsei mintegy bel-

ső ösztöntől izgatva felocsúdott, 's társa szinte ébredve merengéseiből figyelemmel tekintte a' kocsi elé, bajt gyanítólag. „Ez az első állomás — szól Örsei úr — kocsisom már tudja; e' forrás mellett, ha éjféltkor jönénk is erre, meg kell neki állnia, melyet sok kincsért nem hagyhatnék úgy el, hogy minden gyógyszer felülmúló hatalmas cseppjeiből be ne vennék magam megújítására‘, 's most készülteket tön a' leszállásra. „Igen de így délelőtt csak nem fog inni az úr?“ „Miért nem? sőt önnek is innia kell?“ Ez a' szokatlan pongyola, 'kell' figyelmessé tévé betegünket. „De erővel csak nem önti belém?“ mondá fél komólyan, 's minden csaknem illy uton bevett gyógyszer keveréknek, mi elől most fut, torkába szállt keserű emléke. „Erővel nem; de ez maga kínálja magát, nézze csak!“ 'S ekkor már merülve is volt az e' végre mindig magával hordozott messzelyes kristál-pohár. „Nézze csak! nem ragyogóbb-e hegyeink minden borainál? ez a' tisztaság, ez az újító hidegség — eh!“ 's most mint egy szemfény-vesztő kezében, már ürítve volt az öblös pohár. „Önnek ezt meg kell izlelnie!“ 's a' pohár ismét telve volt. „Lelkem fagy meg így reggel a' hideg italtól — mentegetődzék betegünk végig borsódzva háta a' gondolattól is. „Ne higye — biztatá Örsei — az én felelőségemre, csak bátran, le vele!“ És a' pohár víz, mintegy keresetlen bájokkal igézö szende leánya, olly kínálkozólag csillogott a' nap' rajta megtört sugaraiban, 's az azt nyújtó öreg úr olly őszinte, minden kalmáriság nélküli arczczal ajánlá azt, hogy társának mintegy önkénytelen kellett utána nyulnia, 's bár új hideg borzálmak közt, félig csakugyan ki is üríté azt, nem tapasztalván ivás közben egyebet, mint hogy a' legjobb gyógyszer is rosszabb nála. Még egy nagy kőkorsót megtöltve Örsei úr, mint mondá — ebédre valót, a' munka után pedig néhány pohárral jó ízűen elköltve a' hely' színén — ismét folytaták útjokat. „'S hogy' érzi magát ön?“ Kérdé társát egykis haladás után. „Rosszul nem,

— mond az határozatlanul. „De jobban kellene lennie utána mint volt, csak hogy keveset ivott — mondá Örsei —, ürített volna ki legalább még három pohárral, 's én fogadom most a' pacsirtákkal versenyt dalolna!“ Itt hosszas értekezésbe merült a' hideg vízről 's bár előadása most nem olly fűszeres mint mikor a' doctorokról szólt sőt helylyel közel elég vizes is volt; társának még sem kerülheté ki figyelmét, mért iszik ez a' jó úr olly szörnyű sok vizet 's mért általában olly iszonyúan vizes? — Katona csatákról beszél, vadász-kopóit 's kalandjait emlegeti. Örsei avval mulatá uti társát: mikor hány iccze vizet ivott, milly időkben milly hidegen fürdött, — ugyhogy éledő aggodalmait betegünknek csak az enyhíté némileg, hogy az eszköz mellyet Örsei ugy látszik egyedül és mindenre használ: ártatlan egyszerű — hideg víz!

VII.

Hajnácsy Cornél és Móricz valának a' testvér grófok, kik beszélyünknek fő szerepeit viszik, 's kiket még eddig közelebbről megösmérkedtetni türelmes olvasónkkal, alkalmunk nem vala. — Korán apátlanul maradván, az anyai nevelés különböző befolyással birt a' külön véralkatu gróffiak' kifejlendő lelkiületére. — Cornél, gyermekségétől fogva mélyen gondolkodó, inkább borongó mint derült kedélyű, csendes, magába zárt, e' mellett a' legszeledebb 's erényesebb szív vala: Móriczot könnyelmű vitor kedély, eleven tüzes vér, pajzánságig csapongó, e' mellett nem a' legjobb szív jelelék. — Az anyai szeretet' bálványa természetszerint a' virgonczabb Móricz leve, 's ez őt, a' kiskorú gyermeket már csak több pajkosságra szabadítá föl, míg a' sötétebb eszméletű Cornél mellőzve lön, a' mi ismét őt csak lankasztá testben és lélekben; úgy hogy már serdülő korábam a' bus-komorság' sötét füllegeit hordozá homlokán. Későbbi következménye pedig e' nevelésnek, — vagy tán inkább csak anyai bánásnak — lett: hogy Móriczból egy viruló testű kellemes ifju vált; minden mélység nélkül, 's szív-rejtekében, könnyen bizonyos homály-foltokat sejtethető: 's Cornél egy igény-teljes ugyan, de halvány néma képet nyere, mellynek minden völgyületéből egyegy betegség kandikált-elő, szótalanság mélyen ható ítélettel bélyegzé szellemét, azért társasága kevesektől keresett, mi őt csak elidegeníté a' világtól. — A' jószágnak egy pedig kitünőbb része idősbiségi jognál fogva az elsőszülöttet és így Cornélt illeté, mi nem kis szálla voit az ifjabb testvér' szemében, 's ezért amazz et-

től megfosztani volt a' czél, melynek elérésére lelkének minden erejét megfeszíté Móricz. És pedig nem csupán a' birtok-vágy volt az egyedüli ösztön; ő házasodni akart, de a' kívánt mátká' szülei keveselvén másodszülöttségét, csak úgy ígérének egyezést ha beteges bátyja' javait is jó úton-módon magáéivá teheti. — Most hát neki orvosokra volt szüksége, kik bátyját mind addig betegen tarták, míg lassanként a' jószág-bírása alkalmatlannak nyilváníthatatik testi és lelki gyengeség miatt. — És azon pontnál, hol beszélyünk kezdődik, a' czél már közlítve is volt, mert Cornél egy évóta szüntelen szobában szoros vigyázat alatt orvosi kezekben volt, 's mindenféle körök elhítve gyógyíthatlan beteges állapota felől. Ő hold-kórosnak volt kiadva. Öccse számtalan jeleit tudá ennek előszámolni 's orvosai híven támogatók állításait. Azért a' szerencsétlen szüntelen egy meghitt szolgálta által őrizteték 's mivel mindig csak álom között kellett az iszonyú körjeleknek rajta mutatkozniok mellyekről a' beteg semmit sem tudhatott: szinte maga is már elhítve lón rettenetes állapota felől 's orvosaitól gyógyulást vagy halált kért. Azonban illy hosszú idő alatt sem érezvén legkisebb jó vagy rossz változást magában: a' reménynek egy titkos sugara kezde lelkébe hatni, 's egy iszonyu gyanu ébredni belsejében gonoszszívú testvére ellen kiben a' való rokoni részvétnek csak legkisebb nyomát sem sejtheté illy állítólag szörnyű állapotjában. — Ő meg akart győződni a' dolog felől, feltevé azért magában, ha jó alkalmat lelendi, elillanni tömlöczéből, 's ezt mint feljebb láttuk meg is teheté egy éjjeli orvosi tanakodás alatt, melly külszinből gyakran tartaték a' beteg felett szokatlan időben is. — Móriczot megzavarta a' váratlan esemény. Keresteté mindenféle a' szökevényt, de sikeresetlenül. Betegünk — ki ezentul Cornél gróf fog lenni — útban volt ál név alatt Örsei úr falusi jószágára.

VIII.

Egyikében a' legregényesebb bakonyi völgyeknek, fekküdt *** falu, Örsei úr' mezei jószága. A' hegyes rész fával, friss levegővel, 's egészséges forrás-vizekkel tarták a' boldog fekvésű helységet, lapálya ételmi szerekekkel látá-el illő mértékben a' szorgalmas földmivelőket, 's egy fátlan dombján még szőlőtőkék is virultak, bár a' szokott hűvösebb bakonyi lég-mérséklet ritkán hagyá a' gerezedeket tökéletes édességig érni, minek jó következése lett, hogy a' bennlakók, részegeskedésre minden kedvüket elveszték, megmaradva vér frisztó istenadta forrás vizeiknél, mellyeknek a' válogathatóság bővében valának. — Örsei úr' kastélja épen a' hegy-oldalban, közel az erdőséghez volt építve, mellynek csarnokárul a' völgyben fekvő kis falucska, mint valami csalogány-fészek a' bokorban vala látható. — Több szükséges gazdasági, épületeken kívül, még számos lakó szobák valának a' fő épülethez újonnan ragasztva, mellyek sem kényelmességre, sem izlésre nem mutatának, némi vendéglői, vagy fürdőházi tekintetet adva a' kastélnak. Az egészet szép, és tágas kert köríté, párosulttan ben szép a' hasznossal, mellynek tekervényes sétányai kinyultak hűs fák alatt egészen az eredeti erdőbe, hol a' mester kezek művét egyszerű természet váltá-fel pongyola bájaival. — Utasaink sütéssel értek a' leirt lakhoz 's Cornél még útközben nyilvánítván, mikép neki ma semmi kérelme nyugalomnál egyéb nem

volna: új gazdája e' kívánságát méltányolva, meg mutatta neki szobáját 's egyedül hagyá, a' további üsmerkedést holnapra tartva-fül magának. — Cornélnak, mi először is felöltött új szállításán, ismét a' szerföltött sok víz volt. Ivóul két pintes palaczk állt asztalán messzelyes pohárral, egyik szögletben egy tele dézsa, másokban kád félig hideg vízzel — tevék az egyszerű bútortzat' főbb részét. Cornél meg nem foghatta e' szörnyű vízeség' okát, de titkos borzadály futá-meg hátát magyarázhatlan okból, melly szerencsére mégis álmod nem üzve, ő, hihető a' mai köcsizásban elbágyadva csak hamar mélyen elaludt. — A' víztől még álmában sem szabadulhata. Mély tavakat gázolt, hideg fürdőben didergett nyugtalan habok' kellemetlen locsogása közt, míg végre álma valósulni tetszék annyira, hogy ő természetes lobicskolásra ébrede föl. Épen e' pillantathán emelkedék a' kádból egy magas sötét alak 's hosszú szőri fehér pakróczba burkolódott, midőn ébredő grófunk a' nesz után fordulva, szemeit a' kádra, 's annak, felbukó ál-nimfájára mereszté. Még nem tudá megkülönböztetni, való-e a' mit lát, vagy csak csodálatos álmainak folytatása, midőn a' pakróczos szörny hosszú sovány száraival a' kádból kihágva egyenesen az ágy felé irányzá lépteit. Cornél felült hirtelen ágyában mint kit váratlan ijedelem riaszt fel álmából 's a' közelgő kísértet is döbbenve az ágy' szélénél, szoborra merevülve megáll. Néhány másod-percznyi szünet a' kölcsönös bámulat' minden jeleivel. „Mi daemon hozá ide az urat? Kérde végre, didergő al-hangon a' vad Neptún. „Én tarthatnám önt teljes joggal valódi daemonnak — felelt Cornél — hát élőlény?“ „Mikor fádom, tréfálni nem szeretek — folytatá amaz komolyan, — akárki legyen az úr, szálljon ki ágyamból, nekem fürdés után izzadnom kell!“ E' hangban sokkal több határozatság, 's Cornélban finomság ha félénkségnek ne mondjam — volt; minthogy ez utóbbi hosszan fontolgatva ágyában maradt volna, melly tette véget is vete

minden további czivódásnak, 's a' hivatlan vendég szorosabban burkolódva pakróczába minden mentegetődzés nélkül el is foglalá helyét a' kiszálltnak. — „S hova fekszem most? kérde Cornél, — ha ön izzadni; én aludni szeretnék.“

„Keresse szobáját — mond a' fekvő még most is vaczogva, — bizonyosan rosszul botlott ide, ott a' csengetyű-huzó, rántsa-meg, 's tüstént cseléd jö ki útbá igazítandja. Csak engem ne háborítson mert izzadnom kell.“

Cornél az ó világ' tündéres kalandjaira gondolt's sorsára bízva magát megrántá a' csengetyűt. A' jóslat szerint csakugyan cseléd jött, ki mindjárt átlátá a' tévedést. Cornélnek t. i. a' szomszéd üres szobába kellett volna telepednie, — mellybe ment, annak már volt szállója, ki az alatt míg Cornél aludt megjöve esti sétálásából, 's a' csak holdtól világított homályos szobában gyertyát sem gyújtva szokott fürdő kádjába lépett, mellyből kiszállva a' meglepett Cornéltól, izzadhatását ön-ágyában teljes joggal követelé. — Átszállítatva így tévedt kalandorunk rendes lakába reménylett nyugalma mégis el nem érhető, sőt borzadva kellett hallania, hogy mellyek előtt olly iszonyodva fut most ismét orvosi kezek közé jutott. A' hely t. i. hol most van egy hideg víz gyógy-intézet, alapítva a' már ösmert Örsei úr által tulajdon jószágán ön lakában csupán a' szenvedő emberiség' enyhítésére mű-kedvelésből, a' hely' fekvésétől 's egészséges forrásaitól ösztönösztetve e' nagyszerű vállalatra. — Cornél ezeket hallva elhalaványult, 's közel volt az ájuláshoz, mellytől mégis a' kéznél levő hideg víz, az illyesekben már tapasztalásból jártas cseléd által épen jókor, már fel forgó szemei közé alkalmazva — szerencsésen megmenté. „Tehát ismét orvosi kezekben? sohajtá Cornél, magához térvén kábulásából — mit vétettem ó isten ellened, hogy ennyire kísértesz?!“ „Semmit

se féljen nagyságod — biztatá a' beszédes inas — semmit se féljen; a' mi nagyságos urunk nem doctor, egész házunknál egy szem pillulát, egy szál herbathét sem talál, aztán érvágás és köpölyözés épen nincsenek divatban. Itt minden orvosság csupán az isten-adta hideg víz, a' mint a' földből felbuzog, 's higgye-el nagysád, ezzel urunk csudákat tesz, mert ez mindent meggyógyít!" Cornélnál e' vigasztaló szavak sehogy sem találtak viszhangra, ő minden, pakrócz alatt, minden kádban egy-egy rémet sejte, 's alig várá a' reggelt, hogy gazdájával a' tovább utazás iránt szólhasson! —

IX.

Örsei úr a' gréfenbergi viz-gyógyintézetéről hallván, majd olvasván, végre meg is látogatván azt; meg nem válhatott a' gondolattól, honában tulajdon falusi jószágán hasonlót állítani föl. Ő, az ő iskola' gyógyászaival soha megelégedve nem volt, 's miután őket szóval, csipős elméncz-kedésekkel, eddig hol csak lehetett eléggé szurdalá: most kapott az alkalmon tettel is kifogni rajtok, 's így hozá létre az intézetet, melyet most csak újságaért is sokan látogattak, 's hol Cornél is az első éjet olly gonosz előjelekben olly nyugtalanul tölté. — Korán reggel már ágya előtt álla Örsei úr, mint az intézet' igazgatója, ki az este történetekről már értesítve levén sietett jóvá tenni a' hibát 's ha szükség, kibékéltetni ösmeretlen betegét intézetével. Ő, a' mint Cornél félelmesen rápillanta, tüstént engedelmet kért a' tegnapi zavarról melly csupán egy gondatlan inas' szelességből származott, 's ígéré a' lehető legkellemesb helyrehozását a' hibának. Cornél hidegen köszöné e' figyelmét gazdájának, kinyilatkoztatva egyszer'smind hogy ő tovább intézetében maradni nem kíván. Örsei úr teljes szabadságot ada vendégének tetszése szerint tenni, de kéré legalább intézetének egészben megtekintését, mi közt Cornél felöltözve, elindulának a' kerten keresztül a' gyógy-források felé. Útközben elbeszélé Örsei úr vendégének intézete' eredetét, szerkezetét, annak jelen állapotját, kiemelvén többek közt, hogy ő épen nem doctor,

sőt éppen azokat gyűlölése birta a' gondolatra, melynek intézete, létét köszönheti. — Illy nyilatkozások természetesen némi engesztelődésre birtak Cornélt fürdőse iránt, a' mi végre, 's a' reggeli fűszeres friss levegő olly kedvező hatással valának testére és lelkére, hogy egészen újlva érezné magát 's az intézetből távozást feledni látszának. — A' források' környéke igen regényes képpel lépé meg Cornélt. Rangra, korra 's nemre különböző vendégek lépék-el a' százados bikkek közt csavargó árnyas sétányokat. Itt mosódva, ott kiszabott vizüket iddógálva, máshol barátságos beszédbe merülve, távolabb vig dalokban is ömledézve olly kedves neszt gerjesztének magok körül, melly által a' meglepett Cornél egészen elbájolva igazolni kezdé Örsei úr' állítását hogy a' hideg víz mindent meggyógyít, 's ha orvosi úton némi üdv elérhető, ahhoz csak hasonló intézetben nyujtathatik mód! Ezen gondolat keblében lassanként bizodalommá melegült, mellytől ösztönöztetve fölfedé magát gazdája előtt; elmondá hogy ő Hajnászi gróf, kit testvére holdkórosnak mond, 's ezért már régóta orvosi felvigyázat alatt tartatott. — Örsei úr örült a' szerencsének melly intézetét a' gróf által érte, 's minden jót ígért, de kivált a' fürdést 's hideg víz-ivást ajánlá, mi által ha tán baja volna is, mindenesetre rövid időn meggyógyuland. — Cornélt a' rég' éldelt szabadság 's azon gondolat, hogy nem sokára önállapotjáról bizonyost tudand, de még a' legroszabb esetben is, a' remény — bajától megmenekedve testben és lélekben épen léphetni a' cselekvési pályára polgár társai közt, — mind ez mondom őt tulragadá magán, 's fellengzőbb lett érzelmekben szavakban hogysem Örsei urnak csak forrásaig terjedő szűk fogalma megérthette volna. Ő mindezekre csak hideg vizét ajánlá 's ígéretek tön újra, mellyek csupa megszokásból szinte tudta nélkül ömlengének-le ajkairól. Cornél őt csupán hallgató figyelemre kérte iránta; de ki tudná egy kuruzsolónak nyelvét lekötöni, 's Örsei úr már ter-

mészeténél fogva bőbeszédű és dicsekedő volt. A próbák-
ból ugyan kisért hogy bár éppen töltén volt a' hold 's en-
nek varázs sugarai ablakon által éppen Cornél' ágyára szol-
gáltak; ő mind e' mellett az őt őriző cseléd' vallása szerint
egész éjeken ált a' legnyugalmasabban aludt 's így hold-
kórságra csak hajlandóságot sem mutatott; de bajának
kell lenni, különben mért lett volna orvosi kezek közt a'
városban? így okoskodott Örsei úr, ki az egyik Hajnács-
gróf, különös nyavalyájáról már hallott is valamit sógorá-
tól; 's okoskodásának következménye lett hogy pár nap
alatt egész furdó társaság kezdé sutogni Cornélról mint
egy ál-név alatt lappangó nagy születésű örültről, kinek
családja végreményét helyezé most Örsei úr' mindent meg-
gyógyító hidegvizébe!

X.

Gyönyörű délután volt. A' fürdő vendégek csapatokra oszolva ügyeltek a' homályos erdő' hús sétatányain; vagy a' kert' művész kezekkel alkotott árnyas lugasaiban pihentek. Cornél egyedül sétált, mint mindig — bus-komolyan, gondolatának adva át magát, midőn egy luga mellett haladva női báj-hangok hataak füleit, melyeknek ellenállhatlanul egyszerre a' lugasban termett megtekintendő a' kedves hang-forrást. Két hölgy ült ott. Az idősb himző rá-mácska mellett, a' fiatalabb könyvvel kezében, amannak felolvasva. Cornél rögtön megjelenése igen váratlan lehetett nekik, mert zavarodva, az idősb fjedelmes sikoltással ugrának-fel helyökről menekedni vágyók, ha Cornél épen, a' nyílásban állva a' szabadulás' útját egészen el nem fogja. Ő maga is meg dőbbent, sajnálva a' nők' akaratlan háborgatását, de minden szó nélkül visszavonulni, a' társasági illedelem nem engedé, azért nyájas udvari szavakkal bocsánatot kért történetes bebotlásaért. Ez — bár a' legfinomabb esdeklő hang, az elijedteket magokhoz nem hozza, sőt az idősb nő kétségbe esetten kezde segítség után kiáltozni. Nehány összefutott vendég- 's szolgálkkal telt-meg egyszerre a' luga, kik meglepetve kérdezkédnek a' baj után, melynek semmi nyoma nem vala látható, — 's ez alatt a' segély után kiáltozó hölgy kezén fogva ifjabb társát szó nélkül Cornélra mutatva menekvési öröm közt ki suhant a' lugasból, 's utána a' többi. — Cornél

egyedül maradt, a' jelenés' megfoghatlanságán elámulva, 's képzelmeivel az eltűnt báj-képen merengve, melylő utóhatásul egy mondhatlan édes kábultságha süllyeszté lelkét, hogy az egész, varázs álmul tűnnék föl előtte, mellynek királynéja az eltűnt leány, váltó angyalként fény-honából tévedező lelkének üdvöt integete. — A' mint e' szellemi hatás gyengült, 's érzékei mindinkább valóra ébredének, azon helyen lelé magát, hől előbb a' kecses hölgy ült, — a' könyvecske mellyből az olvasott előtte, 's egy igen finom kendő mellette megbecsülhetlen kincsekül heverének. — Mohón dugá zsebébe a' könyvet 's a' kendőt — forró homlokát megtörölve vele — keblébe rejtve indult az erdő magányaiba, hol kandi emberek lépteit nem lesik, hol a' korlátlanul kitörhető érzelmek' üdv-tengerében úszva magát föld feletti lények' boldog sorában képzelhesse. — E' kalandos esemény némi zavart okozta a' vendégek közt, sokféle balhiedelmek 's mondáknak gyűjtva fáklyát, mellyek boldogtalan grófunk' örütségének rovására sokféle alakban borongolták-be a' társaságot. — Az elijedt nő csak azért is hogy üres lármája ki ne nevetessék 's ok nélkül annyi népet a' lugas elébe ne csődített legyen; nagyítva adá elő a' dolgot. Lehet hogy a' nyilván örültek tartott ifju' váratlan megjelenése — olly lugasban hol minden férfi nélkül kitéve a' netalán itt kitörendő örvongás' veszélyeinek — okozá képzelgéseinek olly szokatlan munkásságát, hogy szem-meregetve, fel álló hajszálakkal tán még fogait is rájuk vicsorgatva tünt-fel az, szerény bocsánat kérés közben is előtte; elég az, hogy e' bal eset fölötté kellemetlen hatással volt mindenkire annyira, hogy Örsei úrnak vendégei nyilváníták, ha örült betegét csukva nem tartaná, tüstént elhagyandók intézetét. — A' vizgyógyász igen meggleve szorulva. Ő Cornélt meg nem bántathatá annyira hogy ok nélkül egy asszony' bizonytalan ije-delmeért, mellynek előtte kevés valószínűsége is volt — csukva tartsa — de hatalma sem volt erre; azonban ven-

dégelt is szereté 's intézetének hitelét gyarapítani minden-
kép' iparkodott. Úgy egyenlité hát ki az ügyet, hogy meg-
ígéré Cornélt szüntelen és mindenhova személyesen kö-
vetni, hozzá adva hogy a' legroszabb esetben is a' dolog
nem sokára kedvezőbb alakot váltand, mert ő addig ön-
tözi mossa és itatja betegét míg az mindenestre tökélete-
sen felyógyuland! — Evvel a' dolog, bár Cornél' hitelé-
nek teljes megbukásával, némileg lecsillapitva lön!

XI.

Boldog álmokban, felejtkezve a' világról 's ön-magáról pihent hosszas bolyongás után Cornél egy terebély bikk' százados tövében, távol a' kerttől és forrásoktól, hová a' vendégek közül ritka 's csak elvétve szokott jutni. Előtte kincsei, a' selyem kötetű könyv 's hofehér kendő — téjfoltok a' zöld pázsiton — heverének, kedves képeket varázsolván birtokosuk' elé, egyedüli éledeletül való helyett, melly eddig még mindig sötét borúban környezé lelkét. Ábrándjaiból egy gyöngé érintés költé föl, mellyet vállain érze. Örsei úr volt, ki barátságos mosollyal üdvözlé a' tréfásan szökevénynek nevezett kalandort, hazamenésre intve őt, mert az est közelgetett. Cornél egyenesen a' lugasban látott hölgyekről kérdezősködött, 's válaszul kapá, hogy az asszony egy tisztartóné, leányával ki a' hideg fürdő használatáért van itt. 'Tisztartóné?' gondola megütközve magában Cornél, 's az a' drága zsebkönyv 's azon finom himzetű kendő — ? — de ám legyen, mért ne lehetne egyik tisztartóné jobb módu finomabb izlésű, mint a' másik? — 'S most Örsei úr faggatá őt mint ijeszthetné ugy-e a' hölgyeket előbb, a' lugasban? — Cornél még csak most eszmélhete tisztán vissza a' történtekre 's meg nem foghatá mi lehetett oka ama' lármás összefutásnak. Örsei úr akadozott, a' valót megmondani átallá, mert ha a' vád hamis, úgy vendégét vele megbántja; ha igaz, úgy csak ingerli. 'S így a' meglepetést, az ösmeretlenül rögtön be-

tekintést a' homályos lugasba — próbálgatá okul adni, 's evvel Cornél körül-belől meg is elégedett; de mint mondá, most neki helyre kell hozni a' hibát, 's szállásán a' tisztelt asszonyságot megkövetni. Örsei úr megszöppent. Egy második látogatás, kivált annyi mendemonda után olly nyavalyát hozhatna a' lázadt idegzetű nőre mellyet egész bakonyság' minden forrásainak vize el nem olthat; azért le akará beszélni Cornélt föltételéről. „Igen, de nekem okvetetlenül mennem kell hozzájuk — vitatá tüzesen Cornél — a' kisasszonynak ott hagyott könyve 's kendője is nálam van, miket mint idegen javakat magamnál nem tarthatok —?

„Én leszek ollyan bátor — “

„Személyesen akarom, magamnak kell azokat birtokosnéjuk' kezébe le tennem — ‘ erősíté Cornél.

„Igen de az az asszonyság olly kényes, illy későn nem is fogadna látogatást — “

„Mit? egy tisztartóné mindenkor szerencsés lehet házánál láthatni — ‘ mond némi büszkeséggel Cornél, nem annyira büszkeségből tán, mint hogy Örsei' ellenvetéseinek gátot vessen.

„Ez mind igaz — folytatá szorongva Örsei úr — de mégis, a' tisztartóné is sokféle, egyik finyásabb mint a' másik, — és ők korán is szoknak feküdni.“

„Ezt megfogjak előbb tudni; de több ellenvetés aztán ne legyen. Hallja az úr? — 's itt gallérjánál fogva megállítá társát Cornél — hallja az úr, én ma egy kincset leltem, mellynek birtoka nélkül földi üdv nem gondolható, 's az úr az ehhez jutást akarná gátolni? — Azt előre jelentem, hogy értte kész vagyok megküzdeni minden akadálylyal 's mit

csak erő és ész, fegyver és csel tehet — elkövetek mindent annak megnyerésére. Most ért az úr, — vezessen engem a' tiszttartónéhoz.' —

Örsei úr elrettent ezeknek hallására. A' beszédet mellyet nem érte örvöngésnek tartá, az erdő derekasan homályosult, 's ő egyedül egy emberrel ki most rajta igazolhatja a' fölöle terjedt köz-véleményt. Ez Örsei urat fellette szorongatá 's pillanatra nem tudá szóljon-e és hogyan? ellenkezzék-e vagy engedjen? — Ha enged el kell őt vezetnie a' tiszttartónéhoz; ha ellenkezik, fölingerli maga ellen az örvöngőt 's itt az erdőben segítsége nincs!

„Igen igen — ugyan — !“ rebege végre, 's lépteit kettőztetve sietett hogy csak emberei közé jusson, kik közt bátorságban lehessen különös vendége ellen, kivel mint látja — tréfálni csakugyan nem lehet.

XII.

Cornél el volt tükélve, ma még a' tisztartónét fölkeresni 's Örsei úr félénkebb és udvaribb volt hogysen tovább ellenkezett volna, annyival inkább, mivel vendégében egyszer'smind nagy urat is tisztelt; abban mindazáltal meg egyeztek hogy ő is vele mehessen a' szokatlan látogatásra. — A' tisztartóné, leányával volt a' szobában, 's némi zavarodást nem titkolhata e' váratlan tisztelkedésen, kivált mert már az idő is egy kicsit későcskén volt. Cornél ál-néven mint egy felvidéki közbirtokos mutattaték-be, 's elég szerencséjére, a' homályos szobában a' mai délután' veszedelmes hősenek meg nem ösmerteték. — A' tisztartóné tán beszéd'-szükében a' lugosi eseményt hozá épen elő 's elmondá mikép őket ott egy bolond fürdő vendég majd halálra ijeszté 's egyszer'smind Örsei urat korhólni kezdé; mért az ollyas beteget csukva nem tartja? Örsei parázson ült, mokogott valamit minden egybehangzás nélkül mi inkább benne gyaníthatata most egy észszegényt; de cseléd jött érte, 's zavarodásában nem is eszmélve arra mint ijesztheti el Cornél újra a' nőket ha gyertya-világnál rá ösmerhetnek — távozott, nagyokat lélekzve szabadultában a' széles udvaron. — Cornél elborzadt a' hallottakra. Egy rettenetes világosság kezdett derülni agyában. Ötet hát a' fürdő-vendégek bolondnak tartják, kit zárva kellene tartani? e' gondolat irtózatosan rázá föl álmaiból 's még irtózatosb lön lelkének, rögtön átlátása test-

vére' gyalázatos tervének, ki őt ez által első szülötti birtokaitól akarta megfosztani. Ez egy történetes intés elég volt ellebbenteni a' fátyolt önviszonyairól. Érezte, miként ő lélekben és testben ép, 's ez bizodalmat ada önmagához. Egy, galádul letiport jogok' védőjének méltóságát öltve magára — kelt föl székeről még mindig szótalánul midőn a' gyertyát behozák.

„Asszonyom! — így kezdé, megelőzve a' tisztartóné' ráösmerését — a' bolond, kiről szót tett, kit becsukatni akarna 's ki ma akartalanul olly ijedséget és zavart okozott a' kertben — én vagyok. Ha ezt tudom, semmi esetre sem itt, sem a' lugasban, sem emberi szemek előtt általában meg nem jelentem volna, míg e' felőlemi bal véleménynek igen könnyen és rövid úton véget nem vetek. De, lelkemre mondom, melly eddig tiszta minden szennytől asszonyom, én eddig ön-tudatlanul éltem, 's ez nem önhibám, hanem körülményimé, 's egy gaz cselszövőé, kit fájdalom nem nevezhetek. Asszonyságodnak köszönhetem hogy önhelyezetemről felvilágosított, 's ezért hálámra számolhat. Reményilem rövid időn más szerepben lépendhetek föl önök előtt. — Még a' kisasszonyhoz van egy pár szavam. E' könyv és kendő birtokomba jutottak a' mai zavaránál, kívántam őket birtokosnéjuknak visszaadni. E' pillantatnyi ösmertség eddig éltem' legfőbb java, 's a' remény, más körülmények közt még többször találkozhatni — elfelejteti velem a' mult napok' kellemetlenségeit! És menni akart. — De a' tisztartóné nem a' közönségesebb asszonyok közé tartozott. Ő megérté Cornél' sok jelentésű szavait 's bár a' ráösmerés' első pillanatában megdöbbsent a' különös összejövetelen, de Cornélt végig hallgatva egy fájdalmas megbánás szállá-meg lelkét, megbánása alaptalan lármájának, 's megbánása kivált Cornélt jogtalanul sértett vádjának. „Uraságod — kezdé ő nyájas udvarisággal marasztva, az indulót — uraságod neheztelhet rám. Én önt meg-

bántottam ártatlanul a' legérzékenyebb oldalról. Azonban ha ez eset öntudatát mint említé — adá vissza 's világot gyujta önhelyezete fölött; úgy mégis örülnöm kell a' történetnek, melly bennünket illy csodás úton közelebbi viszonyba hozott. — A' mi engem illet, iparkodandom helyrehozni könnyelműleg ön iránt elkövetett hibámat 's míg e' helyett együtt lehetünk, kikérem társaságát bővebbi ösmeretség' fejében.“ Cornél, szellemi létezését e' pillanattól számlálható. Ő most egy eddig ösmeretlen világ' küszöbén látá magát. Új pálya nyílt neki rózsás messzeségbe veszve el előtte, — szíve magyarázhatlan érzelmekbe gyult, lelkében erő, keblében akarat élredt biztosítani egy jövőt számára, mellyről ez előtt képzelete sem lehetett. 'S mind ennek teremője Veronka a' tisztartóné' leánya volt, ki mind eddig osztatlan figyelemmel Cornél' szavain csüngött, 's néma részvéte, melly jó szívéből eredvén szelíd aczán biztatólag lebegett, többet jelentett, mint sok üres csevegés, mellynek csupán a' nyelv' műszeri mozgása ad életet. — Már közel volt éjféli, midőn Cornél a' tisztartóné' szobáját elhagyá, és elégedetten 's teljes boldogsághan legkecsegtetőbb reményekkel egy földi menny' megnyeréséhez — hagyá azt el!

XIII.

Pár nap mulva egészen megváltozott a' fürdő társaság' véleménye Cornél felől! Ő most a' legeszesebb legműveltebb 's finomabb ifjunak tartaték, csak azt nem foghaták meg: honnét egyszerre e' nagy változás? Azonban Örsei úr ezt igen természetesnek találta 's állítását, „hogy a' hideg víz mindent meggyógyít“ a' legfényesebben látá igazoltatván Cornélban, kit egyéb orvosok évekóta egész gyógyszer-tárukkal megorvosolni nem tudtak; 's teljes diadalát ünneplé intézetének azon napon, mellyen Cornél először jelent meg a' tisztartóné' társaságában a' kerti sétányon 's mindenek' figyelmét 's szívét viseletével megnyéré. — Cornél e' meglepetését a' társaságnak észre nem vevé, nem veheté észre Veronkája' boldogító társaságában. Az a' leány csakugyan egy angyal is volt! Magasabb körű nevelés büszkeség nélkül; mély érzelem, üres érzélgés nélkül; angyal jó szív, együgyűség nélkül — ezek valának lelki bájai, a' jobb izlésű férfit könnyen, de nem keresve lelánczolók. Ő e' mellett szép is volt és különösen vonzó külsejű; de tudta nélkül nyert sziveket, valamint a' körüle lepkélkedők' üres hódolati iránt egészen figyelmetlen maradt. — És illy leány' üdv-osztó körében élvezé most Cornél az eddig csak sejtett légédesb viszonyok' gyönyöreit, 's illy szellem-dús lény pótolá most neki az eddig nélkülözött mindennemű barátság' hiányait. — Veronka ő hozzá igen nyájas, társaságában élénk és kedv-kereső

volt; bár jöttek pillantati, mellyek egyszerre titkolt búfelleggel boríták lelkét, 's az ettől menekvés, látszott hogy erejében kerül. Anyja is igen barátságos volt Cornélhoz, de szíveségén némi leereszkedésnek hideg bélyege vala észrevehető, mi grófunak felütlő is volt némileg; azonban sokkal csekélyebb észrevétel, mintsem e' miatt boldogságán mégmost legkisebb csorbát is érezhezett volna.

Egy délután, váratlan jelenésnek volt ismét a' közös sétány tanúja. — Kellemes nap volt, melly minden vendéget, ki csak léphete, a' kertbe csala. Ott sétált Cornél is a' tisztartóékkal, midőn rögtön, egy férfiak között álló vidéki kép voná magára figyelmét. Ő előszer elhalaványult, 's nyomban a' harag' bibor lángja futá-el arcát. — Veronka észrevevé a' változást, 's némi ijedelemmel kérde Cornélt hogyléte felől. Ő már ekkor nem hallott, Veronka mellől egyenesen azon ösmeretlen úr felé tartva, kitől ő szinte észrevétetek, de be nem várattott. Az, az épületek felé akart menekedni. Cornél futásnak ered, beéri 's földre löki a' kétségbeestten segély után kiáltozót. — Másfelől Veronka elsikoltva magát anyja' karjai közé rogyott. A' vendégek megoszolva, a' tisztartónénak, 's a' Cornéltól erősen földön tartott idegen úrnak sietének segítséget vinni. Nagy lett a' zaj, magyarázhatlan minden előtt az eset. „Vallj most agg gonosz! — ordíta Cornél — ki bősziite ellenem a' legigazságtalanabb tetre, hogy vérengző körmeid között tarts, míg amaz védetlen jogaimat gazul tiporja?!“

„Mindent nagyságos uram — csak eresszen!“ rimánkodék a' proban Cornél' lábai alatt heverő. De az erre összefutott vendégekben, segítséget látva, rögtön más hangon kiálta: „szabadítsatok meg az őrzöngötől, tüstént áldozatja leszek vad dühének!“ 'S az igazság mindenek előtt az ő részén látszék lenni. Cornél eleitől fogva örült-

túl volt a' fürdő társaságnak bemutatva, 's bár darabóta már csendes viselete 's kivált kedves társalkodása, őt e' gyanú alól fölmenteni kezdé; ki tarthatá mégis e' váratlan tettét másnak, mint a' benne lappongó őrjöngés' egy új kitörésének? — Kevés percz múlva az idegen vendég mentve volt, 's Cornél erős karoktól gátoltaték további szándékának kivitelében. — Hogy a' fürdő vendégekkel drága olvasóim tévedésbe ne jöjenek; érteniök kell, hogy a' Cornéltól megtámadt idegen nem volt más, mint testvérének Mórícz grófnak házi orvosa, ki két év-óta tartá már Cornélt betegén, 's hiteles bizonysgot tön ellene, miként az többféle testi 's lelki gyöngékedéseknél fogva, jószágai' birására alkalmatlan, azért testvérének gyámsága alatt kell maradnia. — Cornélnak Örsei úr' magasztalt hideg víze annyihól használt, hogy szemeiről, mint látók a' fátyol lehullott, — 's most, szabadságának orzóját, egész jövődjének gyilkosát megpillantva, bár igen erőszakosan tört ki benne az utálat 's a' boszú, testvérének föczinkosa ellen: menthető tán, ha nem egészen javalható is a' mód, melylyel magának rövid igazsgot szolgáltatni akart! — A' doctor szabadon érezve magát megköttöztetni sürgeté Cornélt kétségbeesett szemtelenségében, épen az ő keresésére jöttét hazudva, holott csak Örsei úr' gyógyintézetének hire csalá ide annak megtekintésére. — Cornél méltósággal lépe-elő: „Engem meg köttöztetni, 's egy illy nyomorult csúszó féreg' szavára, ki néhány aranyért lelke' üdvét kész volna eladni?“ monda dörgő hangon, melly a' remegő orvost szégyenében 's boszújában, össze-rázá. „Én gróf Hajnászi vagyok, tudják meg az urak folytatá a' körülállókhoz — 's bizonysgul felkérem önöket, adtam-e itt létemben csak legkisebb jelét is valamelly lelki bajnak, — mert a' minapi vak lárma is csak a' gonoszul rám költött híreknek következménye volt!“ „S ha lett volna is nagyságos uram — kezdé diadallat a' meglepett Örsei úr, örülve hogy a' baj nem recidiva — ha lett volna is valami, mit árt?

hisz' a' hideg víz mindent meggyógyít!" A' társaság mélyen hallgatott, bíról illy szövevényes ügyben senki józanon föl nem állhatván; de lassanként át kezdék látni az igazságot, 's természetesen a' gróf részére pártolának. „Én az urat — így végzé Cornél a' doctorhoz szavait, — bár érdemlené, meg nem kötöttem ugyan, de ezennel törvény' elébe idézem gaz tetteinek igazolására." — A' társaság eloszlott, észrevételét az esetről kiki magával vivé, 's csend lett a' kertben. — Cornél sietett a' tisztartóné szállására, hogy őt is a' dologról fölvilágosítsa; de legnagyobb megütközésére, ajtaját csukva lelé, 's egy cseledtől mély fájdalomra hallá, hogy az épen kevés percczel előbb, nagy sietve mindenét ott hagyva, leányával együtt, ki a' kertben előbb rosszul lett — haza hajtattott! meghagyva hogy holmijét egy másik kocsi holnap tüstént utána vigye. — Tehát bucsúzatlan 's a' mi több a' legrosszabb véleményben felőle — hagyák-el őt, kikért ön sorsát feledve eddig itt tartózkodott, 's testvérét kényes ügyében méltó kérdőre vonni késett?! Ez fölötte kellemetlenül hata lelkére. — Most már tenni-valója neki sem volt az intézetben, hol egy holnapot, éltenek legboldogabbikát — ha a' mai esemény közbe nem jő — egész elégülésére töltött; azért Örsei úrtól szívesen bucsut véve, háláját, 's kértére intézetének is jó hírét vive magával, nehéz gondok között útnak indult haza felé. —

XIV.

Ismét a városban vagyunk, 's ugyanazon háznál, mellynek egyik teremében beszélyünk' kezdetén mindjárt ama' nevezetes orvosi tanakodásnak tanúji valánk. Bár nem messze vala már éjfél; itt mégis némi élénkség uralkodott a' cselédek között, kik holnap nevezetes útra készülének. Urunk, kiben a' figyelmes olvasó méltán Móriczot, Cornél' testvérét gyaníthatja, selyem kárpitos ágyán pihent már, de álmatlanul, még nagy tervekkel foglalkozva. Holnap Sz — ra volt menendő Jelede grófhhoz, mátkájával jegyet váltandó, miután az akadályokat legyőzte, magát bátyjának elsőszülöttségi birtokaiban annak eltüntével megerősítve. Cornélról nem tudott semmit. Az, két évi szobában lakása után mástól nem mint orvosától ösmertette, ál-név alatt Örsei úr' intézetében könnyen ellappanghatott, 's mi után fölkerestetése Móricznak eddig nem sikerült, csak azon volt hogy házasságát addig míg ügyében az előkerülhetendő testvér új zavart nem okoz — tökéletességre vihesse. — Azonban tizenegy óra tájon a' mondott éjjel, jövőjéről épen a' legingerlőbb képzeletek' közepette, a' mel-lék szobákon keresztül, Móricz bátor lépteket hall feléje közeledni, mellyek cselédéi alig lehetének. 'S midőn épen a' kárpitot szélthuzná felülve ágyában a' szokatlan neszre — megjelenik előtte Cornél. — Megdöbbsent Móricz e' különös látogatásra, 's mohón rántá-meg a' mellette lógó gazdag fogantyúju csengetyű-húzó, mert első pillanatra, Cornélt,

ki azóta egészséges piros színt nyerve tüzesebb szemekkel — sokat változott, meg nem ösmeré. „Móricz nem ösmersz? kérdé öccsével kezét fogva, az erőtetett nyugalom' tompa hangján Cornél. „Ah — te vagy bátyám? — rebege az — szinté elijesztél — —“. A' csöngetésre cseléd jött, kit Cornél vacsora készítési parancssal könnyedén vissza utasított ismét 's most háborítatlanul magukra maradtak. „Én vagyok igenis — kezdé emelkedő hangon Cornél — az elüzt, a' jogaiból kajánul kiforgatott testvér, 's jöttem, nem hogy boszútálljak a' gonoszokon, de legalább igazságot szolgáltatassak magamnak törvény' útján, az engem ártatlanul elnyomni akarók ellen.“ Móricz elhalványult, valamit rebege érthetlennül, zavarva, de az Cornélt beszédében föl nem tartá. „Mindent tudok — folytata az — gyalázatos czimborád, a' pénzzel meg vesztetett orvos lábaim alatt hevert a' porban, 's ott végzendé nyomoru életét ha mindent híven meg nem vallott volna.“ Ezt csak azért mondta Cornél, hogy öccsének lehető üres mentségeit megelőzve, azt az egyenes vallásra bírhasssa. „Te engem — mondá tovább — álmjárónak, holdkórosnak, ügyefogyottnak adál-ki a' világ előtt, hogy születési joggal engem illető javaimat kezedre keríthessd; 's én most idegen emberek közt szoros vigyázat alatt, a' rám fogott bajnak semmi jelét nem adtam, sőt szabadságomban mint láthatod, gyarapodtam testben és erőben. Te én rajtam szellemi gyilkosságot akarál elkövetni öcsém, szólj! mi-birt e' szörnyű tette? — Móricz látta hogy terve elárulva van, hogy cselszövénye kibőnyolódott bátyja előtt 's így minden tagadás hasztalan, sőt csak ingerlő lenne; azért törődött szívvél, félénk hangon kezdé: „Bátyám, te lelkemig hatál, utálatos tervemet fölfedezve — bírámul ösmerlek. De halld legalább némi mentségét feketet tettemnek. Én szeretek, 's a' leányt kit szívem választ csak olly feltétellel nyerendém-meg, ha veled egyformán osztozhatnám. Én többet akartam 's orvosom' tanácsából

a' leggazabb tettet követém-el ellened!" „Hát csak ennyi? kérde meglepetve Cornél, 's neked bizodalmad nem volt bátyádhoz hogy őt az egyenlő oszlályra felszólítottad volna? Én e' születési különbséget úgy sem szerettem soha. Ketten vagyunk öcsém, jut mindenünknek miből élni, ha egyenlőn osztozunk is. Én ez osztályt törvényesen kieszközlendem, legyünk újra testvérek, mik lenni már csak nem megszűnénk. — Móricz hálától, 's a' benne újra feléledt testvéri szeretettől áthatva borult Cornél' nyakába, 's megerősítve lőn a' testvéri frigy, melly majd összeköthetlenül vala már széltbomolva. — „De a' világ előtt bátyám — kezdé örömeből komolyabb valóra eszmélve Móricz — a' világ előtt hogy igazoljuk tettemet? Oh! én a' szégyent tul nem élhetném melly pcsmány tervemnek napfényre jöttével lelkemre háromlanék. — „Mindent elintéziünk úgy a' mint legjobb — felelt jó szívéleg Cornél. Én most egy vizgyógyintézetben voltam. Ám hadd szenvedtem legyen ez előtt némi bajokban, miket orvosaim meg nem gyógyíthattak eddig; a' víz minden szennyet elmos, 's legújabbán mondják hogy mindent meg is gyógyít. Én ennek igazságát tapasztaltam 's most gyógyultan állok itt! Többé mi gondja a' világnak? 'S így minden el volt egyenlítve a' két testvér közt, 's gyöngédebben 's nagyobb csendességgel mint gondolhattuk volna; mit egyedül Móricz töredelmes vallásának tulajdoníthatunk Cornél' nemes lelke mellett, ki most különben is szerelmi világában mindent jobb oldalról szeretett tekinte. — A' holnapi út azért el nem maradt, 's Cornél annyival inkább ígére öccsének a' vele utazást, mivel Veronkája is épen Sz—i, 's így Móricz' leendő ipa' tisztartójának leánya volt, kit ő még a' fürdő intézetben nőül venni feltévé magában. — A' felkelő nap alig lövelé szélt első sugarait, 's ifjaink már útban valának, mennyei álmokon merengve Sz— felé.

XV.

A grófi kastél, hova utasink szálltak, egy kis dombon, izléssel rendezett angol kert közepette állt, honnét szabad kilátás engedteték mindenfelé a' vidékre. Utasaink est-tájon érkeztek meg, 's a' híre hogy az uraságok sétálni vannak, nem sokára megjövendők — Cornél kapva az alkalmon, elvezetteté magát a' tisztartói lakhoz, imádott Veronkáját meglependő! Azonban itt minden várakozásán, felül egészen ösmeretlen alakoktól fogadtaték. A' dolog megfoghatlan volt előtte. Ő egészen zavarba jött. Tudakozódott, kérdezősködött 's végtére is az sült-ki az egészből, hogy tisztartóék Örsei úr' híres hideg víz-gyógyintézetét még nevérol sem ösmerik, és sok dolguk miatt idejök sem volna fürdőkön mulatni, annyival inkább mert ezenkívül jó egészséggel is áldá meg épen az egész családot! — Cornél meg volt csalatva, 's ennek tudása, már egészen elnyomott fájdalmakat ébreszte lelkében. Szégyen és boszú, bánat és kétség dúlának keblében a' kastél felé indultában; úgy hogy egészen elmerülve töprengéseibe, észre sem vevé, midőn az úton, mellyen magáról feledkezve indult, egy lugasba jutott, 's most felrettenve álmából annak oldal-padján egy hölgyet pillanta meg. De a' meglátás 's a' látottnak némi ijedséges felsikoltással eltűnt — egy pillantatban történt, úgy hogy Cornélnak minden ítélő erejére volt szüksége hogy meg különböztethesse, álom-e vagy való, mi most szemeit kápráztatá. A' lugas úgy volt alkalmazva, hogy az út rajta keresztül vitt, 's így két nyílása levén, a' tündér lény igen könnyen eltűn-

hetett; de nagyobb ámulatba hozá Cornélt az, hogy ugyan azon finom zsebkönyvet 's kendőt, melyeket már a' gyógyintézeti kertből ösmerünk — lelé az üres asztalkán. Egy boldogító sejtés villant keresztül lelkén, de hinni még nem mert, azonban kincseit magához véve lázadt indulatok közt sieté a' kastél felé. Már együtt volt a' grófi család, 's köztük a' boldog Mórícz, midőn Cornél a' könyvvel és kendővel kezében, a' terembe lépett 's bámultában az ajtónál rögtön állva maradt. A' tisztartónét látá a' fényes körben Veronkával együtt, ki a' gyógyintézeti jelenésekre emlékezve, némi aggodalmak közt tekinté a' bejött váratlan vendégre. Mórícz kézen fogva szótalan bátyját, mint testvérét mutatá-be a' grófi családnak, 's a' fátol mind két rész' viszonyairól lehullva, a' legkedvesebb világosságban tűnt-fel. — Móríczot kivéve — mindnyájoknak a' dolog. A' grófné t. i. leányával együtt mint Sz — i tisztartóné volt Örsei úr' gyógyintézetében, 's Cornélt hasonlóul álnév alatt ösmeré-meg, — kit mivel már akkor olly kétséges körülmények közt is kedvezésével boldogított; mennyivel nagyobb örömmel láthatá azt, tisztába jöven most felőle — ön házánál leánya' kéréjeül fellépni. Mórícz meghökkent, de bátyjának azon kímélő gyöngéd bánása, melylyel iránta bár a' legnagyobb vétkes iránt viseltetett — népmává tévé őt, annyival inkább mert Veronka is sokkal örömessebb látszék Cornélnak, mint neki nyújtani kezét.

Midőn e' történet köztudomásra jött, ki volt boldogabb Örsei urnál? Ez által az ő intézete sokat nyert, mert Cornél gróf' felgyógyulását mindenek csak neki tulajdonították, 's ő most még büszkébben hirdeté mindenfelé: hogy a' hideg víz mindent meggyógyít; bár mi, kik e' lapokon által közelebből ösmerkedheténk meg a' körülményekkel — tudjuk; mennyiben lehet csak a' jó víz-gyógyásznak is igazsága?!

A' pesti magyar színház' megnyitá- sakor 1837.

Győzött az érdem' hajdan erős szava,
És a' sovárgás, melly kikelet gyanánt
Simúl az eltompúlt szivekhez,
Áldva nyiló fogatnak örvend.

Fut már az álom, 's nemzeti fény terül
A' csúfos éjnek vad birodalmain.
'Oh boldog ébredés' világa!
Oh szomorún keresett üdülés!

Mi sokszor esdett durva csaták között,
És hányszor a' diszt, 's béke' javát szegő
Pártoskodásnál a' köz üdvnek
Hangja feléd: de hijában a' hang,

Hijában ömlött a' tilosúlt fohász.
Nincs ott virágzás, hol pulya bér miatt
Hasonlik a' nép. Frigy vezérlé
Roma' kezét, az emelte sorsát.

Zúgjon le Karpát' bérceiről tatár;
Zaklassa bármilly sok török a' hazát:
Nem lesz, ha frigyben él, Sajóvá;
Hold sem ülend Buda' híres ormán.

Ah! itt silányult földig az ősi lét,
 A' vészek' árján dini tudó magyar
 Itt látta romlását. Gyalázott,
 Visszavonás! . . . De mi fölvidító

Jóslat, 's mi zaj leng most Budavár felé?
 Csalódom? Oh nem! Pest' ege nyájasúl,
 'S a' régi harczpályán szelidült
 Vigadozás feleléti lantját.

Im! serken a' táj, és buzog a' gyönyör,
 És bő reménység hangzik az ajkakon,
 És ő, az aggasztott hazának
 Angyala nyujt az örömhöz ily szót:

„Nagy Attilának vére, dicső magyar!
 Több század ingott már el az ősz Dunán,
 Mióta lelkesült atyáid,
 Hüven az ég' vezető kegyéhez,

Ismét leszálltak Hunnia' térein.
 Itt biztos élet' karja között valál,
 Mig szende jámborság, 's köz ügynek
 Gondja nevelt fiáidban ösztönt.

Harczod' riasztó csattogatásiból
 Kellő borostyán' lombja virult föléd;
 Mert bajkor elszánt tűz fődözte
 Táboraid' ragyogó hatalmát.

Békéd' folyását isteni félelem,
 És változatban dús ipar érlelé.
 Nagy volt, ki törvénynek hajoltan
 Oszlopolá köre' szent irányít.

Nyilván mosolygott a' meglegedés,
Nem forrt irigység, mostoha vágy miatt
Gazságra nem fordúlt az erkölcs.
Önmaga díj az erény magának.

Csudálva nőttél, míg csak az álnokult
Önkény bitorló daczczal elő nem állt,
'S önfénye' csábjától vakultan
Czéljaidon hitet irtva nem dült.

Innen csirázott a' buta nemzedék.
Eltünt az áldott jó, az igaz kihunyt,
'S a' szépnek édelgő varázsa
Félt az idő' szilaj ingerétől.

Ön büneidnek súlya nyomula rád:
Hogy mint parázson túl haladó arany,
Tisztult kebelled üdvözölhesd
A' gyönyörűn fakadó jövőndöt.

Örvendj! dicsőít újlag a' nagy ég.
Frigy szárnyal ismét vállalatid fölött.
Igy fejlik a' közjó' virága,
Igy gyarapúl az örök műveltség!

Mi verseny által bokrosodó sikert
Terjeszte már is rajtad el a' tudás;
És a' művészet melly igézö
Itt, hol előbb csata, 's átok omlott!

Majd gyúlt hevednek vágyadozásaihoz
Innen hocsátand fényt az igaz' kecsé;
'S a' tiszta szépnek, tiszta jónak
Innen adand rügyezése diszlést.

Örvendj, levivád a' buta kor' nyügét.

Kitárt karokkal hi magyar a' tőkély:

Esküdj' dicséhez, és hatásod'

Érdemeit koszorúzza nyelved."

Egy délczeg Ifjuhoz.

Tehát csak indulsz, és sem epeszkedő
Gondom, sem e' kar töled elirtani
Nem képes a' czélt, mely valódnak
Ifju tüzét viharokba dönti?

Tehát csak indulsz? Balgatag, érzed-e
A' kinos aggást, érzed-e a' keserv'
Súlyát miattad? Hah! te mordan
Nézve kerülsz, 's vad örömmel üződ

Az ál hinárnak ferde sudamlatit,
'S nem látod a' mély, a' sokerü mocsárt,
Melly lábaidnak nyomdokánál
Tátva feszeng, hogy ölébe kapjon.

Oh! hány kebelnek sirt tör az értelem,
Ha durcza lázong gögös irányain.
Ah! nincs vidámság ott, hol a' szív'
Vágya megett gonosz inger átkoz.

De nem, tanácscsal nem kavarom tovább
Daczod' zajúltát. Hasztalan érdekel
A' bú. Szemedből villan a' düh,
Melly sikerét lecsátazza szómnak.

Menj, éld az ábránd' gyilkos erőszakit;

'S üsd a' píróság' mostoha zátonyát.

Menj Oh gyalázat! még vidámulsz,

'S gúnyra vonúl szövevényes ajkad?

Így, így verődik néma hüvely közül

A' hetyke bimbó téli fagyás után.

Fölbomlik a' dörült, 's nem érzi:

Hogy lesi már aszalással a' dér;

Nem érzi: hogy csúf várja silány bögét;

Míg a' tavaszhoz hű csira fölvirul,

'S üdvös mosolylyal fejtí széppé

A' becs iránt dagadó gyümölcsöt.

Berzsenyi Dániel' halálakor.

Mit hallok, ő mult, Berzsenyi mult-e ki?

Ő, a' dicsőült lantnak erős hive?

Ő, kit megihlett szív, 's nagy elme

Horda fölül az enyészet' árján?

Ő, kit csalékony váz soha el nem ölt

Jeles tüzeben? Hunnia gyászosúl!

Ah, őt csak éretted fogyaszták

A' magasabb epedés' borúi.

Egek! mi tartós bú nehezüle rá,

Ha látta méltó gerjedezési közt

Árpádnak elfajzott hatalmát

Lágyan evő pulhaságra térni.

Mért korcsosítod díszedet oh magyar?

'S ha kardnak örvend nyalka hevületed;

Vagy oh! ha jóléthez sovárogsz,

Mért öleled csalatásod' éjét?

Nem hoz ragyoglást a' botorúlt erő,

Mint ép virulmányt nem szül azon fa-rész,

Hol egy titokban károsító

Féreg örül az aszott beleknek.

Hajdan nem illy nép villoga Rákoson;
Rendült, de még is táborodat Lajos!
Tisztelte Nápoly; oh! nem illy had
Nyujta sikert Hunyadykn' szavának.

Volt, volt emésztő kárhozat a' hazán:
De dísze még sem rogygyana csúf miatt;
Mert dült ügyéhez férfikarnak
Langja feszült, 's leveré az átkot.

De most, nagy Árpád! most puhaság' ülén
Tompúl az érzés, féktelenül az ész,
'S a' czinkos élet csak remegve
Hallja dicsét az atyák' korának.

És, oh gyalázat! mint csapodár kolomp
A' dőre nyáját, tébolyos izletű
Csábokkal úgy csödüti roszhoz
A' fiatal az okúlt szilajság.

Hová vakúltan bűnös idő, hová?
Nem így rohantak hajdan az ősapák,
Kiket nagy érdemmel magasztalt
Berzsényi Oh hogy az ég is olly zárt!

HORVÁTH CYRILL.

Életphilosophia.

Neszmély' derítő nedvei szálljanak
 A' gyöngé mellü Sára' lopoival
 Kancsókbá, Endrém, 's tarka jérczék
 Essenek élesztett vasával.

A' hús ligetnek illatos árnyain,
 Számos királyt élt hársom alatt, elébb,
 Mint újra teljék a' fogyó hold,
 Összeütendjük örömmel a' bú'

Hunyára kelyhünk'. — Szedje csatázva a'
 Gyászos hadaknak gyermeke vérpiros
 Babérít; és a' fényre vágó
 Lesse hatalmas urának égő

Szomjjal szeszélyit tar tövisek között,
 'S kémlo szemekkel: minket az éjjeli
 Tanyára megtérő madárcák'
 Vig csevegése mulasson, és a'

Szögfürtü Róza' bájdala. Fris füzért
 Tűzzünk borunknak gyöngyre, 's gondjaink'
 Terhét Lethéhez küldjük által
 Áldozatul Ktesüphon' dühének.

Éljük, de bölcsen, éljük az életet,
Endrém! mulandók kedvei, kéjei;
'S csak az miénk, mit a' jelen nyújt.
Ránk, o ki tudja, mosolyg e holnap

Phóbusz? Csak egyszer nyíl tavaszunk; havát
Zordon telünk majd ránk ha fuvalja, meg-
Szűnnek szerelmink, elhagyandnak
A' Kegyesek, 's koszorunk lefonnyad.

CSÁSZÁR.

Magyar partvidéki matróz' dala.

Szűk tengerünkre bús
Halotti lámpaként
Hint föllegek közül
A' hold rezegve fényt;
'S a' mint habok fölött
A' szende fény terül,
Nyomán, a' természet
Álomba szenderül.

A' néma partokon
Mély csönd uralkodik,
'S ki azt zavarja, szép
Hon! nem mutatkozik;
Dicső eged fölül
Rég elvonúlt a' vész,
'S a' vércsatak' helyén
Ma békegaly tenyész.

Dühös tatár előtt
Nem bolyg e' tájakon
Királyod, oh magyar!
Törékeny csolnakon.
Harczokra nem kel a'
Mély álmu Frangepán:
Sasfészke romba dőlt
A' pusztá szirt' fókán.

'S a' rom fölött buján
 Repkény 's babér virúl,
 Alatta bajnokok'
 Sok ezre porhanyúl;
 'S a' nyugvó hősöket,
 Kiket bús rom főd el,
 Csatára kémlelő
 Őr nem riasztja fel.

Velenceze mátkáját
 Ölelni szállt alá;
 A' mátká hűtlen lett,
 'S örvénybe burkolá;
 Gályái széttörvék;
 'S zsarnok parancsokat
 A' békes Ádrián
 Többé nem osztogat.

Az rettegett Uskok
 Sem jó rabolni már,
 'S nyájával a' pásztor
 Dühét nem félve jár;
 A' messze csillogó
 Tüzet halász raká,
 Ki hon szeretteit
 Bátorságban hagyá.

Vész, mellyet emberész,
 Emberkar alkotott,
 Nem éri a' sajkást,
 'S a' gyöngé csolnakot;
 Szelek ha engedik
 Biztos ma tengered,
 O Hon, hajózna bár
 Feléd nyugat 's kelet!

CSÁSZÁR.

A' S U S S Á K I V A K.

IRTA

C S Á S Z Á R.

I.

Öt évvel ezelőtt, midőn a' martinschiczai vesztegintézet-be vezető pompás út megnyittatván, Sussákon az emlékoszlop fölállittatott, nem sokára egy ősz vak foglalt helyet annak talapzatán, ki a' nap' forró heve, vagy a' dühöngő éjszakkeleti szél' dermesztő hidege elől a' hatalmas kötömeg' árnyékába vonúlva; 's ha a' lankasztó délkeleti szélről üzött terhes föllegek folytonosan záporoztak, egy közel házikó' messze kinyúló eszterhája alá menekedve, inkább ahitatos arczczal 's fohászokkal, mint zajos rimánkodással inditá könyörre 's alamizsnáadásra az átmenő hivatottakat. —

Szakadozott barnavörös szukmány, 's feje foltos darócnadrág födé aszott tagjait, 's sarúja keskeny szalagszíjakkal volt föl kötözve bokáira. Tisztes arcza' számos redőiben mély bánat látszott fekünni, mellyet zárt szemei csak nagyítottak; 's ezüst haja, homlokán kétfelé oszolva inkább, mint választva, hosszú göndör fürtökben csüggött alá széles vállaira; süveget nem viselt: hozzá lévén agg feje szokva az elemek' viszontagságinak dacolni. — Mellette egy, körülbelül tiz éves lányka szokott üldögegni, kinek rongyaiban föltűnő volt a' tisztaság. Gyöngéd kora' ellenére is lehetett ártatlan arczán a' bú' nyomait sejtetni, 's nagy két kökényszemében olvasni, hogy ő a' nyomort, mellybe a' gondjára bízott aggastyánnal együtt helyezve volt, mélyen érezi. — Ha volt kebel, melly az

ősz' fohászira hidegen maradhatott, meglágyúlt az a' deli leánya' gyermeki bizalommal teli tekintetere, melly olly érzékenyülten mondá: „ah, ne higgyétek, hogy rest vagyok a' dologra; gyöngé korom sem tartóztatna a' munkától, ha tudnám, hogy képes volnék annyit keresni, hogy e' nyomorú világtalant is táplálhassam; de mint hagyjam őt magára? ti azt nem kívánhatjátok!” 'S ha ilyenkor egy fillér esett kisdéd tenyerébe, örömmel yivé azt az öreghez, ki hálát mondva a' könnyörületes adakozóra, többször érzékenyen szorítá magához a' mellére simuló leánykát; 's fölemelve fejét, mintha az eget' gyönyörű azurjába akarna tekinteni, áldást zokoga reá, 's lekonyítva azt ismét, tisztos fürtjeivel borítá el a' leánya' szelíd képét, 's egész lelkéből nyomá szűz homlokára csókjait.

Ki a' világot csak némikép ismeri is, 's az agg koldust mélyebb figyelemre méltatá, könnyen meggyőződhetett arról, hogy más pálya volt szabva földi zarándoklásának, 's hogy a' sors' ezerképen változó viszonyai súlyosan érték a' jobb élethez szokottat. Ezt, azon nemes magatartás, melly minden mozdulatán mutatkozott, a' méltóságos, kifejezéstartó arcz kétségtelenné tévék. 'S az angyalkán, kit a' kegyes ég, melly jóltevő kezét akkor sem szűnik meg velünk éreztetni, midőn bűneinkért sújt, nem-töként látszott melléje rendelni, ki nem vette volna észre első pillanatra, hogy az nem szilagok között született? — De, mély titok fekütt a' vak' egész lényén, 's ő szorgosan került ki minden beszélgetést. Mit felőle megtudni lehetett, az volt, hogy az öreg Miho — mint őt nevezék — több év óta Tersattora került egy kis leánykával 's egy más emberrel, 's hogy mielőtt a' sussáki emlékoszlopot fölemelék, egy közel ház' kapuja alatt szokta a' könnyörülő hívek' adóját szedegetni.

II.

A' talapzat egyszerre üresen maradt. Napok 's hetek multak, de a' vak Mihó 's a' szép Jalzsa — ez volt neve a' leánykának — nem voltak láthatók; 's eltűntükről az oszlop' közelében lakók nem tudtak fölvilágosítást adni. — Már feledékenységbe kezdett menni a' jó öreg 's gyöngéd kalaúza, midőn egy szép őszi este sétából visszatérve, az oszlophoz közeledém, 's a' mögötté levő kőpadon egy alakot pillanték meg, kinek lassu zokogása magára voná figyelmemet. Hozzá menék, 's balát arczárol leemelvén, a' félhold' tiszta világában Jalzsára ismerék.

— Te itt, kis Jalzsa, 's egyedül? kérdem vigasztaló hangon; 's hol az öreg Mihó?

— Ah, bár ő is itt ülhetne, viszonzá a' lyányka; de ő nem fogja únszolni a' könnyű szíveket.

— Meghalt?

— Nem, de beteg, igen beteg; 's azt mondja, hogy elhagy nemsokára engemet, mert meghal. Ah! ő akkor boldog lesz, nem fog többé fohászzkodni; de én, nyomorú, én . . . 's itt zokogása szavát elfojtotta.

Midőn ismét szóhoz jutott, elmondá, hogy jó örege már másfél hónap óta nem mozdulhat ki kunyhójából

erőtlensége miatt, mely egyszerre meglepé, 's hogy eddig, nem akarván az oszlopnál egyedül ülni, házalni járt, 's könyörgése' gyümölcseivel tengette őt; de most rá únván a' különben is szegény falubeliek, tovább kezdik útasítani; 's a' kolostornál, hová, mert sokan járnak, az öreg Mihó mig magát bírta sohasem ment ugyan, hátra szorítják bögréjével az erős koldusok.

Én vigasztalám őt, 's ígérém, hogy számukra biztos élelmet fogok eszközölni; 's mondtam neki, hogy köveszen. —

III.

Föl a' tersattoi monostorba sieték; Jalzsa szótlanul követett. A' csöngetyű megpendült, 's a' monostorból Coelesztin atya lépett ki.

— Egy haldokló hívőnek volna szüksége atyaságod' vigasztalására, mondam; e' leányka elvezetend' hozzá bennünket. 'S kérem Jalzsát, kiben, mint tapasztalam, e' szavaim némi nyugtalanságot látszottak okozni, kalauzólna el mindkettőnket öregéhez.

Engedett, bár némi kedvetlenséggel, a' leányka. Elhagytuk egy harmadát a' hosszú sorú kőlépcsőknek, 's balra fordulánk. A' sok kőhalmozatok közt, melyek a' száraz falakkal kerített szőlők közül mint megannyi omladozó sziklahegyecskék emelkednek ki, végre egy félig romba dőlt, vakolatlan házikó elébe jutottunk, mellynek egyetlen, összeraggatott papírosdarabkákkal bevont ablakából lassú nyöges hatotta meg füleinket. Jalzsa egyedül akart bemenni, 's mi addig a' rozszant ajtó előtt maradtunk. Kevés pillanat múlva visszatért a' leányka, 's jelenté, hogy az öreg szívesen veendi látogatásunkat; de egyelőre csak az atyával magával szeretne egypár perczet tölteni. Annál fogva egyedül ment be Coelesztin, 's én Jalzsával kin maradtam; föltettem azonban, e' nyomorú kunyhótól nem távozni, míg Mihó' sorsáról némi bizonyost nem hallok.

IV.

Coelesztin atya nemsokára megnyitá az ajtót, 's mi mindnyájan a' szobában valánk. Lámpa nem volt abban, hanem a' tányra hagyott ajtón nyájasan világított be a' rétegezett fölhek közt bolygó hold' ezüst fénye. Csekély szalmára terített pokróczon fekütt az öreg, 's daróczát takaróként használta, mellette egy vizes csóbány, durván faragott zsámoly 's botja valának; a' szoba minden bútora egy rozszant asztal, két magas, sima kődarab, melly szék gyanánt szolgálta, 's láda vala, mellyben mindkettőjök' czondrái hanyva voltak, egy faszegen ékes hüvelyű tör függött, egyetlen diszitménye a' csupasz falaknak. Jalzsa közel az öreghez szokott, szinte a' földön 's daróczdarab-bal heterített szalmán fekünni.

— Az én napjaim, szóla lassú hangon a' vak, érzem, meg vannak számlálva, 's elébb, mint átköltözöm atyáimhoz, elmondom, mit eddig szorgosan őrzött kebelem. Tudja meg Jalzsam is, ki ő; 's ha maholnap síromon könnyüzend, sirassa bennem azt, ki őt nyomorba ugyan, de szeplőtlen útra vezette.

Itt elhallgatott. Úgy látszék, mintha története' egyes adatait futná keresztül magában. Halovány orcáján váltva kínos mosoly 's harag tükröződék. Jalzsa zokogva bozult az öregnek a' hold' rezgő ezüstjétől körülsugárzott

aszú képere, 's az érzékenyen csókolá meg a' szerelmes gyermeket.

Mély volt megindulásunk, mint ünnepélyes 's szívreható a' néma jelenet. Egy könnyű gördült le a' jó Coelesztin atya' szeméből, 's ajkamon bús fohász lebbent ki. Hatytyúdalt valánk hallandók egy embernek, ki, mint rég gyanítám, a' közönségesen jóval fölülemelkedett.

V.

Jalzsza a' zsámolyon, mi a' két sziklaszéken fogánk helyet; 's az öreg szólni kezdett:

— Bosznia hazám, Kolassin szülőhelyem, nevem: **Izsanovich Mihó.** Honom' hajdani vajdáinak hős vére foly ereimben, mert anyai ágon tőlök vettem származásomat, 's őseim közül többen küzdöttek Scanderbég 's a' Hunyadiak alatt a' félhold' döllyfős szarvi ellen. Győzött az végre, 's Bosznia' nemes fiainak nagy része, rettegve a' vas igától, oda hagyá a' szeretett hazát, idegen földön keresendő menedéket, 's vidéki ég alatt szabad lélekzetet. Kiket a' honi telkek' kiolthatatlan szeretete tova menni nem engedett, többnyire Mohamet' ábrándit, törvényt 's szokásait valának kénytelenek elfogadni, ha ön nyugalmutat 's éltöket, mint szinte kedves övéiket az önkényű hódító' dühe ellen egészen biztosítani akarták. Csak kevesen maradtak híven ősi vallásukhoz, daczolva az izlamot követők' kegyetlen vakbuzgóságával. Ezek közt volt családom is; melly bár a' hosszú nyűg alatt szörnyen megörbedett, 's hajdani dicsőségének árnyékát is alig tarthatta fen, nevelt még koronként hősöket, kik a' félhold' zsarnok urasága elleni harczokban ontották véröket. De, vallásunk miatt is gyakor sarczolásoknak valánk kitéve; végre ősi gazdag birtokainkból majdnem teljesen kifosztva, annyi telkiünk maradt csak, mellynek gyümölcse, ha nem épen

kényelmes, de gond 's fáradság nélküli életre még mindig elég vala.

Így öröklöttem én családom' nevét, vallását 's ősi birtoka' kis részét. Férj lettem; nemsokára egy fiúval, 's utóbb egy leánnyal álda meg az ég; 's én boldog valék. Büszke voltam gyermekeimben, kiket serdültökhöz legszöböknek hirdetett a' nép messze vidéken. Fiam táborba ment, lyányomat a' derék Myroslovich vette nőül, sarjadéka szinte egy ősi nemes boszniai családnak. — Két év múlt el; fiam becsültetett vitézségeért, 's vőm boldog vala leányom' birtokában. De, eljött az idő, hogy az ég próbára tegye erényemet. Súlyosan érte egyik csapás a' másikat; rettenetes volt mindenike, 's csak olly szűnek kellett lenni, mint enyém, hogy össze ne roskadjon az iszonyú súly alatt. . . . De, áldassék az úr' neve örökre!

Nőmet fájdalmas, hosszú nyavalyája után, halál ragadta el, fiam a' görög szabadsági háborúban veszett el. Kerületünkbe a' szultán új béget küldött, 's ez győkeréből földülá családomat.

El-Mekhír, így hívák az új béget, ki Syria' ege nek egész forrását hozá magával csöndes völgyeinkbe, hiresb volt szeráli, mint tábori vitézségéről. Buja vágya határt nem ismért: előtte a' némbéri szépség csak rejtekben volt biztos, 's melly iránt lángja gyúlt, nem volt szem, nem ör 's nem akadály melly töle azt megója. — Tudta ezt Porga, leányom, 's őrizkedett töle, mint gyöngye juh a' rengeteg' éhes farkasától.

De ki mondhatja meg, hány szeme van a' zsarnoknak, kit ezer gyáva kém szállong körül, kiknek mindegyike újabb és újabb álnoksággal iparkodik mélyebben

fürni magát kényúra' kegyébe? Megsugák El-Mekhirnek, hogy tetóm alatt lakik a' környék' legszebb asszonya; 's ez elég vala buja kéjének. Vöm szokatlan szolgálatokban tova küldetett, 's leányom, addig példátlanul, udvarába hivatott. Majd én idéztettem elébe; 's eleinte kérések, utóbb fenyegetésekkel gondolt bennünket buja vágyai' teljesítésére bírhatni. — Megtört ostroma erényünkön, 's a' bég boszút lehelt, iszonyút, véreset. — Vöm lett első áldozata, ki árulásról vádoltatván, mintha a' görögöknek volt volna czimborája, sinórral végezte virágzó napjait.

Könnyebben gondolt most vétkes czéljához juthatni. Mint vigasztaló lépett föl a' fájdalomában súlyos nyavalába esett özvegynél. Én reszkettem leányom' életeért; de bár hűnyt volna el, akkor nem levék én földönfutóvá, 's ő sok keserű könyútól szabadult volna meg.... De, más-ként akarta az ég, 's legyen ő áldott műveiben!

Porga földült, 's a' bég' látogatása gyakrabban lön; de lányomat csak jelenlétémben láthatá. Terhére lett nem sokára személyem, 's terhére süker nélküli látogatásai. Kemény lelkülete nem tudá soká tűrni a' szelidség' fátyolát, melyet vöm' halála óta öltött, 's mellyen vad heve, bár mint erőködött is azt rejteni, akarátja ellen olly sokszor áttűnék. Célhoz akart ő jutni, rögtön, erővel; 's hol színlett engedekenységével nem boldogúlhattott, hatalmát tökélt el használni. Nyomorú teremtmény! azt gondolá, hogy a' hű nő' erénye lankadni fog, ha erős támasza, a' férj, mellőle kidőlend, 's nem gyanítá, hogy vad tette csak irtózatossabbá tévé őt mind örökre az önbecsét ismerő, 's férjét imádó hölgy' szívében. — Én és leányom, ki férje' halála óta csupán Jalzsájában — mert Jalza te, unokám vagy nekem — látszott élni, mindenre el valánk készülve.

Mint terhes fölleg az egeket verő Karatag' bércein; melly, bár az alkonyuló nap' bíborától piroslik nyugati pereme, nem tarthatja soká a' komor, keleti felében rejtő villámokat; úgy jött lakunkba egy este El-Mikhir. Mosoly ült ajkai körül, de melly sejteté a' közelgő vihart, melly kebelében zúgott. Vad hévvel tapadt egyelőre a' szemeit ölében játszó szerelmes Jalzsájáról el nem fordító Porgának halovány, égi szelidségű arczára; majd hő érzelmeiről kezdett szólni; nőtt indulata, 's Porga elébe borult, viszonszerelmeért esdekelve, a' magát csak Allah 's prófétája előtt meghajtó döllyfős bég. — Porga, mint a' kínos álmakból ébredő, éles sikoltással szökött föl helyéről, 's kárjaim közé vetve inkább, mint téve gyöngéd szülöttét, esengett: menteném meg az iszonyú üldözőtől, kit lelke útál, kítől szíve iszonyodik; 's mellemre borúlva keserűn zokogott. — Szikrázó szemmel, vonagló arcczal, reszkető tagokkal állt föl a' megszágyenült zsarnok; hadsárához kapott, 's rettenetes hangon dörgé ki véghatárzatát, mondván: „mit eddig szelidség- 's engedékenységkel kegyelemként hiába koldúltam egy szep hölgytől, kít szívem' űrnéjává valek teendő, azt mint bég, hatalommal teendem sajátomná egy gaur szolganőben. Minekeltotte harmadszor szállna a' nap Mostar' bércei mögé, eljövendek még egyszer, 's akkor ten ajkaidból hallandom, oh asszony, válaszodat: férjül akarsz e' engem, vagy kényúrul.“ — 'S távozott.

Ki írja le a' kínos állapotot, mellyben Porgám ekkor vala? Könyükkel szememben vigasztalám a' hangosan fuldoklót; 's majd őt, majd a' siránczó kisedet szoritám zavart érzelmektől hatalmasan dobogó atyai mellemre.

A' könyűözön tágita Porga' szorult kebelén, fájdalma enyhült, 's bánathoz szokott szívébe némi nyugalom szállt ismét. — Egy nap múlt már a' kitűzött határidőből,

's lyányom' tökélete változatlanul állt: inkább meghalni, sem mint El-Mekhir' buja hevének engedni. E' határozatában könnyen hajlott tanácsomra, hogy a' nehéz tusának elejét veendők, homunkat elhagyjuk. Tervünkbe csupán egy hű szolga avattatott; csekély drágaságaink 's még csekélyebb kész pénzünk leende minden, mit magunkkal viendénk.

Bealkonyult a' második nap, 's a' szeptemberi tiszta, de holdtalan ég' sötéte kedvezni látszott tervünknek; lovaink készen valának. — De másként volt megríva a' sors' örök könyvében. A' gyanakodó zsarnok' kémiai észrevevék a' három lónak egyszerre szokatlan nyergelését; 's El-Mekhir, épen midőn málhánkkal bibelődénk, szobánkba lépett.

Szava itt elhagyá a' beteget, hideg veríték szálla homlokára, mély megindulás' 's keblét faggató fájdalomnak jelei mutatkoztak sápadt arczúlatán. Jalzsát keresőleg nyújtá ki karjait, 's vizet kért. Minekutána szomját enyhítette, 's a' ráhajolt leánya' reszkető ajkaira forró csókját nyomá, mélyen fohászkodott, 's imígyen folytató:

Milly kínosan lepott meg bennünket a' bég' személye; mint iparkodánk zavarunkat elrejtetni, 's mint tört ki fokonként dühe az iránta hideg keblű hölgy' ellenében, hosszas volna részletesen elmondani. Ő tervünket tudá, 's helyzetünkben Porgának nem volt nehéz lelke' egész erejével várni a' történendőket. Ah, irtózatoss est, kínos emlékezet! . . . Tör villogott Porgám' jobbjaiban; tör, förtelemtől egyedül mentője. Vadul tombolt dühében El-Mekhir, ennyi lelki erőt, egy gyöngéd néemberben ő nem gyaníta. Esengtem én a' kegyetlennek, hagyna föl végre sikertelen ostromával; de' szavaim csak ingerelték, csak dühét nagyították, 's haragja' egy pillanatában markolatig mertté had-

sárát Porga' mellébe. Lyányomat élet nélkül földre rogy-
ni, a' kezéből kiesett tört fölkapni, 's azt a' dühében
magan kívül levő heg' szívébe döfni, nekem egy percz'
munkája volt 's Jalzsát reszkető karjaimba ragadva
az ajtón kirohantam.

Némán, de gyorsan lovagoltunk hű szolgálammal egész
éjen át. 's csak midőn jó toya hívók magunkat Kolas-
sinktól, állapotánk meg egy völgyben, közel a' dalma-
tiai határokhoz. Este Narentába értünk. Itt, a' vidéki föl-
dön, minekutánna szenvedélyem csillapodott, 's kábulásom
enyészett, kezdém érezni szörnyű veszteségemet. A' fájdal-
om győzött annyi vihartól edzett szívemen; forró láz ha-
talmazott el rajtam, melly leginkább agyvelőmre hatott.
Szolgám' hű ápolása 's egy öreg néember' orvoslása meg-
mentettek a' haláltól, de szemeim világa elhagyott. Ott
láttam utólszor Jalzsát, a' nap' fényénél szemeimnek ked-
vesb gyermeket. — De, nem volt nyugtom Narentában:
mert tudtam, hogy közel vagyok honomhoz; 's messze
üzött engem a' kínos emlékekkel teli földtől óriási fájdal-
mam! A' mint fölérősödtem, ruhát cserélve, tovább indul-
tunk; szolgám hajót bérelt, 's több napi tengeri út után e'
partokon szállottunk ki, mellyek minthogy a' dicső magyar
koronához mondatnak tartozni, nem egészen idegenek egy
boszniai vándornak. Csekély pénzemet — mert a' magunk-
hoz veendő drágaságokat hon feledtem — hosszas nyava-
lyám 's útazásunk fölemésztette, eleinte szobácskát bérle
cselédem Tersattóban, 's napi munkája' díjával táplála
bennünket. Két éve lehet, hogy az ég e' támaszunktól, is
megfosztott én Jalzsámmal e' puszta házikóba vonulva, a'
könyörülő emberek' alamizsnáiból tengődtem, A' kegyes ég
végre elégli szenvedésimet, 's atyáimhoz és kedves enyéim
hez szólít engemet. Egy fáj szívemnek, e' gyünge gyerme-
ket egyedül hagyni a' világon; de, nagy az isten' kegye,
hatalma; 's rólad, oh ártatlan gyermekem, nem feledkezik

meg Örökök, atyai forró áldásomon kívül, a' fejem fölött függő tört kapod, mellyel anyád' gyilkosát 's két gyáva poroszlját küldte át e' kar Mahomet' paradicsomába. —

Ezt mondva ismét mellére szorítá a' hozzá simuló leánykát, 's mélyen fohászkodott. — Mi néhány percz múlva szótlan, megilletődve hagyók el a' puszta kalyibát.

VI.

Másnap dolgaim **ba szólítottak, honnan csak egy hét múlva térhettem vissza.

A' nap Monte-maggiore' kettős bérce fölött állott, midőn a' fölséges Ludovicaeán Tersatto alá érkeztem. Két harangocska kongott a' kolostori toronyban, szomorúan, mint e' szentelt érczek kongni szoktak, midőn halált hirdetnek. Tovább küldém kocsimat, 's a' magyar kapu melletti ösvényen fölsiettem a' monostorba.

Coelesztin atyával találkoztam a' templomban, ki gyászravatal' összerakásával foglalatoskodott.

— Holnap mutatandunk be engesztelő áldozatot az Izsanovichok' utolsó sarjadékaért a' Mindenhatónak monda az atya, 's jobbmát fogván, a' közel temetőbe vezetett.

Egy új sir mellett térdelt zokogva a' kis Jalzsa.

— Itt fekszik a' sussáki vak; szóla Coelestín. Ahítatos fohász szállt ki ajkainkon, 's magunkkal vévén a' vigasztalhatatlan Jalzsát, visszatértünk a' monostorba.

Coelesztin' közbejárására egy kegyes, gyermektelen özvegynő, kivel a' hallottakat közölte, magához vevé a' kis Jalzsát; ki, mint Coelesztin mondja, évenként frís virágokat visz szerencsétlen nagyapja' fakesztjére.

CSÁSZÁR.

Emlékezés Csekére.

Pest. Martius' 25d. 1839.)

Hol zúgva elfoly árja a' Tiszának,
Állsz néma csendben, kedves kis vidék.
Keblemre régi napjaid hatának;
Légy áldva; én üledből eljövék.

Nem pálya intett; szív nem volt vezérem;
A' sors' csapása hajtott engemet;
O e' csapást én szóval föl nem érem,
Kérdezd a' sírt, melly mindent eltemet.

Szívemnek válni kín és gyötrelmem volt,
Ifjúdan még sokat reméltem én,
De a' vezérfény többé nem világolt,
'S homályba tűnt el minden szép remény.

A' fájdalom, hogy még eszmém' se birjam,
Szilaj hatalmát üzte keblemen;
Csak könnyem nem volt, hogy magam' kisírjam,
'S ényhet találjak gyászösvényemen.

Jöttem, mint eszköz, mellyet gép igazgat,
Vendég levék kihült lények között;
A' nagy világban nem vártam nyugalmat,
Magányt nem lelt, kit sorsa üldözött.

A' gyors idő járt; csillag gyult 's kieggett,
 Az ős után váztél uralkodott,
 Lánczát lerázta majdan a' természet,
 'S ifjú szellőnek új lombot hozott.

'S e' változások közben elnyugvának
 Első fájdalom a' vesztés felett;
 Csak szívem nyílt kört nem lelhet magának,
 Ha lángra gyúl, ha érzi, hogy szeret.

És szenvedek; 's e' lassu hervadásban,
 Bár merre térjek, hűn emlékezem,
 Rád, szentelt sírdomb fűzek' alkonyában,
 'S pillantatidra, néma szerelem!

Ott a' kebel volt minden a' kebelnek!
 Ekkép gyakorta felsőhajtozom;
 'S szememhez im a' könnyek útát lelnek,
 Mit egykor elzárt a' nagy fájdalom.

O, 's e' könyárban olly enyhet talállok,
 Milly égető a' fájdalom vala;
 Bús keblemben a' hervadó virágok
 'S halvány képek szint nyerneek általa.

PAP ENDRE.

A' beteg leány.

Meghalt, kit én szerettem,
Keblem bús temető;
Sírján hideg kereszt van,
Fájdalmam' néma kő.

Anyám, hozz rózsaszálat,
Melly most kezd' zsongeni,
Tán nem fog az leányod'
Keblére illeni?

Nézd a' sötét koporsón
Koszorúk inganak,
'S ott, a' kereszt' tövében
Rózsák virágzanak!

PAP ENDRE.

Az ifju.

B: Palocsay Tivador után.

Habzaj gyanánt lejárnak

Az Ifju' napjai,

Nedvét örömpohárnak

Szívják lángaikai;

Az élet' tarka képe

Előtte fényben áll;

Felé, bár merre lépe,

Szép Ideálja száll.

Mit hűszke gondolatja

Méltóvá szentele,

Az szívét átalthatja,

'S kész tette kebele.

Érzelve' tengerében,

Hol lelke kényben él,

Tündöklő szépségében

Sok nemes gyöngy felkél.

Ha éri gyors hevület,

Hullám hullámot hoz,

'S mellén a' lelkesület

Patakként áradoz.

Igy a' folyam kicsördul
 Vadon hegyek közül,
 És vissza már nem fordul,
 Tovább, tovább röpül.

Zászló lobog, röptére
 Az Ifju vágyva néz,
 Zajlón ragadja vére
 'S csatába szállni kész.
 'S mi vágyát felkeltötte,
 Hogy szíve fenndobog,
 Magas cél leng előtte:
 Való, szabadság, 's jog.

Azt véli, kebelében
 Mindennek illy láng gyúl,
 'S a' rest anyag' mélyében
 Nemesb élet virul.
 És titka áll kitarva,
 Miként felhőtlen ég,
 Nem félve, sem nem várva
 Kimondja azt mindég.

De éltünk' belsejébe
 Alig néz, 's látja már,
 E' föld' megannyi népe
 Mi keskeny körben jár;
 Kehlet szép 's jóra nyitva
 Mi ritka ember 'él,
 'S a' jobb erőt pusztítva
 Emészti hiu cél.

És ekkor elköríti
 Az egésztől magát,

'S egy lesz, kiben sejdíti
 Szerencsecsillagát.
 Erosz' lágy szózatára
 Hő szíve lobbadoz,
 'S a' puszta föld' hátára
 Ujabb rózsákat hoz.

De sülyed szép világa,
 A' holdog érzelem
 Volt, mint tavasz' virága,
 Rövid, o szerelem!
 'S mint lángzó pára' fénye
 Sötét éj' fátyolán,
 Leszáll a' szív' reménye,
 'S helyén örök hijány.

Megmérgesítve látja
 Létét, bal sors kit ér,
 Azért álmok' barátja,
 Pusztult magányba tér.
 Lángképzemény' karjára
 Vad kedvvel égve dül,
 Melly zúg örvény' módjára
 Az életsírt körül.

Sasszárnyat fűz magának,
 'S az ég felé tör ő,
 De célja' nagyságának
 Csekély a' szűk erő.
 Rejtélyes alkonyába
 Kétes sejtésnek jut,
 Nem lél alapra lába,
 Le 's fel többé nincs ut.

Léptelen, rideggé lett,
És diszehervadt
Vázként feltűn az élet,
'S ő áll fáradtan ott.
A' csillag hűny, egében
Melly úgy szikráz vala,
Mért hogy sebes tüzében
Nagyon is lángola!

A' pálya végre jára,
Kizajlott a' kebel,
Az élet' szép oltára
Lerontva süllyed el.
Fű nő 's bokor fölébe,
Bús szél lebeg körül,
A' multkor' roncsolt képe
Romján mohlepve ül.

KÖLCSEY FERENCZ.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z168669300

